

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ

СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ
В ШЕСТ ТОМА

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ:
ЖЕЛЪО АВДЖИЕВ, ВЕСКА ИВАНОВА, НАДЕЖДА
ИЗМИРЛИЕВА, ВАСИЛ КОЛЕВСКИ, ХРИСТО РАДЕВСКИ

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ

СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ
ТОМ ПЕТИ

ПРОЗА

СЪСТАВИТЕЛСТВО, РЕДАКЦИЯ,
БЕЛЕЖКИ ЖЕЛЪО АВДЖИЕВ

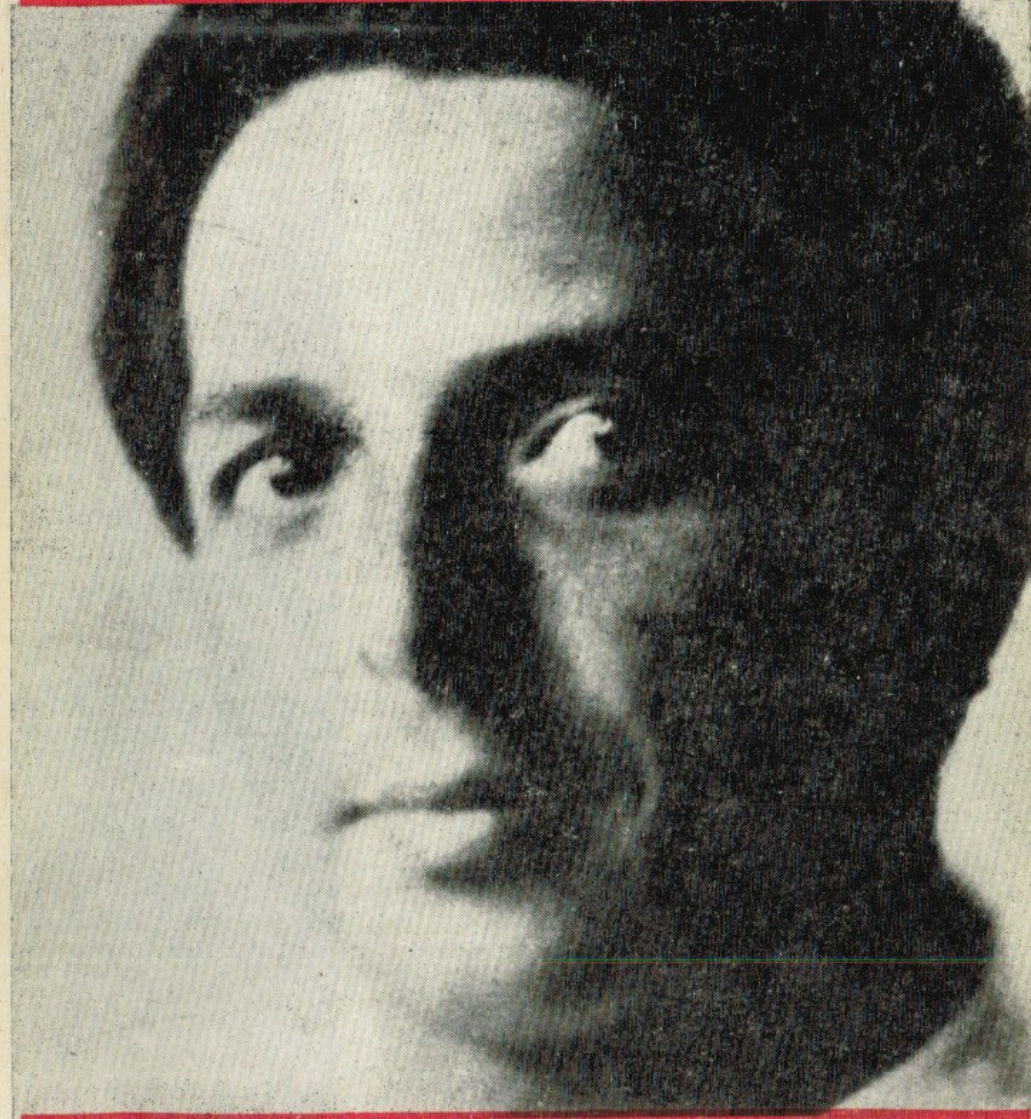
СОФИЯ 1980
ИЗДАТЕЛСТВО «БЪЛГАРСКИ ПИСАТЕЛ»

5

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ

5

ХРИСТО СМІРНЕНСКИ

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ

5

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ

5

1915

ЧАС ПО ХИМИЯ В ЕДНА СТОЛИЧНА ГИМНАЗИЯ

Я ми излез ти, актьоре славни, ти бре, комиче, дето сега, преди да влезна, правеше някакви фокуси с оно-ва шише. . . . Какво, не си готов, а? Болен си бил! Охо, цяла ваканция! . . . Ами че защо бре, момченце, ти ми правеше завчера, във вторника, разходки яки из Борисовата? Сигурно по здравословни причини, докторът ти каза да подишваш чист въздух, нали? Кво те боли? Коремът! Ай горкият! Слушай, момченце, я не ми шмекерувай! Ще излезнеш или не? Добре! Двойка? Защо ли двойка? Така, прав си. Не я заслужаваш! Единица! Нека те подпира, че си болен! Ами ти какво си легнал там бре, нощна птицо? Зъб те боли! Охо, не ги лапаме, не! Я излезни! Що? Друг път да те дигам? Че мога ли да те намеря друг път тук? Еднаж от класния позволение, друг път от директора, завчера баба ти умряла, онзи ден баща ти те викал, утре не знам какво! Става каквото става, но ти все на моя час отсъствуваш! Днес те намерих, днес ще те изпитам! Не може! Я се поизправи, какво си легнал? Като да си в някое дембелхаане! Знаеш ли що е дембелхаане? Така като вас някой султан събрал стотина, па ги турнал да си лежат и ядат. Па еднаж, като се запалило зданието и пожарът достигнал до краката им, те си казвали: «Далеч е! Има много още до главата.» Един, като си поизгорял краката, посъбрал си ги и казал: «Тю брей, човек у зор заман птица ставал. . . къде бях, къде дойдох!» Трябва и Негово В. царят да отвори за вас една такава гимназия, па да ви хрантути и да ви турне по няколко чувала папиреси! Добре ще бъде, нали? Добре, ама в Америка с такива дембели постъпвали другояче. Туряли ги у една щерна да изхвърлят водата с помпа цял ден и ако 2 минути престанат да работят във водата, ще ги издави. . . Я, я сега излез! . . . Защо служи циановодородът? За закрепване?! Така ли? Тогава слу-

шай, ти да си купиш малко, па да пийнеш. Ще закрепнеш! Ще се очисти светът от калпазани! Умниче, умниче! Много знаеш! Я ми напиши цианкалий! Калий от коя валенция е? Втора! Ох, мойто умно, талантливо момченце, моето интелигентно, начетено момче! Я си седни! Ти излез! Ти бе! Глух ли си? Ела! Ти сега, стари кълвачо, ще ми кажеш где се съдържа оксалната киселина! Що, туй не било урок за днес! Ох, старий грешнико! Че няма месец как сме го учили! Грамофоне, зубрачо! Ти си пък друг тип! Същ фонограф! Турнат ли ти плочата — ббrrr... Ще изкажеш целия урок като папагал! Върнат ли те назад — спреш! Как се пише белилната вар? Е, много жилава е пустата химия за тебе! Две години тук как дъвчеш туй, а другаде — бог знае. Колко си годинки? 19!? Не вярвам, при все че си бръснеш мустаците. Не ще ме излъжеш! Не по-малко имаш от 23, а? Но не си ли още пенсиониран или произведен — нещо старшия, що старшия?!... Ти трябва да си генералисимус на всички ученици в света!! Но я ми кажи с какво фенолите образуват фенолати? С кисела натриева основа?! Господи боже! Бре всезнающи-и, талантливи-и, гениални-и умниче, алхимико безподобни, каква кисела основа те е патила! Господи милий, или му дай ум, или вземи му и това нищожно парченце, що го има! Слушай, за що служи стеаринът? За сапун! Богородице света, за са-пун! А за свещи я?! Да ти запалят такива утре над главата! Да излезе 31-и номер! Отсъствува! Нищо, при все, момченце, че отсъствуващ, ела да те поизпитам, че после пак си отсъствуй! Хайде, мосьо Шмекерсон! Хъм... звънецът; много си късметлия!... Друг път!...

ЛЕСНОСМИЛАТЕЛНИ

— Е сега навярно Габриеле д'Анунцио ще тръгне начело на войските.

— А не, той е по-нужен — ще съчинява «грамадни победи и планини немски трупове».

ТЕЛЕГРАМИ

ПЕТРОГРАД, 14 юли. Вчера един казашки полк, подпомогнат от гражданите, извърши един грандиозен подвиг. Сред бял ден той атакува еврейската махала. Неприятелят, изненадан, слисан, не успя и да се съпротиви. Поражението му бе напълно. Никой не се отърва! Грамадни трофеи. Особено водка! По този случай се отслужи благодарствен молебен. Присъствува многохиляден народ. Един генерал държа прочувствена реч, която дотолкова трогна народа, че той бе готов за нови епопеи, но той каза да си пести силите.

БЕРЛИН, с. д. Кайзерът изпрати на Н. В. султана една машинка, за да си изправи мустаците.

РИМ, 14. VII. Агенция «Стефани» съобщава, че от р. Изонцо е пленена още една кофа вода.

ТЕНЕДОС (съща дата). Днес сутринта при изгрев слънце на далечния хоризонт се забеляза нещо като подводна лодка. Веднага бе дадена тревога и цялата флота застана в боев ред. Офицерите държаха на войските кратки прочувствени речи. Във всички очи се четеше голям ентузиазъм и презрение към смъртта. Веднага след туй открихме ураганен огън, на който неприятелят не отговори. След 7-часова вихрова канонада една лодка с 20 смели патриоти се приближи до мястото, дето бе подводната лодка, за да вземат трофеите, но, за чудо, тя бе цяла, но празна. Сигурно неприятелят се изпохвърлил в морето. Докарана на Тенедос, лодката беше заобиколена с висш военен свят, който не можеше да познае от каква система е тази лодка, толкоз малка, кърпена с тенеке (предполага се да е обстрелвана и друг път). Един грък твърде иронично и нахално заяви, че уж туй било неговото корито, за което, разбира се, получи един хубав бой.

Агенция «Ройтер»

ПАРИЖ, 15. VII. Тази нощ се пръсна слух, че нашата храбра армия се доближила до едно село, взела от първата къща на селото едни чехли и един налъм и победоносно се върнала в окопите си. Трофеите били занесени в музея.

Говори се също, че черният хляб в България бил приготвяван с какао. Поради това много парижанки се готвеха да заминат за София, но властта забрани.

ПАРИЖ, 15. VII. «Волф»-бюро опровергава известието за нашите снощни трофеи, но истината боде! Те искат да скрият тази тежка загуба от народа си! Същото бе и с престилката на кръчмаря, която намерихме под тезгяха в известната кръчма, но истината бързо пак блесна!

СЕМЕЙНА ВОЙНА

Снощи Пийко Глътката спечелил на комар три гроша. Господжата му, опасявайки се, че ще ги изпие на другия ден, взела му чантата, поради което веднага отношенията им били скъсани и войната обявена. Господжата веднага обявила обща мобилизация, натрупала зад масата чехлите, налъмките, машата и пр. и почнала канонадата. Всичките деца били неутрални с изключение на Иванчо, който снабдявал баща си с муниции. И двете страни се опитвали да привлекат на своя страна неутралните, обещавайки им богати компенсации, като: «Маро, дай онзи чехъл, ще ти дам утре една лъжичка сладко. Петьо, 30 пари ще ти дам за Одеяно» и пр., на което те отговаряли като България: «Арно, ама сега дай!» След няколкочасова бомбардировка Глътката почнал атаката, завладял позицията, но защитата успяла да избяга и да се затвори в яката крепост «Мазе». Г-н Пийко пък след няколко безрезултатни шурмове, домъкнал леглото си пред вратата и казал, че «от глад ще я принуди да се предаде». Но прочутият стратег и военен критик Тенджерата, автор на великото изречение «Русия няма да бъде победена, защото она ще победи», заявил, че она че руча домоатите и туршията. Като видял това, Глътката решил да наводни крепостта, та тъй тя да капитулира, но горният (Тенджерата) не му позволил, като казал, че туй е забранено в съпругеските договори и в махленските международни конференции. Крепостта до сутринта се съдържала. Подробности допълнително.

ИГРА

Бащата, който вижда, че децата му влизат ежеминутно едно по едно в бараката и излизат:

— Какво правите бе?

— Играем, татенце, на дипломати. Ваньо е дядо Радославов, аз — германският полномощен министър, този — австрийският, пък Петър — руският. Водим преговори.

НЕДОВЪРШЕНО ИЗЛИЯНИЕ

— Ах, да знаете, госпожице, колко страдам! По цяла нощ не мигвам. . .

— Само ти ли? Тези пусти дървеници къде ги няма.

ПОДМЛАДЯЛА

— Мълчи бе, Иване! Какво казваш на учителката «госпожо»!?

— Че нали лани беше. . .

— Лани, ама сега е госпожица.

МЕЖДУ ЖУРНАЛИСТИ

— Ти колко получаваш?

— Според числото.

— Как?

— Тъй, според числото. Колкото убия, пленя, на-
раня, т. е. колкото чужди войници изкарам вън от
строя!

1916

ПРЕДВИДИЛИВОСТ

Пред вид скъпотията на продуктите от първа необходимост, «Българан» обръща внимание на надлежните власти върху долуизброените нови източници за добиване някои необходимости за живота:

1. Зехтин можем да добием, като пресуваме бомбето, панталоните и жилетката на барон Кракра Пернишки.

2. Чисто бяло брашно може да се получи от лицата на софийските дами и госпожици по «Цар Освободител».

3. Метали: мед, желязо, сребро и пр. за гранати, топове и пари може да се получат, като се стопят медалите на нашия отличен приятел и сътрудник, разпространител на местната и чуждестранна преса: Димитър Тодоров Даскала.

4. Кибрит, арсен и други отровни химикали — от ученичките, които поради приближаването на изпитите са се достатъчно запасили с тях.

5. Ръчни бомби за войската може да достави фирмата «Сие и Викенти».

6. Захар може да се получи от много магазинери и високи личности, които, пресувани с хидравлическа преса, ще изпуснат скритата у тях захар, но не по-евтино от 3.20 лв. килограма.

7. Първокачествен шоколад — от всички столични фурни може да се купува.

8. Вакса за ботушите си войниците могат да взимат от лицата и вратовете на англо-френските колониални войски.

9. Мас за сапун може да се получи от бай Мито Шишкавия и Пенка Едрата.

10. Вълна за чорапи и дрехи на войниците голямо количество би се получило, като се събере изкуствената коса на столичните дами.

ОТМЪЩЕНИЕ

Като дадох най-смирено изражение на лицето си, аз на пръсти се вмъкнах при господин началника и му подадох препоръката. Той я прие с една презрителна усмивка и започна полугласно да я чете. В туй време аз впих очи в лицето му, като исках да узная резултата, преди г-н началникът да отвори уста. Да го описвам е излишно, защото на всеки службогонец са познати тези кисели канцеларски плъхчета с бели жилетки и порядъчни коремчета. Г-н началникът четеше на срички това, което аз бях прочел десетина пъти. «Уважавани г-н Д., препоръчвам ви моя внук. . . свършил с отличен успех. . . интелигентен и кротък младеж и пр.» След някоя минута г-н Д. избърса потното си чело и беше полуотворил уста, когато телефонът шумно издрънка.

— Алоо, кой там?

Аз доста ясно чувах, понеже телефонът бе до мене, па и говорещият викаше твърде силно.

— Тук г-н Д., началник. . .

— А, ти ли си бе, свинска муцуно, лоена топко?

— Моля, тук г-н Д. — повтори натъртено г-н началникът.

— Именно де, той — търтеят, старото говедо, свинската тиква, празната лъсната тиква!

— Моля, по-настрана — обърна се към мене началникът и потрети: — Тук Д., началник отделение... Там кой? Ах, вагабонтин, не било важно. Душицата съм ти изгорил! Кой бре, магаре? Кой си ти? Апаш, подлец, разбойник «из-за угла». Ах, да си пред мене! Кой, аз? Тилов герой? Аз! Ах ти, мискинино, говедо, червей, подлец, разбойник «из-за угла», прилеп, бухал, в мрака само можеш! Кой си, кажи де! Да ти дръпна хубавичко ушите, магарешките уши!

Господин началникът, цял изпотен, отчаяно се отбраняваше от противника си, но и оня изглеждаше да

не е по-слаб и майсторски атакуваше слабите му места. Това се познаваше по лицето на началника, който от време на време подскачаше като попарен.

— Ти щял си да ме набиеш!? В Панах! Ох! Ще видиш ти такивато лоени топки, какви железни юмруци имат! Веднаж да те плесна и. . . Вагабонт! Жена ми! Връзки. . . имала! Ах ти, вагабонтин, шарлатанин, лъжец! Подла натура, низка твар. Чорт, теле, ехидна, обирач. . . и т. н.

Аз поисках да кажа на началника да затвори телефона, но той стори това сам, но по един такъв начин, че апаратът скочи на пода, мастилницата върху жилетката му, масата се разлюля няколко пъти, а сам той падна в едно кресло, цял изпотен и разбит и като ми махна с ръка: «Друг път, друг път», глухо ми каза.

В коридора разсилният смирено се изправи и като посмигна, прошепна: «Доста се поскарахте с г-н началника.»

След няколко време срещам приятеля си К-в, разправям му тая случка, а той се къса от смях.

— Това е нашият бе, Чипчика, «студентът», той все така си отмъщава, сигур е искал служба! Той е! Уверен съм. Такова е неговото отмъщение!

СТОЛИЧНИ РАЗГОВОРИ

ПРИ ФУРНАТА

— Моля ви се, господин фурнаджи, бъдете тъй великодушен към бедния си клиент, дайте ми по-опечен хляб.

— Ако сакаш, земи овой, ако не, остай го и него.

— Но моля ви се, уважаеми господине, ваша милост. . . знайте, този е почти суров. . .

— Суров бил! Намерил да яде, пък още ми дрънка. Ке го земаш?

— Но вижте, моля ви се. . . той, аз знаете. . . черен, кашав. . .

— Я не ме ядосвай: ке те фраснам со лопатата по главата.

НА ПАЗАРА

— Госпожо, колко е цената на маслото ви?

— Немаш пари да го купиш. . .

— Но извинете, госпожо, аз най-смирено моля.

— Нечем да ме молиш! Ако дадеш 6 левета, че го земаш, ако не. . .

— Но знаете, мадам, колко е определена цената. . .

— Малко сакам да знаем, що ми дрънкаш. . .

— Извинете, госпожо, аз не че искам него по таз цена, но просто питам дали можете тъй някак от добрина да му намалите цената, аз не ви оскърбявам. . .

— Не може! Ако дадеш 6 левета, че ти го дам: ако не, прав ти пат. . .

ЕДИН БЪРЗ ПРЕВОД ОТ ФРЕНСКИ

— Ней а Ватерлоо! Ватерло при Ней, цял покрит с куршуми, надупчен с прах. . . Невъзмутим, зачервен, ръждясал, със счупена ръка в сабята си, заобиколил малката си дружина, построена в каре, ревеше към неприятеля: «Дръжте се, момчета, да не се дадем на французите!»

И когато той пак запъхтян, със счупена сабя, върху рамото с откъсната глава, с изпотени пагони, бе поканен от неприятеля си да се предаде на войниците, той извика:

«Неприятелски генерал не се предава жив на французите на Франция!»

СТАРИЯТ ЦИРКАДЖИЯ

(СТИХОТВОРЕНИЕ В ПРОЗА)

Старият директор на цирка, прочут морски пират, стоеше зад кулисите.

Публиката негодуваше. Тя се подиграваше. Ах, и последното представление пак неуспешно! Пак никак-ва сполука.

Напразно глашатаяте викаха по всички площади! Напразно бяха разноцветните афиши!

Старият циркаджия, захапал нервно лулата си, плачеше! Нима нямаше защо?! Толкозгодишен труд! Толкоз средства! И пак никакъв успех.

Къде не бе ходил той! Какво не бе събрал! Ходил бе в ледните северни пустини и уловил една бяла мечка, ходил бе в страната на слънцето и уловил малко пъргаво маймунче. Отива край полите на Везувий и купи (ах, колко му коштува!) здраво магаре, прочуто по своята гласовитост. Отива и донесе от африканските гори страшни горили, налови папагали от Гибралтара, нае хубава певица от най-хубавия европейски шантан, заплати доста за две малки свинчета от Балканския полуостров, луди свинчета! Ходи и купи игриво яренце.

Но — пак нищо! Напразни приготовления.

Мечката излезе съвсем калпава — тя скачаше и халеше тогава, когато съвсем не бе нужно. Свинчетата и палавото яре от скачане издъхнаха в началото и средата на представлението! Маймунчето и гибралтарският папагал не можаха нищо да изиграят! Певицата излезе слабогърда и не можа да изпее сърчно нито едно от многото парчета, за които се заемаше. . . Магарето, страховито, инатливо, се плашеше и от своята сянка!

Старият директор беше съвсем отчаян. . . Напразно излезе и той сам на сцената, дано в присъствието му това представление излезе по-сполучливо, но — пак

нищо. . . Пак неуспех, както при миналите представления! Да, той имаше защо да плаче. . . и си скубе косата. . .

Навън малката публика се разотиваше и свиркаше, подиграваше се. . .

Старият циркаджия, морският славен пират, плачеше.

Директорът на цирк «Антанта» неутешно плачеше! . . .

СРЕЩИ И СЛУЧКИ

(КЪДЕ МУ БИЛ «ПАРДОНЪТ»)

Драги Българане,

Завчера, връщайки се с препълнения княжевски трамвай, аз научих де хората крият «пардона» си понякога.

От Красно село подир трамвая се затече възрастен надут ученик и разбута другите, за да се качи. Всички изкриво го изгледаха, а един войник иронически го попита:

— Къде ви е пардонът, господине?? Ученик сте и...

— В юмруците! — гордо отговори запитаният и с презрение обърна гръб на войника. Ала последният без много церемонии му плесна една такава плесница, че той, позеленял от яд, взе да тършува в джобовете си, мислейки да направи «голямо нещо», понеже «от белята не бягал». Тогава войникът разпаса каиша си и почна по един внушителен начин да го налага по цялото тяло, поради което ученикът бе принуден да си плюне на краката...

— Ха, момченце, видиш ли, че пардонът ти бил в краката! — завикаха мнозина от трамвая към гордия, безстрашния ученик.

СРЕЩИ И СЛУЧКИ

Драги Българанчо,

Реших да отида в общарницата, да запуша малко вентилаторите на общата си, които тези дни толкоз се бяха размножили, че всички пръсти имаха за себе си по един, петите по 3—4, а отдоле... кажи го, стъпвах апостолски.

Ала не успях да сторя това, понеже общарят отиде «на хладно».

Тъкмо влезнах и взех да си събувам общата, на вратата застана едра вакарелка слугиня и почна един тих разговор изпърво, който после стана много горещ.

— Добро утро, бай Стояне, мъчно сал да не ти стане... Имам днес голема нужда, да не диря помощ чужда, додох... знайш, онез парици...

— Хубаво, мари Марице, ала нă, и днес се случи...

— Бай Стояне, се научи тизе само да ме лажеш. «Немам пак», ти все ми кажеш... Вече нѐма да те чакам, я паричките си сакам.

— Що се толкоз пък тревожиш — санким без тех па не можеш. Твоята работа е чиста, колко от кавалериста, ти, Марице, само имаш харни левчета да взимаш!... Ех, да сам кат теб и язе...

— Господ, байчо, да те пази от богатство като мойто... Ех, не вижда всеки свойто. Имах тизе днеска сметка: десет левчета подметка имаш! Имах ти парички; като теб да бъдем всички!...

— Немам нищо днес, Марице... Нищо, нищо, гълъбице.

— Имах, немаш, я ги сакам; нема вече да те чакам... Деветнайсет и половина... Стана ето веч година, като казваш «утре ела» — и до днес не съм ги взела... Вече дай ми ги, ти казвам.

— Нема що да ти приказвам. Казах: като нема — нема... За теб болка не ѝ голема. Деветнайсет лева

имаш ти от менека да взимаш. . . Нема за теб да умирам. . . Всеки ден аз все ги собирам. . . Но. . .

— Че и язе съм ги ебрала рупченце по рупченце и на теб назаем дала. . .

— У неделя ще ги върна. . .

— Тогаз много ще те зърна: nekъде че се напиеш, с некого виж, че се сбиеш.

— С друг я нема да се бия. . . но, изглежда, малко ния. . .

— Хайде, хайде, бай Стояне. . . аз не вервам туй да стане; па паричките ти дай ми, дето с зор съм ги сбирала и назаем ги бе дала. . .

— Я махни ми се веч, чуваш? Нечем вече да хортуваш. . . че си дала мен назаем. . . ти богатичка си, знаем. . . скубеш малко госпожата. . . ех, такава е дунята. . .

— Бре, що дойде му в главата! Малко собирай си устата!

— Работа си имам, видиш, хайде вече да си идеш. . .

— Деветнайсет и полвина! Ето и година мина! Още сто пари — те стават от големите каймета. Дет на всичките кьошета. . . пише сѐ два̀сет левета.

— Ех, какви ми се раздрънка, я излизай скоро вѣнка!

— Нема да излезна, казвам!

— Тогаз да ги дам отказвам!

— Че повикам я стражари, гиди, старо ти магаре!

— Че излезнеш ли те питам, или веч да те заритам!

— Ох, полека, бай Стояне, треска зерем че те хване, с тези чизми подковани ти мома че риташ. Само смей да се опиташ!

— Я мома си, я мадама! Що правихте с Кольо двама на Петровден у гората? Я погледайте момата!

— Пияница, батакчия! . . .

— Като пия, с пари пия!

— Пиеш сѐ на вересия! Сбираш кърпел от боклука. . .

— Я махни се ти оттука!

— Кърпиш с тех. . . ти като с нови. После дупките готови. Апаш, боклукджия, пияница. . . и т. н.

Тук обущарят рипна вече, грабна един калѣп и го стовари върху главата на момата, на чийто вик: «Ба-

тардиса ми паричките, уби ме! Утрепа ме!» и пр., след половин час домъкна се един стражар и въпреки всичките молби на обущаря, че днес е събота, има работа много, че ще му туря всеки ден токове и на него, и на жената, и децата, той биде замъкнат на хладно и моите обуща останаха пак с вентилатори, понеже друг не ги кърпи на вересия.

В ЛЕЧЕБНИЦАТА

Д-р Ъ.т. Как толкоз рано се натряска, та ти изпочупили главата!

Н а р а н е н и я т. Как, джанъм, во уста не клавум тъква работата! Току ене що е работата! Я сум крушар, продавам по маалите со количка емиш (плодове). Одум сабайле во Ючбунарът и окам: «Шекер, шекер, круши имам, шекер!» Па наизлезе женици и ме питат: «Ке дават ли шекер?» «Йок — кажем, — круше не ми са шекер! Чудо круши!» Па они ка ме затепаа, ке ми строжеха гръбнакот!

«Ке не лажиш бре, магаре, а? Ке не лажиш?!» За викаа, еле дойде джандарот, та ме откина!

КОГАТО

Ученици, когато видите на афишите на «Модерн. театър»: «Само за възрастни», не мислете, че вътре са се събрали всички баби и дъртляци. Не, там ще има и бета, но вие ще трябва да си платите цяла такса.

Когато видите някой чиновник от комитета, недейте го отбягва, а тръгнете след него; все може да спечелите някоя бучка захар или сол, която би се изтърсила от джеба му.

Когато видите двама господа в оживен разговор, не мислете, че те разправят новини по настъплението — те пресмятат отде може да се вземе или изпише 1 кутия цигари.

Когато искате да видите далече ли е първи, недейте гледа календара, а вижте настроението и обноските на съпругата си.

Когато искате да идете безплатно с трамвая в Княжево, качете се в някоя каруца, дето има госпожици, и застанете на срещуположния край от тях. Кондукторът едва ли ще стигне до вас.

Когато някоя ученичка ви се кълне в Борисовата градина във «вярност до гроб», недейте се радва, а погледнете наоколо и вижте колко Ромеоовци ѝ правят заканителни гримаси.

Когато ходите по улицата и ви замирише на вино, недейте гледа от коя кръчма иде миризмата, а вижте дали не минава някой поп.

Когато някой господин изтърве няколко пъти подред бастуна си, недейте го мисли за несръчен и разсеян, а вижте по какъв практичен начин се снабдява с тютюн.

СЪНОВНИК

Сънуваш ли, че градският валяк минава през тялото ти, знай, че на другия ден ще отидеш за хляб или сол.

Сънуваш ли, че луната е паднала върху земята, то барон Гендович ще даде две каравелчета за войнишките семейства или ще извърши друго някое подобно благодеяние.

Сънуваш ли, че се намираш в средата на велики хора, ще говориш с вратаря на Държавната печатница.

РЕПОРТЪОР

В един трамвай седят две госпожи и оживено си говорят. До тях репортьор на един софийски вестник внимателно слуша и бележи.

Първа госпожа. Та, знаете, госпожа, тъкмо пред Руския паметник... детето тича, тича и хоп — трамваят...

Втора. Ах, божичко!...

Първа. И най-ужасното беше, че в трамвая беше госпожа Петрова — майка му... Че като се развика, като зариде... ех, не мога да ти опиша...

Репортьорът... (след като е изпълнил бележника си). Мога ли, госпожа, да зная кога стана нещастieto!

Първа госпожа. Ах, никакво нещастие, аз разпращам сън, сън.

СТОЛИЧЕН СКАНДАЛ

ТРАГИКОМЕДИЯ В ЕДНО ДЕЙСТВИЕ

Съдията. Как е станало сбиването, обвиняеми? Един ще говори!

Първи обвиняем. Вървя по «Цар Освободител» и гледам... тъкмо до огледалата... там има две огледала... нещо дими, пуши. Тичам... господинът беше зад мене и той тича...

Втори обвиняем. Не е вярно, аз бях пред тебе!

Първи. Лъжеш, ти беше зад мене на повече от 10 метра. Аз нарочно те гледах!

Втори. Не е вярно! Лъжец!

Съдията. Моля, господа, не се обиждайте! Тихо! Да разправя господинът първо, след туй вие!

Първи. А че какво да разправям! Тъкмо се наведох! Блъсна ме той, взе я и почна да бяга! Аз хвърлих бастуна след него и ударих госпожата... съвсем малко!

Госпожата. Ба, ба, съвсем малко! Аз не мога да легна на гърба си... Одох и при доктор! В банята не смея да ида! Смеят ми се, че имам синьо! Аз пък обичам чистотата! Поне три пъти в неделята! Аз съм чела от известния...

Съдията. Стига, стига, госпожо! После. Кой счупи витрината?

Тлъст евреин. И двуица, господин судия! Се сбориха, после — тряс мой витрина! Голямо зян. Сега джами много скупи, господин судия! Много! Ино малко парче 10 леф! Много скупи!

Съдията. Моля! Да говори вторият обвиняем.

Втори обвиняем. Всичко, дето каза първият господин, е лъжа! Той беше зад мене!

Първи обвиняем (кача). Не е вярно!

Съдията. Мълчете сега вие!

Втори обвиняем. Пуснахме се към угарката и понеже аз бях по-близо, аз я взех. Господинът от яд хвърли бастуна след мене, като нарани смъртно госпожата.

Съдията. Как смъртно? Нищо подобно, госпожата е жива!

Първи обвиняем. Той от радост, че намерил тютюн, господин съдия, бе полудял.

Втори обвиняем. Вие сте луд, изкуфял, щуро говедо!

Съдията. Стига вие, свидетели!

Едър шоп. Я носем млекото, па гледам тия двоица се чукат. Чекай, каем, да видим граждането как се бият! Па като се заребриа, удрай? Изпотрошиа си ребрата! Ама джумбуш.

Съдията. Кой почна пръв?

Шопът. И двоицата се замлатна изведнажки.

Съдията. Другия свидетел — Аврам.

Малко еврейче (с безопасни игли в ръцете). Я, я, господин судия! Ходим по «Цар Освободител». Продавам игли! Прекрасни безопасни! Дузина за година, много хубави, господин судия! Една дузина грош!

Съдията. Как стана сбиването?

Еврейчето. А, я не се бих, я избягах.

Съдията. Господа, осъждате се да платите по 150 лева на госпожата, по 100 на еврейна и по 200 лева разноски...

Госпожата. Ох, много добре! Моят гръб струвал 300 лв. Виж! Аз съм чела... че за... (Плаче.)

Еврейният (сияе и вади цигари).

Шопът му иска.

Двамата обвиняеми в несвест.

Съдията. Господа! Угарката се дава на двамата по половина.

Завеса

ЕДНО ОБЯСНЕНИЕ ПО ПИСАНОТО ОТ ВЕСЕЛИН ЗА МЕНЕ

Драги г-н Вердела,

В миналия брой Веселин бе писал нещо за мене. Вместо да го опровергавам, аз ще кажа причините. Беше след завръщането ми от Пловдив. Разхождахме се с Веселина по Пиротска. Изведнъж той ме задърпа и ми показа една доста хубавичка госпожица на отсрещния тротоар.

— Таз е старата ми симпатия — каза ми той.

— А новата? — запитах го аз, въпреки че знаех, че той от «старата» още не се е отказал, понеже е постоянен в любовта.

— Ще я видиш някой ден! — усмихна се самодоволно Веселин.

— Слушай тогава, щом тя вече е абдикирала от сърдечния ти трон и скита немила-недрага като Никита, аз, като милостив човек, я приемам. . .

— Защо ти е бе, да видиш как си цапа само устните. . .

— Нищо, това показва, че тя не е проста мома, а пада малко нещо художничка.

— Художество?! Че художество ли е покрай сини очи да се теглят черни резки с въглен? А да са черни, разбирам.

— Че това е по-хубаво. . . Сините ѝ очи, заобиколени с черно, приличат на малки кътчета от синьо небе, които се виждат сред тъмни облаци! Знаеш ли колко са хубави тез кътчета небе? Или очите ѝ мязат на бистри планински езера на дъното на тъмни бездни, или. . .

— А бе туй да ѝ е само. . . но тя много майсторски лъже! Защо не дойде на среща? Хоп изтърси някоя лъжа. . .

— Ааа! И това не е лошо! Човек, който много лъже, има силна фантазия! Да, да! Силна фантазия!

Веселин, който искаше да ме отклони от мерака, който, му се струваше, имам към «старата му симпатия», току сипеше обвинения върху нея, но аз се преструвах, че премного харесвам всеки неин недостатък, и исках да ме запознае с нея!

— Слушай бе, Ведбал, тя иска много да я черпиш, да яде. . .

— Че това лошо ли е бе! Значи, има здрав стомах, можеш да бъдеш сигурен, че няма да харчиш пари по доктори. . .

— После — прекалено много спи. . .

— Значи, не страда и от безсъние! Много добре! Много добре!

— Но пък като стане, ни минута не се свърта в къщи!

— Значи, няма нужда да я гоня с метлата. Освен това и краката ѝ трябва да са здрави, яки. . .

— Ама ти да не мислиш да се жениш за нея!

— Защо не?!

— Но тя е тъй непостоянна!

— Ох, много хубаво! Ще прекараме 3—4 месеца и хоп — сбогом. . .

Веселин тук дигна само рамена и прошепна:

— Но аз не мога да те запозная с нея!

— Сам ще се запозная до утре, до 6 ч. следобед.

*

След като в кревата си приготвих плана за действие, аз станах, умих се, взех три кутии папиреси в джоба си (които Звездин ми ги купи) от II кач. и няколко пакети III к. тютюн и хайде. . .

Ама ще речеш, защо не първо или екстра?

Нима не знаеш, че вечно рядкото е по-хубаво и на мода? Докато по-рано обръщаха повече внимание на някой господин, който пуши «екстра» или пури, сега е обратното. Знаеш ли каква сензация би произвела някоя дама, ако би тръгнала с наниз от бучки захар, шията ѝ напарфюмирана с газ? Или вместо токове си

постави парчета марсилски или гиритски сапун? Колко услужливи кавалери, предимно търговци, биха тръгнали след нея? . . . Та с тез съоръжения аз се отбих у един приятел и го помолих да ми даде 70 зърна ориз за «един опит», след което в бозаджийницата на «Алията», дето братовчедът на Веселиновата стара симпатия вечно киснеше! Не се излъгах. Той бе там. Влязох, седнах и почнах да вадя кутиите една по една и да ги нареждам по масата. Братовчедът скоро се долепи до мене, широко отворил очи. . . Аз смяхах нещо, пъхах ги в джоба, пак ги вадех и пр. Най-после братовчедът твърде вежливо ме помоли да му продам по «колкото искам» някоя! Аз се съгласих, но с условие, че от библиотеката на чичо си ще ми даде няколко книги за прочит, понеже много скучая!

— О, с удоволствие! От кого! Пушкин, Шекспир, Гьоте? Ибсен, Ницше?

— Не, дай ми нещо от Хамсун или Арцибашев.

— О, имаме, да! Ела, още сега! . . .

Отидохме. Леля му със запретнати ръкави нещо готвеше, а хубавичката ѝ дъщеря, Веселиновата «стара симпатия», зубреше в библиотеката. Ах, даскали проклетии! По туй хубаво време да накарат една такава красива госпожица да зубри за поправителен! Влязохме! Запозна ни вежливият братовчед и аз, взел книгите, тръгнах да си излизам. Тъкмо пред вратата аз «по невнимание» измъкнах кърпата от джоба си и по стълбата заскачаха 70-те зърна ориз! Майката, която при влизането ми едвам подигна глава, сега подскочи като ужилена. . .

— Ох, ох, ориз. . . трябва да имате много, щом тъй го пилеете. . . Ай, ай, ориз!

— Съвсем не, госпожо, едвам 60 килограма, и то по 2 лв. успях да взема — отговорих смутен.

— Как 60? Откъде? Моля! Как? Ориз?

— От Пловдив, госпожо. . .

— Ах, да, да. . . там го фабрикуват! Да, да. . . там имало и захар. . . моя вуйна. . .

— Захар има, но скрита. . . едвам успях да намеря 20 клг.

— Че малко ли е?! Боже, малко било! Не, не, няма да откажете, господине! Ще дадете малко и мене. . .

Нужно ли е, г-н Вердела, да ти разправям, че на вечер аз се разхождах по Пиротска с Веселиновата симпатия и че той, когато ме срещна, искайки да ни поздрави, изпусна бомбето си? Нужно ли е да казвам колко занесох обещаната захар и ориз на госпожата и защо Веселин бе писал онова за мене?

АЕРОПЛАННИ РАЗГОВОРИ

— Пиехме си ний кафето с мъж ми двамата и ето, чувам топовете тряска, вѣнка хора тичат, крѣска. Бърже мъж ми вѣн излиза, както беше си по риза, аз не знам пѣк как се случи, дяволѣт ли ме научи — пакост, знаеш, лесно става, — някак закачих с рѣкава табличката със кафето и разлѣ се то, проклето! Ама робата бе фина, чиста розова коприна! Ех, дойде ми да заплача! Как с лекета ще я влача?

— Аз излязох на сокака, квартирантѣт туй пѣк чакал — взел си куфара в рѣката и полека край стѣната, офейкало диването! Яд ми падна на сърцето. Толкоз месеци кирия не бяхме му взели ния!

— Аз пѣк тѣкмо варех млеко. Слушам — трясък надалеко, зазвѣниха и камбани. . . сигур са аероплани! Надвѣ-натри се обличам. Хайде вѣнка бърже тичам, гледам вѣнка: хора, хора, отпавили горе взора! Гледам, облачета бели. Туй са, вѣкат, сѣ шрапнели! Те едвам се забелезват. Ту излизат, ту изчезват. . . Нейсе. . . скриха се далече. . . Влизам в кухнята аз вече — що да видя? Митко вземе, кат намерил сгоднo време, гледайки аероплани, да задигне захарта ни!

— Наша Стана пѣк детето зарязала и в мазето пѣхнала се със войника. А детето плаче, вѣка. . . Лазейки, счупило джама. . . Те пѣк доле, знаеш, двама, сещаш се — вѣв тѣмнината. . .

— Тихо, слушат ни децата!

— На обяда капитана вѣка войника и Стана и за онова ги пита! Стана със усмивка скрита ординареца поглежда и безспир лѣжи нарежда: «Я, господин капитане, плашим се от хируплане, та как чух, че идат тука, нещо сякаш ми се спуга, тука башка у сърцето. . . Па избягах я в мазето, но спѣнах се в тѣмнината, та ударих си главата. . . и Иван добре, че стигна,

та ме от земята дигна, вѣн да ме изнесе вземе, но тѣй никак в това време, слезе доле госпожата». . .

— Нейсе, скрои пак лѣжката — позасмя се капитана.

Поотпусна се и Стана: «Трѣбват и войници», вѣка — па подмигва на войника.

Подслушал: В е д б а л

ПИСМО ОТ ПАЗАРДЖИК

Драги Българанчо,

Додох тук да променя хляба и да поопитам прославените вина.

Колко е голям и де е разположен градът — който обича, нека види в учебниците по география. Също народностите няма да изброявам, но ще кажа, че циганите са много, следователно градът е достатъчно шумен. От гарата до града от двете страни на шосето в непрекъснат кордон седят пъстри групи от народа на джумбуша, пощят се, пеят и се борят.

Градът е цял лабиринт от криви улички, чиито имена знаят само пощенските раздавачи, които пък не си дават много зор да разнасят писмата всекому поотделно, а ги изсипват по 3—4 в по-близките улици, а оттам гражданите имат грижата за раздаването им. Често ще те срещне някой приятел и ти каже: «А бе, мисля, има за тебе едно писмо у мене», и го измъкне от джоба, заприличало вече на мазна банкнота, и четеш отгоре «Бързо», а погледнеш датата — отпреди 15—20 дни. Колкото за номера, кметството е образцово. Макар че улиците нямат надписи, но номер всяка къща си има.

Улиците са постлани по хигиенични съображения с камъни от различни големини и височини, тъй че човек, като върви, подскача, прави всевъзможни движения да запази равновесие и, естествено, мускулите се развиват по-добре даже от всички гимнастики и Мюлерови системи.

Мястото за разходка по много съображения е постлано с меки килими от 6—7-сантиметров прах. Първо, да не се късат подметките, второ, да ходят по меко, а най-вече, понеже пудрата, този продукт от тъй голяма важност, се рядко намира, та чистият като

брашно и ситен прах го заменява. Всички мъже, жени след връщането си от разходка са чудно бели.

Центърът на града е зает от затвора. Има превъзходна градска градина с безброй невидими пейки, но за това са виновни учениците и ученичките, понеже бяха я обърнали на randevulница. Впрочем, те тази година (8 клас), изглежда, ще бъдат заедно, та радостта им няма край. Още сега учениците се упражняват и сънуват как заедно ще си учат уроците. Пазарджичани си имат също добър кмет. Гражданите, на които бе омръзнал оризът, сега са спасени от него. Въобще градът се радва на много ненужни продукти. Чистота образцова, при все че мирише на кисело туктам от натрупани динени кори, гнил зарзават и пр.

Пазарджишките жени не са дип клюкарки, но пак обичат да се сбират и да си съобщават «важни» новини, напр.: «Я гледайте вчера оназ Ристовица излязла бе с един налъм и с един чехъл» или «Крачи, крачи, га фуркетите изскочили и она не види» и др. Най-светли звезди в пазарджишкия женски небосклон са Жана, Радка и кака Радка. Фини момичета. Първите са вече готови да се преселят по разни причини в София. Само «кака Радка» ще остане, понеже има от проклетите даскали доста спънки — без нейно позволение турят ѝ две слаби, та тя, за да не забравя, че трябва да се учи по два предмета, винаги отива с по един военен кавалер от двете си страни.

Видни слънца в литературния свят са: Миката, привърженик отчаян на Ницше, де върви, все това говори и чете до захласване, та често конете го целуват по суратя, а телеграфните стълбове се блъскат о него. Пазарджичани се надяват да стане някакъв свръхчовек или поне да замести К. Величкова, за паметник на когото се събират всяка година по десетки каравелчета. Друга важна личност е Дончо Мъглата. Неговата дейност се простира главно в измерване на улиците и зяпане по ученичките, поради което често прави бани в Марица с дрехите си. Във всеки случай пазарджишките ученички са твърде скромни момичета, не водят софийска любов, но обичат щъркелите.

Трето слънце е бай Йордан шивачът. Искал бих да

приведа някоя негова реч, но те са тъй дълги и философски, че мнозина читатели би тръгнали за Пазарджик да черпят знания от него и цяла България би се събрала там. Основната мисъл в неговата теория за живота е: «Земята е произлязла от тиквена семка.» Хората също от растения. Всичко е атоми и молекули. Дарвин знаел езика на животните и растенията и пр.

ПЪРВАТА КОНДУКТОРКА

(ТРАГИКОМЕДИЯ НА БЪДЕЩЕТО)

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА:

Анка, кондукторка, 18 год., симпатично синеско момиче
Мъжемразката (не се знаят годините ѝ)
Тлъст господин, 50—55 г.
Стражар — 23 г.
Дами
Група ученици
Студент
Свещеник
Контрольор
Ученички
Граждани, слугини, деца и пр.

ДЕЙСТВИЕ ПЪРВО

Сцената представлява дългия княжевски трамвай.

Кондукторката (*с къса сива рокля*). Моля, моля, подред, господа! На всички ще дам билети! Чакайте по местата си!

И да ма. Ама интересна работа! Откога толкоз честност? Всички бързат да плащат! Сигур защото сега са общински трамванте!

И да ма. Ха, ха! Всичко за онази! Само наблюдавай я! Виж ѝ токовете какви са изкривени! Па деколтето ѝ, ц-ц-ц! А лицето ѝ! Младо момиче и толкоз пудра! Заплатата ѝ само за пудра и кремове няма да стига!

Кондукторката. То не е ваша работа, госпожо! Моля, вий, господине! Право или кореспонданс?

Тлъстият господин (*усмихнат*). Не кореспонданс, а смяна, госпожице! Чисто българска

дума! Па може прекъсване, преместване. . . защо да употребяваме чужди. . .

Кондукторката. Но. . . тъй всички са свикнали, че. . .

Тлъстият господин. Да! Да! Да! Имате право, госпожице! Вярно, госпожице! Аз съм слушал чужди думи, които съвсем не означават това, което искаме да кажем. . . Въобще ний, българите. . .

Свещеникът. Госпожице, моля ви се, дайте ми билет, че ще слизам. . .

Кондукторката. Сега, господин. . . чи-чо. . . дядо попе! Ей сегичка.

Попът (*гладейки брадата си*). Въобще щом си свещеник, си дядо. . . Аз, когато бях още на 20 години. . . това бе преди 13 години. . . та викаха ми 40-годишни хора «дядо попе». . . ха, ха!

Кондукторката. Извинявайте, господинотче. . . Аз тъй. . .

Попът. А, нищо! Нищо! Има си хас! Защо? Нищо! Но аз щях да слизам. . . а изминахме спирката. . . Нищо! Малко хладничко, но пак приятно. . . една разходка, но. . . Хайде довиждане, госпожице! (*Слиза.*)

Кондукторката. Отче, . . . остатъка! Вий дадохте 2 марки. Искате 2.30.

Гласът на попа. Нищо, нищо. Задръжте ги за вас!

Тлъстият господин. Да, хубаво казва негово благоговейнство! Задръжте ги!

Кондукторката. Но аз не мога да ги приема. Аз си имам заплата. . . туй е. . .

Тлъстият господин. Нищо, госпожице. . . Никакво престъпление няма в случая. И аз не искам да ми връщате!

Кондукторката. А! Не! Вий ще вземете остатъка! Аз не съм просякия!

Тлъстият господин. О, о, госпожице! Защо помислихте това. . . Аз виждам, че акуратно изпълнявате службата си! Че сте идеално, добро, честно момиче. . .

Гласове. Стига! Госпожице! Дайте билети! Госпожице, насам!

Кондукторката. Сега, сега! Моля, подред!

Студентът. Пфу! Корупция! Буржоазия! Госпожице, не приемайте! Останете си идеалистка! Далеч от материалността! Какво е животът?! Защо ни са парите? Вятър! Прах! Мерзост! Суета! Парите не са щастие. «Там, казват, крий се сред горите, то, щастieto, и пътят не личи!» Така казва един поет! Но, уви, и там, в горите, него не намерил! И върнал се с разплакани очи! Госпож. . .

Тлъстият господин. Какво се раздрънкахте така! Тю, ама воденица!

Студентът. Млъкни, народни търтею! Ти сигур си някой доставчик или търговец! Това шкембе, това мазно лице те издават. . . «Не чревоугодствуй!» е казано, а ти само ядеш, а бедната класа?! Пфу!

Тлъстият господин. Стига бе, дрънкамо! Кой знае де си се натряскал!

Студентът. Извинявайте, почитаемий скубачо! Великодушний търтею! Аз алкохола, този бич на човечеството, този прах за свежия мозък, този разрушител на щастieto, не го поглеждам, но. . .

Гласове (*иронично*). Да! Да! Имате право! След като сте изпили сега парите си в Княжево, намразихте алкохола!

Студентът. О, неразумни юроди! Защо се влачите след този разбойник, след това шкембе. . . пълно със сиромашки пот!

Тлъстият господин изгубва търпение, удря един шамар на студента. Последният го хваща за брадата. Настава бъркотия.

Стражарят. Мирно, господа, какво е това!

Учениците (*викат*). Господинът е прав! Младият господин!

Стражарят. Какво се натрупахте туа, сѐ на едно место, или сакате трамваят да дефили. . . да де-зертира от релсите?

Гласове. А! Контрольора! А! Какво е това?!

Контрольорът. Всички по местата си!

Учениците. Варда-а! Саваот слезе от небето да въдвори мир!

Всички седят, говорейки високо. Студентът слиза.

Завеса

ДЕЙСТВИЕ ВТОРО

Същите декорации. Трамваят отива сега за Княжево.

Пътниците са нови с изключение на учениците и стражаря.

Кондукторката (към стражаря). Моля, билет. А, пардон! Вий имате право безплатно да се возите! Да! Но вий постоянно ли в този вагон стоите? От сутринта, струва ми се, не сте слизали. . .

Стражарят (червен като рак). Аз туйцук нѐ. . . имам едно писмо (подава ѝ един плик).

Кондукторката (полугласно чете). «Уважаема госпожице, понеже аз съм много симпатичен към вас, то понеже аз не смея да изкажа устно предложени. . .»

Кондукторката (хвърля ядосано писмото).

Стражарят с трогателно изражение на лицето бързо слиза. От задната платформа се чуват песни и китари. Учениците пеят: «Любя те, страдам аз!», други: «Трендафилът мирише. . .»

Кондукторката (отива при тях). Моля, тихо! Билети!

Учениците (простирайки ръце). О, звезда блестяща! О, самодива! О, ангел. . . За тебе тез селенади! . . .

Кондукторката (бяга от тях и отива при група ученички). Билети, госпожици! (Те се смеят.) Я ги виж!

Ученичките. Ний тука ще слезнем. . . ето в Красно село!

Кондукторката. Платете си или слезнете! Да не мислите да не платите, както при кондукторите, при учениците! Плащайте или ще ви изхвърля!

Три дами. Брей, много сте силни, госпожице!

Кондукторката. Млъкнете! Не се бъркайте вий поне!

Ученичките се смеят и крещат. Дамите също.

Мъжемразката (тичешком от предната платформа). Ах, проклетници! Позор, жени, за вас! Срам! Това ни е първият успех! И вий, пак жените,

сконфузихте момичето! Жени, това, повтарям, е един успех. Мъжките права. . . равенство. . . Съзнайте се! Свестете се. . . (Развълнувано целува кондукторката.) Напред! Дерзайте, сестро! (Дамите и ученичките няколко минути стоят вцепенени, след това падат на колене и целуват роклята и обувката на кондукторката.)

Мъжемразката. У-рр-а! У-р-а! Напред в славната борба!

Завесата бавно пада.

3000 ВАГОНА

СЦЕНКА

ДЕЙСТВУВАЩИ ЛИЦА:

Клечков — сухо, късо, 40—45-годишно човече. Директор на столична гимназия.

Корсетова	}	учителки
Пудрова		
Тангоева		
Чехлова		
Топкова		
Безфасонова		
Чирозова		

Дирекцията

Клечков (*седи и чете «Утро»*). Ха, ха, ха! Господин редакторе, редакторе Захарджийски. Ти да я ядеш! Щели да дойдат 3000 вагона захар. Ха, ха! Гладна кокошка просо сънува. Човек да се чуди на редакторите. Като задрънкали: захар, захар... Досега София би се зарила със захар, ако четвърт от «пристигващата» захар би дошла! Лъжат, та човек да се поотпусне, да похарчи 30—40 бучки и хоп после чакай захар. А за да си подсладиш кафето, после не остава нищо друго, освен да изрежеш антрефилето със захар и да го потопиш в чашката! Зер 3000 вагона са! Истина, като да дойде от тях половината, пак за нашата гимназия ще се падне 700—800 кг. Ха, ха, ха! (*Чука се на вратата.*) Влез!

Влиза Пудрова, ухилена до уши

Пудрова. Добър ден, г-н Клечков. Как се чувствувате, добре ли? Ха, ха! Дошли ли са, барем?

Клечков (*учуден*). Но още ведомостта не е готова, 21-и сме. Много бърже!

Пудрова. Да, но във всеки случай няма да се забави.

Клечков. Разбира се! Разбира се!

Пудрова. Много ще ви бъде благодарна. Знайте, зима иде... Много ще ви бъде благодарна!...

Клечков. Ще направя всичко възможно. Ще ида утре, други ден към банката.

Пудрова. Че защо от банката? Там ли я разтоварват?

Клечков. Кое, госпожице?

Пудрова. Захарта, г-н Клечков! Аз нямам тук картата си...

Клечков. Госпожице, аз нищо не разбирам! Каква захар? Каква карта?

Пудрова. Но моля ви се, господин директоре, защо криете от мене! От 3000 вагона отпуснати са за учителския персонал при нашата гимназия 800 кг. Тъй че за всеки ще има по едно сандъче...

Клечков. Аз... просто... ще полудея! Истина ли? Аз...

Пудрова. Защо криете, г-н директоре? Ние ви чухме, когато говорихте...

Клечков. Боже мой! Нищо подобно. Аз или вий сме полудели!

Пудрова. Това е безобразие! Нахалство! Вий лъжете най-безобразно! Вий искате...

Корсетова (*тичешком*). Как, отказва ли? Истина ли, Ленче?! Боже мой! Но, г-н директоре, за всички има... 800 кг! Моля, това от ваша страна е подлост!

Клечков. Никаква захар... не е възможно.

Корсетова. Възможно, невъзможно, то е факт! То е наше законно право! То се отпуска за всички! Ний, учителките, сме които даваме светлина на българската младеж! Ний! А вий, г-н директоре, имате седмично един час, а искате...

Влиза Тангоева (*хубавичка срамежлива брюнетка*). Добър ден, г-н директоре. Аз научих, че ще се дава захар, та искам... Да-ва-те ли ве-че?

Клечков. Отде-накъде това! Поне вий не сте такъва... такъва...

Пудрова. Каква? Тя, защото е глупава, е взела толкоз часове. И вий, като виждате... това...

Клечков (*ядосан*). Пудрова, въпреки бръчките си сте много глупава.

Пудрова. Вий сте шмекер, господин директоре! Вий сте нахалник! Грабител на чуждото. Идиот! Бръчките не показват старост. Те са от труд, от пот, от мъки за младежта! А вий благодарение на партията си...

Корсетова. Да! Така е!

Тангоева. Корсетова, каква е тази разправия?

Корсетова. Не се преструвайте, госпожице!...

Безфасонова (*от вратата*). Честито, госпожици! Е, г-н Клечков, захарта?

Клечков. Вий всички сте луди! Глупави вий.

Безфасонова. Каква е тая нервност? Това нахалство!

Клечков. Повтарям, всички сте луди! Никаква захар. Вестниците дрънкат...

Пудрова. А, значи, и във вестниците пише?

Чехлова и Топкова (*ухилени*). Как, от радост полудяхте ли? Ний видяхме в една голяма кола сандъци, сигур захарта са!

Клечков. Боже мой! Ще полудея. (*Гравва си шапката.*) Откъде-накъде захар, госпожици?

Безфасонова. Г-н директоре, известието, което е дошло до вас, е прочетено и от други. Тъй че не отричайте!

Клечков. О, аз полудявам! Никакво известие!

Тангоева. Г-н Клечков, отивате ли си!

Клечков. Вий сте фурии! Луди! Безумни... (*Тича към вратата и се обляква с Чирозова.*)

Чирозова. Хайде, хаирлия! Тичайте, г-н Клечков! По-бърже. Захарта...

Клечков. Аз нищо не зная! Нямам съобщение!

Пудрова. Лъжете!

Клечков. Вий днес всички сте пощурели, но да се махна по-скоро! (*Опитва се да излезе, но Пудрова и Безфасонова го хващат за редингота.*) Ще ни обясните по колко ни се пада.

Корсетова и Чехлова се хващат за Пудрова и Безфасонова. Топкова за Пудрова, Чирозова за нея. Тангоева стои с пръсти в уста. Няколко секунди няма борба. Клечков се държи за вратата и вика:

«Безобразие! Лудост!»

После рединготът шумно се разкъсва и всички залитат. Клечков пада в салона, а учителките — в дирекцията. Бенгалски огньове.

Завеса.

ДО МАСАЛОПИСВАЧИТЕ ОКОЛО «КВО ДА Е», СОФИЯ

(ПО ПОДРАЖАНИЕ НА Г-Н ПРОФЕСОР ТЕОДОРОВ-БАЛАН)

Душеприятни съратници,

Бях се гърбосложил на кревата с гласило в ръката и очепрекарвах душеславните новости за събитията в земите на царевицогълтачите, когато писмоносачът ми хвърли през прозореца вашата картичка.

Полуизправих се и взех вестonosачката. Очепрекарах я надве-натри и громко гърлоизбутах «Ха» и за ваше здраве — но своевременно си мозъкоизтърках, че не се намирам в никакви биропродавници и следователно няма никакво питие, с което да се коремостопля. Ех, съратници, вие с тази вестonosачка, която тъй мило мастикодъхаше, ме дертонадигнахте и без дълги мозъкотупения аз реших да ногонатисна всякакви въздържания и да ида в някоя главочупница. Навлякох дългодрешницата си и като паровлачницата ногозамерих пътя. Един рушветозимач громко ми гърлоизбута да се движа по хороходницата, понеже може да ме кашонаправи някой премазвач, но аз се престорих, че не ухохванах неговите слова, за да го нервоподигна, но шашконосачът се зае с една гащичкочистачка и аз продължих пътя си.

Скоро обаче срещнах моя близкокъщник с тютюнотъпканка в уста и го поканих на кракораздвижница към някоя главочупница. Той, за мое преголямо душевеселие, гърлоизбута, че сметкоправи да се ногораздвижи към Княжево. Себезнае се, че и аз гърлоизбутах желание да идем дружно. След късо време ние бяхме при княжевската електроколна спирка. Тук видяхме косонастръхвателни зрелища. Лисицоносечни дами, школници, ногодебели фустанoученици, беловласници, шашконосачи, войскари, млекомиришници и пр. се теломачкаха да се настанят на някоя седалница в електроколницата. Ние също се кокалоприготвихме

за това човекопресие и настъпихме. Около нас мравуняк от люде! Сладкомиришето на лиценацапаните дами се слива с чesъновонието на някой стар войскар. Бутилковидните крачка на фустанoучениците свършено бяха измачкани от партенконосачите. Най-после аз и близкокъщникът ми се телосложихме на едни седалници, но гръбнаците ни взеха формите на бъчвостегач. Скоро електроколната самоходка се местораздвижи и не след малко бяхме до Красно село, а след друг половин час земестъпихме в Княжево и се вмъкнахме в биропродавниците, за да се душеуладим!

Та ето ме сега с чаша ечемиководница в ръка и правя страшна гърлоизливница.

Хайде, за ваше здраве и за това на нашия органошеф.

С устодележдане и с'желъом.

В е д б а л

КОЯ Е ПРИЧИНАТА

— Тю, тези 400 грама хляб само ми увеличават апетита!

— Ами я да си бай Мите Шишкавия?

— Ех, тогава повече сит ще бъда: ще ми се топи маста като на камилите. . . .

*

Ж е н а т а. Пияница! Откъсна ми цяла шепа коси! Звяр!

М ъ ж ъ т. Брее! М. . . Голяма работа! Ти само в долапа имаш 2 кила изкуствена!

МЕЖДУ ПРИЯТЕЛКИ

— Той е тъй кисел, тъй кисел. И още сме в медения месец!

— Ах, Ленче, той не е крив, сега никъде няма мед.

В УЧИЛИЩЕ

— Иванчо, кажи нещо за Озириса.

— Ориз ли? Не знам, г-н учителю, понеже комитетът не е давал скоро.

*

— Петров, какво имаме за урок?

— Картофи, г-н учителю!

— Как, картофи ли?

— А, я, не! Аз помислих, че за обед какво имаме. . .

1917

ТЕ ДВЕНКИ

(СТИХОТВОРЕНИЯ В ПРОЗА)

Пет вечери подред все ги срещам. Милички! И все на същия ъгъл. И какви желания се пораждат в душата ми!

Двенки! Досущ прилични едни на други! Белички, мънички, набити! Все по късен час! И как не ги тревожи нощта! Как за тях не се тревожат и техните. Толкоз късно! Улицата пуста! Те цапат с малките си крачка из калта. Сърцето ми тупти! И колко пъти ме обхваща желание да посегна на тях! Колко пъти! Как ми се искаше да се хвърля върху тях! Те ме дразнят. Те дразнят чувствата ми, те ме смущават. Но колчем тръгна къмту тях, те или побягнат страховито настрана, или се мерне силуетът на стражар, бабичка или закъснял минувач. Вечно пречки! Вечно несполуки! Ако ли пък няма никой наоколо, тревожи ме мисълта, че ще извърша престъпление! А как искам да ги видя в своя дом! Какво щастие биха донесли те на мен! Каква радост! Каква музика биха пръснали в мрачната тишина на моя двор! О, в тези тежки времена да може да се сдобие човек с тях. Колко весел бих бил! Как бих пял, скачал, пляскал ръце!

Две малки бели свинчета!

Две набити прасенца аз пет вечери срещам!

Ах, дали техните стопани имат много, та не ги жалят! Или искат да се подиграват с хората? . . .

Господа, разказът ми наистина е доста косонастръхвателен отначало, но запазете спокойствието си. Ще ви разправам всичко накратко. Ето почвам: Връщах се от «Модерния театър». Беше към 11 часа през нощта. Вървя и критикувам на ума си действията на детектива в криминалната драма, която току-що бях гледал в театъра. Ама серсем, че той трябваше не под масата, а зад вратата да застане! И хоп, да го хване. . . на, тъй. Аз, впрочем, трябва да ви кажа, че имам детективски способности, които, макар и не проявени още, са доста големи. Особено като си постопля корема, аз се чувствам един втори Шерлок Холмс, та вървя за в къщи и се озъртам на всички страни дано зърна нещо, някоя случка, та да проявя таланта си. Но, дявол да го вземе, ето още една улица до нашата, а нищо няма. О, как желях в тази минута върху мен да се нахвърлят двама-трима. . . даже четирима апаши и хоп. . . наляво, надясно — всички попадат. . .

Именно в тази минута (представете си, господа!) аз свих по нашата улица и. . . тук, господа, аз се чувствам слаб да опиша картината, но нужно е непременно да я предам, макар в слаби черти, затова ще се помъча да сторя туй. Та слушайте: пред мен на десет, петнадесет крачки лежеше прострян човек и около него събрани 5—6 кучета и късат тялото на легналия! Аз се вкамених. Ужас! Мистерия!

Ледна тръпка премина по тялото ми. В първия момент аз помислих да си плюна на краката; после желанието ми да проявя таланта си, да се прочуя, да стана велик ме накара да се задържа на краката си и даже отново да хвърля поглед към лежащия: кучетата късеха месата, бореха се, хапеха се и пр. Едно от тях, черно, рунтаво, голямо като една овца, тичешком мина край мене с къс месо в уста. Други две отчаяно се бореха за един кървав къс. Дявол да го вземе, защо да се пла-

ша? Че просто тук е извършено едно убийство, трупът изхвърлен и гладните кучета, които доста са се наплодили в София, намерили си храна от убития. Туйто! И аз, като се окуражих вече, нахлупих шапката си над очите и се запътих към прострения, като громко се развиках на кучетата.

Но едва направих няколко крачки и полуизяденият мъртвец се изправи и тръгна към мен. Аз повторно се вкамених. От корема му висяха червата и дробовете му. Той, люлеейки се, мина край мене. . . Аз се опрях о стената. . . тъпо впах поглед в изчезващия мъртвец и вампир ли, как да го нарека!? . . .

Господа, вий ще помислите сигурно, че аз ще кажа «и в този миг се събудих». Не! Туй не бе сън. Гола действителност. Но вий се подсмивате и подигате рамене. Чакайте. Аз ще ви обясня — след като се посвестих, аз се затекох по посоката, в която изчезна мъртвецът, но направил десетина крачки, аз съзрях постовия стражар. Затехох се към него и взех да му разправам мистерията. Той послуша, послуша, усмихвайки се под мустак, и след като се прозина, той ми обясни. . .

— Е, че он е Митре касапийт.

— А кучетата изяли ли са го? . . .

— Че кучетата нищо не му са направили. Они изяли само джигеро, който он си купил и турил в пояса. . . па знаеш, пияница. . . заспал на улицата.

МОНОЛОГЪТ НА ЕДНО СОФИЙСКО ХАМСУНЧЕ

Дяволите да вземат тази хазайка! Изпъди ме. Впрочем, простотия, господа! Да! И тъй, изпъдиха ме! Но, моля ви се, не ме съжалявайте! Аз не искам да ме съжаляват. Не! Аз съм горд! Дръжте си съжаленията! Вий може би ще помислите, че са ме пуснали от прозореца. . . или набъхтали пак. Не е вярно! Веднъж е Великден. . . Впрочем, тогава аз не се ударих. То беше миналия месец. Сега хазайният твърде вежливо ми каза да благоволя да напусна неговия дом. Истина, той ме хвана за яката, но от обич, от страх да не се плъзна по леда. . . Следователно, аз напуснах квартирата си. . . Но да не мислите, че аз съм направил някое непростимо дело, напр. (както лани) да набия някого или да счупя нещо. Не. Аз съм невинен. Крив е снегът. Да, снегът! Вярно, че хазайният беше малко нервозен и аз като пеех, псуваше, но хазайката и децата спокойно спяха. И може би сънуваха ангели, понеже хубавото пеене и свирене. . . Впрочем, вий няма да ме разберете. Но да ви докажа, че снегът е крив! Та, слушайте. Седя и пиша стихотворение. Бях направил първия куплет. Той почваше: Илайяли, Илайяли, кучета се разлаяли, всички хора са заспали, аз за твоите устни али, сякаш, душке, са корали и пр. Всеки куплет беше осмостихов и все на «Яли и али». Та седя и пиша. По едно време гледам Виктория. Впрочем, всички ѝ викат Цвета, но аз си я наричам Виктория. Тя живее срещу нас и често ми се усмихва. Отивам да я видя от прозореца и гледам (о, щастие!) — сняг. Значи, още една рима: «Илайяли, Илайяли, всички покриви са бяли». И тъй виждам сняг. Аз съм възхитен. Скачам, пея, викам. Влиза слугинята и ми казва да не викам, понеже хазайният имал гости. «Нимфо, отговарям аз, виж природата надяна бяла пак премяна. Ела дружно, плътно прегърнати, да се радваме на белите мушици!» Тя изплезни език! Простотия! Тъй отговаря тя! Аз веднъж,

господа, я видях да плюва на главата на едно чираче, което ѝ свиреше серенада с една тенекиена жабичка. Онези, дето правят так-так-так. Той ѝ свири, тя пък го плюва. Шопска идилия! Тя си отиде, но дойде хазайният с един приличен на пуяк господин. «Млъкни!» — казва той. «Хазайно, викам, вижте какъв бял сняг, също като 12-тых чували брашно, дето сте скрили в избата!» — Я го гледай, той се черви и сърди. Пуякът пък се смее! Нищо, те си отиват. «Хазайке, хазайке, ела да видиш колко захар! Сега комитетът ако не даде нищо!» Хазайката тича от кухнята с нацапани ръце и назърта през прозореца! Как, госпожо? Аз ли се подигравам? Не, този сняг е съща захар! Даже прилича на пудрата, която завчера си купихте. . . Да, госпожо, то е пудра сякаш. Да. Може би и ангелите да се пудрят, та са така бели. Сигур горе има вятър и отнису пудрата от лицето на ангелите и светиците. Но защо се сърдите? Кой, аз ли съм пиан? Какво искате да направя, за да ви докажа, че не съм пиан? Например да се кача на масата или печката и да танцувам на един крак! Не, госпожо! Ето вижте. Аз се качвам на печката, но тя се катурва. Кюнците са бамбашка една музика, падат. От тях излизат облаци прах от сажди. Възхитително! Но, хазайке, защо се сърдите? Кюнците и без туй трябваше да се чистят.

Хазайката се гневи и удря ме с оцапаната си ръка. Хазайке, не се сърдете. Вий ставате тъй много грозна, въпреки че и иначе не сте хубава. А, ето и хазайна! Здравейте, старий велмож! Вий приличате на барон Кракра Пернишки не само по походката и кашлянето, но и по мазните си дрехи. Как, луд ли съм? Кой? Аз ли? Да си ида ли? Ох, мене ми е жал за вас, господин хазайне! Кой ще ви пее, после? А? Добре, аз ще си ида. Но после няма вече кой да ви пее, няма! . . . Мене ми става много мъчно за всичко туй и едва ли не се разплаквам. Но пак прибирам спокойно куфарчето си, снимам от стената портретите на Ницше, Хамсун и пр. Прибирам няколкото си книжки и се готвя да си ида. «Извади обувката, казва хазайният, аз ти ги дадох само за вчера!» Вярно, те са негови. Заповядайте! Аз му ги връщам. «Вземете налъмите» — казва хазайката. «Нищо, госпожо, аз ще си ида по чорапи. Сега има сняг и камъче-

тата не бодат. . . Сбогом!» Аз се навеждам да целуна от благодарност всички, но хазайнът ме хваща за яката с думите «няма нужда». И тъй, господа, аз с налъми отидох до дома на един мой колега — студент. Той е славен човек. Друг път ще ви разправа за него.

ИНТЕРВЮТА С ВЕЛИКИ МЪЖЕ

1. Димитър Теодоров. Председател на пресоразпространителите, иже нарицает се «Даскала».

Редакционният репортьор бе посрещнат пред «Паннах» от негова светлост със следните думи: «Как? Желаете вю с мене интервю? . . . Значи, дирийте мен за това в този ден, толкова студен?» Репортьорът ни, след като направи един дълбок поклон, обърна се към г. Теодоров със следния въпрос: «Е, Ваше музикословесие, как ви се вижда, ще има ли студове?». . . Даскалът се поизкашля еднаж-дваж и с достойнство отговори: «Вий питате мене? Не ще и съмнение, че това е снег, както вижда всеки човек, и понеже не е мек, той е лек! И туй е важен кусур, загдето няма кюмюр, също и това, загдето няма дърва. И всичко, дет е скъпо, всяко хлапе тъпо ще разбере, че не е добре!». . .

Репортьорът. Да, да! . . . А какво друго ще кажете за скъпотията?

— Да, вашата капела, която прилича на хризантела и от снега сега е бела, струва една столевка цела. И чудно, как в тая скъпотия голема някоя дама не ви я взема! . . .

Репортьорът. А нещо за мира, г. Теодоров?

— Какво? За мир? Ще дойде най-подир! Сега правим сеир на атаките безспир на целий съглашенски мир, но по-подир за това ще играят дърва по посинения им гръб и отказът им ще излезе скъп.

Репортьорът ни, предоволен от благосклонния прием на почитаемия г-н Теодоров, поклонил се и се запътил към:

2. Бай Мито Шишкавия, който подпирал един телеграфен стълб до будката пред «Роза».

Репортьорът най-учтиво се поклонил и с най-вежливи думи се обърнал към Крали Марковия потомък.

— Как се чувств. . .

Бай Мито го погледнал презрително и викнал, задавящ се:

— Я с'мани тук!

— Моля ви се, само две думи. Как ви се виждат студовете?

— Дял ти взел! Ряхох да злязна малко. . . а то: . . . дял ги взел!

— Как? Как? Моля, не чух добре!

— Тва, че злязох малко вън и, дял зел, плъзнах се, панах и счупих тратрара! . . . Ет ти плащай сега тратрари. . . дял ги зел! . . . Студове! . . . Дял ги зел! . . .

— А, мерсі, мерсі! Довиждане, г-н Димитре!

— Дял зел и теб! . . .

Г-н репортьорът ни се запътил към други видни личности, но понеже мястото не позволява, резултатът от репортажите ще дадем в идния брой.

ИЗ ЕДНО ЛЮБОВНО ПИСМО НА ЕДИН МЛАДЕЖ, КОЙТО Е УПРАЖНЯВАЛ РАЗЛИЧНИ ЗАНАЯТИ

. . . Така, госпожице. Вий любите не един, не двама, а цели дузини. Вашата любов мяза на тюрлюгювеч, както казват готвачите. Сърцето ви е станало полуизгнил джигер, който според касапите и на най-тъпата кука може да се закачи. Аз преспокойно мога да нарека сърцето ви трамвай, който е препълнен с българи, германци и каквото пожелаете. Вий сте един локомотив, който влачи след себе си най-разнообразни вагони, т. е. вий с любовниците си представлявате смесен влак или, с други думи — фруктова халва. О, хронико, аз като репортьор тичах след вас и киснех пред вратата ви, но свърши се всичко вече. Сега последният мой съвет е да разделите любовниците си, както стори комитетът с фурните, на групи и номера, за да ги познавате. Сбогом завинаги, о, календарче «Вардар»!

КОЙ КАТО НЕЯ!

(СТИХОТВОРЕНИЕ В ПРОЗА)

Из улицата крачи дама.

Разкошно облечена с няколко лисици по рамената си, тя леко, гордо стъпя. Походка очарователна, величествена.

Но тя не е красива. Не!

А защо тъй гордо, надменно гледа? Защо отправя наоколо сияещ поглед?

Да, тя е разкошно облечена!

Явно, че е аристократка.

Но не е хубава. Цялата ѝ физиономия съвсем не е привлекателна.

Тънка като чироз. Остър нос. Суха шия като у селска даскалица.

Изобщо тя не е никак хубава. Тя е даже грозна! Но защо се пери толкоз? Защо? С костюма си ли? Че колко, колко дами около нея минават също у такива Разпутинови раса. В също такива чували, в чиито ръкави преспокойно би се скрило едно от онези хлапета, дето ѝ предлагат вестници сега. Да, и тези дами също разкошно са облечени, но защо тя е тъй горда?

Защо?

Защото един по-внимателен човек би забелязал скъпия ѝ товар. Защото тя носи 4 добре очистени крачета от свинче.

ИНТЕРВЮТА С ВЕЛИКИ ЛЮДЕ

Репортьорът ни, след като интервюирал Техни Светлости г. г. Даскала и бай Мито Шишкавия, които интервюта печатахме в по-миналия брой, се запътил към Нейно Мъжемразие.

3. А н а К а р и м а

(по молбата на която не поместваме портрета ѝ).

Репортьорът ни биде приет твърде любезно от г-жа Карима, която веднага, щом го видя, си махна очилата. Сигурно тя направи това, за да не гледа мъж, обаче г. репортьорът ни помисли, че тя направи това, за да му се хареса.

— Госпожа Карима — почна репортьорът ни, — какво е вашето мнение за мира?

— Мир ще настъпи само когато се дадат права на жените.

— Но как, госпожо, нима с това ще се тури край на тази кръвопролитна война? — запита учудено репортьорът ни.

— Да! . . . И пак повтарям, че само в такъв случай ще има мир! Нека например съставят няколко женски легиони, нека ги поставят на първа линия и . . . тогава ще видите вие! . . . — и г-жа Карима дигна ръката си нагоре.

Репортьорът ни остана напълно съгласен с госпожа Карима и обеща чрез вестника ни да пропагандира нейната велика идея. Господин репортьорът ни, който е освободен от служба, реши в такъв случай да се запише доброволец.

Г-жа Ана Карима не пожела да продължи разговора и като изпрати г. репортьора ни до вратата, отново си турна очилата.

ОТ НАСТРОЕНИЕ

В един от столичните кинематографи един господин вижда, че му липсва портмонето, и надава вик. Идва един от прислугата и «вежливо» му забелязва да не вика.

— Но как, джанъм, аз съм обран! Как?! Аз. . . да не викам! — протестира господинът.

— Че защо пък да викате толкоз — муси се слугата, — това е обикновено нещо!

— Обикновено ли? Аз имах 200 лв. вътре. Как така обикновено?

— Брей, голяма работа! Я седни и гледай втората част от драмата и ще видиш какво се вика обир. На един граф открадват 3 000 000 лева скъпоценности — опитва се да го успокои и смири слугата.

— Не ща! Аз ще се оплача!

— Мълчи и тихо бе! Всички гледат насам! Голяма работа!

— Как да не е голяма! Това са 200 лв. Аз ще се оплача — вика още по-силно обраният.

— Добре, джанъм! Само недейте вика тъй, че ще ви изхвърля!

— Я го гледай!

— Не викай, че ще те хвана за ръката и. . .

Но тук се притича още един, по-нервозен служещ. И «почитаемата публика» с ритници, псувни и юмруци бива изхвърлен вън. Похващайки се още по гърба, той иска да се оплаче на директора.

Съобщават му, че го няма.

Тогава той се обръща към касиера.

— Никой не ви е крив! Драмата предразполага човека. . . Вий виждате, че днес се дава криминална, апашка драма, защо идвате с пари?

— Но аз откъде да зная! Какъв е този ред?!

— Трябваше да пресметнете какво ще бъде настроението, та да се пазите. . .

— Добре, защо пък слугите да ме бият?

— Че и това е поради драмата, от настроение! Виждате, че в нея участва и известният борец и боксьор Мачист.

— Но вие защо. . . сякаш се подигравате с мене. . .

— Е, че аз не се подигравам с вас? . . . Но съм настроен весело, понеже играе на края и Иванчо.

Тук господинът, изгубил вече и той настроението си и като пресмята, че затвореният в гишето касиер не може нищо да му направи, стоварва му през прозорчето в лицето един юмрук:

— На́ ти сега и от мен едно настроение. . . И аз гледах боксьора!

И бърже се отдалечава.

СЪЗАКЛЯТИЕТО НА УЧЕНИЧКИТЕ

(СЦЕНА ИЗ НЕДОПИСАНА ДРАМА)

ЛИЦА

Демостенова
Ажурова
Амунова
Срещова
Галантова

Чехлова
Артистова
Пеперудкова
много др. ученички

Сцената представлява стая в девическа гимназия, гледана от улицата. Виждат се катедрата, няколко чина и действующите лица до половина. При вдигането на завесата ученичките имат изражение, каквото имат при манифестациите при падането на някой град, когато край тях минават юнкерите.

Демостенова *(сър свита тетрадка в ръка)*. Госпожици, другарки, нахалството и нейната гордост, слабостта и притвореността на нейното величие достигнаха куманиционирната си точка! Тя е вече нетърпима. Всичките ѝ обноски дишат злоба, непоносима грубост, нечута гордост! Нима нашите либерални, току-що цъфнали нежни души, нашите шикозни сърца ще допуснат да бъдем тъй тъпкани? Нима ний не сме жени? Нима ще позволим да ни хвърля в разни адски бездни на наказание стихийно демоническата ръка на Чирозова? Нима ще задържим в многострадалните си гърди громкия вик на негодувание? Не! Хиляди пъти не!

Всички ученички. Не! Не! Вярно! Напред! Долу извехтелният даскалски абсолютизъм! Ура! Браво, Донке!

Демостенова. Тихо, другарки! Здравият наш критически ум, нашият анализиращ мозък ни подсказва, че не трябва да мълчим. Ний трябва да докажем, че и ученичките са... че и те са — хора...

Галантова. Не хора, а човешки същества! Запомни това!

Демостенова. Остави туй сега... Най-напред отечеството — пардон, целта! Ето що, другарки: назначавам изпълнителен комитет, който да се погрижи да ни освободи от даскалския...

Амунова. Векът на даскалския абсолютизъм не е минал още, Демостенова! Нищо друго не можем да направим, освен да си отмъстим за грубостта и мъките от страна на госпожица Чирозова!

Ученичките. Да! Вярно! Не! Това е невъзможно! Защо пък не! По никой начин! Може! Тихо! Как! По какъв начин! Свобода! Легално! Даже и нелегално! Анче, Анче, отде-накъде? *(В продължение на 15 мин. чува се един шум, какъвто произвеждат гаргите и скорците лятно време в градската градина. Устата на ученичките са до ушите. Всички отчаяно ръкомахат.)*

Демостенова. Стига! Край! Две думи! Моля, госпожици! Ажурова, назначавам те подпредседателка! Изсипи във това мастило и пусни в шишето камъчета, за да ни послужи за звънец!

Ажурова. Аз ще стана секретарка! Не искам моето име да има «под»! *(Тича въвн.)*

Граченето продължава. Ажурова се връща.

Демостенова *(в ръка с новия звънец)*. Госпожици, виждам, че... *(По-силно.)* Госпожици, аз виждам... *(Още по-силно.)* Другарки! Тишина! *(С всички сили.)* По-чи-та-е-ми дру-гар-ки! Ти-ши-на! *(Граченето постепенно утихва.)*

Галантова. Това за нас е срам! Тишина трябва нам! Апелирам към вас да мълкнете завчас!

Демостенова. Аз виждам, че в гърдите ви гори буйният огън на отмъщението. С нечуван ентузиазъм вий се отзовахте на гръмкия ми зов!... Но да бъде накратко! Назначавам за изпълнителен комитет: Председателка — себе си, подпредседателка — Срещова, секретарка — Амунова, подсекретарка — Чехлова, помощник-секретарка — Артистова.

Громки викове. Не може! Я гледай, тя председателка! Егоистка! Несправедливост! Буржоазия! Царизъм! Не допускам! Не се приема и пр. *(Граченето продължава 5 мин.)*

Пеперудкова. Господа... пардон, госпожици. Чуйте ме! Аз съм по-опитна в тези работи...

Гласове. Не те приемаме!

Пеперудкова. Полека! Аз не искам никакъв пост. Аз съм посещавала много събрания, реферати на читалища и просветителни дружби и искам да дам няколко съвета, как да организираме нашата организация...

Демостенова. Вярвам, че преди всичко трябва да има нужната тишина.

Пеперудкова. Не е нужна нужната тишина. Напротив, трябва да има опозиция, следователно и шум. На всички реферати за всяка буква се води спор най-малко 20 минути. Същото е и със събранията. Но да дойдем на въпроса! Аз предлагам тайно гласуване. Никой да не пише своето име! Аз предлагам да има: 3 председателки, 6 подпредседателки, 6 секретарки, 8 помощник-секретарки, 1 касиерка, 1 помощник-касиерка, 2 счетоводителки, 1 контролна комисия от 3 членки, 1 върховна контролна комисия от други 3 членки и 7 съветнички... Ние сме 42 ученички... останалите 2 предлагам да бъдат деловодителки. За да няма кавга, предлагам да имаме различни звания, но всички да се смятаме за равни.

Почва се грачене, след туй затишие.

Гласоподаването се почва. След няколко минути чува се гласът на Дембелова: «Готова!»

Галантова (чете бюлетините).

Чехлова (пише на дъската. Ново грачене и след туй пак затишие).

Демостенова. За председателки сме избрани аз, Галантова и Пеперудкова. За подпредседателки Артистова, Амурова, Срецова, Ажурова, Чехлова и пр... Гласувам председателките да дойдат на катедрата и да съобщят по какъв начин смятат да си отмъстим на Чирозова. Да говори първа Пеперудкова.

Пеперудкова. Госпожици, моето мнение е на госпожица Чирозова да се нанесе един деликатен побой.

Артистова. Кой ще я бие? Ти ли?

Демостенова (звъни с шишето). Апелирам за тишина! Недейте прекъсва!

Пеперудкова. Първо да слушате, след туй да критикувате! Ето моя план (тихо)! Да бъдем откровени! Всяка от нас има по няколко близки ученици, юнкери, школници... каквото и да е. Предлагам 10 ученички, чиито близки са по-яки и храбри, да съобщят на последните цялата работа и да поискат от тях наказанието на Чирозова.

Галантова. Това е вандализация! Те ще я убият! Аз предлагам да ѝ напишем една сатира!

Демостенова. Аз предлагам 5—6 от нас, по-едри напр. Артистова, Чехлова и пр., да облекат мъжки дрехи и да причакат...

Артистова. Това е невъзможно, няма да бъдем хубави!

Ажурова. Аз предлагам да изпратим едно заплашително писмо, като го подпишем от страна на някаква «Черна ръка».

Галантова. Само «черна» не е хубаво. Аз предлагам да бъде подписано тъй: От дружество «Кинжал», или пък от «Черно-кървавата ръка».

Пеперудкова. Това са глупости. Аз предлагам да ѝ изпратим едно шишенце от парфюм, пълно с вода от кисело зеле. Тя ужасно мрази киселото зеле.

Чехлова. Аз смятам да има и чесън в шишето. Тя припада само като види по улицата чесън, а като го помирише пък...

Демостенова. Аз не съм съгласна. Това наказание е малко! Аз предлагам да купим един чироз, да му вържем на шията една червена панделка и да ѝ напишем: «Това, госпожице, сте вий».

Срецова. Аз мисля, че по-добре ще бъде Галантова да съчини сатирата и заедно с чироза да ѝ ги пратим в един плик.

Артистова (разрошена и почервеняла). Еврика, еврика! Аз открих ужасно отмъщение!

Всички в хор. Скоро! Кажи го! Почвай!

Артистова. Както знаете, госпожица Чирозова има на шията си една пъпка, по-право цирей. Тя не може да си движи сега шията. Аз предлагам да ѝ отмъстим тъй: След като ни пуснат в 5 и 1/2, да се събе-

рем към улицата, дето живее Чирозова, и да почнем една по една да я поздравяваме! Разбира се, ще се скрием и една по една ще излизаме. При всяко кимване тя ще изпитва инквизиторски мъки! Да се скрием в улицата. . .

Демостенова. Вижте отсреща! Боже мой! Един войник и един ученик подслушват.

Всички на прозореца: Измама! Предателство! Шпиони! Смърт на подслушвачите!

Завеса.

Р. С. Госп. редакторе, драмата е недописана, понеже авторът беше открит и опасявайки се да не бъде обсипан с барабанен огън от мастилници, учебници и пр., избяга в пощата.

СТУДЕНТСКИ СПОРОВЕ

I. Аз ти казвам, че от нищо мога да направя нещо!

II. Това е абсурд! Ти или си пийнал, или пък си изгубил способността да говориш умни работи!

I. Остави тия груби думи за простите, а слушай!

II. Как? Монте думи ли груби, аз ли съм прост? . . . Аз твърдя, че ти си прост, затуй не разбираш най-обикновените думи!

I. Те са коларски думи!

II. Аз ще ти докажа, че не са!

I. Хубаво, нека туй остане за после, а сега слушай: Аз мога от нищо да ти направя нещо!

II. Много ще ми бъде приятно! Я направи от нищо един самун хляб.

I. Добре, но за да направя от нищо нещо, аз трябва да притежавам туй нищо!

II. Добре, аз ти давам нищо.

I. Къде е то. Да го видя!

II. Нищо се намира, където няма нещо! У ръката ми няма нещо, следователно има нищо! Вземи го.

I. Не е вярно! Ти, като допираш ръката си до моята, все предаваш ми поне една пращинка! Аз искам нищо!

III. Господа, нищото е между вас. Вий отдавна спорите за нищо.

*

— Как си обясняваш последните промени на времето?

— Трябва по слънцето да има петна!

— А нещо поради големите сражения за Западния фронт?

— Не вярвам. Откъде-накъде!

— Ето моята хипотеза: вследствие постоянните

сражения, вследствие големите сътресения от безбройните топовни гърмежи аз предполагам, че нашето полукълбо се отклонило от слънцето!

— Това е абсурд.

— Тогава може би въртението на земята да се е замедлило!

— Немислимо! Аз казвам, че има петна! . . .

— Ако не замедлено, но то вече не е равномерно. Един вид се забъркало!

— Не допускам! Аз твърдя, че по слънцето са се появили петна.

Разсилният след тях:

— Трябва главите ви да са се забъркали. . . демек има по мозъка ви петна!

ДУХОВЕ

— Вярвате ли, господа, в такива работи? — попита приятелят ми М-в събралите се десетина души на една вечеринка.

— Разбира се! — обади се някои.

— Това е глупост! — каза една госпожица, която в противоположност на всички жени изглеждаше да има съвсем друго мнение за «духове», «таласъми» и други подобни «страхотии».

— Господа — извика М-в, — спиритистите са доказали това! Не лъжи, а чисто научни опити потвърждават това!

— Вярно — потвърди друг, — аз сам съм виждал материализирането на духовете. Вървя една нощ току. . .

— През гробища ли — попита някой иронично.

— Не, по улицата. . . Та вървя и пред мене припка нещо. Гледам кученце. Подсвирах му и тропнах с крак. Кученцето погледна назад и се обърна на котка. . . Пак подсвирах — стана яре и взе да врещи.

Аз взех да се плаша и тръгнах назад. И ярето след мен. Обръщам се по едно време и гледам — спокойно след мене върви теле. . .

— Стига, стига, че ще го направиш някой слон или кит — обади се «противникът» на духовете. — Знаете ли, господа, как духовете наказали един еврей?

— Трябва да са задигнали парите му.

— Не, съвсем не, евреите ли имали обичай, или тъй казали на този еврей, но знай точно само, че евреинът трябвало да забие през някоя нощ на някой гроб нож.

— Вай, вай, вай. . .

— Чакай бе! Та отива евреинът. А, забравих да ви кажа, че туй било в Солун. Там евреите отиват с антерии. Отива евреинът на гробищата и още на първия гроб забива ножа си и опитва се да се върне, но усеща, че някой

го дърпа за полата. Гледа еврейният, пред него никой, а нещо все го дърпа за антерията. . . и толкоз. Заранта намерили го мъртъв. И какво мислите? В бързината си еврейният, като забил ножа си, заковал и антерията си.

— Не, господа, не се шегувайте, но съществуването на духовете е неоспорим факт! Ето сега напоследък на пример в България са се появили или появил такъв зъл дух. Само пакости да прави! Железничари разправят, че на едно място, където нямало спирка, тренът спрял една нощ. Съседната гара била заприщена и машинистът решил да чака тук изпразването на линиите.

— Защо не чакал на другата гара? — попита госпожицата.

— Не зная, не е важно. Спира там тренът. Било пред разсъмване, около 4 часа. Тренът бързо не получил път и заранта, когато началник-влака прегледал влака, вижда 2 вагона въглища разтоварени. Разпитва пътници, служещи, никой нищо не чул, не видял. Въглищата разтоварени. Линията затрупана даже от тях. Е кой ли, господа, е направил туй? Трябва ли съмнение.

— Не ще съмнение, че това е дело на някои селяни от околността? — попитах аз.

— Господа, аз да ви разправя подире друго.

И тъй разправиха се десетки истории за тропания, мяукания, дрънкания на вериги и т. н.

Беше доста късничко, когато аз и другарят ми, за когото съществуването на духовете беше «факт» и «не подлежеше на разисквания и оспорвания», се връщахме в домовете си. Вървим и той все ми разправя за добри и зли духове. Тъкмо пред един ъгъл виждаме изправено нещо тъмно, прилично на малко набито човече, а отгоре, какво мислите? — отгоре котка, т. е. котка на главата му. Котката дърпа нещо от главата му, а около нея се върти кученце, което ту залае, ту заквичи, ту приближи човечето, ту побегне. Приятелят ми веднага реши, че «работата не е чиста» и че трябва без много разсъждения да се махнем.

— Я слушай бе! Не ставай дете! Да идем!

— Недей! Ще си навлечеш някоя беля! Не виждаш ли, че това не мяза да е човек.

Аз се опитах да избягам, но другарят ми беше здра-

веняк и не се ни колеба да ме пипне за ръцете и да не ми позволява и да мръдна даже.

— Слушай бе, Цвятко, що си толкоз глупав, не виждаш ли, че няма нищо особено. . . че. . .

Но приятелят ми затули устата и разтреперан, ми посочи нов «без съмнение» дух, току-що излезнал от една врата. Приведен, с бързи крачки той се беше запътил към човечето. Котката бързо изчезна на един покрив, а кучето се отдалечи на едно почтено разстояние. «Духът» стигна до човечето едвам-едвам и се огледа, грабна го и като фурия се скри в същата врата. Ний изтръпнахме.

*

След два дни прочетох в един столичен ежедневник: «Забравени вещи.

Срещу Нова година на ъгъла улица «Пиротска» и «Антим I» са забравени при качването в трамвая 1 торбичка с дрехи, с един опушен свински бут и едно куфарче, съдържащо 425 лв., уволнителен билет, медицинско свидетелство, полици и др. документи. Умолява се онзи, който ги е намерил, да задържи всичко, да повърне само документите на адрес К. Л.»

Има ли духове, господа? Има зер. Ако не бяха те, щях да имам една хубава печалбица тази нощ!

ПИСМО ОТ КАЗАРМАТА

Драги Барабане,

Както знаеш или не знаеш, аз надях войнишка премяна и се зачислих на държавна трапеза. Получавам си вече цяло самунче хляб и накривявам шапката. Мислете му вие, со 1/4 килограм дето правите закуска, обед и вечеря. Освен хляба получавам си и чорбица, чийто химически състав не съм анализирал, но мога да напиша формулата ѝ, като видя тази на водата. Обаче има я в изобилие, тъй че като напълня стомаха си, заприличвам на буренце с прошеково пиво или по-право на малък «бай Мите Шишкавия». Свободно време въпреки опасенията ми имам доста. Даже от скука аз почнах да подражавам на един мой колега — непризнат математик. Като него, особено когато съм дневален, правя си разни сметки, които всички не са за пред хората. Във всеки случай, за да не се сърдиш, аз ще ти кажа някои по-цензурни. Така например пресмятам главата на нашето «младчи». Пресмятам я и виждам, че тя далеч надминава тази на Савата и горе-доле може да се конкурира от тази на едно софийско беловласо пътно книжарче. Пресмятам я, разбира се, в кубически сантиметри и намирам, че ако едната половина от нея беше пълна с мозък, а другата със смачкани варени картофи, то той пак би бил един ужасен гений. Изчислявам също и разстоянието, което ме разделя от «Булевард», «Елит», девическите гимназии, Красно село, Павлово и пр., но никога не смятам за колко време може да се иде до фронта. Освен туй правя и други сметки. Завчера преди ядене премерих се без ботуши и след туй премерих и последните и видях, че ми са нужни още 700 г, за да тежа колкото тях. След ядене пак се премерих и видях, че съм натезал с 1900 г. Като извадим 300 г хляб, намираме, че съм изсърбал 1600 г, чорба. Както знаеш или не знаеш, забранено ни е да си бръснем мустациите си. Сега те пораснаха доста и

под носа ми се образува великолепно четкичка, тъй твърда, че с нея могат да се измият мазните дъски в кухнята на светия Синод или да се изчистят лекетата от редингота на барон Кракра Пернишки. В противовес на това, т. е. за да нямаме излишък на вълна, заповяда-но ни е да си стрижем косите, доколкото се може ниско. Моя милост и още един колега държим рекорд в това отношение. Главите ни са великолепно прожекторчета. Вчера се огледах на един прозорец и сам се възхитих от гладкостта на главата си. Огледах се, па си припомних за един наш преподавател по география, който често въздишаше, че глобусът бил счупен и ний не можем да видим как се върти цялото земно кълбо с всичките му реки, океани, материци и пр. Та спомних си за него и ми дойде и друга мисъл — колко хубав глобус би начертал с химически молив на главата ми! Особено като си имаше обичая да чука с химическия си молив навред. В казармата човек не може да бъде без някой сърдечен другар. Такъв аз си намерих още на втория ден. Той е цял аз и по външност, и по характер. Тъй че деликатната българска пословица «Краставите магарета през девет баира се намират» е за нас тъкмо на мястото си. С него сме всякъде и във всичко. Ако началството кряска на единия, то другият се намиса да оправдае другаря си, вследствие на което гневът на «младчето» трябва да се дели на две, т. е. да атакува на два фронта. Когато «младчето» се надует и открие барабанен огън, всички поглеждат към нашата св. двойца и рядко биват измани от предположението си, че нам се четат молитви на чисто шопски език. «Той и аз сме всичко, всичко! Той и аз сме целий свят!» — би казал красноселецът поет Ив. Йончев. Неразделни сме ние. Неразделни сме пред баката, в строй, словесно и всякъде другаде. На словесно ний по стратегически причини се дръпваме по-назад, дето спокойно си подремваме. Но затуй пък често попадаме в небрано лозе и се чудим за какво ли се е говорило. Подчуем ли обаче оттук-оттам някоя дума, то бързаме да отговаряме по подобие на един еврейин войник, който запитан за частите на пушката, половин час говорил тъй: «Пушката си има разни части. Пушката си има много части. Всяка част има своя служба» и пр., и пр.

Нощно време ний сме пак един до друг. Лежим и си говорим тихичко. Разправяме си разни ергенски истории. Заспи ли единият, то другият използва случая, за да му повдигне дертовете. Той е горещ поклонник на баниците. За тях той често ми говори с такъво красноречие и тъга, че аз, ако е денем, дълбоко въздишам, а нощно време нерядко виждам редици баници, чиито краища далече някъде в безкрайността се губят, но неговата «симпатия» към тях далеч надминава моята. Щом заспи, аз използвам случая, за да го накарам да помляска с уста.

— Слушай — говоря му аз на ухото, — я дръж този пакет! Тук е изпратена с колет от Пловдив от домашните ти тъкмо половин баница. Да видиш само колко е топла още и колко е блажна. Майка ти е турила най-малко едно кило масло. Но откъде ли е намерила и такъво хубаво сирене! Ех, колко е сладка, колко хубаво мирише. На́ ти това парче! Яж! Ха така! Гълтай!

Той протяга ръце, поднася нещо към устата си, дъвче, мляска, прави разни гримаси и по лицето му се чете безгранична радост и удоволствие. Заранта първата му дума е: «Какъв хубав сън сънувах! Жалко само, че беше сън!» И той с голяма тъга ми разправя как гълтал цели парчета топла баница и как, щом се задавил, извикали: «Ставай!»

— Нищо — уемихвам се аз, — все пак, макар и насьне, ти си се наял.

Такива истории аз често нашепвах на ухото му и той нерядко ми разправяше сладки сънища.

Една нощ обаче всичко се разкри. Тъкмо взех да го каня да яде печена кокошка, той, задавяйки се от смях, ми отвърна: «Яж я ти, другарю!»

Другата вечер аз очаквах някоя атака, но дали той не предприе такава, или аз съм дълбоко заспал, не зная; но на втората вечер аз знаех, че той няма да изтрае, и затуй се правя на заспал и чакам. Ето го по едно време той се надвеси над мене и ми зашепна:

— Хей, Христо! Какво си се изтегнал? Я виж колко е хубаво времето! Ето, за да не обвиняваш своята Маргарита в неточност, аз подраних с 1/4 час. Хайде стани. Аз, Маргарита, но не пудрената Маргарита, те викам на разходка! Хайде, милички! Ставай!

Аз се правя на заспал и чакам да видя какво още ще ми говори, след туй здраво го пипвам за ушите и дърпам не на шега:

— На́ ти, изменнице, на́. Ето заслуженото ти! Толкоз време да ме лъжеш! — викам му аз.

С доста мъки той се откопчава от пръстите ми и се залива в смях. Аз също не успявам да се сдържа и прихвавам. Но ето някой с бързи крачки иде към нас. Навярно «младчето» е. Ний пак се завиваме и хъркаме с всички сили.

Въобще, Барабане, животувам си тук отлично. От строя имам малко зор, защото през цивилното ми инженерстване тъй са уякнали краката ми, че веднага след учение да ме пуснат в отпуска, в галоп отивам в Княжево да глътна някоя пенлива бира.

Хайде до писване.

С поздрав: Ведбал

Майски ден. Часът е 7 след пладне. Тротоарите на «Цар Освободител» гъмжат. Столични пеперуди с ефирни роклички и ажурени съблазнителни чорапки летят насам-натам, събират се на купчинки, разправят си нещо, заливайки се със звънлив смях, и пак се пръсват да дирят ароматични и пълни с нектар цветове, защото сега е пролет, сега са пълни с нектар цветята и те могат до насита да смучат, да смучат. . . Срещу Военния клуб, в обширната градина, свалили палтата си, учениците копаят рохката земя, бършат челата си, предполагайки, че са изпотени и че всички гледат към тях. Не нарядко между тълпата се мяркат широките шапки и дълги коси на велики синове на майка България, чертаещи от ранно утро до късна нощ границите на скъпата родина с потоци. . . мастило. Пишете! Тъй викаха всички по едно време. И на, всички пишат! Пишат се великолепни романи в «Художествена седмица» — «Гъркини куртизанки», «Дяволски дупки», трогателни стихове в «Литературно ехо», сборки за войната, описващи кървава бран, барабанен огън, пожари до възбог, поляни, балкани, облени в кърви и прочее ужасии. . . гледани от под сянката на тила. Столичните ахтоподи, изтискали кръвта на хиляди семейства, чиито бащи и синове с мечове в ръка бранят отечеството — столичните алчни търговци, напълнили касите си и пеещи хвалебни песни на войната — едвам вървят. Тесняци и широки, бълващи барабанен огън срещу Благоева и Сакъзова, отчаяно махат ръце, искайки да дадат с туй по-голяма сила на своите думи. Стражари, подпрели се до телеграфните стълбове, прозяват се и чакат да мине някоя вакарелска Лорелай, за да ѝ подметнат някой лаф, че и те са хора и сърцата им се свиват при вида на толкоз щастливи двойки, минаващи край тях. Често мине и някой народен пастир, шепнейки молитви за здравето на някой си негов патрон хлебар, касалин или друга

важна личност. Ето група волнокрили ученички чуруликат и приближават. В очите им се чете радост, че денят е тъй хубав, че утре са свободни и до насита ще могат да кръстосват алеите и да огласяват горичките със звънливите си песни. Те са тъй хубави! Стегнати в тънки фланели или бели блузки, с ясно очертани форми, те минават гиздави, жизнерадостни и събуждат рой прищевки. Всичко е тъй хубаво! Такъв приятен аромат се носи от разцъфнали лиляци! Толкоз прелестни, скъпи лица! . . . И с всичко туй да се простиш. . . Ех, младост! «Хей, другарю, хайде към «Дълбок зимник» да изпразним по някоя, че утре ни чакат чизми и бака!» Аз се сепвам, обръщам се и тръгвам с другаря си. Май. . . Пролет. . . Младост!

МАЙСКА ВЕЧЕР

(ОПИСАНИЕ НА ГЛАДЕН СТОМАХ)

Тиха майска вечер... нарушавана от громките протести на стомаха и червата ми. Слънцето... дявол да го вземе, навярно отиде да вечеря вече! Лек зефир полъхва от Витоша, която сякаш е покрита още тук-там със сирене, хубаво мазно сиренце.

Луната — цяла пита от чисто брашно, или пък пита кашкавал — назърта от висините и сякаш се подсмива, че си я поглеждам тъй намръщен, защото... дявол знае защо! Отдалеч долита вълшебен гласец на кокошка и събужда в мен хиляди прищевки. С жадност поемам чистия въздух, съжалявайки, че той е чист.

Той повече изостря апетита ми. Ето във висотата заблещукаха безбройни елмази. Защо пък елмази!

Те сега ми наподобяват сладки от захар, бяло брашно, намазани с яйце и тънещи в масло... Ех... и са хубави! Влачи се вечер черна... черна като огромни парчета шоколад!... Дявол да го вземе, кога ли ще свири тръбата? Кога ли тая кисела чорбича ще почне да нахлува в гърлото ми като неземеен балсам, вълшебен нектар?...

Майска вечер... Дявол я взел... Аз съм гладен и не ми върви...

НАПРАЗНО ЧАКАШ!

Хубавата гладачка Роза, затъкнала едноименното си цвете на гърдите, в тревога поглежда към вратата на «Евтина стока».

В очите ѝ личи и тъга, и гняв, и съмнение, защото винаги до това време през високата витрина поглеждаше нейното слънце, нейният бог. Всяка сутрин, преди да почне работа, тя разменяше огнени погледи със своя идеал, със своя млад Ромео. Всяка сутрин нейното сърце се сгриваше от топлите, животворни лъчи на Самуиловите очи.

Всяка сутрин, преди да почне да гладя ризи и яки, нейното сърце биваше изглаждано от тихите, сладките слова на вечно усмихнатия Самуил. Ала сега той седеше намръщен до масата, без да отправи поне един път, един път само поглед към нея. Защо? Ах, защото тя беше станала вече твърде скъпа, т. е. тя му коствуваше твърде скъпо. Струваше му вече 2 лева и 30 ст. Защото тя гладеше безплатно яките и ризите му, а той ѝ подаряваше по едно шишенце парфюм всеки петък. Но днес той направи сметката си и видя, че всеки петък той губи по 1.15 лв.

Напразно чакаш, едноименнице на най-хубавите цветя!

Напразно! Той няма сметка да те люби вече!

РАНДЕВУ

Младата жена на видния софийски banker Аврам Скубачев трепереше. Искаше ѝ се да бяга с всички сили, но чувствуваше, че няма такива, и освен туй тя трябваше да върви полека, спокойно и да не се обръща, защото иначе беше изгубена. Изпотена, почервеняла, тя диреше място, където можеше да се епаси от грозното чудовище, което вървеше на 20—30 крачки зад нея.

— Боже мой, той ме е познал, той може би ме подозира — шепнеха бледните ѝ устни. От очите ѝ се пръскаха сълзи, дребни сълзи на отчаяние мокреха лицето ѝ. Мозъкът ѝ работеше трескаво. За тези десетина минути, откато чудовището — нейният мъж, — беше закрачил след нея, тя бе измислила и отхвърлила стотини планове.

— Не, туй ще бъде най-добре!

Лицето ѝ просия. Усмивка се появи вече по устните ѝ и тя усили своя ход. Мъжът ѝ също закрачи по-бърже. Настъпи едно преследване, замаскирано само от привидното спокойствие и на двамата. Ето вратата. С няколко скока тя се намери до прага и тръшна с всички сили вратата, завъртя ключа и бърже се понесе по стълбите.

Bankerът Скубачев скръдна със златните си зъби.

На вратата той прочете «Доктор Д-в».

— О, измамнице — извика той, — в болница отиваш! Аз ще те науча тебе, невернице, развратнице! . . .

И той с всички сили натисна бутона. Отвътре никой не се обади. Тогава той заудря яростно с юмруци по вратата.

Доктор Д-в надяваше бърже блузи, рокли, жакет, които развълнуваната еврейка му хвърляше и поглеждаше се в огледалото.

Ето, той е вече дама. Още шапката! Тъй! Сега напред!

*

Господине, вий сте най-нахалният човек. Вий сте тъй стар, може да имате и деца, а преследвате хорските жени! Безобразник! Идиот! Безсрамник! Махнете се, защото аз телефонирах в участъка за помощ! Махнете се, защото аз телефонирах и на мъжа си и той хубаво ще наблъска престъпната ви муцуна! Махнете се! — викаше доктор Д-в, облечен в дрехите на г-жа Скубачева. Тлъстият banker стоеше като гръмнат, като обезумял.

«Боже мой! Аз съм попаднал в заблуда! Аз съм погребил!»

— Простете, госпожо, простете! Чакайте, аз ще ви разкрия всичко. Всичко ще разкрия!

— Махнете се! Не ми са нужни вашите любовни излияния! Махнете се по-скоро! . . .

— Но . . . госпожо . . .

— Махнете се!

Старият banker, клатушкайки се, тръгна по улицата.

Горе жена му и докторът примираха от смях.

— Коля, аз съм изгубена! Мъж ми е доле. Няма време за губене. Обличай моите дрехи! Ти ще се представиш като жена. Обличай се, аз ще ти разправа.

Жената. Съвестта е един ревнив мъж, който винаги те води под ръка и за всеки поглед и усмивка дири обяснения и чете ужасни лекции.

Мъжът. Съвестта е жена с разстроени нерви, поради което човек спокойно не може нито да пийне, нито да попее, просто... нито даже да кихне.

И двамата заедно. Съвестта е най-безмилостният кредитор. Тя вечно те държи за яката и иска редовно да плащаш лихвите на живота — да вършиш добри дела.

Юристът. Тя е един прокурор с най-еластична уста и при говоренето си никога не заеква.

Журналистът. Съвестта е средство за печелене гологани. Човек, без сам да я притежава, може да пише безконечни уводни статии за хора без съвест.

Една непризната дама за хубавица на конкурса. У никого днеска няма съвест.

Ученикът. Съвестта е един баща, който иска винаги да знае успеха на своя син и за всяка двойка и единица си поплюва по ръцете.

Ученичката. Съвестта е преподавател по математика, който за най-малката грешка туря единица. Тя вечно изпитва.

Артистът. Съвестта е небесен дар, върху който писателите градят своите драми, в които често пъти най-безсъвестните артисти изпълняват най-съвестните роли.

Столичани. Тя е нещо като недекларирано брашно. Никога от нея човек не е спокоен.

Бохорачо. Съвестта е градски агент, който вечно пита: «Е, како продаваш това? Имаш ли право за туй? Имаш ли патент?» За да се отърве човек от нея, трябва да си дава рушвет — да ходи в черква...

Търговецът. Такава стока засега не притежавам.

— Не, това трябва да е някое малко дете... бебе... новородено... Защо да се плаша! Напред! Няма никаква опасност. — Тъй се окуражаваше плашливият търговец на зеленчук, старият Мордохай. И ето, той се реши да стане. Запали лампата и се подигна от кревата, ала веднага си припомни приказката за юргана и Настрадин Ходжа и си легна пак, шепнейки: «Що ми трябва беля!»

Минаха се десетина секунди. Писъкът пак се повтори. Милостивото сърце на Мордохай се сви. Явно беше, че под неговия прозорец има малко дете, което бог знае по каква причина се намираше именно пред неговия дом. И той повторно се изправи, намъкна чехлите и излезе вън, като предварително добре се огледа и послуша.

Малко, новородено дете лежеше пред краката му. То безспирно отваряше безсилната си устица и звуци, прилични на квичене, се разнасяха из глухата улица.

— Господи — натъжи се старият Мордохай. — Кои са тези безбожни родители, които оставят така дешата си, когато днес кучетата и хората са тъй гладни?

И за да се убеди, че детето е цяло, той разгъна пеленките, измъкна парче хартия и са затече към електрическата лампа.

«От родители евреи. Честни, но бедни» — прочете той.

«Хм — помисли си той, — налага ми се дълг да го прибера.» — И той подигна детето, но се спря...

«Аз съм бездетен — помисли си той. — Жена ми не знае как се отглеждат деца и може би то до утре заран ще умре, а бог навярно ме е отредил да го спася...»

И той взе детето, занесе го пред вратата на съседа си, уви го хубавичко и натисна звънеца. След туй бърже се прибра в стаята си.

«Аз извърших едно благородно дело — мислеше си той, като се завиваше. — Съседът Аврам има 6 деца, той хубаво ще може да отгледа и това дете!»

Аврам още не беше си легнал. Той чу звънчето, затече се към вратата. Там той видя бебето, направи същите размишления като Мордохай, само че прибави и следующите:

«Аз имам 6 деца! При мене то ще търпи лишения! Няма съмнение, че трябва да го занесе някому, който добре ще го отхрани. Най-хубаво при Арона. Той има две деца само и е доста богат.»

След тези размишления той дигна новороденото и го занесе пред къщата на Арона, почука на прозореца и побягна бърже в къщи. Арон се събуди. Той боязливо отвори прозореца и погледна на улицата.

— Ах, бебе, то едвам пици!

Арон излезе по нощна роба, разгледа детето и като намери доста уважителни причини за недоброто отглеждане, занесе го пред къщата на Самуил, влезе в своята врата и хвърли един камък към вратата на Самуила.

Последният също се събуди и макар доста да се уплаши, най-после отвори прозореца, видя детето и излезе след дълго колебание вън.

Подир дълги размишления над малкия бъдещ търговец той се върна в къщи, взе един лист и написа следното:

«Детето е еврейче. Рожба на богати родители, които засега са принудени с неизразима скръб да се разделят с него, но след две години те ще си го приберат и ще заплатят за гледането му 20 000 лева.»

След туй взе една безопасна игла и забодя записката на пеленките на бебето, дигна го и го занесе на един кръстопът.

На другия ден в къщата на хамалина Исак бе тържество.

— Двайсет хиляди лева за две години! Ура! Ура! — викаше той. И целуваше пълничката си съпруга. А децата му, 8 на брой, гледайки радостта на родителите си, също скачаха, пееха, бореха се и викаха: «Ура! Ура! 20 000 лева!»

О, милосърдие човешко!

ЧУВСТВАТА

Мъжът. Чувствата са дар небесен, когато са в изобилие в чужда жена, а когато са в собствената ти жена, те са дар от ада.

Жената. Чувствата са ушите на мъжа, за които, като го хванем, въртим го като воденичарски кон.

Поетът. Чувствата са всичко, всичко, но не и хляб, защото иначе ний не бихме гладували тъй често.

Аптекарят. Те са медикамент, който действа много по-ефикасно от рициновото масло.

Физикът. Чувствата са потенциална енергия, която лесно се обръща в кинетична, която пък е обратнопропорционална на възрастта.

Химикът. Чувствата са киселини, които колкото са по-силни, толкова съдът по-скоро се разяжда и рухва.

Математикът. Предполагам, че чувствата са корени от имажинерни числа.

Ученикът. Чувствата са пощенски гълъби, които донасят в края на срока тефтерчетата с двойки.

Лекарят. Чувствата са епидемични болести, които върлуват най-вече по младежите и се лекуват с компреси от тояги.

Войникът. Чувствата са съчетание от вакаrelsка слугиня и старозагорска мастика. Колкото повече го употребява старшията, животът ме стопля с 19 и 6.

Ученичката. Чувствата, чувствата, чув... чув... чу... чу... Аз съм много разчувствувана... та не мога да говоря.

Кавалерийски офицер. Чувствата са великолепни арабски коне, които твърде често хвърлят неопитните си ездачи по съвсем неделикатен начин.

Духовникът. Чувствата са вихрокрилати херувими, на крилата на които като се качим, прехвъркваме оградите на десетата (?) заповед. За по-младите те са

напаст божия, защото трябва често да кърпят расата ни, оставили части по плетищата и в зъбите на псетата.

Търговецът. Чувствата са родители на глупостта и празнотата на джобовите.

Естественикът. Чувствата са растения, които могат да имат корените си в душите на жените, а върховете им във вид на рога да се явяват по главите на мъжете и обратно. . .

Б. Р. Чувствата приличат на сътрудници на «Барабан»: вършат по своя воля много работи, а пък белата се стоварва върху редактора.

ЕСЕН

НА «ЕДНА ОТ УНИЖЕНИТЕ»

Изад обвитите в теменужна дрезгавина върхове на зърта тя. Сутрин и вечер хладните въздушни вълни на шепват, че тя е близо, че тя иде. Иде тя, майката на тихата печал, и с бледи пръсти разхвърля по дървета и полета изумруди и опал.

Пред хладните извори далеч отлитат сладкогласните гостенки на китната пролет и жаркото лято, а вместо тях от брега на тихия Дунав, от гърдите на гордия Балкан, от равните тракийски поля, из ароматната Розова долина, из недрата на Родопите, из ширните овощни градини на Кюстендил, от шумните черноморски фабрични центрове за величествени глинени изделия, от буйните беломорски бадемови и маслиненни гори на ята или една по една прелитат веселите птички на есента — светлооките ученички.

И ето вместо тягостно безмъртвие да настъпи из крайсеминарските борови горички и из тихите поли на Витоша, екнаха звънливи гласчета из всяка алея, всеки храст, всяка долчинка, всяка гънка.

Пристъпя златодрехата Есен и нейният хладен дъх бавно прониква из празните джобове и портмонета и оттам по индукция ледни тръпки минават и по мускулите.

Меланхоличният шепот на дивните кестени и орфани акации из асфалтовите булвари и алеи предвещава иронично, че тя ще бъде сърдита повече от други години. Иде тя — финансовият ревизор, ревизорът на зимници, тавани и кухни — и тежко томува, когото тя свари, че не е приготвил скъпи дарове за тази, която иде след нея, за нейната белокоса, злъчна свекърва.

Иде тя, Есента, авангардът на тази, която ще свие жалките душички, тази, която от веселите дългокоси студенти, ревящи и лежащи по цели дни из Борисовата градина, ще направи мрачни и скромни раби, зат-

ворени в университетския кафез, сънливо слушайки монотонните и скучни лекции и реферати или стърчащи, триейки ръце, край радиаторите в библиотеките, пощата и кинематографите; тази, която върху млечнорозовите обли рамена на безкрилните ангелчета ще метне тежки лисички кожи и паяжинените им рокли ще замени с дълги, непроницаеми даже за астрономическата тръба балтони и манта и по милост ще остави само ажурените чорапи върху посинелите бутилковидни крака да спомнят за ония светли дни, когато растяха босоходци и голишарци; тази, която от добродушните дребни чиновници, разговарящи с цигара в уста из шумните булвари за хубавото време и които въпреки своите 40—50 години под влиянието на естествените и изкуствени аромати и топлите въздушни вълни при минаването на някоя полугола красавица дяволито си подмигват и навеждайки се към ушите на съпътниците, зашепват с мазни слова някоя полуневинна историйка за «някоя», ще направи кисели канцеларски мутри с вечно набръчкани чела и свити устни, които не произнасят нищо друго освен: «Готови ли са ведомостите?», «Ще ми дадеш ли 2 газени тенекета кюмюр?», «Взех най-сетне купон» и пр.; тази, която пилигримите от столичните гимназии ще обърне на древни, важни и хладни философи, мъдруващи защо не е вечно лято, вечна ваканция и защо ли творецът е сторил тази капитална грешка, като не е направил хората да се хранят, ако не е нищо, то поне с безплатна изобилна мана, материя, която да се намира всякога и всякъде като въздуха и която освен дето да не трябва да се дири, но да няма нужда да се дъвче, гълта и смила даже. . .

Изад прибулените с виолетов воал гребени назърта майката на тихата печал и с бледи устни нашепва, че зад гърба, макар далече още, иде в триумфална ледена колесница, теглена от снежни виелици, сред свита от скърби и черни неволи иде беловласата вещица.

СИМПАТИЯ

НА УЧЕНИЧКИТЕ ОТ ЕДНА
СТОЛИЧНА ГИМНАЗИЯ

Госпожица Чирозова нервно погледна назад. Хладен пот покри челото ѝ. Потерята от сивополи ученички на 30—40 крачки вървеше след нея. В очите им блестеше все туй дяволско желание да изкажат своята обич, своето почитание, своята симпатия към своята учителка, по устните им играеше дяволита усмивка и в бързите им крачки се четеше неотразимото решение да я изпроводят като почетна свита чак до къщи, както всеки път.

— Хиляди дяволи! — мърмореше Чирозова. — Откъде този дяволски обичай да изказват симпатиите си по този начин! Отде-накъде да бъда принудена да стъпвам като по яйца! Лицемерки! Рушветчийки! Знам колко ме обичат! От любов те биха ми извадили очите, отрязали ми биха ушите, събрали биха всички свои писмени работи и на огън от тях жива биха ме опекли! Зная ги! Дявол да ги вземе, дано се махнат вече! Иначе. . .

При това «иначе» сърцето ѝ и радостно, и болезнено затуптя.

«В градската градина чака той. . . Чака. . . часът е вече 6 и половина. . . Той нервно се вслушва в ударите на часовника от «Балкан», подръква с шпориите си и поглежда към входа, и мърмори нещо. . . Какво ли мърмори?! . . .»

А тя е принудена да свива из разни улици, да влиза в магазини, да дири това, което знае, че няма, да се вгледва в афишите, които по 3—4 пъти прочита вече, и всичко за тези неканени адютантки!

Боже мой! Няма ли да се махнат вече?! Омръзва тяхната симпатия! Миналата година в желанието си да се спаси от туй преследване тя се плъзна по леда тъкмо в «Търговска» и. . . Чирозова пак се обърна и спря «Проклетници! Лицемерки! Шарлатанки! Фурии!

Аз ще закъснея! Половин час минава! Повече! Той ще си иде!»

При мисълта, че той ще си иде, ледни тръпки минаха по ставите ѝ!

Изведнъж в главата ѝ блесна мисъл. Тя се извърна и направи знак на ученичките да се приближат.

Зачервени, уж смутени, те застанаха на десетина крачки от нея и сведоха взори. . .

— Чуйте — подхвана Чирозова, — аз знам, че ме обичате! Зная вашата любов към мене! Трогната съм извънредно много, но това тичане след мене обръща вниманието на хората и те кой знае какво могат да мислят! Като ви благодаря най-сърдечно, аз ви поканвам да се върнете! Идете си!

По лицата на сивополите гълъби пропълзя сянка, мрачна сянка! Ах, тям е мъчно да се разделят с нея! Да! Те биха я следвали в ада! Денем те блънват нея, нощем я сънуват, но няма що! Ще си идат. Чирозова бърже закрачи. Колосална канара сякаш се смъкна от раменете ѝ. Радостно опиянение я облада. Идеше ѝ да разкаже на всички своята радост, да разправи колко е щастлива днес. След десет минути тя ще стъпи в градината, ще излезне оттам рамо до рамо с него. . . милия поручик. Чирозова несетно мина «Търговска», пресече бул. «Дондуков» и тръгна по «Леге». Някак си иска ѝ се да хвъркне, да се понесе като зефир, като птиче към пейката, дето той я чака.

Но изведнъж (без изведнъж аслъ не може) тя спря като окаменена, като парализирана. Пред очите ѝ се мярнаха черни, виолетови, сини и всевъзможни кръгове. По слепите ѝ очи се стовариха огромни чукове. . . На ъгъла на тротоара пред магазина на Пипев стоеше той и в унес разправяше нещо на една снежнодреха госпожица, която ласкаво, благосклонно му се усмихваше и си играеше със сребърния кръст на гърдите му!

«Хиляди проклетия! Проклети лицемерки! Проклетата да е тяхната симпатия! Аз ще ги науча! Аз! Ще видят! Ще разберат! . . .»

Чирозова нервно скръцна със зъби и тръгна трескаво по средата на улицата. Той я забеляза, мило се усмихна, поздравявайки я, и пак пое разговор със снежнодрехата госпожица.

Проклети ученички! Проклетата симпатия!

ИЗ ДНЕВНИКА НА ЕДИН ФРОНТОВАК

Не мога да се начудя що за човек съм! Сантименталист, сантименталист и повече нищо! Колко пъти съм се зареквал, давал съм даже тържествена клетва да не мисля за нея, за хубавата столица, и все не успявам да се задържа, застава поне един ден да не си спомня и въздъхна за нея.

Купих си книги, речници, тетрадки, заех се да изучавам немски, но нищо не помага.

Ето и сега, легнал върху усетила вече смъртния лъх на зимата трева, сред лилавите есенни минзухари, които тъй обилно са пръснати по тези поля и баири, все се стремя да мисля за друго, съвсем друго. . . на пример за. . . чорт побрал. . . за ей онзи трен, който пъхти като тлъст буржоа от времената на безкупонието, но. . .

Представям си веднага, че съм вече в него, че той спира на софийския перон, взимам в ръка малкото куфарче и се хвърлям в обятията на Лили. . . Лили! . . . Лили! . . . Къде е тя в този момент? Дали кръстосва из боровите горички, дали от някоя тъмна ложичка в «Одеон» тя се усмихва някому?

Впрочем, обича ли ме още тя? Нейната любов не беше ли софийска любов?

Не беше ли тя една от обикновените марки? Една от ония, които всеки ден се кълнат, че за първи път любят, от тези пеперудки, чийто лозунг е: «Всеки ден поклонник нов, нова всеки ден любов», сърцата на които според дефиницията на една са «трамвай», «Панах», «улица», и пр.? Не ме ли разиграваше тя и въпреки че не оставах с празни ръце, не представлявах ли един номер от безбройната колекция на сърдечния ѝ музей? . . .

По дяволите! Аз пак се размечтах. Ще чета!

Отварям един брой от «Аз знам всичко», чета за разни кризи, погребения, старинни работи и пр.

Ето, на четвърта страница нещо по-интересно: американски милиардерки като милосърдни сестри пристигнали на западния фронт. . .

Впрочем, интересна работа. . .

Оставям списанието и се старая да не мисля за нищо. Ей тъй, да се наслаждавам на прелестите на южната есенна вечер, която тихичко разгръща тъмни виолетови воали и застила островърхите далечни планини и задрямалите поля. Колко е приятно! Всяко кътче, всяко пошепване на листата, на храстите, всеки звук на закъснели насекоми ме предразполага към нямо съзерцание, прогонва дневната сивост и на гърдите ми е тъй леко, тъй леко! . . .

Обръщам се по гръб, увивам се хубаво в шинела и запущвам цигара.

Далеч иззад срещния гребен като разтопено желязо подава се кървавият диск на луната. Полека-лека той се издига и сякаш огненото кълбо кацва на гребена и после все тъй бавно се понася между белоснежните копринени облачета.

Вълшебна вечер!

Острият хлад прониква през шинела и предизвиква тръпки по тялото ми. Решавам да стана, но не изпълнявам. Хладно, но приятно. Прибирам книгите и хвърлям поглед към антрефиленцето за американски милиардерки. . . Дявол да ги земе. . . Какви ли прелестни създания са? Какъв ли вид имат?

Затварям си очите и давам ход на фантазията си.

Ето, пред мен проблясват смътно две точки, черни като безлунна южна нощ, после от черни те постепенно стават морави, зеленикави, тъмносини и най-подир пред мене ясно изпъкват две сини очички, сини като лазурно сутринно небе. Сини палави очички, снежнорозово лице. Д-а-а. . . снежнорозово, защото милиардерката не може да има друг цвят! Две коралови устни, два росни мака, пълни ланити и руси, жълтеникави като чисто злато къдри. . . На млечната шийка ослепително блести разноцветен наниз от диаманти, а на червения кадифен каскет стърчи свежа китка от лилави минзухари. Ето, бавно, все по-ясно и по-ясно се очертава стройната фигура на милиардерката в сиво амазонско облекло. Тя грациозно, леко

пристъпва. През рамото ѝ виси далекогледна кожена кутия. Смъкнала кафявата си ръкавица, тя палаво върти в малката си розова ръчица великолепен тънък бич и плющи с него във въздуха, и се усмихва. Ето я на няколко крачки от дивите смокини. Все тъй усмихвайки се, тя къса свежи минзухари и на букетчета ги хвърля върху мене. Ето я, сяда върху шинела и изведнъж в буен порив страстно впива устните си в монте. . .

Стреснат от разления огън из цялото ми тяло, аз отварям очи. Въртейки ласкаво опашка, до мене стои Тая — рунтавата ротна кучка — и приветливо ближе бузата ми. . .

Лежа. Главата тежи. Някъде от безкрайността прелитат някакви тъмносиви кълба, спират се на челото ми, шумят, бучат като водопад, подскачат, удрят ме и пак отлитат. Отлитат те, а вместо тях все по-големи, все по-тежки в безконечна върволица, носят се други.

Слагам мокра кърпа на челото си и ми поотлеква. Да, сега ясно виждам, че лежа на полусчупен походен креват. Шинелата ми е паднала на пода, над главата ми стърчат в разсипан строй една-две дузини шишета, пълни с разноцветни течности. В ъгъла, изтъкал си солидна мрежа, дреме едър паяк, надул се като столичен търговец, и спокойно чака храната си. Опитвам се да наруша спокойствието му, защото по природата аз съм вечно неспокоен. Опитвам се, но едва повдигнал главата си на 4—5 см., аз усещам, че много по-разумно е да го не закачам. Нима той е виновен, че мене ми е зле? Нима той не ми помага, като намалява с 3—4 единици на ден досадните като столични ученици мухи. Лежа... Полека-лека предметите губят своето очертание. Разноцветните шишета се обръщат на стройни дървета с пожълтели листа, ботушите ми стават добродушни селски момчета, креватът ми се обръща на някакъв дълъг електрически трамвай, който вместо по релси се движи по наредени една до друга краставици. Изтегнал се на платформата, аз пътувам, пътувам. Пътувам из мрачни горски усои, реки, бушуващи морета, знойни пустини... Изведнъж трамваят спира. Аз прибирам куфарчето си, нахлузвам до очите си фуражката си и слизам. Пред мен стои солиден господин и ми се усмихва.

— Здравейте, мистър Вилмон! Ол райт?

— Извинявайте, уважаеми г-не, но аз не мога да си припомня. Аз съм ви виждал, но... Извинявайте...

— Ах, аз съм Керенски, не си ли спомняш последното ни пътуване до Юнгфрау?

— Тогава вий бяхте без брада и не знаехте английски. Нали?

— Че и сега съм без брада, а английски се научих поради службата... Що да правиш... плащат... Но да дойдем на въпроса... аз ви чакам, за да решим какъв герб да изберем за републиката.

— Че аз откъде да зная!

— Че нали още в Авганистан сключихме контракт по този въпрос! Братушка, не кръшкай!

— Лъжеш! Туй беше в Мадагаскарската кралска конюшна, когато... още вие не бяхте почнали драмата си «Хаос».

— Когато и да било, ти трябва да ми помогнеш. Отвред ме натискат. Всички искат герб, герб, който да се представи на одобрение пред д-вото на руските каруцари. Казвай, няма време за мислене.

— Аз предлагам за герб твоя лик...

— Не може! Ще се докачат другарите.

— Тогава може следното: един мужик, яхнал на 2 магарета...

— Братушка, не можно это. Это оскорбляет русского мужика...

— Тогаз — един петел в кълчища!

— Вот это хорошее! Ну да, можно так! Вот для труда несколько стерлинг. До оглядчики, мой друг!...

Аз прибирам стерлингите и влизам в една сладкарница. Поръчам си сладки и ги ям. Ям безспир, пия вода и поглеждам корема си... Той постоянно расте, расте и след няколко минути аз взимам вида на бай Коце Шишкавия. Келнерът се доближава до мен и ми вика да спра, понеже нямало възможност вече през никоя врата да излезна. Аз обръщам глава към него и искам да го ударя. Гледам пред мене като херувим стои фелдшерът и ми подава термометъра. Поставям го. Минават няколко минути.

— Нищо, температурата ви е още ниска... 39.7°.

— Благодаря! Благодаря!

Снежно поле. Кирил Христов по бели гащи и Любомир Бобевски се надбягват.

— Господа — говоря им аз, — надбягването би имало смисъл, ако победителят би спечелил нещо.

— Ти нямаш още мустаци, а седнал си на краста...

вичари краставици да продаваш. Я виж какви скъпоценности сме заложили!

— Къде зяпаш там, вляво!

Аз поглеждам вляво. Пред мене стоят 2 пълни чувала. На малка бланка с едри цветни букви на единия пише:

«Залог от Л. Бобевски;

Съдържание: 2738 думи «Напред», 3796 «Ура», 2001 «На смърт! На смърт!», 425 «Коварен» и пр. Обща сума 14 261.»

На другия:

«К. Христов: 27 837 рими и 1215 удивителни.»

Лежа, пред мен стои с пълна кофа боза бозаджията Али Мемедоолу.

— Пий, пий, аз знам, че гърлото ти е засъхнало. . .
Пий!

Аз пия. . . В коридора някой пита:

— Кой има огън?

— Заповядайте, аз. . . аз. . . имам 39.7°!

— А. . . не, аз искам огън за цигарата си.

Затварям вратата и с походката на г-ца Морфова доближавам се до кревата си и лягам. Вън вали дъжд от ученички. . .

ПЛАТЕН ОТГОВОР

Хайне пътувал в едно купе с един буржоа. Възползуван от обстоятелството, че в купето освен тях никой друг нямало, буржоата, който мразел евреите, се обърнал подигравателно към Хайне.

— Знайте ли, г. Хайне, че през тази станция, на която ще стигнем, на евреин и свини не е позволено да минават?

Хайне мълчал. Тренът пристигнал на станцията и си продължил пътя.

— Е, както виждате, господине — обърнал се Хайне към буржоата, — и евреинът, и свинята минаха през станцията.

И РАЯТ Е ЗАТВОР!...

През мъничкото прозорче с решетка, върху смъртното легло на бледния, почувствувал вече смъртния лъх затворник, майското слънце играеше си със снопчета палави лъчи, осветявайки ту костеливите и жълти като смин ръце, пръстите на които взимаха цвета на паднал в праха кехлибарен цигарлък, ту попуканите, бледи, полуотворени устни на този, който 15 години бе пролежал върху тези дъски и който сега се прощаваше с живота, със скучния свой живот, за да излезе от един гроб и влезе в друг.

До самото му легло, сложил ръка на коленете на умирающия заключеник, на ниско, скърцащо при всяко движение stole, седеше белообраз свещеник и четеше нещо от отворено, малко, със златни краища, евангелие.

Тихите слова на божия служител звънтяха като ступено клепало, допиряха се до ушите на умирающия, поничаха из тъмните ъгли на килийката и сякаш прецеждайки се през гъстите паяжини, които като свилени завески закриваха ъглите, излизаха плахи, смътни из прозорчето. Отвън глухо пристигаха далечните изсвирвания на мъкнешите тежки товари локомотиви, острите изсвирвания на току-що готвещите се за отдиш фабрики, из вратите на които като тълпа затворници се понисат трескаво вечните труженици. Долитахе и цвъртенето на врабците по покрива и на белогръдите лястовички, устроили многобройните си къщички върху тази сграда, в която живееха тези, които хиляди пъти на ден пожелаваха само за няколко мига да станат притежатели на техните крилца. Разцъфналите дървета и цветя разливаха дивен мирис и от време на време предобедният тих ветрец блъскаше струя, напoена с десетки парфюми, в прозорчето, поглаждаше с прозрачни пръсти челото на умирающия затворник

и сякаш искаше да разтревожи наглед готвещата се спокойно да излезне душа.

Отвън глухо ехтяха стъпките на с кучающия часовой.

Изведнъж треперливият, слаб гласец на свещеника се усили, зазвънтя, повдигна се.

— Рабе божи — говореше той, — покаяй се, покаяй се, за да минеш през райските врата!

— Врата!? Нима раят има врата!? Стени? — запита посъживен от уплаха умирающият.

— Да — тихо отвърна белообразият старец, — но защо трепереш?

— Не... не! Не искам! Няма да се покая! Не искам да влезна! Не искам ти рая! Щом той има врати, стени, не влизам. Затворен рай, колкото и широк да е, все е затвор! Аз не искам от затвор в затвор да ида... Не искам... — трескаво заговори затворникът и като събра последни сили, обърна лице към стената и запуши ушите си с ръце.

Всуе свещеникът го дърпаше...

НА ЗЕМЛИ МИР, В ЧЕЛОВЕЦЕХ БЛАГОВОЛЕНИЕ

Ужасът на войната развълнувал най-сетне сърцата на ангелите в небето. Те припаднали пред божия престол и се провиквали: «Господи! Човечеството се самоизстреблява. Смили се над него. Спри войната.»

Господ се смилал. Повикал Мойсея и му казал: «Израилевият народ е най-стар и от мен избран. Иди да спреш войната и да го спасиш от гибел.» Мойсей тръгнал, обиколил няколко бойни театра и скоро се завърнал: «Господи — казал той, — напразни са твоите безпокойства. Богоизбраният народ не гине. Напротив, той е намерил тъкмо сега Обетованата земя.» «Да не са се събрали пак в Ханаан?» — попитал Саваот. «Не — отговорил Мойсей, — те са всички в тила, из разни болници, магазини, дюкенчета и пр. и покрай службата пак намират случай да направят по някой гешефтец. . .» И като погладил дългата си бяла брада, се оттеглил.

Бог повикал тогава Мохамеда. «Пророче — казал му той, — твоите правоверни се бият от едната страна и от другата. Налитат много на юруш, ще се изстребят един-други. Върви да спреш войната.» Мохамед полетял веднага към земята, но и той скоро се завърнал. «Какво си тъй изпотен и блед?» — попитал го господ. «Не ме питайте — отговорил пророкът. — Тъкмо бях се приближил до Цариград, изведнъж се сетих, че съм старотурчин и че Енвер паша може да ме хване и окачи на въжето. И като поех от Босфора за към небето, още не мога да поема дъха си.»

Господ решил тогава да възложи тази мисия на Исуса. «Сине мой — казал му той, — войната трябва да се спре. Тази работа ти ще я свършиш. В Гетсиманската градина беше се май решил да напуснеш позициите, ама аз все пак имам вяра в теб. Върви прочее.»

Исус тръгнал, но и той подир малко се завърнал запъхтян. «Какво е станало? — попитал го строго Са-

ваот. — Ти поне не си старотурчин; от какво се побоя?» «Не съм такъв, слава тебе господи — казал Исус и се прекръстил, — но моята беля е не по-малка. Като стигнах в София, минах през улица «Гурко» и щом съгледах дом № 22, тутакси ми дойде на ум, че съм тридесет и три годишен и неслуживш, и се уплаших, че Дървингов ще ме зачисли насила в Македонската дивизия». . .

Господ съзнал, че страхът на Исуса бил напълно основателен, и му простил. Дошел редът на св. Дух. . . И към него отправил господ своята заповед да слезе на земята и въдвори мир между човечите. Но св. Дух отказал. Отказал срамежливо, но твърдо. «Ти поне си невидим — казал господ. — Дървингов не може да те залови и прати по етапен ред на Беласица.» «Това е вярно, господи, но аз от друго се боя — отвърнал св. Дух. — Страх ме е да не ме обвинят пак хората в същото деяние, каквото ми приписаха преди 1917 години». . .

Тогава господ запретнал ръкави и казал: «Ще ида аз сам.» И поел. . . Но веднага се дигнала голяма олелия в небесата. Архангели, серафими, херувими се провикнали: «Боже милостиви, кому ни оставяш?» «Аз пак ще се върна» — опитал се да ги успокои Саваот. Но те възразили едногласно: «Не знаеш ли, че крал Петър отдавна претендира за твоя престол и че докато ти си на земята, той може да се настани на твое място и със своята «черна ръка» да преобърне и разгроми небесата?» . . . «Направва го» — отсякъл Господ след кратко размишление и побързал да заеме престола си. . .

1918

ГОДИШЕН БАЛАНС

(СЪГЛАШЕНСКА ТРАГИКОМЕДИЙКА)

Действащи лица: Лойд Джордж, Поанкаре, Викторо, Газда Петър, Никита и пр.

Сцената представлява работния кабинет на Лойд Джорджа. Сред сцената голяма орехова маса, покрита с тефтери, папки, мастилници и пр. На стените карти, картини от войната, портрети и пр., и пр. Лойд Джордж седи на кресло до масата. Пред него голям тефтер, отдясно бял лист. От време на време той нервно вади часовника си, поглежда към вратата и почва да дърпа мустаците си.

«Дявол да го вземе, бреей! Казваш му: Мосю, елате утре в девет и половина. Работата е неотложима! Ето, днес трябва толкоз неща да се разрешат! Тю, сънльо! Аслъ затуй ще прокопсаме!»

Влиза лакей и подава картичка.

Л о й д Дж о р д ж. Да заповяда, какво се мае!

Влиза Поанкаре, кима леко на Лойд Джорджа.

П о а н к а р е. Добро утро, сър! Съм на разположението ви!

Л о й д Дж о р д ж. Трогнат съм! Аз зная, че вий винаги сте били умен, вежлив, смел, енергичен. . . Да, Елзас и Лорен само на вас ще дължат свободата си! Признателното отечество. . .

П о а н к а р е. Признателно. . . ще видим! Оставете туй, сър! Работата не е до излияния, до речи и комплименти. Вий знаете, че между нас трябва да има откровеност. . . Знаете за какво ще говорим. . . какво ни чака.

Л о й д Дж о р д ж. Какво ни чака ли? Победа, триумф.

П о а н к а р е. Моля, моля, милорде. . . Аз го зная туй, но нека вече пристъпим към дело.

Лойд Джордж. Да пристъпим, мосю, да пристъпим! Заповядайте! Седнете по-близичко. . . Колко ми е мило да съм до вас. . .

Поанкаре (*с половин уста*). Да, да, и мене също. . . С какво да почнем? С Русия аз смятам да не се занимаваме вече. Този народ е тъй глупав!

Лойд Джордж. Той е наистина глупав, но не и ние, я! Ще му дадем малко акъл.

Поанкаре. Той е вече фалирал търговец. Аз нищо не чакам оттам.

Лойд Джордж. Мосю, вий до днес никога не сте се отчайвали. . .

Поанкаре (*настрана*). Ех, душа ми знае! (*Силно.*) Милорде, не бивайте тъй оптимистичен! Напразно се надявате този северен глупак. . .

Лойд Джордж. Да, той е глупак, но ние ще му дадем малко акъл и малко. . . стерлинги.

Поанкаре. Колко сте наивен, сър! Аз смятам да турим срещу името му чертичка. . . т. е. ни да даваме, ни да взимаме.

Лойд Джордж. Аз съм на мнение да поставим въпросителна.

Поанкаре. Така да бъде, сър. . . Дано нещо. . . иначе.

Лойд Джордж (*усмихва се насила*). Хм. . . много. . . вий забравяте Америка.

Поанкаре (*печално*). Хубаво казва вашият велик поет: «Отдавна вече не вярвам аз любовница жена. . .»

Лойд Джордж (*извъръща се настрана и бърже се кръсти*). Прости ми, господи, преди да почна работа, забравих. . . но по-добре късно, отколкото. . .

Поанкаре (*удивен*). Милорде, вий се кръстите. . . Има нещо, открийте ми. . . свои сме. . . сами. . .

Лойд Джордж (*усмихва се*). Нищо подобно. . . Аз се почесах по челото.

Поанкаре. По челото? Да не би вий там да имате краста. . .

Лойд Джордж. Джентълмен. . . вий ме обиждате. . .

Поанкаре. Ама аз рекох. . . знаете. . . понеже аз тука на тила имам. . . Знаете, отивам при ле-

кар: Сърби ме, боли ме тук по тила нещо, г-н докторе, казвам. . .

Лойд Джордж (*нетърпеливо*). Е, после?

Поанкаре. Гледа, гледа човекът и казва: Извинявайте, мосю, но вий на тила си имате краста. . .

— Туй е от постоянно чесане! Вий трябва много често да се почесвате по тила, мосю!

— Нищо подобно, казвам. В деня аз едва ли повече от 30—40 пъти се почесвам. . .

Лойд Джордж (*настрана*). Питаш ли мене? . . .

Поанкаре. Туй не е важно, сър. Да продължим. Да почнем с нашия фронт.

Лойд Джордж. Не, не, защо на Нова година да почнем с него. Аз смятам с Месопотамия. Отбелязвай какво ще ти диктувам! (*Чете.*)

Поанкаре (*записвайки*). Хм. Там по-добре, но. . .

Лойд Джордж. Няма «но», мосю! Почвай Солун сега! Пиши: 200 000 000 тона бой оставаме да дължим.

Поанкаре (*стреснат*). Нима Сарай там не е отбелязал поне един успех?

Лойд Джордж. О, мосю, вий забравяте сватбата. . . туй е крупно дело от негова страна.

Звъни се, после някой запява.

Аз съм дран, недодран,
аз съм клан, недоклан,
имам късички крачка,
но отлично бягам с тях
от прочутата река,
на Пияве чак се спрях!

Поанкаре. Това е Викторо! Изглежда, че е пийнал! Да му отворя, нали?

Викторо, клатушкайки се, влиза и застава срещу Лойд Джорджа;
който усмихнато го гледа.

Викторо. Да ви изпея ли нещо, сър?

Лойд Джордж кима с глава.

Викторо:

Таз година на комар
пак играх по навик стар,
думба, думба, тралала,
що ми трябваше беля!

Лойд Джордж *(го тупа по гърба)*. Браво, браво, синьоре! Барем имаш весела душа! Браво! Кой там? Джон! Джон!

Влиза лакей. Милорде, във са Петър и Никита. Настоятелно искат да ви видят.

Лойд Джордж *(тихо, но гневно)*. Нали ти казах да разправяш, че не съм тук!

Лакеят. Те видели, че нощес сте се върнали от банката, и легнали пред вратите във!

Лойд Джордж. Пфу!... Да влезнат!

Петър и Никита *(влизат усмихнати)*. О, добро утро, брачо! Честита Новата година!

Никита измъкна изпод балтона си суровачка и се ватица към Лойд Джорджа.

Сурва, сурва година,
весела да бъде тя!
Колко звезди на небето,
толкоз радост на сърцето!

Петър *(приближава се към Викторо и иска нещо да сурвака)*.

Викторо. Бягай! Бягай отук! Суровакал ме е друг!

Петър. Ех, како очеш, брачо!... *(Отива при мосю Поанкаре и пее.)*

Честита Новата година
на вас, мосю Поанкаре,
онази терсене се мина,

ужасно много терсене,
дано ви тръгне на добре
през таз, мосю, през таз поне!

Поанкаре и Лойд Джордж ги даряват.

Лойд Джордж. Ха сега, господа, да започнете да пиете чай в кухнята! Джон!

Никита. Ми че поиграемо първо на комар со Перо.

Лойд Джордж. Добре, идете у къшето. *(Никита и Перо сядат и почват да играят. При тях сядат и Викторо.)*

Лойд Джордж. Да побързаеме, мосю, да завършим работата си!

Поанкаре. Да, да! Кажете за Викторо.

Лойд Джордж. 378 950 000 тона лобут до австро-германската офанзива и 425 836 550 от нея...

Поанкаре *(чеше се по тила)*.

Лойд Джордж. Пак ли ви сърби, мосю? Моите съжаления...

Поанкаре. Нищо, нищо, продължавай!

Лойд Джордж. При Мьоза... Във Фландрия... Вердюн... обща сума 3 милиарда тона...

Поанкаре. Чакай, сър... дотука да събера... Нима?... Възможно ли е... Ужас... *(Залита.)* Боже мой!... Четири милиарда... четири... значи, ние за пет години в аванс сме изяли боя... *(Припада му.)*

Суматоха...

Лойд Джордж *(разкопчава бърже жилетката му. Викторо развързва му връзката...)*

Петър *(състрадателно)*. Нищо, брачо, стани... Ја че ти пратим моја армја, ща је код Солуна и је више 3 мијона... Стани, брачо!

Завеса.

На тебе

1. Устата ти

В пазвите на китна борова горичка се спотайва малка черквица, гиздава и спретната като девойка. Нисичка е черквицата, нисичка и проста е камбанарийката ѝ. На тънки въженца виси бронзова камбана и звъни. В светло пролетно утро, в скръбна привечер, в полунощ, когато звездите трептят в копнѣние, в мъглява есен, в зимни дни, когато снежните виелици реват в хор с гладните вълци, малката камбанка непрестанно ту плахо, ту громко звъни. Леки и волни като русокоси херувимчета, нейните звуци се пилеят из пазвите на горичката, леко се допират до покривите на спотаеното селце, блъскат се о покривите с мъхове и лишен гранитни великани, пълзят из тясната долина и ведно с игривата песен на среброструйното поточе замират или отекват в безбройните гънки на планината. Хубавка е камбанката, хубава е и толкоз малка и чувствителна е тя, че щом утринният зефир обвие с прозрачните си ръце студената ѝ талийка, то тя моментално почва да звъни, да кокетничи, да се сърди и галювно да шепти, да плаче и да се смее с кръшен детски смях...

Устата ти е малка и хубавка камбанка. Устата ти е свежа като току-що цъфнала лилия, устата ти е отнела руменина от лятната зора, устата ти е погълнала огъня на пустинното слънце, откраднала е от трепета на вечерника, но все пак тя е малка хубавка камбанка, която непрестанно звъни, която без отдих шепти!

2. Сърце

Да пристъпим прага, да влезнем в храма, друже мой! Виж игривия пламък на рубиновите и златни кандила, виж светлината, която трепти по лицата на богомол-

ците, виж, виж как се обвиват в огнени езици и гълъбов дим скъпите жертви! Чуй тържествените звуци на органа, чуй плавните молитви на жреците, чуй ясния звън на сребърните кадилници! Да влезнем в храма: ще допрем пламтящите си чела до колоните от черен мрамор, ще поемем в болните си гърди миризмата на целебните балсами, ще подгънем колена върху студентите плочи и ще се помолим!

Сърцето ѝ е тайнствен храм на любовта! Не искаш ли? Нима страхуваш се?! Виж колко богомолци има там, виж колко верующи е побрал малкият храм! Ако, както казваше, самотата те души, ако искаш да отровиш меланхолията си, да влезнем в храма. Не, ние няма да коленичим, ще влезнем, ще запалим по една свещ и ще изчезнем. Да прекрачим прага: Сърцето ѝ е малък храм с много богомолци.

3. Очите ти!

Когато над града надвисне нощ, като безутешна майка над смъртното легло на едничка рожба, аз си спомням, аз мисля за тебе. Седя до прозореца и гледам разстлалата се над мене столица. Сякаш млада красавица, окичена с бляскави наниз, лежи пред мене, сякаш очарователна танцувачка е простряла изнурената си снага върху мек диван и почива, а черна и печална робиня клати над нея огромното си ветрило в равномерен, бавен такт.

Тиха е нощта, безмълвни, спокойни са дърветата в парка, високи, безкрайно високи и величествени са небесата. Аз седя до прозореца и мисля си за тебе, собствено не за тебе, не за цялата тебе, а само за очите ти. Аз мисля за тях, защото гледам как трептят електрическите лампички, гледам как ласкаво се усмихват те на тъмно-къдравата нощ, как заливат в кърваво-златистите си коси високите белостенни здания.

Твоите очички са две трептящи лампички, чийто блясък е неразличим от този на електрическите. Еднакво приятни и ярки са те, еднакво палаво и весело трептят, еднакво се раждат и мрат.

Когато нощта се готви да притисне в черните си

обятия пъстроцветната и шумна столица, то по даден знак няколко металически ключове се завъртят и мъртвите очи на шумния град мигновено се озаряват от чуден блясък.

Когато в душата на едного от многото се промъкне мрактът на скуката, тогаз-пак-някой-ключ проскързва и блясъкът на твоите очи пръска за миг тъмата. . . Очичките ти са електрически лампички, чийто блясък лежи скрит в нечия каса или портмоне във вид на пъстра банкнота или звънка монета.

4. Съюзът на душите

(Откъслек от писмо)

Не, аз не те упреквам и не искам да те сърдя. Аз ти вярвам, както вярвам и на тях. Ти ги познаваш, т. е. познаваш само нея. Тя е хубаво момиче, почти дете. Тя има очите на палава горска сърна, рубинови устни и тънки, някак особено повдигнати вежди. Преди да попита за нещо, тя навежда главата си, оправя надвиснал кичур смолисти коси, плахо, но непринудено се усмихва и повдига големите си черни очи, тъй че погледът ѝ сякаш се процежда през клепачите и веждите ѝ. Мил е този поглед, макар в него да има и кокетливост, но жената, лишена от кокетство, жена ли е? Той. . . ти не го познаваш и не трябва да го познаваш. Той е идеалист като нея, а тя — като тебе.

— Аз веднъж любя — говореше ми тя — и моята любов е чиста като онази пряспа, моята любов е като тази маргаритка. . . Аз любя душата му, аз любя душевната му красота. . .

— Любовта не е играчка — казваше той. — Любовта е най-хубавото цвете на този свят, любовта е най-тържественният химн на живота, най-светлата наука, най-възвишената религия, любовта не е детско файтонче. . .

Така ми говореха неотдавна те и съжалявах, че не съм като тях.

— Нима той има и вила? — попита тя.

— Да, но какво те интересува туй? Нима за вилата го обичаш ти?

— О, колко си лош, колко си лош! Не, вчера мама ми разправяше, че баща му бил фабрикант, та случайно. . .

— Разбира се, аз я обичах искрено — повтори той, — обаче нали тя е слабичка като езерна тръст? Нали аз не съм вегетарианец? Но какво казваш ти? Сестра ѝ по-пълничка ли е?

Тъй говореха ми днеска те и аз пак съжалявам, че не съм както тях.

ВЛАДИМИР

(ПРИКАЗКА В ПИСМА)

1) И тъй, скъпа моя Маша, аз пристигнах благополучно в кокетната си землянка. Разбира се, пристигнах зелен и невежа, както казва чичо ми. Наистина, не мога да бъда нищо друго освен «мечтателен идеалист», «неузрял за живота юноша», «човек за XXV век». Неузрял! Каква подигравка и какво недоразумение! Че има неузрели хора в света, аз не съм отричал, но въпросът е, че неузрели са именно тези, които смяташ, че отдавна са изгубили всичко жълто около устата си, хора от благородната класа на почтения ми чичо, хора с «реални представи» за живота, хора, чийто идеал е сроден с този на кротките добичета. Цялата смисъл на живота за тях се заключава в благоутробието, с което разрешават всички световни въпроси, хора, които намират единствена красота в добре приготвения гювеч, за които поезията се заключава в шуртенето на мелнишкото вино и изпаренията на печеното, за които най-възвишената музика е звънът на жълтия метал. Колко наивност и простота! Роди се, живея 6—7 детски години, после зарови се в книгите, чети, зубри, готви кариера, добий чин, влюби се (впрочем това всякога не е необходимо), ожени се, народи дечурлига, впрегни се, за да ги направиш хора, трупай им «бяло за черно», после чакай да раснат, учи ги на разумност, пази ги от поквара, напълни ги с бакалски идеи и успокоен вече, живея като заслужило домашно куче и чакай смъртта.

И тази история с малки изключения ще се повтаря о децата ти, с внуците, правнуците и т. н. Нима трябва непременно по този прашен и утъпкан път да се влачим? Хилляди дяволи! Почтени старчета с тлъсти коремчета, сиви и лакоми добичета, невежествени търтейчета, вий трябва да узреете. Узрейте за живота, в който вий влизате зелени и такива излизате. Постарайте се да отърсите паяжината и праха от мозъка си, да видите всичкото величие на човека, да допрете пръстите си до душата, да заживеете

малко за нея и чрез нея. Колко сте жалки, колко! Ний, вятърничавите мечтатели, ви се смеем. Вий сте такива червейчета, че, ей богу, да имах мощ, всички ви бих смазал с един замах.

Прощавай, Маша, аз се унесох в озлоблението си срещу чичо ми, но отказът му ме тъй възмути, че ето 7 дни не мога да дойда на себе си. «Не — казва той, — Маша е млада, красива и добра, но ти не трябва да мислиш сериозно за нея, тя е бедна, а теб те очаква бляскава кариера. Виж, можеш колкото за развлечение, но...»

Хъм, за развлечение! Жалко добиче!

Владимир.

2) Мисля, че отдавна сме се разбрали по този въпрос. Любовта е чиста девствена лилия, която се кърми от божествените сокове на душата и до която никога не трябва да се допират лепкавите пипала на плътта.

Когато това се случи и върху белоснежния цвят останат черните следи на тези пипала, тогава започва погребението на истинската любов, тогава започва погребението на самата душа. Хвани най-богато украсената пеперуда, допри до крилцата ѝ пръстите си и пусни я. Тя ще живее, тя ще хвърчи, но лишена от очарователната си красота, тя ще лети осквернена, чужда за другарките си, чужда и за себе си, а ако речеш да откъснеш и крилцата ѝ, то по дланта ти запълзява червей. Любовта, лишена от своите духовни крила, е червей.

Любовта е любов същинска, когато в пламъка на душата изгори плътта, когато всяка похот се обърне на дим и пепел. Аз винаги съм бил против любовното пладнe. Красива и величествена е зората, когато изток се облее в пурпур и кръв, когато зад синия гребен се покаже огненият диск на слънцето, когато първите мощни зари понижат загнездените в усой дрезгавини, когато покритите със сняг скали заблестят и заруменят, когато пръхнат птичките и се понесат със звучни химни из свежите вълни на чистия въздух. Хубава е зората на любовта, когато душата се облее в пурпура на свенливостта и кървите на съмненията, когато светлите лъчи на две невинни и галювни очи понижат спотаени

печали, когато високите идеали отново заблестят, плахите мечти волно се понесат из свежите вълни на чистата радост.

Пладне ли? Скука, прах, дрямка, часове на плътта. Затвори очи и чакай вечерта, защото и тя е красива, по-красива даже и от зората.

Надявам се скоро да се видим.

Поздрав
Владо.

3) Оттогава минаха 3 месеца и ти толкова писма ми писа, а не спомена нищичко по този въпрос. О, аз не мога и да помисля подобно нещо, не мога за момент да си представя това! Чичо ми, който тъй енергично се противопоставяше на нашата дружба, чичо ми, който те намираше за вятърничава като мене, почтеният ми 47-годишен чичо да ти направи предложение за брак, сериозен брак. Ха-ха-ха! И да примираш от смях, и да се късаш от болки. И иди че след това отричай Дарвина! Прав си ти, човече, прав, въпреки че аз те клеймих до днес. Да, човек не е нищо друго освен едно двукрако животно с една шепа мозък. Да, естествено, естественият подбор е създал човека в днешния му вид. Да, той е брат, внук на всички животни. Няма вид, от който той не е взел нищичко. Праотци му са и кучетата, и охлювът, и свинята, и овцата, и змията, и котката, и магаренцето, и вълкът, и тигърът, и лисицата, и пеперудата, и пуякът, и... ех, има ли край!...

От кучето наследи близане подметките на господаря. Варди имуществото му, яж кокали и бой, а като остарееш, хоп камъка на шията или тенекето на опашката и вълн. Да! От охлюва — пълзене, от овцата — глупост и влачене след авторитетни овни, от свинята — търкалянето из локвите и разсъжденията чрез стомаха, от змията — отровни зъбчета, от котката — черната неблагоприятност и кокетливост, от магаренцето — твърдоглавството и почтения безропотен труд и унижение, от вълка — алчност, от тигъра — безползната кръвожадност, лисицата ни е дала в наследство тъй много уважаваната лукавщина, пеперудата — безгрижието за утрешния ден, пуякът — философската си надутост и т. н.

Наистина, тежко е да съзнаваш, че си кръвен брат на всяко животно, и то посредством връзките на най-мръсните му качества, но туй е факт, това за мене е свършен факт... свършен.

Маша, нали туй е истина, нали? Нали чичо ми ти е направил предложение и ти си казала, че ще помислиш.

Без съмнение! Аз получих такива сведения, че не може да има и сянка от лъжа и клевета в тях. Ах, ти си изгубена, но и мене не е по-добре. Наистина, ние не сме се обвързали нито с клетва, нито с думица... но аз мислех, че отдавна думите ни са в неразрушим съюз.

Прощавай
Владимир.

А, тъй ли било!? Ти не си престанала нито за миг да ме обичаш... само че... само... ха-ха-ха, за да живеее тялото... да, не съм в състояние сега, но ние пак ще се обичаме. Ох, ще полудея!... Венчавам се в неделя... днес е събота, значи, утре. Даааа!...

Аз не вярвам, не се съмнявам даже. Зная, че ти не си могла изведнъж да измениш своите убеждения, своите схващания — и наистина, като прочетох своите три писма, аз схванах еволюционното развитие на утрешния ден. Този ден е зреел, зреел постепенно чрез лъчите на богатствата на миличкия ми чичо, зреел е чрез соковете на грамадните му гешефти, чрез тора на безбройните му сандъци с тъй скъпите днес продукти... Да, ти, двадесет и три годишна госпожица, си зреела — и уплашена, че може би ще презрееш, докато аз узреея... прощавам се, зеления... Даааа!...

Добре! Щом чичо ми иска да бъда зрял, щом ти тоже си очаквала да сторя в най-кратък срок това, то заявявам ти, че от този лъч аз съм вече зрял. Да му мисли чичо...

Целувка
Владо.

Дивна ми Машо,

Ето 6 дни минаха от последната нощ, аз пътувах, душех се из препълнените вагони, напих се из пътя. Тук пак си пийнах порядъчно, преживях десетки случ-

ки, но споменът на тази нощ, на огнената нощ, на четиринадесетата поред нощ, стои ярък и мощен пред мене и аз пак се топя в лудешка страст. О, нощ на тренет и огън! И сега усещам топлината на твоето тяло, усещам гладката кожа на млечните ти ръце, обвити около шията ми, сладостта на кървавите ти устни, еластичността на твоята талия, пламъка на твоята гръд и безумните желания на твоите блестящи очи. . . Копринените ти коси всяка нощ ми навяват сладостна дрямка с леките си допираания, ехото на целувките ти ме люлее, нежният ти шепот звучи като неземна музика в ушите ми.

Четиринадесет нощи бяха те. . . четиринадесет нощи. . . а последната? . . . Маша, Маша! Чичо ми искаше да узрея, но той беше убеден, че не мога никога да сторя туй, и реши да ме остави да гоня душата из звездните пространства, а нему да остане тук на земята тялото. . . ха-ха-ха! Криви сметки! Той се ожени за тебе, но правото на младостта е много по-мощно от правото на законния брак. Нали вярвам, че и добрата му женица ще потвърди това, ха-ха-ха! Той искаше да узрея, добре, аз узрях, но колко, колко би се разкайвал той, че не останах вечно зелен, ако имаше понятие за тези 14 нощи.

Драги ми чичо, не е хубаво да караш хората да зреят. . . Нали, Маша?

Хиляди целувки.

Твой Владо.

ХРОНИКА

(ПИСМО ДО БЪЛГАРАНЧО)

Драги сънароднико,

Зная, че и твоето сърце е препълнено с тежка грижа, зная, че и ти постоянно си търкаш умното чело, за да измислиш някой съвет, с който да помогнем на родната рат и на всички ония, които, изпотени, мъкнат тежкия товар на моралната и юридическа отговорност за успеха на народното дело. Живеем години на велико напрежение във всички посоки: физическо, душевно, астрономическо. . . пардон, последното е отрицателно напрежение. Да, живеем в трескави дни и всекиму се налага дълг да помогне на родината. Воден от такова желание и патриотично чувство, аз реших да поднеса чрез тебе няколко съвети (комуто се окажат нужни!), тъй като освен съвети аз друго не мога да предложа, па и както ти е известно, туй е на мода. Защото даже онези, които могат да сложат пред отечествения олтар по-други неща, се задоволяват със съвети, тъй като те са най-евтини продукти в днешните безпродуктни дни.

Отде да начена, о, мили мой? Наистина, Българанчо, в главата ми се въртят толкова мисли, но знаеш ли мене къде ме сърби, по-право боли? Не? В гръдния ми кош, сънароднико, и то от 7 часа насам, тъй като преди 7 часа аз не бях се съблазнил от греховното желание да си купя диня. Да ти разправам какво върших в тълпата и как успях да си купя диня, ще бъде излишно, защото завчера и ти самичък беше пострадал от същото желание и пред очите ми стърчи още смачканото ти в това велико стълкновение носле. Както ти казах, аз ходих да си купя любеница и изпитвайки всичката мощ на околната маса, дойдох до едно гениално умозаключение и намерих един начин, доста добър, както ще видиш от изложената ми по-доле теория за снабдяване града с електрическа енергия.

Известно ти е, че в една затворена система сборът

от енергиите е величина постоянна, т. е. енергията не изменя своето количество, а своя вид, от механична тя преминава в химична, електрическа, магнитна и т. н. Знаейки това, нам не остава нищо друго, освен най-рационално да използваме енергията, която весден се харчи из столицата. (Ти навярно потриваш ръце и мислиш, че те каня да станеш съдружник в някой тлъст гешефт! Не съгрешавай!)

Тъй! Смятам (внимавай, Българанчо!) да пострсим няколко динамомотора, за да можем да попълним липсата на още един продукт от първа необходимост — елект. ток. Ти знаеш, че трамвайните каруци, които минават всеки 2 часа, случва се понякога (не е грях) по липса на ток да почиват по 6—7 часа на улицата, при което ватманите се разболяват от бързотечна туберкулоза вследствие непосилната скука. Известно ти е също, че тъкмо седнеш да вечеряш, и хоп — лампено затъмнение. Известни ти са още много работи, но да дойдем на моята теория. Тя гласи: Любениците са косвен източник на елект. ток. Ама как? — ще речеш. Ето как:

При покупката на дини покрай голямата топлинна енергия се харчи и голямо количество чисто механическа енергия. Трансформирани, тези енергии могат да дадат доста силен ток. Трансформацията не е бог знай каква работа. Принципът на динамомашините е твърде прост, така че аз няма да се занимавам с него. Ще кажа само следния собствен проект за начина за събирането на енергията. Той е също прост.

Пред вратата или прозореца на всяко заведение, дето се продават дини, да се построят нещо като въртележки, каквито има при входа на «България» и Зоолог. градина. Тези въртележи ще се докарват в усилено движение от купувачите и освен дето ще се използва енергията им, но ще има и ред. Енергосъбирачки могат да се построят пред месарите, тютюнопродавниците, гишетата на бани и театри, при трамвайните спирки и ред още места.

Друг съвет мога да дам за събиране долни дрехи за фронта. Няма нужда да пращаме триста и петдесет покани до гражданите. Общината трябва тутакси да прибере от всички бани чаршафите и хавлиите, докато граж-

даните не са ги прибрали за собствения си фронт. Впрочем, в баните почти не са останали чаршафи, тъй като ние добре схващаме, че: «държавата — това сме ний» и, следователно, в пълно право сме да разполагаме с нейните имоти.

Дойде ми и нещо друго на ум. Според личните ми статистически изчисления столицата притежава около 223 000 кучета от разни сортове.

И тъй, засега трамваите не функционират, а докато влезне в приложение моят проект за динамомашините, гражданите трябва да си късат дълго още подметките. Смятам, че няма да бъде зле, ако кметството реквизира тези 223 000 кучета и ги употреби като впрегателен добитък. Смятам, че 15 по-добре развити екземпляра са в състояние да движат трамвайните коли с двойно по-голяма бързина от настоящата. Ще речеш, това е свързано с големи неудобства: квартира, продоволствие, начин на движение и пр. Дребни работи! Квартирният въпрос още сега е в ред: където досега са квартирували, там и занаят. За какво са площадите и улиците? Колкото за продоволствието, въпросът стои също тъй добре. От тези 223 000 кучета около 98 750 са женски. При модерно развъждане те могат да дават годишно по 600—700 хиляди наследници. От тях 600 000 да се употребят за продоволствието на впрегаемите, пак в резерва ще имаме поне 100 000. Начинът на движението е тоже лек. Впрягаме 20—30 (в зависимост от живата им сила), като предварително 2 дни сме ги държали гладни, след туй с парче месо в ръка пред тях търчи един ученик. Искаме трамваят да спре. Ученикът спира и повдига нагоре месото. Кучетата тоже спират и гледат нагоре. Впрочем аз мога да те запозная добре с този въпрос със специална брошура, стига кметството да покаже готовност да уреди този въпрос. От този род впрегателен добитък можем да добиваме и добра вълна, и кожи. Мляко не може.

Вчера направихме разходка с един добре известен наш геолог из покрайните квартали. Г-н геологът направи изследвания на почвата из улиците и остана възхитен. Благодарение на усиленото изхвърляне на боклук и всевъзможни гниещи организми почвата е добре наторена и пригодна за всякакъв вид растителна кул-

тура. Не е ли добре кметството да се разпореда да се разорат тези улици и напролет да се засеят?

Засега толкоз, Българанчо. Ако обществото ме насърчи с приемането на някои от моите съвети, вярвай, аз няма да се откажа и занапред да давам още по-ценни проекти и съвети.

Целувам вместо тебе твоята Ингеборг.

Ведбал.

ТРИ УГАРКИ

На бабушката

Три угарки лежат на масата. Край тях се е поронила безжизнена пепел и в пожълтелите и ледни тела не блести нито искрица.

Те бяха три сестрици. Три сестрици от доста голямо и доста почтено семейство. Техните пътища и дни бяха различни, а краят — един. Печална е повестта им, като всяка повест за изгубено нещо.

Най-старата се смяташе за най-умна и намираше, че истинският живот трябва винаги да се върти в златната среда, никога да не приближава краищата, и затова начена своя живот, като си начерта една великолепа програма. И задими. Тя гореше умерено, всяка секунда изпускаше еднакъв пушек, кротичко се усмихваше и шепнеше: «Аз ще използвам своя живот най-рационално! Дано сестриците разберат, че средният път е най-добрият, и не погинат мърцина!» Тя живееше кротичко и кротичко умря.

— Еснафка! — обади се втората сестра. — Тя не знаеше, че истинският живот е трескав, пълен с бури и шум, кратък, но сладък. Да живееш като бабичка, да се страхуваш да погледнеш в пропастите и величественния водовъртеж на живота, ей богу, е най-великата глупост, най-страшната просташина, абсолютна липса на естетичен вкус, префинена еснафщина! . . .

И впусна се в неудържим устрем по-младата сестрица. Тя вихрено завъртя се, пламна ярко, изпусна едри кълба дим и след няколко секунди громко зариде:

— Уви, нещастницата! Че аз още не съм живяла, а хладният лъх на смъртта смразява и сетните ми сили! Гаснат последните искрици, изчезват последните оловни кълбета и лентички от моя висок, мощен до преди секунда дим! Но все пак това е живот!

— Глупачка! — обади се третата, като погледна вкочанялия труп на втората си сестра. — Да бързаш да изпиеш чаша с нектар (защото животът е нектар) с

главоломна бързина и да се простреш тутакси мъртва, наистина е най-смешното и най-глупавото дело! Всеки ден е радост и щастие, макар повърхността му да е мрак, сълзи и горчилка. Всеки ден, всяка минута, всяка секунда, изпусната напразно, е изгубена! О, животът е тъй сладък и скъп, че наш свещен дълг е да се прижим за запазването и продължението му!

Най-младата сестрица, треперейки от страха за смъртта и желанието за дълговечност, заживя най-предпазливо. Тя едвам гореше, почти не се забелязваше, че пуши, а искрицата огън в нея беше тъй слаба, че тялото ѝ изглеждаше охладено от смъртта. Тя живя доста дълго и не усети над себе си зелените очи на смъртта. Защото нейният живот бе началото на смъртта. И дойде миг, когато тя легна редом с двете си сестрици. Забравила да гори в стремеж за дълговечност, негоряла, тя умря...

Над трите угарки прилетя досадлива муха и като потърка философски с крачетата си своята умна глава, с присмех се обърна към тях.

— И трите свършихте печално живота си! Смятахте, че сте избрали най-добрия път, но аз знам, че ако можете наново да възобновите своите сили, да възкресите своя живот, то непременно бихте се надсмели над него и бихте потърсили по-друг път. Но пак печално бихте извървели и този път, защото краят на живота не може да не бъде угарка!

АНТИКИ

Господин Вихрогонов застана, извади вестника със своето обявление, прочете го най-внимателно, след туй извади писмото и за десети път прочете написаните с едър красив почерк редове:

«Г. Вихрогонов,

Прочетох във вестник... завчерашното ви обявление и видях, че ще мога да ви услужа. Аз притежавам доста старинни предмети, оставени мене наследство от покойния ни чича граф Николай Палмов Шепетенк. Можете да ме намерите в хотела между 3—4 часа след пладне».

Вихрогонов прочете адреса, помъчи се да разгадае подписа, който навярно беше графски, защото в него се различаваха десетки извивки, но не и букви, и като не успя, закопча хубаво палтото си, оправи си връзката и плахо почука с края на бастуна си по вратата, но в същия миг като електрически ток преминаха тръпки по краката и гърба му.

«Ех, че съм неодялан — помисли си той. — Тук има електрически звънци, а аз по байганьовски...»

В същия миг вратата се отвори и с грациозен поклон пред очите му се мярна стройният стан на една величествена жена. Тя бе в розов костюм, розови ланити и бляскави диамантени очи. Със съблазнителна усмивка тя още веднъж се поклони и отвори кораловите си устица:

— Какво обичате, господине?

— Госпожице — заеквайки, започна Вихрогонов, — госпожице...

Обаче мислите му пресекнаха, думите помръзнаха. Той трескаво се взираше в млечнобялото деколте, в облите гърди, тънкото ѝ кръстче, в алените ѝ устни и смутен, напъваше се да събере мислите си. Той мислеше да заговори за целта на посещението си, но вместо всичко туй той едвам процеди пак едно: «Госпожице».

— Но, за бога, какво обичате? — малко нервно запита госпожицата и леко тропна с хубавото си краче, стегнато във висока елегантна обувка. . .

«Това е краче! . . .» — помисли си неволно Вихрогонов и също си припомни за едрия крак на съпругата си, за мазолите ѝ, за брадавицата на шията ѝ, за разрошената ѝ коса и десетки други недостатъци, които мъжете съзират в своите жени, когато пред тях стои някоя жена от по-високо стъпало на красотата.

— Навярно мене дирите — почна пак господин Вихрогонов и се посъвзе. — Да. . . госпожице. . . да, ваша светлост! . . .

— Какво казахте? — соннато попита «нейна светлост» и очите ѝ светнаха.

— Извинявайте, госпожице, аз такъво. . . именно, писмото ви. . .

— Моля?

— Работата накратко се състои в следното: аз съм г. Вихрогонов. . .

— Е, та? . . .

— Аз получих вашето писмо и съм съгласен да по-разгледам вашите антики и. . .

— И. . .

Вихрогонов не успя да каже какво идва след туй. И с бързината и ловкостта на пантера «нейна светлост» направи една крачка и махна с бялата си ръчичка. Изплющя плесница, която макар от деликатна женска ръка, застави господин Вихрогонов да изпусне вестника и писмото, при което от очите му излезнаха жълтозеленикави искри и осветиха лицето на «графинята», което, допреди миг тъй красиво и привлекателно, сега се промени на злъчно и посърнало лице с изражение на безкрайна ярост. Госпожицата от кротко херувимче се преобърна на остроноса вещица.

— Антика! Антика!? На ви още една антика!

Бялата напарфюмирана ръчичка повторно се докосна до гладко обръснатата буза на любителя на антики и въпреки твърдението на някои, че женската плесница не само че не причинява болка, но прави чест, доставя наслада и не знаей какво си още, накара очите му да изхвъркнат наново жълтозеленикави искри и електрическите лампички да заиграят казачок.

— Но що за дявол сте вий? — изрева изуменият антикосъбирач и стисна гневно юмруци. — С кое право? Как си позволявате? Как? . . . Аз уважавам жените и борил съм се за възтържествуването на равноправието, но имайте пред вид, че все на еманципаторки и суфражетки ще станете, ако веднъж само замахна!

— Ооо! Нечувано, невиджано нахалство! Не стига дето най-безцеремонно, най-просташки обиждате, но плюс туй и с побой ме заплашвате! Варварин! Бой! Махнете се или сега ще ви счуля кратуната. Няма да зова прислуга, няма да диря помощ от полиция. Един, два, три чадъра. . .

— Но моля ви се, да се разберем. Аз ли обиждам? Помислете какво говорите! Представете си! — отчаяно, едва сдържайки се, забъбри Вихрогонов, обаче госпожицата не пожела нито да помисли, нито да си представи, а тръшна вратата с такава сила пред носа му, че околните предмети се разлюляха, вратите се полуотвориха и оттам плахо назърнаха всевъзможни мущуни, а по стълбите бегом се изкачиха няколко прислужници.

— Хиляди дяволи! Хиляди проклетия! Бас държа, че тя е луда, полудяла, побесняла! — зарева Вихрогонов.

— Махнете се или ще ви сполети нещо по-неприятно! — прочурулика отвътре госпожицата. Вихрогонову притъмня пред очите и като заудря с юмруци и ритници по вратата, даде път на всичката си ярост:

— Обяснение, хей, обяснение! Аз съм почтен гражданин с жена и четири деца, с магазин, с образование и солидна клиентела, четири деца, от които двама са вече гимназисти! Как се осмели?! Коя си ти? Отвори или ще счуля вратата, ще те наблъскам хубаво, па ако ще, цял свят да се обърне с главата надолу! Отвори! Чува ли! Ей, хора, каква е тя? Луда ли е? Ако е луда, бой за нея и в Карлуково! Безобразница! Щура коза!

Поток от всевъзможни епитети с различни произхождения и ударения заклокочи, но вместо отговор в стаята нещо изтропа и скоро след туй вратата се отвори. С горд марсов вид, с червен чадър в ръка изправи се госпожицата.

Гневът на Вихрогонов се усили, но все пак (парен

каша духа) отстъпи няколко крачки назад и почна обвинителната си реч, която, за съжаление, тутакси биде прекъсната от звънкия гласец на противника му:

— С кое право ли те удрям?! Ами ти с кое право идваш да подиграваш порядъчните госпожици? Ти как се осмеляваш? Как?

— За бога, какви подигравки? Моля ви се! Аз дойдох да купя антики, защото получих писмото, защото...

— Нахалство, нечувано нахалство! От главата до петите! Антики! Ще купува. Ехее! За такива антики и друг е ял плесница! Антики!

— Но писмото... графът...

— Марш доле, скоро доле! Вън, вън! Ей сега ще ви набия! Вий мислите, че моите нерви са параходни синджире, мислите, че те са възжета, а?

Внезапен изблик на гняв облада госпожицата. Всичко, което тя съдържаше с големи, извънредно големи усилия, изведнъж се оказа много по-мощно от нейната воля и като даде простор на чадъра си, хвърли се върху Вихрогонова.

*

Когато любителят на антики се намери на най-долното стъпало и се огледа в едрото огледало, то той направи две крачки назад и в безсилие и ужас побара главата си. По нея сякаш бяха се полепили лешници, картофи и орехи... Носът му бе взел плачевен вид на настъпен домат, а бузите му бяха сякаш татуирани.

В болницата той получи следната бележка:

«Господин Вихрогонов,

Най-последно се наплатихме. Когато взимате пари на заем, научете, че трябва да се плащат и хората не прощават, когато вий отказвате връщането им. По земята има десетки съдилища. Възмездие не закъсня. Можете да заведете дело срещу госпожицата. Туй не ме интересува. Важното е, че аз ви набих добре чрез нейните ръце и понеже не искам да си блъска главата

(доста ли ви боли?) с въпроси по тази история, то аз като всеки рицар откривам тайната пружина на отмъщението си.

Госпожицата има прякор «антико» и аз го използвах.

Един от многото ограбени от вас.»

— Ахаа — пропсува Вихрогонов, — наистина тя била антика! Чудесна, великолепна антика!...

КАК ХУБАВИ, КАК СВЕЖИ БЯХА ТЕ! . . .

(ПО ТУРГЕНЕВ)

— Как хубави и свежи бяха те! Тиха привечер на дъждовен ден. Седим двамина в опечаления парк. Бледният ден догаря на запад в кървави вълни и гигантската четка на незрим художник багри краищата на оловните облаци с пурпур и злато. Свеж въздух, бисерни капчици по тревата и няколко кресливи свраки.

Тънкоснаги трепетлики плахо нашепват тъмни и скръбни повести за много, много изгубени неща, за много посърнали цветя и угаснали лъчи. . . Шептят трепетликите, а дългите им сенки душат в тъмните си къдри последните въздишки на умиращия ден.

Наоколо е тихо, тъй тихо, че скръбният шепот на падащите листа звучи като громки стенания на хиляди сразени воители.

Есен. . . Привечер. . .

— Как хубави и свежи бяха те! — шепне Ася и кити букета от жълторозови листа, чиито краища сякаш са оцапани от кървавите пръсти на убийщата есен.

— Как хубави и свежи бяха те! — повтарям аз, притварям очи и виждам широка стая. Светла болнична стая. Бели чаршафи по правилно наредените легла. По тях изпълнали се млади и стари незнайници, а между тях сноват те, белите северни рози. Меко и приятно шумят техните поли. Сладки усмивки трепват, загасват и наново трепват по алените сочни устни. Блясват две низи бисерчета. Сини като пролетно небе очи и в тях океан от нега и зной, а малките вирнати нослета издават чудна капризност и палавост. През отворените прозорци нахлува вълна подир вълна свеж пролетен лъх, напоен с аромата на разцъфтели диви кестени. Смътни и преплетени звуци, кръшен женски смях, басови подвиквания, подсвирвания долитат от шумната улица.

Жарки, жизнебудни лъчи кокетно играят по стъклата на високия прозорец, пречупват се, пилеят се на

златен прах или весели петна, които мило трептят по белите забрадки. Сияят пълните млечнорозови лица, нашепват ласки сините очи, меките ръце се слагат по пламтящите чела и сочните рубинови устни попитват:

— Поли? Много поли глава? . . .

Как хубави и свежи бяха те — русите германски самарянки!

Седим на влажната скамейка, край нас прелитат тихи проклетия умиращите листа. Падат те, златокървави и бледорозови. По тях блестят като бисерни сълзи на натъжена девойка ситни дъждовни капчици. Ася върти скръбния си букет, белостволите трепетлики едвам-едвам шептят печални приказки за слънчево минало, креп след креп, вълна подир вълна от виолетова дрезгавина се стелят из алените.

Повдигам с ръце коляното си, мечтателно се вирам и едва-едва шептя:

— Как хубави и свежи бяха те! . . .

* * * М. В. болница. София.

Това не се е случило в дните на българските болести, поради което в театрите паяците не били още установили главните си квартири, а в сладкарниците столовете не били обърнати наопаки. . .

В тъмната ложа на един от столичните кинематографи седят 4 ученички и млад, добре изгладен господин със златни очила и пъргави очички. Младият господин най-смирено седи в креслото си и с чудно внимание следи развиващите се на платното сцени.

Там в белоснежна рокля Аста Нилзен се вози на лодка с някакъв банкер. Езерната вода е гладка и отразява синьото небе, изящните мраморни статуи и високите стройноснаги тополи. Оркестърът лее тиха сладостна мелодия и цялата обстановка настройва поетически. Банкерът ловко върти веслата, бавно и плавно се носи лодката по тихото езеро. Аста Нилзен съблазнително се усмихва и широкото ѝ деколте сякаш все повече и повече се разтваря. Изведнъж банкерът отпуска веслата, лодката замедлява своя ход, Аста Нилзен кокетно и заплашително маха бялата си ръчичка. Но в бърза и кратка целувка се сливат устните, а ехото на целувката трепва за най-голямо учудване на всички в ложата на 4-те ученички. . .

— Как се осмелявате? Що за нахалство?! . . . — носи се възмутителният шепот на една от ученичките.

— Тихо ма, ще разберат и ще се смеят всички. . . — звънят сребърните гласчета на другарките ѝ.

— Извинете, госпожице, това бе резонанс. Вий сте учили, вярвам, за 2 еднакво настроени камертона. . . Вий схващате, че езерото, музиката, вашата близост, парфюмът и всичко, всичко ме подбуди. . . Най-покорно моля извинение, защото наистина ви казвам, туй бе резонанс на целувката на платното.

— Дурак. . . — мърмори пострадащата — още има смелостта да говори! . . .

*

На платното събитията се развиват с главоломна бързина. Обстановката отдавна се е изменила. Аста се готви да отпразнува своя годеж с банкера. Разкошно мебелирана зала, ослепителна светлина, разкошни тоалети, изблик от ястия, плодове и вина. Изведнъж, разбутвайки лакеите, в залата бързо се втурва някакъв сух господин с раздвоена черна брада, енергично жестикулира и гневно сочи г-н банкера, който се опитва да бяга. Скандал. Банкерът — мошеник. Изненада и ужас по лицата на всички присъстващи. Зад господин с раздвоената черна брада пристъпват още няколко подобни нему. След тях — полицейски. Аста Нилзен стои като гръмната, върти на четири страни очи като подплашено мишле, сетне тръсва гордо глава и пристъпва към псевдобанкера. През презрително свитите ѝ устни се процеждат някакви обиди навярно.

Бялата ѝ ръчичка този път не прави излишни заплашителни жестове. Тя описва една голяма дъга и се залепя по бузата на изтръпналия мошеник.

«Пляс» — прозвучава ехото на плесницата пак в ложата на 4-те ученички.

— Как се осмелихте? Как?! — шепне господинът със златните очила и държи бузата си.

— Извинете, господине — просъсква ученичката, — резонанс!

МАРГАРИТКИ

Ваньо има въпреки младостта си няколко изкуствени зъба.

Един ден той забеляза, че му расте зъб.

— Миче, Миче, ела да видим къде ми расте нов зъб — вика той на сестричето си.

— Златен ли? — пита Мичето.

* * *

— Подлеците се разпознават по лицата си, господин Димитров!

— Да, да, в това се уверих още при първата ни среща.

* * *

— Не зная, приятелю, какво ли ще говорят след смъртта ми моите колеги. Те толкова ми завиждаха!

— Успокой се, за мъртвите лошо не се говори.

* * *

Ако някой мъдрец поиска да ми напакости — тежко ми, но все пак ще понеса удара, но ако някой глупак пожелае да ми направи добро, то ще ли имам сили да претърпя бедата?

* * *

Да се влюбиш, значело да извършиш грешка, да се ожениш веднъж — глупост, втори път — лудост, ами трети път?

* * *

Завчера кредиторът ми на собствени разноси ми доведе лекар.

Не зная защо, веднага си припомних за неблагодарната гъска на хазайката ми, която, въпреки старанието на последната, отказваше да яде.

— Толкоз отбира от добро. . . Аз искам да я угоя за Димитровден, а тя. . . — възмущаваше се хазайката.

— Толкоз отбирате от добрина — намусен промърмори кредиторът, когато отказах помощта на лекаря му.

Те бяха много братя, а къщицата им беше колкото орехова черупка. Покойният чифликчия дядо Вани, който се славеше тогава из цялата страна по своите имоти, които, право да си кажем, не дин по честен начин бе натрупал, взе, та застана на тяхна страна на давията и братята спечелиха наново къщурката си, която Хасан Ибраимолу беше си я потурчил.

Добре, ама на свиня звънец и на магаре юзда дава ли се! Заживяха божем тия хора, па взеха да се множат, множат, че къщурката почна половината от тях да не побира. Затова почнаха едни да спят пред прага — на виелиците и снега, а другите — вътре. Мине месец, едва позамръзнат тия, дека са вънка, кандардисват се, влезнат задружно и изпъдят другите, сетне изпъдените се сговорят и така нататък. Оно аз като казах, че къщичката им беше като орехова черупка, то забравих да ви кажа, че думата ми беше за одаята от горния етаж, зер имаха си децата и други стаи, ама всички искаха все горе да спят. Та или горе, или вънка — тѐ такъв им беше джинсът.

Взеха по едно време да лепят още една одая на горния етаж. Сковаха от дъски едно скеле, взеха да градят. Пусто скеле гнило да излезне. Минаха три години, откато падна скелето, та направи бобонки на много глави. Че като почна един трус, като се разлюляха онези ми ти къщи, като се вдигна една олелия, един думан, рекохме — свърши се светът, брей. Но всичко си има начало, среда и край. Свърши се божем туй землетресение, при което сума комшийски къщи се сринаха, немалко се изпопукаха, па, право да си кажем, и къщурката на братята коджа пострада. Знаеш, като дойде тясното, всеки ти е крив. Почна се една крамола между братята! Боже, упазил!

— Йок — викат едни, — къщицата можеше да не се изпорути толкова, ама грешна му душа на Василий,

он изпорти. Трябваше, щом почна тръсът, да не се чуди като трънчанин в Америка, ами да я подпре оттук-оттам с някой камък.

— Не, другари — обади се бай Благо (он така си окаше братята). — Не така, другари, ами трябваше още кога се свърши давията с Хасан, да вземем да я разтурим до темелите, па да я изградим наново, да я измажем, да я боядисаме, а то. . .

— Червено да я боядисаме, нали?

Защо пък да не е червено? Виж всички така ги боядисват днес.

— Добре, ама няма достатъчно такава боя по нас.

— Има, има, ще ти пуснем малко кръв и ще се свърши работата.

Тогава поизправи се и мъничкият Даньо, който, сиротният, от първата работа имаше голяма бабунка на главата си, та бе рекъл свят да загине, ама той одая да не прави, поизправи се изпрашен, смачкан оня ми ти Даньо, па рече:

— Чакайте, аз да кажа. . . Я си сбирай ченето бе, торлак! — кресна Даньо, който носеше френски панталони.

— Прав е Даньо, прав е! Он е малък, ама главата му е голяма — измърмори Гендо, който току-що беше излезнал изпод кацата, дека беше го похлупнал Васил, оти Гендо божем беше изял сиренето.

— Я си влез наново под кацата — окна Янко с алената долама.

— Море вие всички трябва да се вмъкнете от доле.

— Кой бре, плъх? Аз ли! Мръсна ти душа, брей! — И Янко, макар да не вярваше у масалите на дядо поп, взе, та от яд се прекръсти.

Та почнаха се караници, па се вдигна гюрултия, па заокаха, зареваха всички задружно, помози, майко богородице! Един иска да окачат къщата на канап, та да не се клати вече от землетресение, други искат да я турят на колелета като Настрадайн Ходжовата фурна, трети иска да я боядисва, четвърти — да я подпрат с клечки, пети — да я попристегнат с английски клинци, шести с не знам какво. . .

Почна се една борба, дигнаха се столове, та ха юмруци,

та ха ритници, ха сопи . . . леле, майчице. . . Божем
бяха братя. . . па пуста къщурка, нали беше пропу-
кана от землетресението, хайде, хайде и изведнъжка
гюррррр. . . рухна, па затрупа всички братя. . .

Нямаха, нямаха сговор братята, па нямаха и акъл,
та си отидоха млади и зелени.

В НЕБРАНО ЛОЗЕ

(ИСТИНСКА СЛУЧКА)

Да, другарю, да! Столичното кметство е пренебрегна-
ло много леки и дребни на глед въпроси, с което докар-
ва доста страдания и доста загуби на време и прили-
чие. Ти, както разправи, наистина си попаднал в неб-
рано лозе, но мисля, че и лозето, и попадналият в него
са останали доволни. Моят въпрос беше малко по-друг.
Наистина, лозето беше повече от разкошно, гроздето
му бе твърде вкусно, обаче, както ще видиш, аз малко
остана да изпия от него едно цяло буре с най-кисел
оцет. Разбира се, ако положението ми не беше такъво,
в каквото е днес майка България, то аз знаех как да се
справя с гроздето, но. . . Та да ти опиша накратко
моего небрано лозе. Бях в отпуска. Сбрахме се по на
една чашка, а свършихме на не помня коя си. Както
знаеш, тъй стават тези работи, при това бирата бе
хладна, вкусна, с един съблазнителен дъх и цвят, с
оная ми ти пеничка. . . ах. . . сгрешава човек! Да имаш
водомер в гърлото си, ще можеш да се сетиш, че е вре-
ме за прекъсване, но знайно е, че няма такива уреди,
па и пази боже от тях. Пийнахме си, хапнахме си, по-
пяхме си, потропахме и след някой и друг час изля-
зохме да се поразтърпем из улиците насам-натам, с
този-онзи, по едно време усещам някакво народно дви-
жение на дестилираната бира. Рекох си, унесен в раз-
говор, ще забравя, обаче сметките ми излезнаха криви.
Посвивах се, посвивах, няма файда. Намерих важен
предлог най-сетне и се разделих с компанията. Като
сложих пръста на челото си, аз за момент размислих
къде да потърся облекчение. «Градската градина» и
площад «Св. Неделя», единствените по рода си заве-
дения, бяха твърде далече. Да използвам стените и
оградите, не се решавах, тъй като улиците бяха доста
оживени и не исках да накърнявам с един подобен акт
нито собственото си достойнство, нито честта на мун-
дира. Внезапно мозъкът ми роди една светла мисъл. Ще

ида в зданието, което заемаше, по липса на друго, една от столичните женски гимназии. Беше неделен ден и аз смятах да не срещна жива душа вътре, а камо ли да предполагам, че ще претърпя една мъчителна обсада от страна на обитателките ѝ — сивополите дяволчета.

Влизам в двора. Тишина. С бързи крачки се вмъквам в малката дъсчена барака и. . . Добре, но (дяволът ме накара, я!) реших да се освободя и от протестите на други елементи. И без туй съм влязъл, ще използвам случая. . . Обаче не минаха 10—15 секунди, и започна се една жестока обсада на малката ми крепост. Най-първо твърде спокойно се отнесох към сигнала за атака. «Наши са — ученици», мислех си аз. Какво от това? Но жестока, жестока самоизмама! Едва-що спря гласът на звънеца и други също тъй звънливи гласчета ме хвърлиха в трепет и ужас. Ха сега де! Ученички!! Хванахме дявола за опашката! Какво да се прави. Нямаше време за губене. Барикадирам вратата с един сандък и собствения си гръб и мъча се даже да не дишам. . . И ето настъпи великата секунда! Космите на главата ми настръхнаха и колената затрепераха! Ах, дали моята съпротива няма да бъде сломена? По-ясно и по-ясно прозвучаха бързи стъпки. Ето, нечия ръка побутна вратата и звънлив като сребърно звънче гласец прозвънни с учудване: «Я гледай, Ленче, че кой е заключил вратата?» Студени тръпки плъзнаха по снагата ми. Аз съм фронтови човек и знаеш, че не си поплювам много на краката, обаче всички ужаси, от рождението ми чак, в този момент ми се сториха като бледни сенки, като детски сънища за «бабата със зелените очи и червените рога». Вратата наново изпита лек натиск и слабо изскърца, но мене ми се стори, че небесата пламнаха от хиляди светкавици и че цялата вселена се разлюля от страхотни гръмотевици. Напънах всички сили. Бутането се повтори с още няколко възклицания. Проклятие! Хиляди дяволи! Ето ти червена беля. Ако вратата не устои на пристъпа на тези дяволчета, които след няколко секунди ще се подкрепят с нови сили? Тогава? Това «тогава» направи да настръхнат всички косми на главата ми и не само челото, но цялото ми тяло да се облее в леден пот. Боже мой! Боже мой! Струваше ми се, че задържам пристъпа на хиляди разярени

бикове със стоманени рога, червени очи и изопнати опашки. Струваше ми се, че държа цялото земно кълбо и ето нă, не ще дотрая и то ще ме смаже. . . Зелени, червени и морави кръгове извиха шеметен танц. Сърцето ми тупкаше тъй силно, че аз за момент забравих своя пост и сложих едната си ръка върху него. Взе да ми става ту студено, ту нетърпимо горещо.

Не се излъгах. Скоро пресни резерви подновиха още по-яростно атаката. . .

— Ех, какви сте егоистки! Що не отговаряте!

Аз тежко и често дишах. Явно е, че те ме смятат за ученичка. Ако се покашля по мъжки, навярно те ще се изплашат. . . Да, но ако повикат разсилни, учителки и чорт знае какво. . . тогава? Какво диря тук? Добре, ще се обясним. Но през туй време тези русоко-си дяволчета? Най-малко половината от тях са чели Мирбо! Тогава, тогава? Ах, Данте, твоята фантазия е измъдрила от ужасни по-ужасни мъчения, но не ти е дошло на ум да поставиш един грешник на моето положение. . . Какво да ти разправам повече. . . Аз изпитах такъв ужас, такава тревога, такива мъки, че тези 20 минути, през които не престана пристъпът, ми се сториха цяла вечност. . .

Удари най-сетне звънецът. Смъкнаха се огромните планини от гърба ми. О, с какво мистично благоговейство бих разцелувал разсилния.

Палавите обсадителки, които, както ми се чини, бяха се доста много натрупали на вратите, напуснаха с громки протести на несразено войнство, отстъпило позициите си по заповед отгоре. . . Потънал в пот, аз след малко трескаво крачех из булеварда и все още тръпнех от ужас. . .

ПОСЛАНИЕ ДО КРАСНО СЕЛО

Ma chère и тъй нататък, Elène

Днес вече нервите ми се изопнаха като струни на циганска тамбура и ме накараха да грабна перото с един жест на телеграфопощенски чиновник, пред гишето на когото се е натрупала разноцветна столична публика.

Причината на туй нервобунтие е много проста. Вчера на един другар донесоха около 1/2 килограм сочни едри ягоди. След като с една команда от 20—30 доброволци предприех няколко рекогносцировки около него и след като му надрънкахме куп велики комунистически мисли, припомнихме какво нещо е хуманност, милосердието на самарянина и след като три пъти му повторихме, че който има две ризи, трябва да даде една на онзи, който няма, ний си свихме опашките, убедени, че всички по-нататъшни атаки ще донесат също такива нули, каквито донесоха Сараевите на Южния фронт. Та седнахме ний в парка и взехме да си разясняваме защо не се сключва мирът. Аз държах прочувствена реч за падането на човечеството, у което няма никакви добродетели, няма капка милосердие, и че днешните християни са пародия на истинските християни. Разбира се, аз подкрепих твърденията си със случая за ягодите и всички тъй се убедиха, че по адрес на целия свят започнаха да подхвърлят комплименти от сръбските речници. След туй аз...

.....
пил ярешка глава «не е честно» (Да се изразя по езика на учениците!). Когато в безчизмовите времена инженерствувах из софийските улици и четях с най-голямо усърдие «Цайтунг чифутен» — демек дъвчех си семки, аз получих обещание (блажени верующие!), че ще опитам главните хранителни произведения на село Красно село. Ала аз нямам писмени данни, за да те дръпна на съд пред хагските съдилища, въпреки че ги няма, и по-

неже Саваот е на курорт от 3 години насам, аз ще по-моля съселянина ти от градски род г-н Ватралски да напише в «Зорница» едно ужасно стихотворение за морала, та дано се стреснеш. Ако ли това не помогне, за наказание ще стенографирам една протестантска духовна беседа и ще ти я изпратя за прочит. В края на краищата пък ще стана свършено «ладнокръвин», както казваше един наш даскал, който има да ми дължи 100—200 г леблебии, които аз във време на час му пусках в джоба за мезе на сутрешната му порция в «Бр. Матееви».

1919

ПРОЧЕЕ, СМЪРТ НА ВЪШКИТЕ!

— Да, господа! Въшките са най-голямата напасть за човечеството и частно за българския народ! Непълно е твърдението на лекарите, че те са носителки само на петнистия тиф. На въшките, само на въшките се дължи днешното положение на България! Мислите, че се шегувам? Ни най-малко! Въшките са виновници за погрома на нашето отечество. Те са единствените, които обявиха войната, те тикнаха народа в касапницата, те го държаха 3 години в окопите, те най-сетне са причината за отпусването на фронта при Добро поле! Пак въшките днес са причината за скандалите в халите, за липсата на всякакви продукти, за повишението на цените така много: те са причината за глада, за мръзнето, за ходенето без подметки и т. н. Ама ще речете, че толкоз мъничките и кротички животинки да са в състояние да обърнат колелото на живота! Да, господа! Те са тъй много, че не е чудно някой ден в Българийката да не останат представители на другите животински родове освен тези на гарваните и въшките.

Както знаете, въшките спадат към хоботните и се въдят именно в такива места, където нокът не може да ги достигне.

Имайки това пред вид, не е мъчно да се обясни отде-накъде въшките да са причина за войната. Също лесно е да си представим къде се откърмиха най-едриите въшки на нашата Родина: въшките създадоха войната, която пък създаде интендантства, резервни магазини, дирекции на прехраната, комитети за войнишки семейства и тям подобни места, където въшките се настаняха и започнаха плодотворна дейност, чиито горчиви плодове днес гълта народът. Борбата с въшките е най-тежката борба! Далече по-тежка е тя, отколкото разправят докторите. Лесно беше да се справим с въшките, когато още бяха гниди. Обаче никой не се зае с тях и само когато хептен ни досърбя, решихме да ги попа-

рим с вряла вода. Стопли се вода при Добро поле, ха през Кюстендил, ха през Радомир, та в Княжево и Гор. баня курдисахме казаните. Поуплашиха се въшките в София, поуплашиха-се, но тъй като не можахме да разберем, че дезинфекцията не става само с шашарми, едни с други си катурнахме казаните. Отърваха се въшките и плъзнаха с по-голямо усърдие по изподърпания гръб на народа. А той се превива, чеше се, чеше го правителството, чеше го дирекцията, обаче няма файда — въшките лазят, смучат и се умножават в поразителна геометрическа прогресия. Д-р Русев казва, че в една нощ въшката ставала свекърва. Нещо повече: и внучките ѝ стават свекърви. Разправяха за една въшка, която обичала да смуче кръв през захарни конуси. В една нощ потомството ѝ се увеличило на 17 члена от 7 колена. Тази въшка сключва в «търговското кафене» брачен съюз с друга, втората с трета, третата с четвърта и тъй нататък. Първата въшка поискала зестра по 6 лв. на килограм захар, втората и следующите по един-два и тъй като те били 7 семейства (седем компании), захарта натежала с 11 лв. Друга една въшка (поделкатна навярно) смучела кръв през цигарени книжки и вестникарска хартия. В един ден тя гълтала 32 000 лв. Обаче това са въшки. Има: въшльовци, въшките, въшлета, въшленца и гниди. Естествено, въшльокът става от въшката, въшката — от въшлето, въшлето — от въшленцето, а те — от гнидата. Най-лесно се унищожават младите поколения и тъй като те не са насмукали достатъчно, няма с какво да почерпят събратята си, то затова те най-лесно си изпащат. Те имат достатъчно в коремчетата си и щом някой се запъти да ги ухапе, то те веднага капват в устата му две-три капчици народна кръвчица и атакуващият се задавя и затваря устата си.

Дали между тях и някой въшльок е сключен брак, засега не ми е известно. Тези въшлета се наричали комисионери, към които услуги прибъгва всеки, който иска да изпрати колет към провинцията, тъй като само чрез тяхно посредничество могло да се пращат пратки. Може би има някой въшльок с бомбе, който смуче през попивателна... кой знае?

Срещам приятел.

— Браво — викам му аз, — ти си се уплашил от петнистия тиф.

— Защо?! — учудва се той.

— Ами нă, намазал си тялото с газ... средство против въшките.

— Мириша ли? — гузно се усмихва той. — Купих си, знаеш, няколко тенекета газ, направих ги на два етажа...

— На два етажа?

— Първият етаж — витошка водица, вторият — газ, продадох ги и...

— Значи, чисто на просто, за да се спасиш от въшките, станал си въшле!...

Може би някой иска да му посоча въшленце? Е, че те са тъй много и лазят навсякъде, тъй че хванете първия, когото срещнете на улицата, някой вързоп или чувалче... обърнете се назад и ще видите, че въшленце служи като преследвач на въшленце. Да речем, че като се обърнете, ще видите някой стражар.

— Не може да бъде — ще извикате в хор — и той да е от същия род!

— Тогава проследете го. Раз, два, три! Ритвайки легналото пред вратата куче, той влиза в някоя кръчма и като си поглажда рунтавите мустаци, «отохва» нещо на «вересия», след това в същото отвърстие пуска парче кисело зеле и излиза, усмихвайки се ласкаво на кръчмаря. Пред вратата минава ваксаджийче.

— Ха бре! — с громък бас процежда пазителят на тишината и законите и слага ботуша си върху сандъчето му. Циганчето печално-печално го поглежда и хваща четките.

— Голяма работа — ще речете вие.

— Е да, малка, защото е въшленце! Нека случайно стане въшка или въшльок и ще видите големи работи и от него...

Да, господа, много, много са по нас въшките. И в расă, и под пагони, и с цилиндри, и зелени, и сини, и жълти, и червени... всякакви са те. И не само петнист тиф ще ни носят, ами някой ден и цяла Българийка ще отнесат. Затова, смърт на въшките!

ТРОХИ ОТ ВОЙНАТА

Господ бил цар на царете. Интересен цар ще бъде, когато не останат земни царе.

* * *

Революцията е предпролетен ден. За да се махне снегът, необходимо е да се стопи; стопи ли се — става кал, ала след туй улиците изсъхват. . .

* * *

Когато някое куче усети на опашката си тенеке — хуква да бяга. Когато на някой генерал окачат орден за заслуга, той помирисва, че го канят «доброволно» да си подаде оставката.

* * *

Ако едно умишлено убийство се наказва със смърт, то убийците на няколко милиона на какво трябва да бъдат осъдени?

* * *

От тази война човечеството научи едно: всеки народ излиза победител от войната; непременно ще победи или враговете си, или невежеството си.

ОБЯВЛЕНИЯ С КОМЕНТАРИИ

«ЗАРЯ» в брой 1702 помества следните обявления: I. «Който намери начин да ме отърве от квартирантите Рибаров, Кованов, Балчев и Славев, живущи на горния етаж на къщата ми, ще получи: 1) 2000 лв. възнаграждение и 2) безплатно живеене в същия етаж, докато трае изключителното положение. А. Лозанов, «Пансий» № 61.

Нещастний господин Лозанов, приемерте нашите съжаления, но не и услуги. Във всеки случай можем да разменим някоя дума. Защо не предложихте тази работа на Демир ага — палача на Викенти? Работа бърза, ефикасна и честна. След това, осмеляваме се да попитаме, какво разбирате под «изключително положение»? Да не би то да трае, докато господа квартирантите ви си емнат багажите? Трето: гарантирате ли, че няма да давате второ обявление и да обещавате 3000 лв., за да изпъди някой друг настанилия се за през «изключителното положение»? Четвърто: защо не съобщавате колко дават квартирантите ви от своя страна, за да се отърват от вас и наследниците ви? Вярваме, че те биха дали поне 20 000 лева.

II. «Чудотворните 5000 изкуства спряха капането на червивите круши, ябълки и сливи, щом напръсках цъфналите дървета, изтребих кръвните въшки и гъски, а болните животни излекуваха. Признателен Петров от Гюмюрджина.»

Редакцията пита: 1) Всички тези 5000 чудотворни изкуства наведнъж ли се прилагат, или всеки ден по едно? 2) Между тези изкуства има ли такъво, което да накара да окапят кредиторите ни барабар с дълговете? 3) Предлагани ли са тези 5000 изкуства на Дирекцията на прехраната, за да се спаси от навъдилите се до невъзможност кръвни въшки по тила на майка Българийка? 4) Знае ли Ал. Стамболийски, че с тези из-

куства се лекуват и болни животни? 5) Няма ли в тези 5000 изкуства такъво, което да избави споменатия погоре г-н Лозанов от квартирантите му? 6) Прокопсал ли е г-н изобретателят на 5-те хиляди изкуства от своите творби?

III. «Кохинови цигарлъци и ароматични цигари, полезни за здравето и кесията, при господин Цветков. . .»

— Благодарим, благодарим, г-н продавач на кохинови цигарлъци и ароматични цигари, полезни за здравето и кесията. . . ами таквоз. . . за чие здраве и чия кесия е думата?

IV. «500 лв. ще получи оня, който ми предаде погрешно взетата на 7 март чанта във влака. . .»

— Първо и първо: едва ли ще получи някой 500 лв., защото едва ли ще ви я «предаде», а едва ли ще ви я предаде, защото едва ли случайно я е взел, а едва ли случайно я е взел, защото едва ли мисли да я донесе пълна, а едва ли ще я донесе празна, защото едва ли ще му дадете 500 лв. за нея.

V. «Д-р Н. Карев, специалист по венерическите болести, приема болни на ул. «Веслец» № 8 срещу хотел «Сплендид палас».

— Това се вика предвидливост. От хотела — при доктора!

VI. «Военното на Н. В. у-ще обявява, че търси да закупи около 2000 кг. свинска мас по нормирани цени. . .»

— Ха, господа действующие и запасни генерали, предложете услугите си! Хем гешефт, хем патриотизъм кубици, хем ще ви олекне през горещините.

НОВИ КНИГИ

Тези дни «Земеделско знаме» ще почне да печата увлекателния роман «Тъй рече Сандо» или «Окус фокус препаратус». Авторът му г-н Алек. Стамболийски о нечуван комизъм предава развоя на събитията от началото на войната до напускането на Народното събрание от него и парламентарната му група.

Цанко Бакалов пък е напечатал и скоро ще пусне в продажба стихотворната си сбирка «Що ми трябва от мечка ремък». Този литературен принос се състои от 87 елегии, пълни с чувство и скръб, елегии, които късат сърцето и отронват сълзи от очите на най-закоравелия земевладелец. Тази сбирка ще бъде последвана от «Не беше за моята уста лъжица», сбирка от политически сонети.

«Обсадата и шумът на Перник» от министър Джидров. Този роман-епопея наистина е първият по рода си. Още в първата си глава това творение открива широкия замисъл на писателя, високия героизъм на същия, любовта към отечеството и най-сетне в него блика истински патриотизъм и човеколюбие. Само с една фраза този роман може да се предаде тъй: «Целта оправдава средствата си». Редакцията горещо го препоръчва на всеки пролетарий, особено на рудничарите.

«Монте широки реформи в българската армия» — отчет от дейността на цивилния генерал Ан. Ляпчев. Този отчет излиза в 3 тома, всеки от по 24 коли. В първия том господин Ляпчев много ярко обрисова необходимостта от незабавни и широки реформи в българската армия. Във втория том авторът описва как 27 нощи подред мислил дали да отмени заставането във фронт и разрешаването на войниците да пушат из улиците. Третият том ни запознава със същността на самите реформи.

«Седем ръководства» от министър Драгиев. Тези седем ръководства дават едно ярко доказателство за

напредничавата натура на г. Драгиева. Отказваме се да дадем рецензии за тази книга, тъй като каквото и да кажем, все ще бъде пращинка в сравнение с великата творба на новия литератор. Ще кажем само, че тези седем ръководства са до невъзможност-практични и строго необходими за всеки интелигентен човек. С първото си ръководство авторът ни запознава с «оглавника и хомота» (яката и връзката). Във второто — «катоанците и пулчетата» — се говори за ръкавелите и копчетата. В третото си ръководство с паралела между друсането на биволската кола и автомобила г. Драгиев ясно доказва, че все по-хубаво е човек да се вози на автомобил. Четвъртото ръководство е: «Къде се държат ръцете, когато станеш министър.» Петото — «Преклонената главичка остра сабя не сече». Шестото — «Няма нужда от кондури во кондури». Седмото — «Как да се избавим от неприятния дъх на чесъна, без да избягваме употреблението му».

«Моята кавга с г. Добринов» — поема от нашия редакционен хамалин Ибраим Кавгаджиолу. Отказваме се от всякакви преценки, защото може би читателите на това рядко творение ще ни обвинят в пристрастие. Нека самата публика оцени достойнствата на тази епопея.

«Между Карлуково и Александровата болница» — пародия на Н. Райновия роман «Между пустинята и живота» от Райко Даскалов.

«Питат ли те, бръснат ли е кадията, или нашето политическо положение» — брошура от Тодор Тодоров. Г-н министър-председателят дава ясна представа за нашия шанс за придобиването на Македония и Добруджа, за благосъстоянието на страната, за усилията, които полага за запазването на целокупна България, и най-сетне свършва тъй: «Засега никой не ни бръсне, въпреки че траурната брада е стигнала до пояса, обаче надявам се, че до края на пролетта ще бъдем обръснати.»

«Когато дойдат болшевиките», 214 памфлета от Д. Благов (книгата още е не написана).

Редакционен критик: Л о р д Д ж е м с Ш о к и н г

РИМИ ЗА ЗЛОБОДНЕВКА

МОСТРА ПЪРВА

В халите, изгладнялите, скандалите. В горичките, ученичките, по тревичките. Местонахождение, предложение, без възражение, сражение, в положение. Богатите, в палатите, ще си изпатите. Издания, списания, грандомания, с ортаците демократите, се клатите. Кожодерите, се дзверите и треперите. Общоделците, земеделците и телците. Гешефтарите, на пазарите, ще изкарате, старите. От кашите, на дружбашите, се плашите. Поетите, с триолетите, в клозетите.

NOCTURNO

Нощ. Улица Пиротска. Електрическите лампи са угаснали. От прозореца на двуетажна къщица се промъква сноп жълта светлина и осветява в дълга тясна ивица тротоара. Някъде някой хлопа на някакви порти.

По средата на улицата се движи махалообразно нещо, прилично на октопод, защото ясно се очертават 8 крайници. Това не е октопод. Това са две тела — една душа. Единият прилича на колар, другият напомня каруцар. И двамата не могат да вървят самостоятелно. Те се люлеят в такт, широко размахват ръце и крака и жарко се целуват.

— Пусни ме сега, пусни ме! Не съм пиан, да ме носиш.

— Аз не те нося. . . ти ме носиш.

— Добре, пусни ме тогава!

— Аз те пуснах, пусни ме и ти.

— И аз те пуснах.

— Добре, ха сега да видим кой по-право ще ходи.

— «Ах, мила моя, на колене падам» — . . . запява внезапно каруцарят и за потвърждение на думите си тутакси пада на колене. Коларят обаче е повече усърден — той ляга по гърди.

— Какво правиш бе?

— Плъзнах се.

— Браво, и аз се плъзнах.

Каруцарят става, приближава се до коларя и запява: «Стани, о, мила, що сладко спиш». . .

Коларят се опитва да стане. Каруцарят го повдига, но от старание пада по носа си и разтърсва с главата си един електрически стълб. Сега коларят се спуска да му помогне. Той не е лош другар. За доказателство той цял се просва върху колегата си.

Подир малко и двамата се изправят и тръгват прегърнати плътно един до друг.

— «Една яма се отвори». . . — запява дрезгаво каруцарят.

— «Тя ще бъде моят гроб». . . — продължава песента коларят и хлътва в един канал.

. . . Нощ. Вълшебна юнска нощ. По средата на улицата се клатушка нещо прилично на октопод — две тела, една душа. Единият прилича на колар, другият напомня каруцар.

ДРУГАРСКО ПИСМО

ДО ДРУГАРЯ ВЕСЕЛИН,
ДРУГАР НА ДРУГАРЯ ТРОЦКИ

Червеней, другарю!

Червеней, както червенеет поп пред млада булка, червеней като устничките на ученичките от втората девическа гимназия, обагри се с пурпура на сухиндолското вино, облей се с краските на облачетата при захождането на слънцето! . . .

От 15 дни, както ти е известно, аз по заповед от редакцията като инспектор по спиртотомедикаментите пътувам из хубавата майка Българийка. Анализирам химическия състав на вината, изчислявам градусите на джибровата ракия, определям относителното тегло на сливовицата и химическите формули на мастиката. . . и т. н. Днес за днес се намирам в Сухиндол. Това село, което се стреми да стане градче, прилича на столичен халваджия, станал милионер през войната. По характера на жителите си може да се причисли към Палестина, обаче има тънка разлика, която го прави чисто българско селище. Наистина, хората по гостоприемството и спекулативния си дух не падат по-доле от синовете на Мойсея, обаче достатъчно е да се взреш в зачервените носове на някои селски граждани, за да разбереш, че пред себе си имаш храбри и натурални потомци на Аспаруха. Другарите тук разправят, че носовете на съселяните им червенеят от проникналото до костите им пролетаро-болшевишко съзнание, но мене ми се чини, че туй се дължи на папа Пий девети. Както и да е. Селото брои около 800—900 къщи, около 45 000 бъчви и 12—13 даскалицы. Във всеки случай селото е доста културно, оставя далече зад себе си Бяла черкова, което, макар да е родно място на Цанко Бакалов, съвсем не е поетично място (като изключим поетичните даскалицы, разбира се, пред които съм доста задължен). Културно е селото поради много причини, но най-първо място заема свещената лоза. «Бъди благословен, Йехова! In vino veritas!» — Така пише на една

бъчва във винарската кооперация, за която ще се опитам да ти дам няколко сведения.

Кооперацията се зове «Гъмза» и е построена в дорийски стил с оттенък на «Рококо». Отвънка според мене тя е ужасно глупава сграда, но избите ѝ са баснословни лабиринти, приказни страни, земен рай!

Като слезнеш в избата, най-първо потъркваш очите си, едно, защото е тъмно, друго — поради неясните силуети на кралимарковските бъчви. Величествени и неми, надути като народняци, в стройни редици, те са едно рядко зрелище. А ако знаеш, че измежду тях има такива, които събират до 20—30 000 литра амброзия, то, ей богу, ти би плюл на Мохамедовия рай, продал би купона си за Исусовия и би извършил най-тежкото престъпление, за да те пратят на вечно заточение в тази изба. Диоген е бил философ и аз го смятам за такъв само защото е живял в бъчва, обаче все таки нещо му липсвало, та не се е сетил да живее наместо в празна бъчва, в «заселена страна». Голяма част от бъчвите са вече празни, но и това, което е пълно, е достатъчно да се кърмят благополучно в продължение на няколко месеца цели дружини кводаисти. Виното притежава три хубави качества — рубинов цвят, вълшебен вкус и. . . вълшебна цена. В избата покрай дървените бъчви, всяка от които би побрала седемдесет братя на бае Мите Шишкавия, има и малки басейни-бъчви. Ти познаваш басейните на столичната минерална баня. Представи си сега басейна на II класа с двойна височина и пълнен с вино. Представи си след туй, че някой те блъсва в това червено езеро. Каква прелест! Римляните са си прерязвали вените, но според мене не е подвиг да се мре леко, а красиво. Ей богу, ако някога реша да се самоубия, то ще дойда в Сухиндол и ще скоча в един от червените басейни. Не знам защо, но считам, че ще наследя небето, ако умра по този начин. Много пъти съм ти говорил против брака, обаче аз бих направил един компромис с идеите си и бих се оженил тук със следните условия: 1) На годеща си получавам в зестра една от бъчвите, която съдържа 56 000 литра. Бъчвата трябва да се изтърколи в някое пустогорие, където до деня на сватбата си аз ще се отдам на богоугодна самотност, беседвайки с нея за смисъла на битието. 2) В

леня на сватбата аз получавам съпругата си и още една такава бъчва или ако съпругата, ей тъй на, се откаже от мене — вместо нея аз се съгласявам да получа едно буре с мастика. Та щях да ти разправам за фамозната кооперация «Гъмза», обаче мене ме е яд на кооператорите, които черпят с обикновени чаши наместо с котли или кофи. Във всеки случай, ако някоя вечер намеря в квартирата си една дамаджана гратис винцок, то обещавам да напиша в чест на «Гъмза» една поема.

II

Червений, другарю!

В Сухондол покрай хубавото вино, има и хубави жени, а това, според Кирил Христов, е все и вся. А ргороз, сетих се за него, та добре е да попитам вярно ли е, че той е превел одата, която беше посветил на кайзера, на френски и щял да я поднася на г. Клемансо?

Живеея порядъчно; пия и пея. Скитам из лозята, които са осеяни и с черешови дървета, ходя из полето да гледам маковете, които ми напомнят устните на Верочка, късам виолетовите ралици, които ме поглеждат като очите на русичката Лорелай от «Антим I», и влизам в разговори с добитъчетата и овчарчетата и ако бях дипломат, доста поуки бих почерпил. Срецах едно магаре, едно великолепно животно, което ми напомни за одного из другарите. То имаше тържествен, загадъчен и философски вид, а на лявото си око — черно петно, като монокул. То громко ме поздрави, а мене ми се напълниха очите. . . Спомних си за другаря си и веднага ми дойде на ум една песничка за него:

По света ги има разни,
биволи, коне, осли,
към последното семейство
милостта му се числи.

Пее се по гласа на «Цвете мило». Аз я изпях, а едно воловарче навярно я хареса, че накара да му я изпея още веднъж. «Как ти е името» — попитах. «Генадий» — отвърна то. Тогава аз му я изпях. На връщане Генадий

се качи на един бивол и аз не знам защо си спомних за Ал. Стамболийски. Навярно защото и него го язди един Генадий.

Със селските балерини още не съм се запознал, обаче обещавам да сторя това в близко бъдеще, тъй като линиите им са с доста интересни уравнения. Думата ми е за предните и задни параболи.

Сега на свой ред ти ми събщи нещо. Какво прави г. Добрянов? Не е ли измислил някой по-философски герой от своя Връбчо? В Бяла черкова имаше един Връбчо, който беше доста духовит, т. е. в главата му духаше оня. . . вятърът. Добриянов разправя ли пак приказката за юргана и бълхата? Би трябвало за 71 път да я разправи. Тя е тъй интересна. Въобще неговите злоби на деня са тъй полезни в хигиенично отношение. Разбира се, ако се внесе от странство повече рициново масло и английска сол, то духовитостите му ще изгубят своето предназначение, но засега те са добри. В София сега покрай «Заря», изгряла и «Зора». Имаме и «Утро». Ха да видим кой ще почне да издава в. «Сабайле». Господин Добриянов едва ли ще може да почне такъв вестник, защото чух, че той вече се ангажирал в Ненчовия цирк за клоун и скоро щяло да има «Тази вечер голямо матине. Конкурс между Миленков, Добриянов и известния комик Ганчо «Ючбунарската симпатия».

Как са пеперудките по «Ц. Освободител»? Как са солобалерините от «Корона»? Какво ще ми събщиш за мирния договор? Бай Жельо дойде ли? Сега довиждане. Както знаеш, вечно твой, ведно с кахърите и борчовете си, минус любовниците и дамаджаните си:

Лорд Джемс Шокинг.

КАК МЕ НАЗНАЧИХА ЧИНОВНИК

И тъй най-сетне реших да хвана работа. И тръгнах да диря работа и скоро се убедих, че най-тежката работа е да дириш работа през безработни дни.

За целта аз се снабдявам с 1/4 килограм препоръки и тръгвам.

— Добър ден, господин директоре, и т. н.

Господин директорът прочита препоръчителните редове, мъчи се да се усмихне.

— Знаете ли какво, млади момко?

— Не, съвсем не зная.

И наистина, аз на първо време никак не мога да проумея какво ще каже г-н директорът.

— Тъй. . . ето какво: направете заявление и утре в 10 ч. донесете ми го. Ще видим да наредим нещичко.

На другия ден аз отивам в пощата, написвам с хубави букви своето заявление и го занасям. Съобщават ми, че след няколко дни ще ми съобщят. Добре. Няколко дни минават. Отивам и ми съобщават, че господин директорът отпътувал за Пловдив. От това нищо няма да излезе, мисля си аз, обаче нека пусна в обръщение другите си образования, зер освен този сорт работа аз мога да върша и друга.

С препоръка в ръка аз се отправям при секретаря на едно от създадените през войната учреждения и като се мъча да се престоря на най-вежлив човек, почуквам на вратата.

— Знаете ли какво? . . .

— Трябва да направя заявление — бързам да се намеся аз.

— Не това, разбира се, и това ще трябва, обаче аз исках да ви кажа, че работата ни е уморителна, груба, изтощава мозъка и въобще не е за поет работа.

— Аз обаче обичам математическия труд — посългвам аз.

— Тогава аз ще се помъча да наредя нещо, обаче

вярвам, че вие сте съгласни с мене, че е нужно да имате малко търпение.

— Разбира се, разбира се — бързам да се съглася.

И това заявление отива в архивата, след него трето, четвърто и скоро аз пресмятам, че 1/4 от заплатата ми, «която ще получавам», е отишла вече. Обаче аз не губя кураж.

— Елате утре — говори министърът, — елате утре — казва ми секретарят, — наминете утре — приглася председателят — и това «утре» няма краища. Разтегливо, разтегливо — като български закон.

Най-сетне аз получавам назначение от три места, вярва ли ви се? Ако обичате, не вярвайте. Един от министрите подписва заповед за моето назначение, секретарят ми съобщава, че от утре мога да заема работата, а един от столичните адвокати ми дава даже 15 лв. в аванс.

Сутринта нов ден — нов вятър. Господин адвокатът заминава за Плевен — майка му се поминала, секретарят ми съобщава, че дали масата, на която щял съм да работя, на поправка, а като влезнах в министерството, узнах, че съм назначен писар втора степен. Нищо, и на това благодарим.

Опитвам. Дават ми един куп «изчисления» на някакви кубатури. Уви, аз излязох много новак в тази работа. Вместо да взимам пример от един свой колега, аз още преди обед свърших «сложните изчисления» и 6 дни след това трябваше да рисувам кучета, а на седмия да си подам оставката — само и само защото моята длъжност била наистина «сложни изчисления» — изчисления на часовете, минутите и секундите, които ме деляха от 6 часа. Да, най-тежката работа е да не работиш нищо.

Колегата ми, 55—66 годишно старче, бе много по-умен от мене. Той работеше систематично и спокойно: сутрин написваше множимото, следобед множителя, на другия ден теглеше черта, а на третия ден извършваше умножението. . . Когато му съобщих, че напускам, той ме погледна така съжалително, че поиска ми се да го целуна по голата му, но пълна с практическо разбиране на работите глава.

Най-сетне един приятел се зае да ми дири работа.

След като нарежда работата ми тъкмо 47 дни, най-сетне ми съобщи, че юрисконсултът пожелал да му бъде представен «довечера». Вечерта трябваше да го намерим в «Сплендид», където господин юр. консултът всяка вечер излизал на двубой на табла с един столичен търговец и всяка вечер губел играта.

— Когато е зает с игра, не трябва да бъде прекъсван, защото много се нервира — обясняваше приятелят ми, когато към 8 ч. в. влязохме в «Сплендид». Юрисконсултът беше на мястото си, отчаяно атакуваше, а отбраняваше се с още по-голяма ожесточеност. Лицето му бе почервняло, едри капки пот бяха оросили челото му и той тежко-тежко дишаше.

— Неблагоприятно време — измънка приятелят ми.

ФУРАЖКАТА

СКИЦА ИЗ ВОЙНАТА

Ярко априлско слънце добродушно се усмихва измежду разпокъсаните космати облаци. В селото е тихо. Твърде отдавна, пропъдени от громкия оркестър на войната, мирните му жители са плъпнали далеч от родния си кът, където Марс бе побил своите черни паметници. Селото е полуразрушено от тежките снаряди на английската артилерия и рядко, твърде рядко, се мяркат бели къщици сред черните развалини на своите сестри. По прозорците не се мярка цяло стъкло, вратите, открехнати и изпочупени и цялата къщица мяза на череп, изгнил череп, готов всеки миг да се обърне на прах, в който вместо очи зеят черни мълчаливи дупки.

Бае Вучко е нагласил казаните и чорбата весело клокочи. Под нейната приспивателна мелодия едрият кашавар унася се в блян, свиден блян, който като хирургически щипци чевърка в гърдите му. Седнал на дънера на повален бряст, той се припича на слънце, суче рунтави мустаци, прозява се и юнашки протяга заголените си до лактите космати мазни ръце. Двата му помощници Пуно и Пешо разгръщат някакъв брой от «В. известия», изпоцапан като престилките им от дългото си странствуване из фуражки, пояси, пазви и джобове, и разпалено «бистрят мътната».

— «Цър-цър-цър» — цвърти червеногушо врабче на сливата и кара Вучковото сърце да се топи в някаква сладостна мъка.

— «Цър-цър-цър» — цвърти някакво друго дяволско пиле в гърдите му и къса парченце по парченце от сърцето и дробовете му.

«Пляк-пляк-пляк» — пригласят кипящите казани.

«Пляк-пляк-пляк» — клокочи някакъв горещ поток в бае Вучко. . .

«. . . Ех, времето — време. Въздухът с хляб да го ручаш, слънцето — да ти е мило и драго да се препи-

чаш и изтягаш под страстните му милувки, стомахът, слава богу, пълен, работата — лека и благородна, ама пак нещо терсене, нещо не достига. . . Ех, рай без Ева, олура му?

На, врабчето, пиле що е, и оно цър-цър, върти се, скача, пее около сивата си половинка, па оно и пеперудките, и добичетата, и всичко. . .

Ех, Вела-а! Как ли търчи с босите си дюстабанлии крачка? Сега тя върти се из зелената и обширна градина, скубе тревите, подрязва фиданките, полива лука, мушка семена у земята, а звънливият ѝ гласец далеч се носи:

«Сааадила момааа край мореее лозе!»

Ех, като викне да ти запее, и мерак да те хване да почнеш да ѝ пригласяш, и да ти се приплаче.

Пред зачервените от дим очи на бае Вучко най-първо мъгловидно, смътно, после все по-ясно и по-ясно взе да се очертава стройният като тополя стан на гиздавата му Вела. Тя тежко пристъпя в някакво сияние, подобно на светлината, която хее там по чукарите хвърлят английските прожектори, навежда се, скубе, копае, полива, па изведнъж изправи се, отметне назад дългите си коси, изтрие с ръкав потно чело и грабвайки буца пръст, вихрено се понесе към другия край на градината:

— Ух, чуми! Лисици, лисици да ви ручат! Гадове с гадове. . . изкълвахте лука, оти за вас съм го садила и поила. Иииш! Скоро вънка!

Кокошките с крясък бягат, а кака Вела победоносно търчи след тях и след туй гордо заема първоначалните си позиции и наново еква:

— Сааадилаа момааа. . .

«Садиланаа мома. . .» — трепват звуци, тихи като песен на комар. Бае Вучко седи на пъна, почесва се по тила, а в ушите му това «садила мома» звъни като неземна хармония, като лек и плавен ангелски хор, като тържествени песни на чаровни сирени. . .

«Садиланаа мома! . . .» — тананика си Вучко, а в гърдите му нещо обемисто се повдига като огромна птица и едва ли не понася мазния кашавар из лазурните висини. Тъй приятно и тъй тъжно! Полека-лека той се унася. Първо тананика плахо, свито, после все по-

силно и по-силно и скоро громкият тенор на бае Вучко волно и мощно се понася над глухото село. Плавни и ясни звуци ронят се като белите листа на разцъфналата слива, като сребърни монети от разкъсан момински гердан, летят, преплитат се, отекват, блъскайки се о каменните стени и посрещнати от нови вълни, пак се понасят напред. Бае Вучко чувствава нещо хубаво, много хубаво. Сякаш му порастват крила, сякаш Пуно му поднася половяк със старозагорска мастика и усмихнат го кани:

— Де, Вучко, де пийни си! Мед ти казвам, мед е!

Някаква ободрителна струя се влива во гърдите му, океан от сладост го обгръща, неизказано блаженство го обзема и в някаква луда радост, в опиянение продължава:

— Край море лозе със бяло грозде. . .

Скоро Вучко усеща, че някаква невидима пружина го повдига, че някакви необясними сили го дърпат и чувствувайки голям излишък от енергия, вихрено се понася в ръченица, подсвирквайки остро с уста. Пуно и Пешо плясват ръце и скоро почват да ситнят срещу него напук на «необистримата политика».

— Хоп, хоп, ха сега! — провиква се Пешо.

— Хайде, хайде, хайде! — приглася отсечено Пуно.

— Ураа, майкатаа! — изгърмява в екстаз Вучко, повдига мазната си десница, хваща още по-мазната си шапка и пух о земята. Фуражката глухо протестира, повдига малко прах, подскача също тъй малко и пляс. . . право в един казан. . .

.

— Съвсем не, господин капитан! Това е за първи път! Само веднъжки. Моята чорба у целия полк, у цялата дивизия, у цялата армия била е най-хубавата, най-чистата. . . язе. . .

— Какво разправяш повече! Взето е решение, ще си идеш у взвода и толкоз. Нима плашиш се?

— Ех, г-н капитан, язе ли да се плаша?! Слава богу, знам що е барут и окопи. . .

— Тъй, тъй. . . сега иди си стягай раницата — мърмори капитанът и пише нещо.

Бае Вучко стои с трогателно изражение на лицето, стои, гледа, па махва с ръка, сякаш иска да каже по дяволите и кухнята, и фуражката, и с несигурни стъпки излиза. . .

*

Стигнал в квартирата си, той — падналото величие, — след като 20—30 минути машинално се чеше по тила, взима раницата и тъпче в нея партенки, кутийки, шишенца, коматчета хляб, парчета сланинка, кърпички, върви, вързопчета и пр., и пр., после гневно изпразня раницата, пак я пълни, пак изпразва и намръщен мърмори:

— Късмет! За една фуражка! Разчуло се и в ротата, и в дружината, и в полка биля. За една фуражка... Късмет, ама здраве да е! . . . Ако трябва да се мре, ще се мре! . . .

НИЕ И ТЕ

Аз, той и още един «той» сме чиновници. Сега е точно 4 часът след пладне. В стаята е неприветливо и топло. Мене не ми се работи; първият «той» от горещина придрямва, а вторият «той» се прозява. Горещо, дявол да го вземе! Знойното небе сипе огън и над покривите въздухът трепти често-често, разклащан сякаш от милиони невидими крилца. Погледът се плъзга изнурено по околните предмети. Тишина, задух, пот и скука.

В съседния двор пълна сочна вакарелка търка с меснатите си ръце някакъв съд, който ослепително блещи. Като си притворим очите, струваше ни се, че пълната слугиня в тясната си бяла престилка е ангел сребродрех, а блестящият в ръцете ѝ съд — паднала звезда. Зачервена от неудобната поза и горещите слънчеви милувки, тя пее някакъв шопски романс и от време на време трие потното си чело. Лято! . . . На покрива на малката дъсчена барака лежи на сянка под комина сива котка, а до нея, попаднала кой знае по какъв странен начин — бяла някога женска обувка.

Бяла женска обувка. . . Мене много ми се нравят белите женски обувки и чорапи, особено когато стягат някое изящно краче. Но тази обувка е тъй печална. Ех, хубаво е било, когато тя била нова и хубава и е прегръщала хубавото краче на някоя хубава блондинка. А сега? Самотна — самотна и печална е тя. Участница в някой семеен турнир, тя може би е полетяла към почтената глава на някой още по-почтен съпруг и рикоширала, а сега лежи върху позеленелите керемиди. Или някой софийски герой на Октав Мирбо я е държал в писалищната си маса и след уволнението му разсилният, като отпрал подметките ѝ, запратил я по дяволите. Кой знае. . . А може би чисто на просто някое хлапе е изпратило поздравителна телеграма на същата котка, която тъй спокойно спи до комина. . . Горещо, горещо. . . и пак горещо, а в залата на огледала-

та няма нищо. Ах, да, аз забравих да ви кажа за нея. Срещу нашето учреждение има високо бяло здание с високи прозорци и още по-високо звание — банка. В банката има чиновнички, няма огледала, но при все това има зала на огледалата. И как занимателна е тя. По-право, как занимателни са те — чиновничките.

Те са шест-седем десетки. Сутрин в 8 и 35 на групи, по две, по три, те тържествено влизат в залата на огледалата и тутакси почват церемонията. Прозорците стават студени и надменни, защото отражават ту сочната гушка на хубавка блондинка, ту широкото деколте, което поради разстоянието между нас и него изглежда като розов лист, ту модна прическа, ту елегантна талия на стройна брюнетка. Въртят се те — чиновничките; оправят си връзките, стягат си коланчетата, изпъват гънките на блузите си и тъй мили и хубавки са отдалече... (а може би пък и отблизо). Кой знае, кой знае? Неочаквано, светкавично и тайнствено обла ръка се вмъква в деколтето или корсажа и измъква нещо загадъчно. Женска ръка в женско деколте, разбира се. Ето, чевръсто плъзват пръстите по лицето, по шийката, по деколтето. Кой знае, може би това е розово пликче с розова пудра, а може би и бурканче с крем «Нарцис». . . Кой знае. Разстоянието между тях и нас е твърде почтено. А може би да е къс червена хартийка, чиято руменина от ден на ден се пренася върху тънките устни. . . Кой знае!

Това е сутринна литургия, а такива има още: от 11 и 20 до 12 без 10, от 3 до 3 и половина, от 5 и 15 до 6 без 15; т. е. сутрин преди работа и след нея и подиробед по същия начин. Но има и ревностни посетителки на залата на огледалата, много ревностни даже. Към тях нашите най-големи благодарности. В монотонните чиновнически часове те вливат малко красота и малко разнообразие. . .

Аз, той и още един «той» сме чиновници. Сега е около 4 часът следобед. Само вторият прозорец се отваря, из него се подава плешива глава, върху която чудно бляскат слънчевите лъчи, образувайки на темето светъл кръг.

— За-ари, две кафета — изтъркулва се сякаш из плешивата глава.

Кафеджията Заари изскача из бараката, трие си ръцете с престилката и утвърдително клати глава. . . Горещо-о-о. . .

ПРЕСТЪПЛЕНИЕ

Аз извърших престъпление. Душата ми е неспокойна, остриите стоманени нокти на съвестта късат гърдите ми, челото ми гори! Ах, нима не можеше да мина по друга улица? Нима трябваше толкоз късно да се прибера, за да извърша туй престъпно деяние, да смутя покоя на тая душа?! Ах, съвестта ми тръби проклятие, съвестта ми плиска горчиви вълни в сърцето ми, съвестта ми ме облива с огнени езици! Защо извърших туй? Защо? Защо?

Сребърна нощ. Сенки дълги и безмълвни лежат по пустите улици. Високи са зданията, високо е небето, висок е полетът на душата ми. Вървя и си подсвирквам: «Ах, Амалия, какво направи ти?! Ах, Амалия, що си патила ти?»

По улицата тича печален пес. След него тича сянката му. Кучето и сянката му спират пред желязна врата, замислени и неми. Навярно кучето е влюбено, защото почва да дращи вратата, а отвътре пискливо и елегично лае другарката му. . . Но вратата е затворена, оградата — висока и всички усилия са безплодни; и ето, отчаяние проблясва в очите на кучешкия Ромео. Отчаяние и възмущение. То вдига крак и. . . оставяйки влажна визитна картичка, излязва в напречната улица. Другарката му тихичко хленчи. Аз вървя, а весело и тъжно ми е в едно и също време. Тъй пусто е вред, а иска ми се да поговоря с някого. О, желание, ти ме наказва да извърша туй престъпление! . . .

Той стои, опрян на гладката бяла стена, загадъчен и величествен е той — той, едър столичен стражар. Прегърнал своята пушка, опрял блестящия ѝ нож до лявата си буза, той стои на поста си и спи. И навярно сънува слънчеви сънища. Сънува, че си получил заплатата или че намерил пълен портфейл, или най-сетне, че е облякъл приставска униформа, защото по лицето му сияе усмивка. Рунтавите му мустаци загадъчно по-

трепват, веждите му се повдигат, а устните му мърморят нещо. Аз се спирам и го наблюдавам. Той прилича на горски сатир или, по-право, на вакарелско даначе.

— Добър вечер, другарю!

Другарят мълчи. Само из гърдите му се изтръгва тежка въздишка, подобна на грухтене на 120-килограмов шопар. Далече някъде пъхти автомобил. Има си хасда е другарят Пастухов! Представявам си: автомобилът му спира, той тържествено излиза от него, свива шапката си в триъгълна форма и с една ръка отзад, друга — в мъничкото джобче на жилетката си, с балетен ход застава, потупва по рамото другаря-стражар и взима пушката му по бонапартовски. И ето другарят Пастухов на пост. Но нищо подобно... Улицата е пуста, стражарят спи, а зад вратата печално хленчи напуснатата кучка...

— Лека нощ, другарю!...

Другарят подскача, пушката пада на паважа и рязък звук нарушава мълчанието на нощта.

— Моля ви се, коя е улица «Раковска»? — питам аз, заплитайки се от смущение.

Понеже стражарят е на пост на самата «Раковска», той не знае къде е тя:

— Требе да е по-долната улица...

Аз благодаря най-горещо, а стражарят търка очите си...

Да, аз извърших престъпление. Аз прекъснах сладкия сън на един човек, сън, в който може би той виждаше такива хубави неща, които едва ли ще му поднесе животът. Може би насъне той присъствуваше на някое грандиозно соаре, може би с пълногърди нимфи той се къпеше в сребристи води...

Аз извърших престъпление. В душата ми е буря. Челото пламти. Съвестта ми тръби милион проклетия, разлива разтопен бронз в жилите ми, плиска горчиви вълни в сърцето ми... Аз извърших престъпление...

ПРИКАЗКА

Знам, ще дойде този ден. Погребална колесница в улиците многозвучни тихо, бавно ще се движи. Подир нея много близки, много свидни души, потопени в скърбен спомен, мълчаливо ще пристъпят... Може би ще дойдеш ти и в очите, ясносините очи, непристорно ще блестят бисерни сълзи за мен, може би...

Дни ще минат и ще бъде всичко, както по-преди. Лете ведри небеса ще разливат зной над мене и над сухата трева маранята ще трепти. В есенните скръбни дни ветрове ще ме покриват с златорозови листа и печално ще потрепват татък на съседен гроб закъснели хризантеми. А след среброкоса зима ще пристъпи свежа пролет. Аз обичам пролетта... В порив нов ще затупти вечно младото сърце на земята-майка и от черната ѝ гръд, както всяка друга пролет, свежест и зеленина, сокове и топлина пак ще бликнат несдържано. Дни ще минат и ще бъде всичко, както по-преди, както всяка друга пролет. Разцъфтелите дървета в леки празнични премени ще си шепнат тихичко като влюбени девойки. Плах вечерник ще целува с трепет всяка бяла гънка, всяка ароматна гънка на одеждите им чудни... Дни ще минат и ще бъде всичко, както по-преди; дни ще минат, някой ден може би ще дойдеш ти...

Там у нас на юг цъфтяха кадифени теменуги, перуники белоцветни и прекрасен жълт шибой. Техний дъх се сливаше с аромата на бадеми и на чудни хиацинти. Там, на юг, у нас цъфтяха чудно хубави цветя... Но недей сади от тях ти над скромния ми гроб. Аз не искам, не желая розовите хиацинти, нито бели перуники, ни прекрасен жълт шибой. Приведи се, насади китка огнена коприва; тъй като отдавна нявга, там далеч у нас на юг, щом из двора черни сенки сплитаха безплътни къдри, а над старата лоза трепваше безшумен прилеп, слушал съм аз приказка, малка скръбна приказка:

— Някъде далеч живяла зад планински гребени малка хубава царкиня. Ясният ѝ поглед извор бил на лунени лъчи, пурпурните ѝ уста — листенца на цъфнал нар. Като светъл ореол покрай бледото лице спускали се леко, волно бронзовите ѝ коси. Щом по алени устни трепвала усмивка-плаха, върху свежите ланити се откривали две малки, дивно прелестни трапчинки, две трапчинки ненагледни, две олтарчета вълшебни на всевластната любов. Думите ѝ били ласки, ласките ѝ — тиха песен, песента ѝ — нежен звън. Заговорвала ли тя, струвало ти се, че си под разцъфнали бадеми и че цветовете им ронят се и те обсипват като чуден розов сняг. Лека като пеперудка била малката царкиня, но потискала я вечно оловна печал. А край замъка подскачал, свързан в брегове гранитни, и проклинал, и ридаел горският студен поток. Тесни били бреговете за пенливия поток и налитал той на тях с вечен, но безсилен гняв. И за малката царкиня този свят верига бил и в гърдите ѝ клокоchel изворът на вечна скръб.

Често шепнела тя с горест на замисления странник, нему — кроткия владетел на сърцето ѝ печално:

— Ден ще дойде, ще угасна като трепкаща свещица, като малка еднокдневка, като падаща звезда. Ще изчезна в дълбините, ще изчезна в своята болка, като водна лилия, поразена от весло. Сетне майката-земя ще приеме мойта плът и над гроба ми ще сложат тежък, тежък черен мрамор. Никога аз, никога веч, пак назад не ще се върна и навеки ще остане чужд за мене този свят. Но в неведомия край, но в задоблачния свят ще скърбя за тебе аз, често ще скърбя за теб! Ще си спомняш ти за мен и през летни вечери ще отиваш може би там, при земния ми дом. . .

Знаеш ти колко обичам малки бели маргаритки, тъй като и аз сама съм малка скромна маргаритка. Насади край моя гроб маргаритки в полукръг и откъсвай всяка вечер, всяка вечер по едничка. Всяка бяла маргаритка бяло ангелче ще става и то нощем ще те води към призвездния ми дом.

Призори веднъж извлекли из водите на потока мъртва малката царкиня. Като бисери блестели в бронзовите ѝ къдрици светли капчици вода, а в очите ѝ трептала неумрялата тъга. Горко странникът ридал за погиналата дева, ала сетните ѝ думи не забравил в своята скръб. Буйно бликнали край гроба маргаритки снежнобели — от земята черногърда бели, чисти маргаритки. . .

Щом из долината мълком плъзвали вечерни сенки, смъртнобледен и приведен, той пристъпал къмто гроба и откъсвал по едничка свежа, нежна маргаритка и обръщала се тя на прекрасно ангелче. Ала без крилца било то и нивга не могло странника да понесе към призвездния дворец на умрялата царкиня. Всяка лунна нощ двамина — странникът и ангелчето — лутали се да намерят пътя към нея, път желан, но всуе те дирили този светъл гладък път — сявга пътищата земни водят само по земята. Уморено, побледняло, ангелчето призори ставало пак маргаритка и я хвърлял странникът сред пенливия поток, а през следващата вечер той откъсвал наскърбен нова бяла маргаритка и обръщала се тя пак на ангелче безкрило, и пак бродили двамина.

Но веднъж, когато в парка кипарисовите сенки сплитали се мълчаливо по безлюдните алеи, те застанали по чудо пред открената врата, скрита в тъмния бръшлян. Никога през тез врата странникът не бил минавал, може би през тях бил пътят към призвездната страна. И запътили се двама по алея засенена, тя извела ги след малко към прекрасен малък замък. Там живяла отчуждена, потопена в самота — тя, по-малката сестра на умрялата царкиня. Залите били безлюдни, стражите дълбоко спели, само някъде далече стенел горският поток. Тихо било всичко вред и сребристите лъчи на замислена луна върху мраморите гладки странно се разливали. Спрели с трепет ненадейно странникът и ангелчето — те били във спалнята на по-малката сестра. Буйни къдрави коси върху бялата заглавка се разстиляли небрежно. Изпод свила и дантели снежни кръгли рамене странника примамими. В чуден шемет и забрава той пристъпил мълчаливо и на

обли рамене сложил пламенна целувка. Възридало ангелчето и на бяла маргаритка в миг обърнало се пак. Ала странникът привел се, маргаритката повдигнал и забол я с упоение сред смолистите коси на заспалата царкиня. . .

Всяка тиха лятна вечер той откъсвал по едничка бяла маргаритка, но не ставали те вече на прекрасни ангелчета. . .

Всяка лунна нощ отивал странникът към малкий замък и със бели маргаритки — плът на мъртвата царкиня — кичил къдрите смолисти на по-малката сестра. Залите били безлюдни, стражите дълбоко спели, само някъде далече стенел горският поток.

Там, у нас, далеч на юг, щом из двора черни сенки сплитаха безплътни къдри и над старата лоза трепваше безшумен прилеп, слушал съм аз приказка, малка скръбна приказка. Там на юг у нас цъфтяха ароматни хиацинти, кадифени теменуги и прекрасен жълт шибой. Но когато нявга дойдеш там при вечния ми дом, приведи се, насади китка огнена коприва, тъй като у нас, на юг, слушал съм аз приказка, малка тъжна приказка, и не искам, не желая с рожбите на мойта плът другия да закичиш. . . А пък с огнена коприва ти кого ли би кичила?

ПОЩА

Бенжо — Тук. Кръчкин — Плевен; Ичко — Варна; Ационер — Търново; Зааралията — Заара; З. Ст.; Лео — Няма да се печатат.

Н. Бисерин. Ще използваме някои.

Миноносец Кроткий — Кино — Троян; Жан П. — Пловдив — пратете други.

Псевдо. Получихме портрета ви. Прегледа го един френелог и се чудим на съчиненията ви.

Хомункулус. Не знаем какво впечатление направил бай Ганьо в Париж, но Хомункулус в редакцията — ужасно. Просто както свършва ръкописът: «Ту брей. . . Ц-ц-ц-ц. . . тю — тю». . .

Йоланд. «И понеже съм комунист, знам как да постъпя.»

— Сещаме се: Ще влезнете в коша и ще подготвите угнетените в него за социалната революция.

Черния Рикар — Троян. «Изпращам проба и очаквам да намеря на настоящето си около коша някоя хубава подигравка. Но това не ме плаши.»

— Алашък маймун камшик истемез.

ПОЛУНОЩНИ МОНОЛОЗИ

Аз съм в недоумение, дявол да го вземе! Ревматизмът отдавна уж беше ме напуснал, а краката ми сега просто не могат да ме държат. Проклетие! Аз съм щедър човек и неведнъж съм давал милостиня! Няма ли сега кому да подаря краката си? На, те свършено не ми са нужни в този час, а с удоволствие бих ги подарил на постовия стражар. Защо пък да не му ги подаря? Стражарите по цели дни стоят из улиците, гонят ваксатчийчетата, ритат кучетата и закачат слугинките и какво ли още не правят. Нима техните крака са от желязо и нямат жили, кости и мускули? Кажете ми де? Гюро иска да знае от какво са краката на стражарите. Кой ще обясни тая работа? Я повикайте някой капатет по тоя въпрос! Някой хирург, анатомик, физик, професор. Я по-скоро кажете от какво са краката на стражарите! По-скоро! Вие, госпожо, вие я ми кажете от какво са краката на стражарите? Не знаете от що са краката на стражарите? От какво са вашите, от такова са и техните. Я дайте да видим от какво са вашите крака? Какво казахте? Пиян ли? Я си вземете, госпожо, думата назад! Аз да съм пиян!? Е-е-е-е! Как може такова нещо? Аз имам три деца, госпожо, две момченца и едно момиченце. По-голямото се казва Кольо и вече свири на армоника, а по-малкото вече свърши второ отделение. Пиян, казахте, а? Я си вземете думата назад, иначе аз ще ви дам под съд! Разбирате ли, аз ще ви дам под съд! Сега не е Радославово време! Кенлер, я й състави един акт на госпожата за нарушение на Конституцията! Хайде! Не знаеш ли как се съставят актове? Много просто бе, чукундур! Седем шишенца мастика по 3 лв. — 43 лв. Я напиши ти този акт. Е, че като е ценоразпис, какво от туй? Едно време, като е нямало хартия, хората пишели върху пити кашкавал. Я чакай, я чакай! Добре, че се сетих: ти колко ми хвана мезето, а? Не си ли хванал мезето никак? Лъжеш

бе, спекулантино! Затова ще основеш банка. . . кенлероготварска банка, за постройка на манастир. . . Лъжеш! Спекулация! Скоро да дойде тука. Я, ти, стражар ли си, или лукова глава? Какво искам ли? Я състави един акт на кенлера за нарушение на спекулацията! Аз ли какъв съм? Аз съм широк социалист! Да живее обединената социалдемокрация! Да живее еволюцията на революцията! Какъв е занаятът ли ми? Какво ти влиза тебе в работа? Да не си съдебен следовател или прокурор? Зет ми е пристав! А, разгеле! Кенлер, я състави един акт на стражаря за неизпълнение на длъжност. Не щеш ли? Слушай, стражар! Я състави на кенлера един акт за неизпълнение на заповед! Чукундур такъв! А пък аз съм запасен старши подофицер! Ти знаеш ли какво значи прямо началство? То значи: Дойчланд, Дойчланд убиралес! А това ще рече: Уйлсон ще приложи 14-те си точки! Кой смее да отрича? Да се изправи да го видя! Тук! Къде ме дърпаш бе? Ти стражар ли си, или въртележка, а? Или не признаваш приставите за прямо началство? Канал с канал! Хайде, кръгом! Равнение надясно, към вратата — ходом марш! Чуваш ли ти? Заедно ли да излезем? Добре! . . . Аз признавам законите. Всички трябва да им се подчиняваме. Разбирате ли това бре, чукундури? Е, хайде, ще излезем! Рядък ход; еднооо. . . едно-двеее. . . две. Сбогом бе, кенлер. . . Сбогом бе, мекицо! . . .

Отначало той скърцаше в някой от ъглите на зимника. Скърцаше остро, проточено, сякаш дращеше с кремък по стъклата на малкото прозорче. В тишината на нощта, когато из стаята се разнасяха само ритмичните удари на стенния часовник, а по прозореца от време на време тихичко потропваха вейките на старата слива, това скърцане беше тъй остро и нетърпимо, тъй страховтно и тайнствено, че Тодор се притискаше към спящата си съпруга, усещайки как откъм краката по цялото му тяло като милиони мравки плъзват ледени тръпки. Бързо и болезнено плъзяха тръпките, събираха се като студена топка на темето му, а орделите косми на главата му щръкнаха от ужас. Тодор се завиваше през глава и в едно и също време ставаше му студено и задушно. В стаичката се понасяше странен шепот. Някой пристъпваше към леглото и побарваше Тодора по гърба. Тодор събираше краката си, още по-плътно се притискаше до жена си и свит на дъга, почти преставаше да диша. Обърнат на слух, той долавяше глухи стъпки. В стаята се чувствуваше присъствието на трето непознато лице. Този чужд човек беше мощен и строг. Пред него безшумно се отваряха заключените врати, с всяко движение пълнеше стаичката с ужас, а самите му стъпки оживяваха и дълго още шумяха из ъглите и под мебелите. След туй скърцането в зимника се усилваше, някой тежко тичаше по влажната земя и изведнъж громко се изсмиваше. «Ха-ха-ха» — ечеше смехът в зимника точно под съпругеското легло, а стъпките, тежки и громки, сякаш се трупаха като оловни парчета върху Тодора и той се чувствуваше притиснат, премазан и безпомощен. . .

Тодор беше регистратор в едно от министерствата и в продължение на 15 години акуратно беше изпълнявал длъжността си. Доказателства бяха оголялата му глава и привитият гръбнак. С пот се катереше той по плъзгавата

чиновническа стълба и не един министър го беше смъквал само с едно мръдване на палеца, но регистраторът не се отчайваше и отърсвайки праха от падането си, почваше на нова сметка да се катери. Оженен преди седем години, той на първо време доведе жена си в столицата, но понеже «климатът не ѝ понасял», върна я пак в родното си градче. Тя беше бездетна и въпреки свръхчовешките си усилия Тодор не можа да почерпи колегите си с обещаната дамаджана сливовица в чест на първенеца. Сега Тодор беше получил един месец отпуски и с дълбокообмислени бъдни действия пристигна в родното си място. Уви, вместо спокойствие, вместо отрада от скучния си чиновнически живот него го обкръжи с ужас нощният живот на призрака. Първата нощ Тодор не се уплаши. «Мишки са» — помисли си, но когато сутринта влезе в зимника, за да опита сливовицата, той изтръпна от ужас. Явно беше, че не мишки са се движили в зимника. Високата дървена стълба, която винаги стоеше на двора, неизвестно как и защо беше в избата, изправена точно под кревата на Тодора; по земята бяха разхвърляни разни вещи, а най-ужасното бе, че папката със свидетелства, дипломи, разписки и 3-те любовни писма на Тодоровица отпреди сватбата беше поставена на прага, а върху нея бомбето на Тодора, смачкано и прашно, поглеждала печално. От детинство Тодор се страхуваше от духовете. Той беше напълно убеден в съществуването им и приказките за погребани без опяване хора за него бяха тъй сигурни истини, каквато беше истината, че преди няколко години Такев го беше уволнил, вследствие на което и до ден-днешен жилетката на почтения регистратор е твърде широка за поспадналото му коремче. Разбира се, Тодор вярваше в призраците повече нощно време, но след като прочете и няколко спиритически книги, той почна и денем да си спомня за тях.

Тодор не сподели откритието с жена си. Тя живее сама в къщата след смъртта на свекърва си, па и каквато е неверница, не е чудно и да му се изсмее. Той премълча, постави на мястото им вещите, а привечер заключи зимника и постави ключа над кревата си.

От ден на ден призракът ставаше все по-нахален и упорит. Точно в 2 часа след полунощ той почваше да се

разхожда нервно в тъмната изба, да скърца остро и продължително, да скача, да тропа и веднъж даже регистраторът ясно чу как той викна точно под кревата му: «Тоодореее! Тодорее. . .» Ужасни бяха нощите за регистратора. Той не мърдаше, за да не събуди жена си, потеше се, трепереше и все по-настойчиво взе да мисли, че туй е майка му, чието погребение той не можа да свари. Седем дни бяха минали, откато Тодор беше дошел в отпуски, седем дни вече призракът не го оставяше да склопи очи до призори. Запали Тодор в черква свещ, раздаде милостиня и два дни не пи сливовица, но призракът с нищо не измени поведението си. Една нощ обаче Тодор взе решение да си замине обратно в София. И не можеше иначе. Тази нощ призракът бе най-раздразнен. Беше облачна нощ. Вятърът остро свиреше в комина, а гранките на сливата често-често тропаха по прозорците като дълги черни ръце. Някъде далече проточено и неприятно виеше куче. Тодор беше буден и с трепет очакваше гостенина. В стаята бе тъмно. Въпреки решението през деня да запали лампата, Тодор не намери кибрит. Изглеждаше, че призракът предугаждаше всяко негово действие. Регистраторът пак се беше прилепил плътно до жена си, а нейното тънко хъркане се преплиташе с монотонните удари на едрият часовник. Напразно той се силеше да склопи очи. Сънят бягаше от очите му.

И когато клонките на сливата громко удариха по стъклата, а в комина плачевно изпищя вятърът, Тодор ясно чу: «То-до-ре! Аз не мога да търпя престъпници!» Престъпници?! Боже мой, нима той. . . тя. . . знае? Тодор усети как ледени тръпки плъзнаха по цялата му снага и как нещо тежко се откърти в душата му. Престъпници?! Тодор си припомни как преди 17 дни изнуди бедната бабичка, като ѝ взе 70 лв. рушвет. «Боже мой — шепнеше си Тодор, — това е майка ми. Тя беше честна жена и не може да се помири, че аз съм взел 70 лв. . . 70 лв. рушвет.»

И ето, неочаквано в избата се понесе бурно ридание. Тежки скръбни звукове се проточиха, повдигнаха се и изпълниха стаята. Всяка нота беше болка, всеки звук — ужас. Призракът ридаше. . . Кога престана плачът, Тодор не усети. Той беше вцепенен. Студен пот бли-

ХРИСТО СМИРНЕНСКИ

ЕКСКУРЗИЯ ДО КОСТЕНСКИЯ ВОДОПАД — 1921

каше по гърба и челото му, а устните му мълвяха несвързани думи. Той не схвана как плачът премина в буен непринуден хохот, но добре усети как тежка оловна ръка трикратно го удари по темето. . . Призори Тодор се посвести. Влачен от необяснима сила, той се запъти към избата. Утринната светлина плахо се промъкваше през прашното прозорче, но в ъглите тъмнината беше гъста, непрогледна, сякаш всичкият мрак на избата се беше натрупал и спотаил в тях. Тодор пристъпи прага и неочаквано седна върху купа дрехи, натрупани върху стария сандък. Той потърка очите си, оципа се. . . Не, той не сънуваше. Обесена за тавана, с лице към стената, висеше покойната му майка. Тя беше облечена в старата си рокля, главата ѝ беше обвита с тежкия ѝ сив шал, а из десния ръкав висеше чадърът, от който тя никога не се делеше. Превит надве, почти в безсъзнание, Тодор се измъкна от зимника и не усети как се намери в спалнята. . .

*

Тодор изпусна влака, но всяко зло за добро. Влизайки в къщи, той размишляваше за случката: «Щом жена ми нищо не спомена, трябва да съм сънувал. . . Тя влезе в избата, извади сирене. . . Ако имаше нещо, тя би видяла. Не, сигурно аз съм сънувал.» Силната слънчева светлина му вдъхна кураж. Наистина, той се поколеба, но все пак влезе в избата. Както всеки път, в избата беше разхвърляно, но на стената нищо не висеше. Тодор пообиколи избата и нищо подозрително не намери. Стана му малко по-леко, обаче нито мисъл не мина през ума му да се откаже от заминаването си с вечерния влак. Бавно и спокойно той се запъти към стълбата, но изведнъж се приведе и повдигна сгънатата бяла книжка. Приблужи се към прозореца и прочете адреса: «Поручик В. . .» Почеркът бе на жена му. «Аха. . . поручик В. . .» Тодор зачете, но наново усети нужда да седне. . . жена му пишеше: «Слушай, В., необходимо е да дойдеш и тази нощ. Аз ще ти оставя ключа в саксийката. Казвам ти, мъж ми, въпреки че нищо не ми казва, е готов вече да си замине. Аз го познавам що за страхли-

вещ е. Бъди сигурен, че ще се махне най-късно след ден, два. Но затова иска се работа, необходимо е да тропаш по-силно, да се смееш, да плачеш и пр. Аз от своя страна ще го потунвам по гърба. Намислих друго. В избата ще намериш зад бърчвата дрехите на майка му. Вземи, направи нещо като жена, като чучело, и я обеси за тавана. . . той всяка сутрин влиза. Вярвам, че тази нощ е последна и той ще престане да ни пречи. Ела.

Катя.»

Тодор не прочете повторно писмото. Той разбра всичко и заплака, заплака си тихичко, също тъй, както някога, когато го беше уволнил Такев.

*

— Да, господине, вашето куче ухапа тъща ми.

— Разбирам, но какво искате? Може би мислите, че трябва да го убия?

— Аз искам да купя това храбро и благородно кученце.

*

Запитали г. Гешова:

— Нима като държим такъв сервилно поведение спрямо Съглашението, реномето ни се повдига?

— Реномето не, но ценните книжа.

*

Синът на един нов милионер не мирува в клас. Учителят му казва:

— Слушай, да кажеш на баща си да дойде при директора!

Ученикът се обръща и пита:

— С автомобиля ли, г. преподавателю?

МЕЖДУ ЧЕРНОКАПЦИ

— Седя, отче Пантелеймоне, седя и мисля: ако разделят черквата от държавата! . . .

— Какво се кахъриш, отче Атанасий? Тогава от две места ще капе.

*

— Аз едно нещо не мога да разбера: защо г. Тодоров винаги се кандидатира в Цариброд.

— За да бъде близко до границата.

*

— Значи, ти се опита да изнудиш този селянин?

— Признавам, г-н пристав.

— Признаваш, а? Ами като не ти сече главата за такива работи, защо се залавяш само?

— Ех, ако да ги отбирах, щях да стана пристав.

*

— Дааа. . . Въпреки двадесеттях си години той се ожени за една вдовица с две момчета и. . .

— Глупак!

— И два милиона.

— И два милиона ли? Философ!

ДА ЖИВЕЕ ГРЪБНАКЪТ НА БЪЛГАРИЯ!

Решил бях да пътувам по централната линия и след като си спомних за дъсчените прозорци, за специфичния аромат на вагоните и за неизбежните политически речи, отбих се и си купих валерианови капки, памук и две спармацетови свещи. Последните смених още на първата станция за една табакера тютюн, с памука се спасих от аргументациите на един другар от лявата десница, а половината от валериановите капки запазих за връщане, обаче бях принуден да ги употребя малко по-рано.

Бях в гр. П., прекарах няколко дни в скука и един ден реших да се върна пак в столицата. Тъй като бях чувал, че един евреин, след като закъснял и изпуснал влака, рекъл: «По-добре късно, отколкото никога», аз знаех с какво да се утеша, в случай че и с мене се случи същото, но все пак отидох навреме на гарата. Разбира се, влакът беше позакъснял мъничко, но началник-гарата съобщи, че ако не сутринта, то вечер ще пристигне и че пак ще можем да пътуваме по хлад. Иначе оставах едва 8—9 часа. Не се върнах обратно в града, тъй като не знаех кому да поверя куфара си. Със себе да го мъкна, не беше леко, а двамата да се качим на фойтон — още по-тежко. И тъй, останах на гарата. Прегледах всички вестници, стоях половин час пред една картина, изобразяваща стълбата на живота, прочетох «Сказание о св. Атонской горе», картинка от миналото столетие, и най-сетне се опитах да си поспя. Всичко туй извърших благополучно, но все таки до идването на влака имаше «още малко. . . 5—6 часа». На проклетия, нежният пол не беше застъпен между пътниците с изключение на една 60—70-годишна бабичка и всяка надежда, че ще запазя валериановите капки за из пътя, изчезна.

Всичко дремеше във и около гарата. Беше задушно, скучно, слънцето силно припичаше и над пожънатите

ниви трептеше маранята. Кой знае как бих прекарал тези 6—7 часа, ако небесата не бяха се смилили над мене.

По стара привычка отбих се в една кръчма и знаейки съдържанието на портмонето си, поръчах си само една мастика. Кръчмата беше пълна и на съседната маса се водеше някакъв оживен спор.

— Да живеят сдружените земледелци! Да живеят гръбнакът на България! — ревеше един мъжага с пълна винена чаша и изобилна пот по челото си. — Долу всички реакционери и болшевици!

— Долу, долу! — акомпанираше компанията, която съвсем не хармонираше с оратора. Докато той беше едър, многокръвен селянин, с рунтави мустаци и юнашки поглед, другите около масата бяха младежи, между които и двама ученици.

— Гръбнак са земледелците, ала без месо по него, без идеи! Какво ви води вас в борбата? Има ли нещо свято, нещо идеално... нещо благородно? — упорствуваше младо обръснато момче, което по всяка вероятност беше селски даскал.

— Ами де са вашите идеи бе, кръндък?! Да живеят, живеят трудът, а пък си клатите краката. И баба знае така! А пък колкото за нашите... идеи — не са още за такава лъжица твоите уста... Хайде, наздраве, момчета!... Слушай бе, Митьо, я донеси да си похапнем нещо... опържи малко яйца, кашкавалец или суджук...

Компанията почна да се увеличава. Постоянно нови пътници се лепеха около масата, а гръбнакът на България поръчваше ли, поръчваше вино и закуски! Селският даскал се нервираше на вид, но спокойно празнеше чашите, а парчетата кашкавал сякаш се плъзгаха по гърлото му. Учениците се смущаваха от време на време, споглеждаха се, чукваха чашите и се усмихваха. Другите също се усмихваха...

— Да жювеят земеделският парламент, да жювеят гръбнакът на България! — провикваше се байчото, вадеше нови банкноти и заплащаше, без да взима назад остатъците.

— Да живеят, да живеят! — викаше компанията, а

даскалът ревеше нещо в противовес, но нищо не се разбираше.

— Донеси и бира! Има ли? Добре, донеси!

Усмихнат и подмладен, бюфетчията носеше пълни халби и закуски и най-порядъчно събираше столовите банкноти.

— Сдружени земледелци, враговете ни побесняват, но на триста грънци една сопа стига — обаждаше се дружбашкият Демостен и сънливо клюмаше глава. — Сега за всички у кръчмата по една бира! Моля, никой да не отказва! Моля! Да живеят гръбнакът на България!...

Почервенял, запенен, прешленът на земеделския гръбнак дълго още поръчва и разправя бъдните действия на този гръбнак.

Аз наново си поспах, а като се събудих, влакът вече беше пристигнал. Разтичаха се железничарите, помъкнаха багажи пътниците, а по перона се понесоха кръсци. Домъкнах куфара си и като любител на скандалите не можах да се стърпя. Работата беше много проста: след като се беше напил, ораторът земеделец нямаше пари за билет. Псувни и проклетия се сипеа из устата му. Въпреки всичко той успя да се вмъкне у един вагон, но на следната гара го смъкнаха. И ето, застана този ми едър българин на перона на малката гаричка и наново отвори уста. Грохот и мълнии... На два пъти се затече към влака, но и двата пъти го смъкнаха. Пипнаха го стражарите за яката и го повлякоха, а на прозорците се превиваха от смях всички членове на компанията.

— Да, да, трябваше най-сетне и портфейла да ми задигнат. За това ги поих! Затова — възмутен ревеше гръбнакът на България.

Скоро локомотивът изсвири и влакът бавно запълзя. Тогава, като напрегна сетни сили, откопча се от стражарите пияният Демостен и се затече след влака, но беше късно. Съзнал, че е невъзможно да стигне влака, той се спря и изсипа куп анатем, дигнал високо косматия си юмрук.

— Ура, да жювеят сдружените земледелци — отвърна му весели гласове из вагоните.

— Да жювеят гръбнакът на България — обадох се и аз, тъй като и аз бях пил две бири от него.

МАРГАРИТКИ

- Моля ви се, позволете да запаля!
- Какво ще запалите? Нямаме цигара!
- Тогава, pardon. Дайте ми една цигара, за да я запаля.

*

- Виж, аз не мога да се оплача от жена си. Не помня да съм се скарал с нея.
- Деца имате ли?
- А, не, жена ми се помина на втория ден след сватбата.

*

- Обичам те безумно. Но ако някога забележа, че ми изневеряваш. . . мисли му.
- Бъди спокоен. Никога няма да ме забележиш!

*

- И в а н ч о. Една мишка паднала в млякото.
- М а й к а т а. Извади ли я?
- Не, пуснах котката да я улови.

ИЗ ПЕЧАТА

ТРЕСКИ ЗА ДЯЛАНЕ

Хрисимият като ученичка от първата гимназия в. «Дневник» смирено започва:

«Снощи към 8 часа вечерта в първата шуменска бирария биде повторен скандалът, който стана миналата вечер.»

По-нататък с християнско благочестие той описва как кенлерите предлагали условия, как господарят не се съгласил и как най-сетне в бирарията бил даден концерт:

«Кенлерите обаче вземат няколко «другари» и «другарки», които насядат по масите, нищо не консумират и не дават място на другите редовни клиенти. Това принуди господаря да поиска съдействието на полицията. Последната се намесва, ала скандалът не се избягва. «Другари» и «другарки» пеят «Песен на труда» и не искат да знаят, че съществува някаква полиция или закони.»

— Гледай ти! Значи, другарите пеели «Песен на труда», въпреки че стражарите пеели съвършено други работи. Представяме си: кенлерският хор изпълнява «Песен на труда», сладкогласните полицаи държат исото, а пък мощният бас на съдържателя ехти като далечна буря. Пред вратата разноцветна публика: дами, мъже, деца и няколко настръхнали кучета. Разбира се, верен на своя журналистически дълг, там е и репортьорът на «Дневник», само че по известни съображения пази почетна дистанция, т. е. описва събитията от другия тротоар. Хубава картинка! Само че господарят на шуменската пивница съвсем не трябва да се оплаква, а да използва случая, като пусне между публиката чинийка за парса. Кой дава току-така концерти!

*

Скоро роденото братле на жълтокожото «Ново време», органът на двамата адаши Ив. Арнаудов и Ив. Дилберов, без видимо външение предава:

«Конфликт е избухнал между учениците и учителите от Свищовската търговска гимназия.

Причини: главно срещу рушветите, които учителите вземали.»

— Ах, тия рушвети! Какво не правят те! Даже принуждават хората, изключвайки всякакви комерчески причини и финансови сметки, да почнат да раждат специални вестници за борба против рушвета и корупцията. Само от любов към изкуството и свещената правда! Нищо друго.

Колкото за рушветите, които учителите вземали, ей богу, ние не виждаме тук нищо престъпно и противозаконно. Хората предават частни уроци по рушветовземане и получават следующото се възнаграждение. Ами знае ли почтеният «Балкански глас», разнасящ се из устата на ивановците, че учениците нямат право да протестираат? С познанията, които получават срещу скромните възнаграждения, в бъдеще те ще реализират големи печалби!

*

Същият глас се провиква: «Петелът на покаяние».

В бюлетина на тайната полиция от известно време липсва фирмата на легендарния Петел. Недоумението около това явление би продължавало, ако редакцията ни не беше се удостоила от едно негово саморъчно послание, изпратено ни от Бачковската света обител, дето той по настоящем е свил леговище.

Възродената душица на покаяния е отвратена от злините на полиция и преса и изпраща проклятието си върху тях, виновниците на изгнанието му.

Посланието завършва: «И ето ме сега в моето родно красиво с природа и сладко по климат и вода Бачково, дошел да отпочина от създадените ми душевни безпокойства. Амин!»

Виж ти какъв Петел! Взел да пише послания с явно намерение да повлияе и на други грешници. Не е честно, господа редактори, да печатате такива съблазнителни покани, па не е и тактично от ваша страна. Виж, че всички грешници в България решат да се покаят, ще се запътят тогава дълги върволици към манастирите, ще се наредят покрай Петела разни сойки, гарвани, свраки и прочее пернати и нищо няма да остане в градовете. Кому ще продавате тогава вестника си? Не е тактично, господа, и туйто! А пък «виновниците на изгнанието му», сиреч полицаите на Пастухов, получават ведно с «проклятието» на Петела и ритника на дружбашкия цървул. Това ще прочетете в долните редове на вашия събрат от кавказката раса «Заря», с когото ви дели само разликата на цветовете:

Уволнение на пристави

Вчера са уволнени нови осем души полицейски пристави. Повечето широки социалисти.

*

Снабдилият се най-сетне с една благовидна фирма «Утро», орган на търговско-промишления съюз, шепне едва чуто:

«Откогато пое Министерството на просветата, на новия министър Ц. Бакалов всеки ден се правят давления за промени в театъра и главно за заменяването на директора Б. Ангелов с други, които съвсем не отговарят на този пост.»

Шт! Не се безпокойте, г-н редакторе! Б. Ангелов познава българските пословици и изхождайки от «хвърли зад себе си, за да намериш отпреде си», постави на сцената бай Цанковата драма «Под старото небе». Сега вече и с топ не можете го разби.

ИЗ ПРЕСАТА

ТРЕСКИ ЗА ДЯЛАНЕ

Вечерният орган на търговско-промишления съюз, сензационно-криминалният «Дневник», дава място на горещите вопли на «един оперетъчен», предизвикани от новия 50% налог на оперетите. Подобно на пророк Иеремия този «един оперетъчен» хванал се за косата си и надава трагични писъци:

«Невероятното става факт! На 1 ноември т. г. ще се приложи един закон, който е алилуята на оперетъчното изкуство и надгробната плоча на един отдел от сценическото дело.

Защо тази нещастна оперетка е прицел за всички нападки и атаки и защо тъй безмилостно се гнети в пропастта?! Морал? Каква и колко е голяма разликата в морала на фарсовите театрални пиеси като «Дамата от № 23» и оперета «Есенни маневри» например, или пък между «Лелята на студента» и «Граф фон Люксенбург»? Кое е неморалното в «Кралицата на киното» и каква е поуката в многوشумната някога пиеса от репертоара на Народния театър «Мадам сан Жен»?

Нима деколтетата в «Адам, Ева и Змията» или «Дяволът» са по-малко съблазнителни от тези в «Царицата на Чардаша», ако, разбира се, само в тези деколтета е злото. Защо е тогава това 50 на сто върху голите плещи на г-жа Главари във «Веселата вдовица», а само 10 на сто или никак върху панталоните и ажурените чорапи на героинята в «Загубената дъщеря»?!

— Ах, горката оперетка! Като по-млада сестрица на операта, тя рискува да почине, а с туй да пострада твърде много и «изкуството» на г. Стойчев. Хвърлиха й око, и туйто! Морал! Моралът е относително нещо! Седнали да налагат с тежки данъци оперетките, защото героините им имали големи деколтета! Е, артък, това е безподобен скандал! Право казва плачущият в горните редове. Отде-накъде върху голите плещи на мадам Главари да слагат 50 на сто, а само 10 на сто или

никак върху панталоните и ажурените чорапи на героинята в «Загубената дъщеря»! Несправедливост, и туйто! Ако е работата да се печелят пари от съблазнителни работи, то нека властта да издаде таблица:

На квадратен сантиметър деколте, да речем, 4 лв., на ажурени чорапи — 8 лв., на розовите гушки — 15 лв. на месец за парче, на задните профили — в зависимост от радиуса на дъгата, и т. н. т., после трябва класифицирането да стане в зависимост от възрастта и специфичните качества на съблазняващата. Има случаи, когато с деколтетата си някои ратуват за въздържанието, отвращавайки мъжете с кокалите си. На такива жени държавата трябва да отпусне субсидии или най-малкото да им намери мъже. Трябва, трябва да се помисли по този въпрос!

Пак по тези нови данъци пак същият вестник съобщава:

«Седемдесет и едно акционерни дружества и банки изпратили писмен протест до Министерския съвет, а столичната търговско-индустриална камара е изработила подробно изложение, в което констатира, че налогът е антисоциален и антиконституционен, и наниса решителен удар върху нашето акционерно дело.»

— Ах, завалийките! Законът бил антисоциален, антиконституционен, античовешки и пр., и пр. Я ги гледай ти! Ами не е ли антиконституционно и анти-социално почитаемите 71 акционерни дружества и банки да одерат кожата на народа все от «любов и социална правда»! Сатър, сатър за вас, почитаеми вълци в човешки образи!

*

«Независимият» вестник на общоделците «Трибуна» предава интерпелацията на Джидров по прехраната и спекулата. Задавайки няколко въпроса, за да се намери на работа, Джидров пита:

Като се смята да се ликвидира и закрие Дирекцията на С. Г. О. П. и нейните органи, как ще се организира държавната грижа за прехрана и продоволствие, докато траят тежките условия, създадени от войната?

— Сещаме се, господин Джидров, къде подмятате!

Думата е за широките дирекционни плъхове, пуснали се надълго и широко по тази млечна крава, наречена Дирекция на прехраната, защото осигури прехраната на многобройните си органи. Наистина, аджеба, каквс смятат да правят земеделците с многохилядните «широки» в дирекцията? Все така едва ли ще организират «държавна грижа за продоволствието им, докато траят тежките условия, създадени от войната». . . Да, чап-рашък е работата, г-н Джидров!

*

Органът на даскалите «Радикал» коментира писаното в «Мир» за жилищната криза и цитира народняшките слова: «Още няма хора да спят по улиците на София», и се възмущава от дебелоочието на византийския орган.

— Не се възмущавайте, г-да радикали! Наистина, по улиците няма още да спи никой с изключение на стражарите. Ако попитате г-н Гешева, Яблански, па и Връбчо Добриянов Донеv, ще видите, че жилищна криза съвсем не съществува. А вземат ли да умират от студ и глад по главните улици бедняците, тогава ще видите, че народняците наистина милеят за народа. Най-напред ще се изтърчи по жилетка Сава Донеv Добриянов и ще напише в «Мир» «фейлетонче», след неговия патриотичен жест на сцената ще се появят милосърдните съпруги и сестри на византийците, ще устроят граждански увеселения за бедните, ще фотографират умрелите на улицата, ще им закачат значка от «Червен кръст» и ред други работи. След това на умрелите веднага ще се отпусне хигиенично жилище на. . . Орландовци.

*

Специалната комисия по прехраната нормирала максималните цени на свинското месо. «Дневник» хроникра цените и съобщава на края:

— Лицата, които обират тлъстините, ще бъдат наказани.

— Ха сега да видим, г-да народняци, акционери, банкери и пр., които сте обирали и натрупали тлъстините около почтените си благоутробия!

МЕДИЦИНСКО СВИДЕТЕЛСТВО

Исмаил ага внимателно изу емениите си, хвана ги с два пръста и като ги остави до стената, влезна в кабинета на лекаря.

— Кола геле, господин доктор — поздрави Исмаил доктора, приведен над рунтавите гърди на един селяк.

Докторът престана да чука телесата на болния, повдигна голата си глава и усмихнат отговори:

— Добър ден, Исмаил ага, добър ден! Какво те носи насам?

— Беля, господин докторе, ата олмуш, с жената!

— Каква беля, Исмаил ага? Болна ли е?

— Не, джанъм, друга работа. . . Чакай да седна, че после ще разправа.

— Седни, седни, аз сега ще свърша.

Исмаил ага седна предпазливо на един стол, а докторът, като чукна още веднъж-дваж по гърдите на селяка, изправи се, надраска набърже рецепта и обясни кога и по колко лъжички да взима болният.

— Е, какво има — попита докторът Исмаила, затваряйки вратата след селянина.

— Лоша работа, доктор ефенди. Жената правила една кавга с балдъзата на Хасан, а балдъзата на Хасан взела, та дръпнала един даяк на жената.

— Ах, тази престъпница! — възкликнал докторът, намирайки, че е необходимо да се възмути. — А много ли е пострадала жена ти?

— Брак! Лоша работа, господин докторе: изскубали косата, ударили лявата нога, една голяма бабунка баш на тила, а пък жената. . . божа работа. . . знаеш, на път с малко. . .

— Значи, в положение и Хасановата балдъза я набила, а? Трябва да я дадеш под съд, непременно да я дадеш. . .

— Хелебета, хелебета — поклати утвърдително главата Исмаил, — анджак за това съм дошел.

— Ами що не доведе жената да констатираме побоя?
— Какво да правиш?
— Да видим колко е бита и да напишем свидетелство, нали ще я съдиш.

— Ще я съдим, как да не я съдим, само че жената не може да дойде. . .

— Ами нали трябва да видим колко е бита?

— Много е бита ваала, много! Аз гледах.

— Ти гледа, ама и аз трябва да установя побоя.

— А. . . не може. Жената не може да дойде. Коран не позволява.

— Добре, ама и моят коран не позволява да пиша от ум.

— Как от ум, джанъм! Жената сума даяк изяла. Ваала не може, господин доктор. . .

Докторът се замисли. Дявол го знае този турчин дали не лъже. Виж след туй разправи! Исмаил ага спокойно измъкна табакера, сви си цигара и почна да прибира торбата.

— Ай да се не види. . . изронило се това сирене — опечали се Исмаил, завързвайки торбичката.

— А, сирене ли носиш, Исмаил ага?

— Сиренце, сиренце, господин доктор. Рекъл бях да ти го оставим за свидетелството, ама олмадъ. . .

— А, за свидетелството. . . чакай де. . . Ще направим свидетелство, я да видя сиренцето. . . то бито е сякаш.

— Бито е, ама хубаво, много хубаво. . .

Докторът хапна мъничка бучка, после друга, седна до масата и взе писалката.

На другия ден се яви Исмаил ага пред мировия съдия с медицинско свидетелство, в което докторът удостоверяваше, че:

«Хатидже ханъм, жената на Исмаил ага, е бита от Хасановата балдъза, колкото за една торба бито сирене.»

ВЕЛИКИ МИСЛИ НА ВЕЛИКИ МОЗЪЦИ

А л. С т а м б о л и й с к и. За да се дойде на власт — нужно е да се желае република; за да се стои на власт — необходимо е да се подкрепя монархията.

Д-р Д а н е в. Българският дипломат не трябва да се отчайва, когато политиката му фалира и сам той отиде в архивата. При някое политическо землетресение и архивата може да излезне на бял свят.

М а д ж а р о в. В борбата с бикове испанците употребяват червени плащове — хем да ги дразнят, хем да отклоняват ударите. Горките общоделци! Едва сега проумяха, че в съставянето на кабинета ние бяхме испанците, господин Стамболийски — жадният за борба бик, а те — саморазвяващият се червен плащ.

Д-р Р а д о с л а в о в. Арестите над моята дружина не ме учудват: ако беше позеленял парламентът, нямаше да позеленее окръжният затвор.

М а л и н о в. Бамбашка страна сме, и това си е! Действуваш ли — обвиняват те в недомислие, бездействуваш ли — пропуснал си момента. Не остава нищо друго, освен занаят моята партия да се отдаде на полудрямка.

Ц. Б а к а л о в. Разликата между мене и Ст. Михайловски е тази, че той чрез писателството стана политик, а пък аз чрез политиката — писател.

В р ъ б ч о Д о б р и я н о в. Чудни са пустите природни явления: комунистите са червени, аз съм син, а когато ги гледам, побледнявам от яд.

К р. П а с т у х о в. Един е кусурът на днешния строй: когато си с народа — не си на власт, когато си на власт — не си с народа.

ЗИМНИ ИМПРЕСИЙКИ

I

Колко бели са снежинките! Как безшумно и неспирно се ронят те! Сякаш това са цветовете на прецъфтели вишнии от градината на дядо господа. Може би сега на небето е пролет и всичко цъфти. . . А възможно е в рай да има голямо градинско увеселение. Да, голямо градинско увеселение. Саваот седи на висок престол от златни лъчи, а ангелите на двойки танцуват, обсипвайки се с конфети, с белоснежни конфети. И ето, ронят се белите конфети на ангелите по черната земя на смъртните.

Студено. Хората почти тичат по улиците. Аз духам и потривам ръцете си, защото ми е студено. Пред мене вървят две хубави госпожици. Две хубави госпожици под един лош чадър. Госпожиците често, често се обръщат. Като сребърни петолевки от древно време звънят младите им гласове, а елегантните им крачета във високи жълти обувки грациозно се отпечатват по мекия сняг. Аз поглеждам техните хубави крачета, защото ми е студено. В такт и беззвучно се слагат жълтите обувки по снега, оставяйки плитки ямички след себе си. Чуруликат двете госпожици, двете сочни брюнетки. Техният сребрист смях сякаш се разтопява ведно с меките снежинки из малолюдната улица. Вървят брюнетките и случайно извържат назад черните си очички. Но ето след тях тръгват случайно двама чуждестранни офицери. Брюнетките навярно си разправят за балдъзата на японския император, а офицерите може би си мислят дали е много студено на северния полюс. . .

Ронят се снежинките по побелелия паваж, бързат хората, като че ли се връщат от демократическо събрание, а пред самата врата на градската градина малко черно кученце разлива жълти анатемни върху белия сняг. Студено! . . . Поглеждам крачетата на хубавите брюнетки и неволно потривам ръцете си. Неволно, разбира се, защото ми е студено!

Вървят брюнетките и сигурно си шепнат за миниатюрните крачета на японската принцеса, защото поглеждат своите крачка, а офицерите потриват често ръцете си и се усмихват. Е да, усмихват се, защото на северния полюс е по-студено!

Изведнъж черните очички на една от брюнетките проблясват с необикновен, случаен блясък. Офицерите се усмихват и правят случаен знак на случайно минаващ файтон. Файтонът спира. Брюнетките се споглеждат и влизат във файтона. Офицерите ги последват, потривайки ръцете си, навярно защото им са помръзнали.

— Хоп — обажда се един от марсовите синове. Камшикът изплющява и файтонът бързо изчезва в напречната улица. . . Няма нищо! Конете бързат, защото им е студено!

Колко бели са снежинките! Как безшумно и безспирно се ронят те! Сякаш това са прецъфтелите цветове от градината на Девствеността.

II

Дявол да го вземе! Заснеженият трамвай прилича на новогодишна елха. По него от четири страни дядо Мраз е окачил десетки живи кукли. Куклите правят странни движения и от устата им излизат ведно с белите пари пъстри епитети. Кондукторът крещи, за да си стопли челюстните мускули, а една от куклите се тръшва на снега, за да си стопли гърба. Студено им е на хората, и туйто!

Пъхвам се в трамвая и ступвам някакво шише! Е, нищо де, нищо! Голяма работа! Голяма работа, но усецам по гърба си маслопомазвания. Благодаря! И без това ми беше доста студено.

Трамваят заскърцва и се залюлява като търговец на свинска мас. Всички мълчат, само госпожицата о черната брадавичка на лявата буза се нервира!

— Вий сте безсрамник, а навярно и женен човек! — кряска госпожицата, а сините ѝ очички пръскат червени искри.

Е, голяма работа! Притиснал се някой господин до

нея някак особено. Голяма работа! Студено му било на човека, и туйто!

Трамваят плачевно скърца.

— Стой, мошеник такъв! Какво бъркаш в джоба ми!

Ето ти пак гюрултия за нищожна дреболия! Някакво момче бръкнало в джоба на някакъв господин! Гледай сега! Ще бръкне, разбира се, няма ръкавици, студено му е на момчето, и туйто!

Но господинът почва да го бие. Нека го бие. Защо пък да го не бие! Ще се стоплят взаимно. Студено им е на хората, и туйто!

ИЗБОРНИ ЗИГЗАГИ

1. КОЙ С КАКВО ЩЕ ПАВИРА КАЛНИТЕ УЛИЦИ

Народняците — с Връбчовите послания до народа от в. «Мир»: ред, спокойствие и търпеж му е майката.

Широките — наместо гранитни блокчета ще постелят улиците с приставски пагони, циментирани с работническа кръв.

Радикалите — с изгорели радикалски реформи и с народополезни професорски съчинения.

Демократите — няма да павират улиците, а ще обявяват всички улици за плавателни реки. Заведущ мореплаването ще бъде г. Ал. Малинов, който в бурните дни на погрома майсторски спаси продъллия се политически параход «България».

Цанковистите — напротив, ще увеличат калта, за да я монополизират.

Радославистите — те си знаят работата: ще направят паважи от захарни квадратчета по метода на Ради Радев и по всички краища на България ще поставят дървени кръстове от хининови кори.

Земл. чорбаджии — за тях да не говорим. Те не могат с нищо да покрият улиците освен с гъст разтвор от демагогия и няколко артисали криминални брошури като «Двете ми срещи с Фердинанда», «Под старото небе на Нова България».

2. РАЗРЕШЕНИЕ НА КВАРТИРНИЯ ВЪПРОС

Народняците и демократите — със законопроекта ще отнемат всички излишни стаи на крупните собственици, като оставят само следните необходими стаи: столова, чакалня, читалня, спалня, приемна, музикална, художествена, по една стая за всеки жив член от семейството, по една за децата, които ще се родят в бъдеще, за баващите, за слугите и слугините, за домашните пойни птички, котки и кучета. Всички останали стаи се обявяват за държавна собственост.

Р а д о с л а в и с т и т е — ще настанят в централния затвор всички свои хора само и само да освободят повече стаи.

О б щ о д е л ц и т е — ще настанят всички членове на общоделската партия за пристави и стражари и ще им дадат квартири в участъците.

Г е н а д и е в и с т и и р а д и к а л и — намират, че господ си знае работата и рано или късно ще разреши тоя въпрос.

З е м л. ч о р б а д ж и и със заповед нареждат:

1. Да се поразреди населението посредством картечници и пушки.

2. Разрешава се на бездомниците да спят под открито небе.

3. Чрез трудовата повинност се дава възможност за безплатни жилища в казармите. Този закон е изключително в полза на бедните, тъй като богатите ще се откупят и, щат не щат, ще си седят в къщи.

МЪГЛАТА

Триж да бъде благословена мъглата! Гъста и непрогледна, тя се стеле като огромни безшумни памучни талази. На пет крачки не можеш да познаеш кой е пред тебе. Мъгла!

Вървим с моята почтена приятелка. Тя е почтена госпожица, защото баща ѝ има почтени милиони и почтено благоутробие. Вървим ний из мъглата, а в душите се ражда мъгливо желание.

— Никой няма да ни види — увещавам я аз.

— Но, боже мой, на улицата!? Не се съгласявам! Аз се обиждам даже.

— Защо пък да се обиждаш! На мъглата позволяваш да целува и черните ти очи, и ругените ти бузи, и млечното ти деколте, и твоите сочни, пурпурни устни! Нима аз нямам право! Предполагай, че аз съм мъгла!

— Но, боже мой, на улицата! Ти имаш мъгла и в главата си! Какво правиш!

— Тъй да бъде, миличка! Нека имам мъгла и в главата! Триж да бъде благословена двойната мъгла!

*

Хазайката ми пак се яви за наема! Ей, че досадна жена! Кога щял съм да ѝ платя? Много просто. . . утре, друг ден. . . кога да е, все ще си платя!

— Но моля ви се! Определете точно кой ден? Аман от тези мъгливи отговори. . .

— Мъгливи ще бъдат, разбира се! Малко мъгла ли има!

— Оставете шегите настрана! Утре в 10 часа аз си искам парите.

— Още в 9 1/2, госпожо! Най-сериозно ви казвам. Утре в 9 1/2 часа аз ще ви ги донеса! Уверявам ви!

— Добре, сбогом! Ще ви видим!

Щяла да ме види! Вятър я вее нея! Къде ще ме види!
Аз събирам багажа си, стягам куфарчето и хоп, през
прозореца!

Щяла да ме види! Къде ще ме види в мъглата!
Триж да бъде благословена мъглата!

Вървя по улицата и се усмихвам. Куфарчето е лекичко!
Студентско куфарче. . . Утре хазайката ще направи
визита на празната стая. И като не ме намери, ще на-
бие кучето и двете си деца. Интересно е да я погледам
отнякъде. Но по дяволите! Сега да ида при Ваня и ще
си легнем двамата на един креват. Той е славен момък,
ще ме почерпи една цигара и ще ми разправи за пла-
тоническата си любов с Катя.

Да-а! . . .

Аз вървя, а мъглата се стеле като попска брада над
невестинска гушка! Нищо се не види! Изведнъж двама
души, лишени навярно от всякаква култура, ме блъс-
ват на земята.

— Какво искате бе, почтени хора!?

— Не викай, събличай си балтона! И палтото! И
жилетката! Туйто! Часовник нямаш ли? На поправка
си го дал! Вятър те вее тебе, приятелю!

— Ще ме вее, разбира се, вий ме съблякохте гол!

— Не разсъждавай, а тичай сега колко можеш, за
да не настинеш!

— Благодаря за вниманието! . . .

Триж да бъде проклета мъглата!

ИЗБОРНА ПРОЗА

Туйто! Ще гласуваш или ще те глобим. Ти имаш право
да гласуваш и ще гласуваш! Разбирам, това е изборна
свобода и аз съм свободен да гласувам, защото има
закон. Изтеглям аз кръщелното си свидетелство от
университета и отивам в общината. Защо пък да не
ида? Там е така весело. Най-първо можеш да се престо-
риш на късоглед и да се вмъкнеш за сведение при ма-
шинописките. Разбира се, те ще ти кажат, че «по избо-
рите въобще на втория етаж». Но какво от това? Ще
почнеш да недочуваш и ще се понарадваш на тънките
им блузки, на боядисаните им устнички и измитите им
коси! Ей богу, те майсторски си мият косите. Малко
топла вода и лайкучка. Кестенявите коси стават брон-
зови, бронзовите — златни, златните — розови и пр.,
да, малко вода от лайкучка.

На втория етаж въобще стават интересни работи. . .
по изборите въобще! Хората се блъскат, бъртят се, по-
тят се, псуват и ред други глаголи. Е, разбира се,
всички са отчаяни партизани. И всичко туй вършат,
защото не съществува задължително гласоподаване. Аз
се пъхам в една празнина, образувана от две благоутро-
бия с почтени размери. С други думи, аз заставам меж-
ду двама народняци. Туйто! Аз ще гласувам за тях.
Те са добри хорица. Ето, ако не бяха техните благоутро-
бия, нямаше да се образува пещера и аз нямаше толкоз
скоро да се измъкна напред. . .

В общината има образцов ред и в регистрите е пи-
сано, че баща ми е кръстен с моето име, а пък аз с това
на покойния вуйчо. Дребни работи, разбира се! Добре,
че в регистрите не съм записан за умрял. Трябва да
изпратя на кмета поздравително-благодарствена те-
леграма, че съм още жив. Наистина трябва, но нямам
пари. . . Хората продължават пасивните гимнастики.
Един даже почна виенски масажи по системата на Мю-
лера! От скука, разбира се. . .

Край секцията има празненство. Навярно столичният кмет се жени за оставката. Много е весело. Няколко стражари с натъкнати ножове известяват, че свещените тайнства започват. Пристъпват десетки жреци и обсипват ни с огромни четвъртити конфети. Много хубави пъстроцветни конфети: зелени, червени, червено-винени, бели с черни надписи, черни с бели букви, сини, морави и пр., и пр. От целия слънчев спектър не е останал незапет цвят. По стените се преливат всички нюанси на небесната дъга и всички звучни епитети на българската реч. А има не само думи, но и картинки. Ето например отсреща величествен и ням стои Д. Петков. Не знам защо, но струва ми се, че той иска да се провикне: «А бе, господа, защо карате умрелите да перат оцапаните гащи на живите?» Редом со него е залепен другарят с метлата. Мете човекът, не се шегува. Под него загадъчно поглеждат няколко ребуса на анархистите, а вляво, на самата врата — нашата картинка представлява бедният чиновник. Ай, завалийката!

— Слушайте, господине, вий навярно сте останали без бюлетинка. Вземете си «съюзеното гражданство» — сладко и мило се обажда един солиден господин.

— Да, да, вземете бюлетинката на съюзените гарвани. . . — мърмори дългокос другар.

— Какъвто халваджията, такъв и бозаджията — обажда се другар от най-ляво.

— Ти, момче, да си сбираш устата и да не дрънкаш. Буржоазията ли е гарванска, или вашата янлъш комуна. Я ги виж как препускат вашите с автомобили. Де ви е комуната, а?

— Ще препускат зер, само вий ли знаете да се возите на автомобил? На други избори нашите агитатори ще ходят по агитация, качени на гърбовете на тлъсти буржоа. . .

— Ще се качите вие на. . . ай да не кажа.

— Ба, дядо Благовоев е доста стар, затова вместо кон ще му вземем Яблански, а пък Кабакчиев ще поръча червен самар за Връбчо Добриянов и ще го язди като катър.

— Ще яздите вие. . . ай да не кажа.

— А пък С. С. Бобчев ще го употребим за мотор; ще използваме пъшкането му. . .

Пристига автомобил на «съюзеното гражданство». Преди да тръгне пак, «другарят» върху синия автомобил лепва червена реклама.

— Тю бре. . . — нервира се един от «съюзеното гражданство». — С наши камъни по главата. Гледай сега наши автомобили болшевизъм да проповядват. . .

Автомобилът отминава, отминавам и аз и пускам кореняшка бюлетина. Впрочем, аз не съм кореняк, но им съчувствувам, понеже те съчувствуват на тънките питиета. Излизам от другата врата и изведнъж си спомням как в Балкана доят овцете: измълзват ги, млякото шурти, а след туй овцата е свободна. Впрочем, свободен съм, затова ще освободя и вас. . . Довиждане.

РАНДЕВУ

Той се изкачи по стълбите със затаен дъх, спря за миг пред вратата и почука.

— Влезте — обади се отвътре остро гласче на Катенка и чуха се стъпки и шумолене на рокля.

Той натисна дръжката и както си беше гологлав от дома, влезе в уютния будоар на госпожицата.

— Как? Вий, г-н Димитров. . . по това време. Навярно нещо много важно? — учуди се Катенка.

— Госпожице. . . госпожице. . . мене ми е много неловко. . . Тъй да се каже, по това време. Вий ще извините, но аз съм длъжен. . . по-право, принуден съм. . . сиреч, в невъзможност съм. . .

— Разбирам ви, но изкажете се по-ясно!

— Госпожице, аз. . . вий. . . т. е. ний сме съседи от 6 месеца. Аз съм виждал, вие навярно също. . . Работата е там, че аз не мога повече да търпя.

— Но, боже мой, не можахте ли да дойдете по-рано или поне утре. . .

— Госпожице. . . чашата преля. . . тази вечер, както виждате, аз съм много възбуден. Мислех: да ида или да не ида? Да ида или да не ида. . . и ето дойдох. Вие ме разбирате, нали?

— Право да си кажа, не ви разбирам ясно. . . Но кажете, моля ви се. . .

— Боже мой. . . Какво повече да ви кажа! Аз съм съсипан. . . Вий би трябвало да се заинтересувате за мене. . . Всяка нощ до зори не мигам.

— Но мислите ли, че и аз съм по-добре? . . . О, г-н Димитров, нека бъда откровена: аз постоянно мисля за вас. Но мисля си: мъжът винаги прави първата стъпка. Той е длъжен пръв да започне.

— Именно аз затова дойдох.

— Разбирам ви, и аз ще туря край на вашите страдания още утре.

— Ще го убие ли?

— Какво казахте? . . . Да го убия? . . . Кого?

— Буби, вашето кученце.

— Но какво пречи Буби на нашата любов?

— Дявол да го вземе! Каква любов?! Цялата работа се касае до Буби. . .

— Но, боже мой, вий сте пьян?

— Аз пьян? Много грешите, госпожице. . .

— Но защо да убивам тогава Буби. . .

— Дявол да го вземе! Ние не можахме да се разберем. . . Слушайте: аз съм студент, през февруари държа изпит. . . Цяла нощ не мога да чета. . . Това си има граници. Дойде под прозореца ми: «Джаф, джаф, джаф. . . джаф, джаф, джаф. . .» Че това си има граници. . . Вий знаете ли какво значи римско право? Ето че и Бобчев ме скъсал заради Буби. . . Да, госпожице. . . вий трябва да ме пожелите. . . Затваряйте го, ако не искате да го убие. . .

Във всеки случай началникът ме обиди. А има ли той моралното право да ме обижда? Отде-накъде това погрешно схващане за работното време? . . .

Аз спокойно си отивах на работа. Наистина, бях закъснял. Часовникът на «Балкан» удряше 9 и монотонните удари някак си печално се разливаха над снежните покриви и сякаш помръзваха в хладния зимен въздух. Да, аз няма да се оправдавам. Закъснял съм един час. Но аз ще поправа това. Така например мога подир обяд наместо в два, в три да дойда. За да има равновесие и хармония! Но началникът е не особено културен човек и настигайки ме на стълбата, обижда ме:

— Вий — казва — пак сте закъснели мъничко!

— Не е вярно, г-н началник! Аз съвсем не съм закъснял! Аз си идвам тъкмо навреме.

— Как тъкмо навреме? Часът минава 9.

— Нищо не значи! Аз винаги идвам навреме! Винаги заедно с вас. А пък вий нали не закъснявате?

Господин началникът, разбира се, не е закъснял; следователно, и аз идвам навреме. Туйто!

*

Аз съм чиновник, както знаете. Впрочем, вий може би не знаете: но това много не ме интересува. Аз съм малък чиновник, затова по-малко работя. Има големи чиновници. Ех, разбира се, те трябва повече да работят, но това не става тъй.

Всичко е в погрешните схващания. Така например моят кредитор има погрешно схващане за моята работоспособност и честност. Субективно схващане, знайте! Вижте, дъщеря му гледа по-обективно на мене. А тя е поетична натура, господо. Тя е някъде от Северна България, да речем от Плевен, и живее в столицата с баща

си. Тя е студентка и следва медицина. Много добре е направила, то се знае, че е избрала именно медицината. Нейните очи нараняват, нейните устни изчеряват. Разбира се, това се дължи на медицината. Впрочем, нашите поздравя на медицината! . . . Аз исках да ви кажа, господо, че ядката на световните катаклизми се съдържа в погрешните схващания. Отде-накъде началникът ми смята, че той има право да идва по-късно? Отде-накъде хазайката забранява на дъщеря си да влиза вечер в стаята ми? Отде-накъде кредиторът ми, старият Кьоланд от Русе или Плевен, смята, че аз няма да му се издължа, и се готви да протестира полицата ми?

Погрешни схващания, разбира се. Вижте, дъщеря му много по-логично разсъждава.

*

Вечер е. Студено и тъмно. Дявол да го вземе. Аз трябва да отида тази вечер в дома на стария Кьоланд, който беше от Русе или Плевен, който иска утре да протестира полицата за 800-те франка.

По-право, аз трябва да ида при дъщеря му. Да. Ний ще си побеседваме с нея за мировата скръб. Мировата скръб е плод на полици с изтекъл падеж. И тъй, аз отивам при нея. Можем да я наречем Дагни, въпреки че името ѝ е Анастасийка. Значи, аз отивам при финансовата Дагни. Тя е съвършено изненадана. Влизам, когато тя се пудри. Нищо, нищо, Дагни. Мислиш ли, че е престъпно да се пудриш? Това са погрешни схващания на некултурната маса. Туйто! Погрешни схващания. Аз мисля даже, че и ангелите се пудрят, когато отиват на концерт. Това, което ние наричаме сняг, е пудра, пращинки от пудра, които ангелите по невнимание изсипват от небето. Разбира се, тя разбира!

— Дагни, аз ще ви целуна по деколтето и ще ви разправа една приказка!

— Защо пък по деколтето?

— Гледай я ти нея! Защото устните ти не са още начервени. . . а пък аз — естетиката преди всичко.

Аз почвам приказката. Тя е много интересна! Колко мирова скръб има в нея: един принц устроил богат пир.

Постлал персийски килими, запалил хиляди факли в двореца, свикал знаменити флейтисти и много стройноснаги танцовачки. Разкошен бил пирът. Но принцът прахосал своите имоти и съседните държави му обявили война!

— Разбирам, но колко пари прахосал принцът? — пита Дагни и се усмива.

Дагни, господа, е много красива, когато се усмива. Черните ѝ очи блестят като диаманти, а зъбите като седеф.

— Принцът прахосал 600 лева, но имал и други 200 лева да плаща.

— Значи, 800 лева ти трябва. Аз мислех да си купя обувка, но...

— О, Дагни, нима може да се избира между нашата любов и един чифт обувка от чортова кожа?

*

На другия ден аз казвам на стария Кьоланд:

— Заповядайте 800 лева.

— Вий сериозно ли говорите! Аз просто... Аз просто не вярвах...

— Да, и аз не вярвах, че на 17 ще се свърши светът.

Старият Кьоланд отваря тежката си каса, прибира банкнотите и се усмива. Той има погрешни схващания за мене. А пък всичко зависи от това. Но Дагни разсъждава по-обективно, а главно, тя е поетична натура!

Никос е нещо угаснало босв тв
то мостно сърце като стелна ще
име свети
през бурната тема,
а пламък на масит в души
име стага
и да разбият и поклонна
верига
на майката — земя!

христо смирненски

участват: т. павловъ = д. и. потановъ = ив. г. ивля-
ровъ = никола доронски = хр. радвски = ангелъ тодо-
ровъ = а. бакаловъ = николай хрепковъ = ризоръ = про-
етарче = б. овесянинъ = д. байрама = и. барчето = кр.
полковъ = д. калиновъ = л. ортовъ = и др.

1930 г. 18 319
13 1 357

НА РАЗХОДКА В ПАРКА

ВЕЛИКОТО ДЕЛО НА ЦВАН-ТИНГ-ХАЙ

На изтрития мраморен праг на порутения храм на Щастieto седеше великият философ Цван-Тинг-Хай. Островърхата му шапка, изтъкана от черни скърби, лежеше в праха, мантията на Знанието беше разкъсана от остри кинжали на съмнението и тук-таме по нея като бисери блестяха пролетите от хлътналите му очи сълзи за Адамовия род. По голата глава на великия мъдрец играеха меките фосфорни лъчи на бледоликата луна. Скиптърът на Ясната мисъл бе счупен на две и от очите на изваяната от слонова кост змийска главичка отскачаха искрите на непозната ирония.

Цван-Тинг-Хай бе подпрял главата си с ръце. Наоколо бе тихо. Сякаш в мистично мълчание беше замряла цялата вселена. . . Само от време на време креслив глас на кукумявка или плах шепот на тъмни кипариси нарушаваше безмълвието.

Цван-Тинг-Хай ридаеше:

— Творецо, Творецо, аз съм безсилен. Огнените слова на мъдростта замръзнаха по моите бледи устни, сковани от ледения дъх на невъзможността. Човекът, хранен с десетки векове от най-великите готвачи на човешката мисъл, никога не е казал, че е доволен на таз духовна храна, че е напълнил умствения си стомах и че свеж, велик и смел, най-сетне той е налучкал пътя към храмовете на Вечното Щастие и Светлата Истина. Уви, той не е надраснал своето невежество поне с един пръст. Всюе бяха и моите мъдри слова. . . А аз тъй обичам този жалък човешки род, хвърлен от Тебе в ужасната бездна на съмненията. Аз тъй го обичам, че с твърдост бих приел смъртта в ледените прегръдки на най-страшната змия, със смях на уста бих дразнил в девствената гора заспалия тигър, с отворени очи бих скочил в пламтящата уста на всеки вулкан, качил бих се на позорна гилотина и целунал бих ножа, опръскан с кръвта на стотици престъпници, и сам бих сложил

главата си под него. Творецо, съчетай в гърдите ми нещастията на целия свят, скръбта на всички обезверени люде, хвърли върху плещите ми Хималаите, направи на дим чрез хиляди мълнии изнемошялото ми тяло, дай душата ми в ръцете на Сатаната и нека тя му бъде вечната гавра, вечната играчка. . . На всичко съм готов. Спаси само, спаси този изстрадал в Невежество човешки род!

И старецът впи костеливи пръсти в дългата си брада, падна ничком върху покритите с прах мраморни плочи и в изстъпление и отчаяние громко зариди. . .

. . . Но блеснаха мълнии, раздраха се черните облаци, отекнаха тъмните лесове, кипарисите край храма смирено наведоха челата си към земята и сред рой от синеоки херувимчета надникна образът на Вечната сила.

— Стани, Цван-Тинг-Хай! Стани! С мъдрости и молитва не може да се помогне на човешкия род! Нужни са дела, примери, жертви. Тебе не е нужно да страдаш в името на човешкия род, защото моето желание е: човечеството, изгоряло в пламъците на страданието, да се роди наново като феникс из пепелта на миналия си живот и само да налучка пътя към моя дом. Обаче не всеки човек може да види своето пречистване чрез страданието. А ти, Цван-Тинг-Хай, си тъй мъничък, че не можеш да побереш нито една милиардна част от страданията, които съм пръснал по трънливия път на човечеството. Всички тези страдания, тези ужаси, които ти ми изброи, са съчетани в едно същество, обаче ти нямаш смелостта да пристъпиш към него. . .

— Неправда, Творецо, неправда! Аз на всичко съм готов — възрида още по-громко Цван-Тинг-Хай.

— Всичките тези страдания, които ти си готов да изпиеш, са съчетани в едно същество. Хвърли се в неговите обятия и страдай за себе си само, защото да страдаш за другите е наистина велик подвиг, верига от благородни жестове, обаче всичко туй е в разрез с моето желание. А моето желание е: през пламъците на страданието всеки човек да върви по пътя на виделината и истината, защото ако пътят му е широк и чист, той никога няма да се помъчи да го измине, а ще остане в някой удобен кът, кът, който стои обаче далеч, далеч

от мен. И както на коня е нужно подмушването на шпорите, тъй и на човечеството е нужно страданието, за да върви непрестанно към мене. Повтарям, Цван-Тинг-Хай, ти си слаб и малък, за да отхвърлиш кръста от рамото на човечеството, обаче за да ми докажеш своята любов към туй човечество, стани и върви наляво. Там ще намериш съществото, в което са съчетани хиляди отрови, хиляди страдания. Изпий тез отрови и ти ще се приближиш към моя трон.

Стихна гласът на Вечната сила, черните облаци пак преплетоха разрошените си коси, огромни сенки легнаха около храма, а скръбните кипариси бавно и плахо повдигнаха своите чела.

Горд, с непоколебимо решение в очи, с широки крачки тръгна Цван-Тинг-Хай, но не стори двадесет крачки, когато той, разколебан и ужасен, отстъпи назад. Пред него стоеше съществото, за което бе говорил Творецът. Нежно като листец на ябълков цвят, светло като утринна заря, ласкаво като пролетен зефир и хубаво като синеоко херувимче, то бе легнало под сянката на строен кедр. Край него пъстри и пъргави птичета извиваха сребърни гласчета, бистро поточе, по дъното на което блестяха златни зрънца, клокочеше игриво, кървав мак, модри теменужки и девственобели нарциси леко се люлееха и сливаха своя шепот със звънките песни на птичките.

В това същество, в тази ненагледна чаша бяха съчетани и приютени ядовитостта на усойницата, кръвожадността на тигъра, алчността на хиената, злобата на ехидната, пламъкът на вулкана, властта на Сатана, ужасяващото спокойствие на опръскания с кръви джелат, невъобразимата тежест на Хималаите и. . . и това същество беше: **Ж е н а т а!**

ПИСМА ОТ ОНЯ СВЯТ

Грешници,

Получих и прочетох писмата на Кямил ефенди и тъй като той ме молеше да му пиша някой хаир хабер от небето, то аз подадох заявление до Саваот и получих 15-дневен отпуск по здравословни причини, за да мога да се явя на устроения от вас сеанс.

Въпреки че между вас има доста спиритисти, което название носите от порядъчното употребленне на спирт, вие нямате ясна представа за задгробния мир. С тези свои писма ще се помъча да влея малко светлина в тъмните подземия на вашия живот. Спомняте си как през 1917 г. за царя и отечеството аз освободих земята от скучното свое съществуване, завещавайки костите си за паваж на калните столічни улици. Наистина, ако добрите ваши управници и патриоти решат да павират някога улиците, то няма защо да се приготвяват гранитни блокчета. Достатъчно е да се съберат черепите на избитите от 1913 г. насам, за да си построите седефени калдъръми.

Когато смъртта, качена на един английски фугас, ме поздрави, аз веднага се понесох с дима на снаряда към небесните висини. Вий навярно сте чували за превъплотяването. В момента, когато душата ми литна нагоре, пред очите ми се откриха величествени, незнайни градища и аз в миг прозрях всичките свои бивши съществувания. Видях, че аз досега съм бил седем пъти на земята. Първото ми раждане е било в изчезналия материк Атлантис.

В южния край на този материк, който сега е дъно на Атлантическия океан, аз за пръв път съм стъпил в Битието. И ето, умирайки, съзрях големия град, в който аз живеях и който се наричаше Янлъшду Ня. Той беше 200—300-хиляден град, жителите на който се занимаваха с буйна търговия, риболовство и продаване

краставици. Крупен собственик на плантации за краставици в този град беше и Инкшу бен Салемин, същият този, който днес вий наричате Николай Райнов. Той тогава яздеше на черен козел и обхождаше многобройните си плантации всяка сутрин. Аз бях уличен музикант и често пъти той ми даваше малки бисерчета зарад хубавите ми песни, тъй като монети още нямаше. В Янлъшду Ня аз живях 24 години и умрях от неврастения. Второто ми слизание на земята беше в Южна Америка; то беше след 728 години. Там аз живях във войнственото племе Вазгеч, чийто главатар беше Чеми-Санки-Хол, което значи зъб на женско кенгуро. Чеми-Санки-Хол срещнах веднъж близо до Северния полюс на лов за бели мечки. Аз бях тогава ескимоска, той беше също от моето племе, само че живееше доста далече. Не знам как се именуваеше като ескимос, но като българин той се именува Софрони Ников. С Николай Райнов се срещнах още два пъти; през четвъртото и шестото ми превъплотяване; последния път ние умряхме заедно. През четвъртото ми превъплотяване намерих го на един площад в Бомбай, където с флейта и по бели гащи укротяваше змии. Аз бях тогава жрец в една погода (индийски храм) и вечер идваше при мене на философски беседи. През шестото ми превъплотяване с Райнов се срещнахме в една кръчма на Нижни Новгород. Той тогава беше кавалерийски фелдфебел и на ръст беше колкото Трифон Кунев, като се прибави върху него половината на С. С. Бобчев. Аз бях доставчик на кожени материали и за това имах доста рубли на разположение. Седнахме с Николай, който пак се казваше Николай, само че Бездорогов. Поръчахме си хубава водка и пихме 7 дни и 6 нощи. На седмия ден Николай ме прегърна и като ме целуна по чаталестата ми брада, издъхна. От скръб аз веднага умрях и настигнах душата му на 7—8 километра над Багдад. Тогава полетяхме двама и той ми разправи, че 8 пъти се е превъплотил, че е продавал клечки за зъби в Александрия, че с Анибал е нападал Рим, че въплотен в жена, бил балдъза на Чингис хан и пр., и пр.

1920

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП

НАЙ-СЕТНЕ

Малък чиновник беше бай Веселин, а пък семейството му — достатъчно голямо, за да не може да дочака класирането спокойно. А голямо беше семейството, едно, защото веселият бай Веселин бе трудолюбив човек както в канцеларията, тъй и в дома си, и друго — вечер нямаше къде да ходи и разсейва скуката си. Поради тези ясни и прости причини добрият архивар увеличаваше всяка година семейната си архива, въздъхвайки: «Дано това бъде мъжко!» Но господ никак не се вслушваше в желанието на бай Веселина и за осми път доблестният чиновник попита акушерката: «Значи, тъй, а? Пак женско? Когато господ иска!»

Иначе бай Веселин беше много добър човек. Наистина мъчно му беше още за руския цар, редовно ходеше в черква и редовно се бръснеше два пъти в месеца, а при всяко кръщение сключваше нов редовен заем. Седмото му момиче, на име Доста, съвсем не оправда надеждите на баща си за прекратяване женското детско шествие в скромния му дом. За осми път миналата пролет бай Веселин попита акушерката: «Значи, тъй, а? Пак женско? Когато господ!»

А седмото момиче довършваше вече втората си година, а още не можеше да говори и дългокосият бай Веселинов колега, Кирил, покрай другото подмяташе: «Ех, да беше момче, както не знае даже български да говори, сигурно би станало представител по печата или дипломат!»

Но колкото беше богат с деца, дважд по сиромаш беше бай Веселин откъм финанси. Когато подаде декларация за общия доход, той вмъкна един дефицит от 3200 лева, като го подчерта с две черти. В къщи десетчленното семейство виждаше месо само на първо число, Коледа и Великден. Но все пак крепка вяра

имаше бай Веселин и понякога вечер той се връщаше в особено сантиментално настроение, грабваше хармониката и караше децата да му играят една «неземна ръченица». А жената надвисваше над него, помиришваше дъха му и печално клатеше глава:

— Ти пак такова... а? Карай, карай... затова много сме прокопсали!

— Ех, жено — разчувствуваше се бай Веселин, — скоро ще ме класират. А пък когато иска господ, и от невиделица иде.

Но господ не искаше и бай Веселин често обявяваше: «Децата, тази вечер никой няма да вечеря, за да му е сладко утре заран!» А стринка Веселиновица, чиято талия за девети път бе започнала да изменя елегантността си, печално се усмихваше.

Сутрин бай Веселин си поспиваше, но не закъсняваше за работа. Ведно с живия поток от хора, плъзнал сънливо из калта по ул. «Пиротска», крачеше и бай Веселин. И когато зърнеше стрелката на часовника на Халите, той усилваше хода си, макар да знаеше, че тя от няколко месеца стои неподвижно на 9. И спомняше си старият архивар: «Значи, с деветия протокол ще ме класират.» А два идеала имаше бай Веселин в тези безидеални времена: «Да го класират с деветия протокол и деветото му дете да бъде момче.»

В канцеларията бай Веселин усърдно работеше, нареждаше книжната си армия и мечтателно поглеждаше към Градската градина. Но ден след ден се точеше, а протоколът за класирането на бай Веселина все беше неготов. Понеже го беше страх да отива при комисията, един от членовете на която имаше лошия обичай да си поисква по една от «яваша» на бай Веселиновата табакера, то архиварят черпеше сведения за хода на класирането от разсилния.

— Е, върви ли? — питаше бай Веселин всеки път, щом разсилният донасяше някои книжа или взимаше шишето, за да налее вода.

— Върви, върви! Сега са на добавъчното възнаграждение — успокояваше разсилният.

— Дано за Нова година бъдат готови — въздъхваше бай Веселин.

— По-рано даже! Петров каза, че почти са готови.

Така казваше Петров, но протоколите все бяха неготови и бай Веселин все си оставаше накласиран. И връщайки се в дома, той си мърмореше: «800 лева от добавъчното, 740 разлика заплати и заплатата за декември... значи, добре сме...»

Добре си беше бай Веселин, но изведнъж му стана зле, разкашля се, запъшка и температурата неусетно подскочи на 40 градуса.

— Тъкмо преди Нова година — изплаши се стринка Веселиновица.

И ненапразно се уплаши тя. Без да дочака да види деветия протокол и какво ще бъде деветото дете, в сряда, 9 часа, веселият бай Веселин се пресели в лоното Аврамово, макар че през живота си най-много мразеше всички Аврамовци. И проточи се в калта шествие към гробищата. А стринка Веселиновица, обиколена от осемте си деца, нареждаше: «Барем да беше дочакал и деветото дете, Веселине, деветото.» На връщане от гробищата, когато стринка Веселиновица се качваше в пиротския трамвай, до нея се приближи една от колегите на бай Веселина, която съвсем не беше чула трагичната вест.

— Как сте, госпожо — попита тя и приятелски ѝ протегна ръка.

Макар на стринка Веселиновица да не ѝ беше никак добре, но тя си спомни за многострадалния Йов и отговори:

— Е, че добре сме, госпожице... добре.

— Ами класираха ли бай Веселина?

— Класираха го, класираха. Сега го заровиха в трета класа.

НАДГРОБНО СЛОВО

Той беше през целия си живот глупав, защото беше беден, а беден беше, защото не беше патриот. Мир на праха му, но не трябваше да умре вчера. . . Много истини, велики житейски истини не беше проумял през своето битие, не проумя и своята смърт. Нима беднякът може да умира, когато иска?

Безумство е да мислиш, че отхвърляйки веригите на живота, няма да създадеш нови. А бай Тричко чрез своята смърт продаде двете ризи на жена си и малкото килимче, защото беше православен християнин, та бяха му потребни ковчег от чамови дъски, намазан с вар, кръст и ред други скъпоценности, поради които в днешни времена човек не се решава да се самоубие.

Кой и какво беше бай Тричко? Стар, мършав чиновник, от когото и червеите ще се възмутят, защото тялото му беше подобие на ръжена сламка. Уви, добре угоеният спекулантин е полезен и за червеите, а къде е смисълът на мършавия бедняк? И нима той трябваше да се самообеси? Животът беше почнал да му се усмихва. На хоризонта изгряваше чиновническият щат и лъчите му, подобно на манна небесна, щяха да се излеят върху главите на деветчленното му семейство. А хазайката му, великомилостивата мадам Тодорка, беше му отпуснала почти без пари хигиенично жилище в зимника си. Но той, бай Тричко, беше глупав човек, затова ѝ отплати с черна неблагодарност, като се самообеси на презрамките си, които го удържаха.

Два дни преди трагичната си кончина бай Тричко намери в едно тефтерче осем лева, купи с тях половин кило фасул, та си устрои вегетарианско пиршество. Освен това той заложи последната бакърена тенджерка и си подслади богоугодното ядене дори с репично масло, а знаете, че беднякът прави грях, когато яде блажно. . . Но миналото не е печално, защото е минало, а настоящето е винаги по-скръбно.

Опечалени близки, наскърбено събрание, макар и да сме 11 души с двамата гробари, ний всички гръмогласно ще заявим, че покойникът извърши голяма несправедливост спрямо хазайката си, като се самообеси тъкмо когато Буби — нейното любимо кученце — беше болно и имаше висока температура. Вий знаете, че Буби страдаше от неврастения и въпреки грижите на двамата лекари положението му беше критическо. Също тъй известно ви е, че мадам Тодорка много обичаше своето кученце, което жестоко страдаше в малкото си креватче, изтегнато на пухената си възглавка и покрито с копринено одеялце. Тя го обичаше, но и Буби заслужаваше нейната обич, понеже беше интелигентно кученце и не ядеше неварено месо. Също тъй много добре различаваше валериановите капки от шоколада и млякото.

И тъкмо когато Буби имаше неврастенична криза, бай Тричко взе, та се обеси! Може ли по-голяма неблагодарност спрямо мадам Тодорка? Нима бай Тричко не държеше сметка, че плаحوвете на семейството му ще разтревожат Буби? Нима не си спомни, че той дължи нещо на Буби, а именно неговото старо юрганче, което мадам Тодорка подари на новороденото Тричково момиченце?

Температурата на Буби се покачи от тревога и то даже отказа да си изпие последната порция мляко.

Разбира се, мадам Тодорка изпъди из зимника семейството на бай Тричко. Но бог е над нас и вижда, че всяка друга на нейно място така би направила. Печално е без квартира посред зима, но не е ли триж по-печално, че температурата на Буби се покачи и то отказа да изпие последната си порция мляко? Нима бай Тричко не знаеше, че беднякът не може да умира, когато иска?

ПИСМА ДО ПРОВИНЦИЯТА

1

Няколко седмици, драги приятелю, как не съм ти писал по простата причина, че не може да се пише. Разбира се, не стачката е виновна, тъй като благодарение на аеропланите и машинистите, които ще пристигнат от Чехословашко, животът е потекъл нормално. Работата е там, че не мога да ти пиша нито умни, нито глупави работи. Ако напиша нещо хубаво и горе-долу умно, нашите философско-естетични цензори, обичайки хубавото и умното и чувствайки особена нужда от последното, ще си запазят върху него периметри с червен молив и за тебе няма да остане нищо. Не смея да напиша и глупост, защото Връбчо ще ме даде под съд, обвинявайки ме в посегателство на частната му собственост.

Въпреки всичко аз ще ти пиша някои делнични работи.

Вярвам, че в Пловдив, както и навсякъде другаде, всичко си върви по мед и масло, сиреч «на Шипке все спокойно!» В това съм сигурен, едно, поради това, че хазайката ми сънувала снощи такива работи, а друго — така пишат «Мир», «Пряпорец», назадничавият «Напред» и «барабар Петко с мъжете», т. е. «Радикал».

Впрочем, как може да не е добър животът в Пловдив, когато най-главният въпрос — прехраната — се уреди отдавна.

Навярно ще се интересува как отива универси-

тетът и какво ново има из столицата. Към университета отивам твърде рядко: само когато искам да изкажа на г-н професора С. С. Бобчев моите съболезнования.

Пусти български пословици! Ето какво значи «Роди ме, майко, с късмет, па хвърли ме, ако щеш, на боклука.»

В университета ходя и когато искам да видя министър Буров в неговата невинна поза на пастир между овци, т. е. да чуя вдъхновената му реч всред народняците-студенти. Едно време, драги приятелю, ти беше в недоумение как е възможно сред златната ни академическа младеж да се свие бухалско народняшко гнездо и дали въобще студентите народняци не са интелектуални пеленачета и нравствени инвалиди от I категория, буква ж. Не знаей дали тези мои колеги имат жълтичко около човките си, но знам, че жълтият метал изобилствува в касите на бащите им, под чийто блясък те тъй ослепяха, че насмалко щяха да минат Рубикон, поемайки столичните трамваи. Академическа младеж, знаеш! Златна академическа младеж! Погледаш ги, погледаш, па стане ти приятно и току виж, устните ти съвършено несправедливо прошепнат: наплевать!

В столицата няма много нови неща. Новите милионери вече остаряха, новата жандармерия не е ново нещо, защото виждал съм как при залез се завръщат стадата от паша, а нови мерки против спекулантите няма и. . . — слава богу — на вятъра няма да отидат излишните пари за храни и отопление на арестуваните, както е случаят с погромниците. По тази работа много ми е мъчно за правителството. Арестува ги наведнъж, а сега трябва един по един да ги пуска

Прехраната в София е отлична, па и животът твърде весел. Който се съмнява в думите ми, може да посети «Алказар», «Кабарето», «Амброзия» и пр. богоугодни заведения. Покрай сантименталните физиономии на новите милионери редом с футуристично гримираните хайлайфни дами, в съседство с неколцина гвардейски

офицери, чиито униформи ненапразно наподобяват перушината на пауните, жално-милно седят и земеделски «интелигенти», с извинение, нещо като депутати. . . тъй, че ако някой ти е разправял, че в София населението «не си дояжда», той просто се е подиграл с тебе. Проследи към полунощ някой алказарец и ще се убедиш, че «населението» просто повръща от преяждане.

Друго нещо за столицата няма да ти пиша, тъй като само цензурата ще го прочете, па може и да не го прочете. Ще прекратя вече писмото си, тъй като трябва да си вадя нареждане за гласуване. Радвам се, че моментът за изборите е добре избран и няма да има блъскане, понеже голяма част от избирателите сами са се обърнали на бюлетинки, а казармите и затворите на урни.

Мислех да дойда към Пловдив, но понеже нямам автомобил за връщане, отлагам тази работа, а пък аз винаги пътувам с автомобил на връщане, от любов към природата. Хайде сега до писване, па като пристигнат машинистите от Чехия, ще намина към Пловдив.

КАРНАВАЛНО ШЕСТВИЕ

Заспах и сънувах:

В открита талига, скръстил ръце на гърди в костюма на Людовик XIV, стои Стамболийски. От дясната му страна в расото на монах от ордена на капуцините Цанко Церковски-Бакалов държи палмово клонче и пее тропари. Отляво на Людовик XIV á la Риналдо Риналдини стои Ал. Димитров и гледа право напред. Отзад на каруцата, увиснал на разтока, се люлее д-р Данев, маскиран до кръста като Бисмарк, а оттам надолу — с червени французки панталони. На 7—8 крачки пред каруцата, смирен и кротък като дева Мария, водейки впрегнатите в каруцата биволи, върви Тодор Тодоров. Над каруцата в ореол от златни лъчи лети невинно бяло гълъбче — това е дух свети, сиреч Геннадиев. Виолетовата му сянка пада над каруцата. От двете страни на каруцата по постлания с персийски килими паваж тежко стъпват 82 земеделски депутати, въоръжени като рицари от средните векове. Непосредствено зад тях върви Маджаров в одеждите на Шейлок от «Венециански търговци», усмихва се от време на време и намира с лявото си око. Най-последният от 82 тежко въоръжени рицари се обръща от минута на минута, поглежда към каруцата и киха. В профил той прилича на Драгиев.

На една дистанция от 6 крачки върви втора група. Върху китайска носилка, сред пухени възглавници, облечен като велик мандарин, почива Ал. Малинов. Зад носилката, с твърдите крачки на генерал в оставка, маскиран като Тахир бег, крачи Андрея Ляпчев. С дясната си ръка клати ветрило над Малинов, а с лявата се чеше по тила. До него, облечен като халдейски мъдрец върви Чапрашиков. На гърба му е натоварено шадраванчето от Градската градина, опаковано с чамови дъски и с етикет: «Нямала си баба белица или обратно за Сърбия.» Всички останали от тази група са маски-

рани в морави костюми на испански графове, на гърдите си имат златни медали, кантовете на гащите им са от злато, токовете на обувката — също от злато. Всички поглеждат към Малинов и пеят: «Стани, о мила, що сладко спиш!»

*

Не много след тях вървят по 5 в редица във всевъзможни костюми от ясночервен цвят 39 души. В първата редица е Янко Сакъзов. До половината той е облечен като хусар, оттам надолу в червена рокля. На главата му стърчи гвардейско калпаче. Дясната му ръка държи меч от мюнхенска мукава. От лявата му страна подскача на един крак Пастухов, облечен като Кольо Пощата от Ненчовия цирк. Заедно с Янко те пеят парчета от «Феята на карнавала», повишавайки гласовете си на «Що не слушах аз бавачката!» В същата редица са: Джидров, костюмиран à la Ник Винтер, Асен Цанков — като дебърски бозаджия и Ил. Янулов — по късо либаденце, бели гащи и с холандски дървени обувки. Останалите са във всевъзможни костюми. Всички вървят с наведени глави и пеят: «Подигнете си челата».

*

След тях идат другарите от Шарения мост. Всички са облечени като работници революционери и пред всекиго има малка барикада от тъмночервено сукно във вид на тезгях, на който пише «парламент». Всички са въоръжени с учебни дървени бомби.

*

Подире им скрибуца погребална колесница, окичена в зелени бръшляни венци. Каруцата е без коне и нея я мъкне Георги Занков. В катафалката лежи прострян дядо Василий Радославов с железен кръст на

гърдите и дървен над главата. Георги Занков пее: «Приидите на последнее целованіе» и «Упокой, господи, грешнаго раба твоего».

Не много след тях идат петковистите в костюмите на Шилеровите «Разбойници», а след тях, облечен в мантия, съшита от акции и банкноти, крета Тончев и С-ие.

Като опашка на шествието, маскирани като шансонетки, с напудрени лица, къси рокли и широки деколтета вървят радикалите и пляскат с ръце, пеейки: «Трендафила мерише, бодилото бодеш».

След всички тези групи върви народът, маскиран като петмилионно стадо овци.

Заспах и сънувах карнавално шествие.

ПИСМО ДО ПРОВИНЦИЯТА

II

Скъпи друже,

Наричам те скъпи не защото в действителност ми си толкова скъп, а по простата причина, че в столицата всичко поскъпнява с изключение на глупостта и руските балерини. Първият продукт е в такова изобилие, че с рационалното му използване скръбната наша валута чувствително би се повдигнала. Знаеш, че има по света много хора, които уреждат странни колекции. Седя и си мисля: да му скимне на някой ексцентричен лорд да откупи най-тлъстите български глупости, сума пари ще паднат от тазгодишните течения на «Дневник», «Мир» и «Земледелско знаме». Тъй например изявляванията на Цанко Бакалов немалка ценност представляват. Напразно злите езици се стремят да подбият авторитета на г-н поета министър, разправяйки, че интервютата сам самичък си ги писвал, без да го пита някой бръснат ли е кадията. Това съвсем не засенява светлата му личност. Напротив, трябва да се възхитим, че човекът може сам със себе си да говори, без да е бил при Дънов.

Аз си представям как застава бай Цанко пред огледалото, как се почесва по тила и изведнъж с нисък поклон пита себе си:

— Какво ще речете, г-н министре, за комунизма?

— За комунизма ли? (Тук той заема войнствен вид и се тупа по гърдите.) В блатата край Марица не растат борове и върби не виреят по скалистите родопски върхове. . .

Туйто! С високопоетически сравнения бай Цанко окончателно съсипва комунизма! . . .

. . .
. . .
. . .
. . .

Разбира се, ти може да попиташ как така журна-

листите приемат тия сковани интервюта. Моля, моля, трябва да се има пред вид, че «Руссаген» отдавна престана да пълни колоните на пресата със своите хуморески за Деникиновите победи, а пък читателите трябва да се залъгват. Така например най-независимият в. «Дневник» е почнал художествена изложба на земеделски лидери и тиражът му, слава богу, нарасна — набъбна като общоделската партия.

Рекламират се хората! Избори идат! И народняците направиха вече първото «салтомортале» — издадоха предизборен позив, за да лекуват българския народ.

След Исуса втори Тодор Тодоровци намират, че народът е заразен, болен. Не е доказано дали българският народ е болен, но стара истина е, че душевно болните негови синове винаги са го смятали за овче стадо. Изхождайки от тия съображения, «революционерът» Ал. Славовишки е приготвил санитарен персонал, наречен жълта жандармерия, а народняшките банки от любов към болния народ, знаейки, че на болните винаги се препоръчва диета, усилено работят, за да ни спасят от всякакви продукти. Радикалите, това абстрактно понятие, още не са се явили със своята радикално-реформаторска програма, чрез която отново да поемат «отдолу» властта. Уви, много ми е мъчно за г. Влайкова, който изля всичкото свое красноречие против стачката, за да увери Стамболийски в любовта си, и все пак не можа да седне на министерско кресло. Наистина, не беше голям труд за него да си затвори и без туй полузатворените очички, но все пак трагично е да останеш с пръст в уста. Не е шега! Сега трябва пак да провъзгласяват, че ще дойдат «отдолу», а всъщност току виж, че са дошли отгоре и народът ги смъкнал отдолу, както при първите избори. Иди ги утешавай след това! Демократите пък героически запретват ръкави за борба, разбира се, не с глада, не с черната реакция и скъпотията. Борбата е да се спечелят няколко хиляди гласа, за да се закрепят акционерните им дружества и невинни банки. Либералите също се групират, милват и окучавават, за да изпълнят пословицата за краставите магарета. За широките и цанковистите не смея нищо да кажа, тъй като за умрелите лошо не се говори. Във всеки случай пожелавам им царствие небесно. Крити-

ческо е положението на г. Генадиева. Аз искрено го съжалявам. Онези спиритисти, петковистите, пак ще вземат да го плашат с духа на Петкова. А пък той, какъвто си е честен и набожен!... Не знам, но струва ми се, че е светотатство с душите на умрели грешници да се перат кирливите ризи на живите им потомци.

Друго нещо, друже, няма какво да ти пиша. Животът в София си тече нормално. Все тъй са пълни театрите, булевардите и градините, все тъй ревностно глупците излагат бръснатите си физиономии по витрините на «Алказар», все тъй земеделските водачи свиват дясната си ръка в юмрук, заканвайки се на спекулантите, а с лявата ревностно делят тлъстите гешефти и на края... нашият любим Връбчо все тъй трагично се усмихва. Правителството готвело списък на спекулантите, но от скромност в този списък не са се кандидатирали нито Ал. Механджийски, нито Омарчевски, нито кой да е от благородните дружбашки дейци. Списъкът бил почти готов, но правителството не се решавало още да пристъпи към арести не защото до изборите има още доста време и гюрултията на този трагикомичен блъф ще се позабрави, а просто от хуманност. Времето, знаеш, в София е сега така приятно, така е красиво лазурното небе, тъй нежни са вечерните теменужни сенки — как да вземеш да арестуваш макар и на шега толкоз хора! Освен това трябва след туй един по един да ги пускаш, тъй като, право да си кажем, безсмислено е след изборите да държиш в килийките своите златоносни ортаци.

Цензурата всеки ден се вдига и не може да спадне. Дяволска работа!

Сбогом, скъпи друже!

ПЪРВОМАЙСКИ СЛУХОВЕ

По случай Първи май комисарят на външните работи в Съветска Русия др. Чичерин поздравил генерал Деникина в цариградската му резиденция. Като прочел телеграмата, генералът нищо не отговорил, само въздъхнал три пъти издълбоко и поискал чаша вода.

* * *

Видните наши милионери Чапрашиков, Боев, Гешев и т. н. събрали помежду си крупни волни пожертвувания, с които купили 5 пакета III-качествен тютюн за пленниците ни из Сърбия и Гърция.

Упорито се носи слух, че барон Гендович пишел в затвора сонети с памфлето-сатиричен характер, които щял да издаде под заглавие «Долу кождерите!» Книгата щяла да има предговор от г. Ал. Механджийски и щяла да бъде препоръчана от Министерството на просветата.

* * *

.....

* * *

Очаква се новата камара да гласува увеличение субсидията на безпартийния философ Ст. Михайловски по-

ради заслугите му към народа с печатаните в «Напред» статии против «Крайните елементи». Подобни статии г. Михайловски имал складирани около 2 тома нето (без френските цитати), но чакал одобрение на валутата си, за да почне износа им.

ХРОНИКА

Между «економисаните» материали от Арсенала, в Народния магазин са складирани и доста конопени изделия, предимно оглавници и въжета. Според непроверени сведения земеделската парламентарна група била решила на всеки свой избирател да подари по един оглавник като символ на народовластието. За създаване неразривна връзка между избиратели и избраници оглавниците щели да бъдат метнати на главите на първите, а краищата им събрани в Земл. дом на ул. «Врабча». Тъй че при подръпване избирателите веднага да влизат в сношение с първенците си; сиреч, ще се получи нещо като дружбашки телефон. Подобен телефон щял да бъде построен и в парламента, тъй като дружбашките депутати изпозаспиват, особено през горещините, а Райко трябва по три-четири пъти да дава знак за ръкопляскане. Колкото за въжетата — те ще останат в резерва. Един ден все ще потръбват заедно с малко сапун за народовластническите «величия».

* * *

Тъй като агенцията «Руссаген» не е издавала наскоро достоверно комюнике за събитията в Русия, редакцията на «Червен смях», за сметка на същата агенция, съобщава следното:

«Според една радиотелеграма, получена през нос «Добри Надежди», на последния конгрес в Москва Ленин предложил на Троцки да се покръсти. Троцки отказал. Станало сбиване, Ленин извадил ятагана си и наранил смъртно Троцки.

Последният, преди да издъхне, забил пет куршума в черепа на Ленина.

Последният също умрял. Като научил това генерал

Врангел, веднага настъпил до Москва и се коронясал за император. Всички болшевишки водители избягали на Северния полюс.»

* * *

Из столицата се носят тенденциозни слухове, че спекулантите пред вид на възможността да се наложи някакъв данък върху капиталите им щели да избягат в странство и даже народняшките капитали очаквали пристигането във Варна на един трансатлантически параход. Доколкото ни е известно, такво нещо няма. Капиталистите съвсем не мислят да бягат из България, а само ще прехвърлят капиталите си в странство, изхождайки от единствената патриотическа причина — да намерят добри климатични условия, защото атмосферата в България била много влажна. Във всеки случай едно е сигурно — никой от капиталистите и спекулантите не смята да бяга, докато го «преследват» дружбашките идеолози.

* * *

Пред вид наближаването на конгреса на широките в столицата ще бъдат докарани 30 американски пръскачки със син камък, тъй като бай Янко искал да дезинфектира партийните си лозя от появилата се левичарска филоксеря.

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП

ПРИ ЧУДОТВОРНАТА ИКОНА

Беше ми тежко на душата. Дали защото джобовете ми са толкова време леки, дали вследствие изпитата бира при откриването на журналистическия клуб, на което не присъствувах, или вследствие някакви сърдечни трагедии — не знам. Знам само, че помъкнат от многоглавата човешка река, нахлуваща в преддверието на руската черква, озовах се пред чудотворната икона, и то, по чудо, без да си ступя някое ребро. Отскочиха само няколко копчета от жилетката ми, стойността на които пресметнах около 4,80 лева в българска валута, но най-сетне на кинематограф да бях ходил, пак трябваше да платя 7—8 лева. И застанах пред чудотворния лик на дева Мария в мистично очакване да чуя от нея някой премудър съвет. Но иконата, въпреки че бе съобщила на един от колегите своето желание да отиде при генерал Врангел, продължаваше да мълчи, може би, защото бабичките не ѝ даваха ред да промълви и тя нещо. Застанал сред многобройните богомолци, аз реших да ѝ се помоля, па белки излезе и от тая работа нещо.

«Пресветая Богородице — започнах мислено, — аз наистина съм малко грешен, но баба ми е много набожна и леля ми е попска дъщеря. Не съм ходил на черква често, но когато умря бай Петър, на когото имах да дължа 780 лева, аз не стига, дето цял месец ходих в черква, но запалих и две свещи. Тъй че особено важни причини за обтегнатостта на нашите отношения няма. Пък и нещо необикновено от тебе не очаквам, макар че ти си чудотворка. Искам само три неща: първо, да озариш с дух свети народните представители, та законопроекът за студентските такси да остане в архивата, второ, да осениш с мъдрост и доброта хазаина ми, и най-сетне, да внушиш на редакторите да дават поне два пъти заплата в месеца. . .»

Прочел скромната си молитва, аз се приготвих смирено да напусна божия храм, когато внезапно, без да притежавам телепатическите познания на д-р Радавна, почнах да долавям мислените изповеди на околните.

Скромна русокоса госпожица, премрежила сините си очи, със сълзи щепнеше:

— Дево Марийо, пречистая мат Богородице, знам, че от тебе не може да се скрие нищо, но ти си добра, премъдра и прощаваш всичко. Аз пък някакви тежки грехове нямам. Още повече и ти си била млада и знаеш какво значи младост. Той е гвардейски поручик. Иначе е много добро момче. Веднъж ме е водил даже в «Ренсанс». Но какво да се прави! Това беше през август. Той и на мама каза още тогава, че ще се венчеем. Вярвай ми, Богородичке, той ще се ожени за мене.

Изтрила бликналата по лявата буза сълза, госпожицата се прекръсти и целуна рамката на чудотворната икона. А пред нея, пъшкайки, застана нисичък, пълен 45-годишен господин. Погледнал през златните си очила светия лик на Богородица, той започна:

— Аз не искам да се оправдавам като фарисейн, наистина, имам няколко греховце на душата си, но, хелбете, човещина е. Един господ е непогрешим, а ние сме смъртни. Колкото за това, дето разправят, че съм спекулирал, да прощават. Па и оня непрокопсаник, рошавият гимназист, дето вечер ми вика «Член четвърти за тебе, член четвърти». . . — много се лъже, дево Марие.

Привел очи, той навярно забележи порядъчното си благоутробие и продължи:

— А колкото за това, че съм малко нещо пълничък, то ми е по наследственост. Баща ми продаваше шерденчета и пак беше дебел. . .

Изгубил нишката на спекулантската изповед, аз долових оправданията на една скромно облечена жена:

— Как да го не бия, майко пречистая — разправяше тя. — Не е човек като човек. Идва ми винаги по полунощ. Нарязал се като казак. . . а, пардон. . . прощавай за националната обида! Ти не ми се сърди, че казах «нарязал се като казак». Що си е право, право си е. Мъж ми, като беше в Одеса, там се научи да пие.

Той знае и руски, дево Марие! Ама защо му е това знание. За да ме псува и по руски, зер малко беше по български, румънски, сръбски. . . па и по руски. Та как да го не бия, майко. На, вече 6 деца имаме, а той, каквото вади, пропива. А в къщи! Ето, сега не дават и хляб с купони. Купувай бял по 5 лв., а па само на Стоянчо му не стига кило и половина. . . Как да го не бия, дево Марие! Ще го бия, ще го бия, та белки му дойде акълът. А пък ти, майко, ако можеш, направи това чудо, накарай го да не пие. Виж, иде зима. Па и дърва нямаме, въглища нямаме, децата са боси и. . .

Доскуча ми да слушам оплакванията на тази жена, която изглеждаше с не особено добри намерения спрямо мъжа си, и се обърнах на другата страна.

— Пропуснахме случая и това си е — разправяше мислено як, едър селянин, който по блясъка на очите си приличаше на земеделски финансист. — Да, изпуснахме случая. Можехме да си оправим и валутата, и територията си да разширим и скъпотията да премахнем, ама на. . . Трябваше, базирайки се на закона за отчуждаването, да турим ръка на тая икона, па накриви си калпака! Хайде, Богородице, оправи ни финансите, кандардисай съседите да ни върнат заграбеното, внуши на спекулантите да не грабят.

Няколко крачки зад него добре облечен възрущък господин се оправдаваше:

— Е, какво, джанъм! Какво, като съм взимал. И господ, що е господ, и той без рушвет не може. . . На, преди да го помолиш за някоя услуга, свещ ще му запалиш, тамян ще му кадиш, метан ще му правиш. . . а пък аз какво съм взимал? Само оня еврейн! И кога беше това? Ехе, още когато бях на служба. Години, години има оттогава. . .

Заслушала се в молбите, изповедите и натякванията, чудотворната икона мълчеше угнетена от непосилен морален товар. А по стълбите все повече и повече се притискаха любопитните. . .

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП

ЕСЕННИ ДНИ

Сутрин. По улиците загърмява дневният шум. През полуотворения прозорец долита плачевният глас на хазайката, която и тази сутрин е в опозиция с парламентарното болшинство. . .

— Как не ви е грях! Осем лева бито мляко, сякаш пиле мляко ми продаваш — осъжда и анатемосва тя рунтавия шоп, който, съзнал своето привилегировано положение на член от властващата династия, снисходително се усмихва.

— Ако сакаш!

Под прозореца, превил се от утринния хлад като въпросителна, малък търговец на цигари с всички сили възхвалява стоката си:

— Картело! Шест за лев!

А отсреща, посрещайки 32—33-ия листопад, госпожица Катя оглежда своето сантиментално напудрено лице и сякаш ѝ се иска да прошепне: «Есен, есен. . .»

Зачервени от утринната хладина, свежи и сантиментални като тъмнозеленото небе, из всяка врата изхвъркват спретнати сивополи ученички и чуруликат. Сякаш се отварят вратичките на малки дървени клетки и изхвъркват лекокрили птички, сливащи своите сребристи гласчета с глухия ропот на шумната улица.

Есен. Както всеки други път, и тази година тя изля своята благодат: руменобузи, спретнати ученички и търкалящи се по улиците диви кестени.

Есен — начало на учебни години. Начало на учебните години и на българската политика, захващани винаги с водосвет по бойните полета и винаги завършвани с поправителен изпит в някоя чужда столица. Струва ти се, че като излезеш на улицата, веднага пред очите ти ще се мерне лепнато на стената небесно послание, започващо със скромното заглавие «Манифест към българския народ».

*

По улицата пълзи пладнешкият многоглав поток. Единствените артисали придобивки от войната, тежкоподвижните камиони, пхтят като подлежащи на чл. 4 спекуланти и вдигат облаци бронзов прах, в който се къпе многоликата тълпа. Песимистично настроени чиновници, сигурни кандидати за небесния рай, минават с бързи крачки, въздишайки изтежко, когато погледите им спират на някой току-що отворен кош с грозде, и в очите им се чете: «Свийте знамената си за по-добри дни.»

Ето и добродушния бай Тодор, най-веселия човек в една от столичните дирекции, когато началото на месеца го гали със златните си криле, и най-великия атеист към 25 число. Как да не отрича човекът смисъла на битието и как да не рисува черепи по масата си! Вижте какво хубаво грозде!

Пудросани по четирите световни направления, чиновничките нервно крачат и дважд по-нервно разговарят:

— Знаеш ли какво ми каза? «Госпожице, вие сякаш сте откраднали профила на Франческа Бертини!» И това, представи си, Анче, когато подначалникът се качваше!

— А пък ти нали не му обърна внимание?

— Разбира се! Казах му само, че ние излизаме в 7 часа от работа и аз си отивам по «Леге».

Накичен чак до покрива с почтени и непочтени господа и дами, столичен трамвай, най-нещастното превозно средство, скърцайки и ридаейки, провира се между тълпата, готов всяка минута да предаде богу дух. Подир него припкат две-три ваксаджийчета, а солиден стражар налага задниците им с волска жила.

— Е-е-ех, и туй било живот! Ял-недожал, спал-недоспал. . . Слагай в общата си вестници, защото камъчетата бодат, и пак недей се гръмва в сляпото око!

Свинщина, адаш!

— Не роптайте, чада Христови! Спомнете си за многострадалния Йов!—възкликва издебнал случая протестантски проповедник и тръгва, разтваряйки библията си пред носовете на двамата отчаяни.

А вечер, когато столицата блесне в златните си огър-

лици от хиляди електрически лампички и небето е далечно и хладно като чужда валута, по улиците загърмяват файтони, в които прясновдъхновени бакхусови жреци възхваляват тънките шицета. От тротоарите тежко въоръжени леки жени се усмихват с розовите си деколтета и боядисаните си устни, а от витрините подигравателно поглеждат наредени нови обуца и сякаш нарочно повдигат и клатят етикетите си със 700,750 и прочие лева. По средата на улицата, окачил на гърдите си новата трикилограмна пиринчена корона, прегърбен под бремето на милионите си рими, върви всепознатият Димитър Даскалът, мъдрият шеф на вестникопродавците.

— Но какво неморално виждате в «Тъмни зори» — възкликвава стройна, сочна дама и отминава прилепена до своя млад съпътник.

— Впрочем, аз ще ви се издължа, няма какво да ме спирате на улицата, да, ще ви се издължа. Ето ви сега 50 лв. Остават още 850.

Разтютюкали се като над Версайлски мир, трима господа стоят и единият нервно потропва с бастона си:

— Аз да съм народен представител, веднага бих внесъл законопроект за киселите краставички.

— И при това слагат по една чинийка. . .

Пред дверите на жълта двуетажна къща стои гологлав, с пръст на устни, възстарицьк човечец и навярно разсъждава по хамлетовски «Да бъде или не?» — представлявайки си в не особено ярки цветове лицето на съпругата си, спотаила се в коридора с голяма дървена лъжица в ръка. Улицата все повече и повече затихва. Далече някъде някой дрезгав глас в полутъмната «На друм легнах, майко, на друм заспах» — а на близкия отворен прозорец грейва облото лице на някоя вакарелска Дагни и към нея пристъпва Нагел с хлебарска престилка, почесвайки се по лявото си бедро. Без всякакви церемонии той почва да ѝ се обяснява по немски в платоническа любов.

И вследствие обърнатите на вересия чашки, вследствие спомена за някоя умряла любов в душата ти възкръсва някаква смътна, ласкава песен, но едва раззинал уста, за рамото те похваща някой елегантен рицар със засукани мустачки.

— Всичко си има законност. Еднъж ти казах да не пееш, два пъти. . . най-сетне всичко си има законност... Хайде с менека. . .

Напразно уверяваш, че пръв път в живота си пееш. И получил по гърба си няколко космати народовластия, запътвам се към дверите на някое полицейско «Всех скорбящих радость».

А от тъмнозеленото есенно небе вечната бездомница, бледоликата луна, се усмихва като прясна пита кашкавал и сякаш ти завижда:

— Блазе ти! Барем тая вечер ще имаш безплатна квартира!

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП

НЕСРЕТИ И УТЕХИ

Ако след изобилния дъжд от несрети, с който Саваот обля грешната земя веднага след сътворението ѝ, не бе поръсил и малко утехи, то човечеството въпреки всички Дарвинови теории отдавна би прекратило своето сънливо съществуване. А колкото са несретите, тъкмо толкова са и техните противоотрови — утехите.

Макар поповете да анатемосват спирта като дяволско питие, той все пак си остава главната утеха за човечеството във вида на бездънен океан, в който се потапя мировата скръб. Впрочем, поповете не са особено откровени в тия анатемите. Това биха потвърдили широките им джобове, в които, как да е, все се е спотайвало някое сантиментално шишенце. Па и ако спиртът беше дяволско питие, то божият син в Кана Галилейска не би се занимавал с дяволски работи. . . Както и да е, аз не мисля да влизам в спор за алкохола, едно, от достатъчно уважение към него, друго, от баналността, с която е облечен този спор още от времето на най-големия въздържател — отец Ной. Пък и много други утешения има на този свят. Иначе аз не мога да си обясня спокойствието на г-да офицерите от Жокей клуб, които виждат как небето ги провокира всеки път, когато по улиците биват разлепвани афиши за конски състезания. Какви астрономически загадки се крият в конските състезания, не знам, но знам, че колчем се оповестят такива състезания, веднага над столицата почват да надвиват тежки облаци и рухва дъжд. Дали господ се сърди на офицерите, че си губят напразно времето, не е достатъчно ясно, но че офицерите от своя страна стрелят към небесата сърдити погледи, това би схванал всеки.

Но все пак офицерите се утешават.

— Това не е от господ — разправя едно гвардей-

ско офицерче, — това е от св. Илия. Като ни види събрани, той веднага почва да рони сълзи.

— Е, какво му влиза в работа нему, та плаче и кога трябва, и кога не трябва?

— А бе той за себе си не плаче; плаче за нас, че ни отнеха втората дажба.

Друг гладко обръснат подпоручик, подрънкващ о шпорите си ежедневно от 11 до 12 и половина на ъгъла на «Леге», се утешава:

— Нека е тъй. Нищо не губим. Щом конските състезания привличат облаците, то нищо не остава освен Министерството на земледелието да внесе законопроект за конски състезания. Нека се предвидят субсидии и щом настъпи суша, вместо някакви духовни ществия и молитви — хоп! — конски състезания. . .

*

Както и да е, офицерите лесно се утешават. Но по-друг е въпросът с безмонетните цивилни синове на майка Българийка. Достатъчно е да погледнат оловеното октомврийско небе, за да плъзне в душите им река хладна скръб, особено ако вентилаторите на общата не оказват никакво препятствие на тротоарните вадички и локвички. И ето, застанал пред витрините на Марко Костурков, възстаричък човечец, който по пребоядисаното си сетре прилича на някой вечен архивар-регистратор, плачевно нарежда:

— Тежко, тежко. . . Страшен е животът. . . Страшен като този вълк — мърмори той и блещи очи срещу препарирания вълк във витрината на Костурков.

— Успокой се бе, господин Тричков, — увещава го негова възраст мъж, сух и спокоен като новоназначен пристав.

— Хубаво, аз да се успокоя, но кой ще успокои зимните студове? Ето я, нà! Зимата иде.

— А бе зимата ако иде, и лятото не стои я!

— Де го лятото?

— Де го! Зад зимата.

«Архивар-регистраторът» се възмущава:

— Тебе ти е леко, та се шегуваш.

— А бе леко ми е! Леко ми е, разбира се; хората си купуват балтони, аз пък продавам. . . Как да не ми е леко без балтон?!

— Ех, ами питаш ли ме? Целия ден с две кифли съм и купичка кисело мляко.

— Брей, голяма работа! Ами питаш ли кмета на Корк — кора хляб не е турял в уста 47 дни вече.

— Та все за него ли мислиш? — мърмори «архивар-регистраторът».

— А бе кой мисли за него?! Исках да те утеша.

Да, добре е, че има за всяка несрета и утеха, иначе. . .

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП

МЕЖДУ ЧЕТИРИ ОЧИ

— Откога те търся! Моля ти се, ела за един момент! Имам да ти кажа нещо между четири очи.

— Да дойда и за два момента, но не мога да ти услужа. Пет стотинки нямам!

Приятелят се сърди:

— Кой ти каза, че искам пари назаем? Страшен негодяй си ти. Компрометиращ ме само пред хората. Това е вече. . .

— Е, добре де, добре. Слушам. . .

Приятелят се връща и започва:

— Знаеш ли какво — много интересна работа. Вчера следобед отивах си дома. Качвам се по стълбите; бях си изул обувката да не цапам и случайно погледнах в прозореца на хазайчето. . . Какво се смееш? Случайно погледнах! Представи си, оня студент! . . .

— Представям си!

— Е, какво ще речеш за това?

— Аз няма нищо да кажа. Да видим какво ще рече баща ѝ някой ден.

— Да, но тия работи стават между четири очи.

— А бе и в Дирекцията за С. Г. О. П. ставаха между четири очи, но виж колко очи чакат резултата от подробностите на следствието.

— Всъщност, дирекцията отдавна имаше някакъв особен, някакъв мистичен вид. Приличаше на замък на чудесата!

— Сега пък рицарите от кашкавалния замък ще отидат в централния.

— Дано, дано! Аз съм земеделец, ама що си е право, то си е всекиму драго! Да вземат сега и да им обещат по една пита кашкавал, че да видя аз тях! Сега довиждане, пък колкото за хазайчето, друг път подробно.

Приятелят ми си тръгва, тръгвам си и аз и се за-

мислям. Хубаво каза моят приятел. Да им обещат по една пита кашкавал на шията и да ги накарат на «Ле-ге» и «Търговска» да играят аржентински танци. Само едно е опасно: тези рицари на кашкавалната пита са изяли цели вагони кашкавал. Зъбите им ще позволят ли да висят пред устата цяла пита, върху която да се сплитат очите на тъпата, която е тъй гладна за «каш-кавал и зрелища»? Съмнително. Би могло да си устроим нещо друго, по-интересно. Сега, когато Московският художествен театър ще даде спектакли само за ограни-чен кръг публика и по-голямата част от столичани ще останат с тихия копнеж за някое по-художествено зре-лище, защо да не задоволим този копнеж? От това няма какво да изгубим. Плюс това можем да направим и малко политика с южните си съседи, като устроим на-пример едни олимпийски игри на площад «Ал. Нев-ски». А работата е много проста: ще се облечат рица-рите на кашкавала в древногръцки одеяния и вместо щит — по една пита кашкавал. На главите им — лав-ров венец от картофи, мантиите — от «позволителни», а в десниците им вместо мечове — по един пирон от по-голям номер. И тъй като са арестувани досега около 80 души, а добър е господ и за повече, нареждат се на-чело с най-главния! И в стройни редове двама по двама понасят се плавно напред. А хор от всички търговци, техни братя по дело, образуват мощен хор и пеейки а ла «Феята на карнавала» —

Всички търговци обичат кашкавал,
а после дохождат на тоз печален хал!

— ръсят дирекционните рицари с шепи кафе и сол. Операторът на Модерният театър не изпуска случая. А щом шествието стигне до Окръжния съд, излиза про-курорът и ги посреща с трогателна реч.

РАЗКАЗИ БЕЗ СЪЛЗИ

*На приятелките ми
с разстроените нерви*

1. ДОМАШНИ ПРИЯТЕЛИ

По улица «Мария Луиза» върви черна погребална про-цесия. Вчера призори добрият бай Добри се раздели с жена си, кредиторите си и чиновническия щат. Скри-буца второкласната катафалка, мърмори нещо свеще-никът, а последната, третата жена на покойника трие сълзите си и бавно пристъпя.

— Ех, поне възрастни деца остави. . . — шепне някаква бабичка на съседката си, стройна елегантна дама.

Почти на края на процесията вървят трима отлични приятели на бай Добри.

— Да, господа. . . — въздъхва първият — покой-никът бе доста нещастен човечец. . . Три пъти да се жени — три нещастия, три жени — три кръста да из-несеш по черния друм на живота! . . .

— Ех, не беше пък дотолкова нещастен. Аз съм по-нещастен от него, защото аз изнесох двата му кръ-ста — опечалва се вторият домашен приятел.

— Не, все пак не си нещастен, колкото мене, който изнесох и трите кръста на покойника — мърмори тре-тият. . .

По булевард «Мария Луиза» скрибуца погребална колесница. Вчера призори добрият бай Добри се раз-дели с третата си жена, кредиторите и домашните си приятели.

2. СВАТБА

По улица «Пиротска», малко по-нататък от кебапчий-ницата на Мишо, върви венчално шествие. Венчава се Митко файтонджийчето. На преден план една гайда и една хармоника свирят «Чардаша». Яка му душица на Калман.

Младоженикът е трогнат, а булката се мъчи да се усмихне под трисантиметровия пласт от пудра.

— Ангели в небето пеят — възнася хармониката, акомпанирана от гайдата.

— ... За лю-боф-та... — довършва младоженикът и пластично се люшка. Редом с него се люшка и братът на булката, а от джоба му се подава едно пресушено шише от мастика.

С малко по-големи усилия, и младоженикът се изкачва през десетте стъпала на черквата «Св. Никола». Попът надве-натри свършва церемонията, но затова пък с подobaващо внимание събира таксата. Процесията пак се нарежда и тръгва. Ново нещастие за Калман. . .

— Но без жени съвсем не мо-о-же пък — възторжено се провиква кумът.

— Розите губят зрак без слънчев мрак — допълня шаферът.

А младоженикът, трогнат, очарован, изпълнява мистични танци с жена си и реве:

— Едва след бра-ка за нас е ясно... че сѐ по-жубави са чуждите жени. . .

Жена му печално го поглежда.

Улица «Пиротска». Венчава се Митко файтонджийчето. Една хармоника и една гайда свирят парчета от «Чардаша».

РАЗКАЗИ БЕЗ СЪЛЗИ

1. ЗАВЕЯН ЧОВЕК Е ПЕТРОВ И ТОВА СИ Е!

Професорът очаква г-н Петрова от два часа, а г-н Петров навярно е в «Шуменската»! «Тик-так-тик!» — шепне часовникът; «тик-так-тик» — Петров няма да дойде! Професорът се почесва по голото си теме и дърпа от угасналата си лула. «Щеше да дойде в 8 часа, а сега е 10 вече! Завеян човек е този Петров!»

Професорът става, разхожда се из стаята, мръщи се на окачения на стената Хамсунов портрет и мърмори: «Завеян човек е този Петров и това си е!»

Минават още 10 минути. Професорът се почесва по голото си теме, дърпа угасналата си лула и чака. После сяда и чука с луличката по масата, за да отърси пепелта.

«Так, так, так» — издава звук лулата.

— Влез, влез! — отзовава се професорът.

Никой не влиза.

— Влез де, влез де, Петров! Отворено е!

Никой не влиза. Професорът става, отваря вратата и вижда, че няма никой.

— Скандал! — възмущава се той. — Дойде, почука и си отиде! Завеян човек е Петров и това си е!

2. ДОЛУ АЛКОХОЛЪТ!

— Ако не бях те учил, нямаше да ми правиш тези комедии — трагично се усмихва старият кръчмар.

— Долу алкохолът! — кряска дългокосият му син и излиза из вратата.

— Долу алкохолът, а пък не знаем какво ще ядем след туй — мърмори кръчмарят и поднася мезе чинийка с кисели краставички.

Вечер. По калната улица припада бледосиня мъгла. Из калта се слага и дига черен силует и изчезва в мъг-

лата. В малката кръчмичка дългокосият син чертае на бялата стена с въглен: «Долу алкохолът!»

Връща се бащата и вижда нашарената стена.

— Аман вече от тези твои шарки!

— Долу алкохолът! — възмущава се синът и ходи нервно из кръмата.

Старият кръчмар зачерква «долу» и пише «Горе алкохолът!»

«Долу алкохолът» — пише на другата стена синът.

Бащата трие с престилката насълзените си очи и почва да зачерква новото «долу».

— Долу алкохолът! — креска дългокосият.

— Ще ми пропъдиш мющерияте бе, синко! — прохленчва прегърбеният старец.

— Долу алкохолът!

— Горе алкохолът!

3. ЕДНА ЛЮБОВ

Още през есента, когато небето се усмихваше със сините очи на малката Кети, той ми откриваше решението си.

— Четири години, как я обичам. Обичам я толкоз, че ако ми я отнемат, аз не бих преживял нито един ден! Щом разбере, че не ме обича. . .

От дърветата се ронеха мъртвите златисти листа, по краищата на които сякаш имаше петна рубинена кръв.

— Обичам я тъй много, тъй много, че ако знаех, че тя ще дойде при погребението, че ще се надвеси над смъртното ми ложе, тъй че меките ѝ коси да докоснат безжизнените ми страни, а малките ѝ устни да поздравят за миг бледното ми чело, аз не бих се поколебал за този щастлив миг да си тегля куршума, макар че на масата би стояла лъжливата бележка: «Застрелвам се, защото съм туберкулозен.»

Той навярно нямаше револвер, та се самообеси. През спуснатите завеси се промъкваше златисто снопче лъчи и трептеше в безжизнените му очи. В стаята беше мрачно, миришеше на тамян и свещи и тягостно пълзяха сподавени плачове.

Тая, за която той беше посегнал на себе си, разбира се, дойде.

— Но аз не мога да гледам мъртъвци, затова няма да влезна при него — отекваше тихичко звънкият ѝ млад гласец.

— А за какво дойде тогава? . . .

— Аз ли? Знаеш ли защо? Ти беше негов добър другар, а и сега си близък в тази къща. Аз чух, че въжето на обесен човек донасяло щастие. Погрижи се, моля ти се, да ми запазиш едно парченце!

НОВОГОДИШНИ ПОДАРЪЦИ

На българския министър на външните работи съветският комисар др. Чичерин е изпратил една червена тетрадка по нотно пение, за да си поупражни дрезгавия глас.

* * *

Редакцията на «Червен смях» ще издаде новогодишна брошура «Ораторското изкуство на Демостен и земеделската парламентарна група». Брошурата ще бъде с оранжева подвързия и кратко ръководство към парламентарното болшинство, имащо за цел да го запознае с членоразделната реч, като в същото време към брошурата бъде прикрепен и един тълкувател на нечленоразделните земеделски звукове.

* * *

Неизвестен благодетел е изпратил в демократическия клуб 20 каси лимони, за да им увеличи апетита за властта.

* * *

Група работници са приготвили едно картонено министерско кресло за бай Янко и разкошна дървена сабя с трикоьорни висулки за «другаря» Пастухов.

* * *

От Вътрешното министерство специална комисия ще обходи участъците, придружена с 10 тежки камиона. На всеки стражар ще бъде подарено по едно шише денатуриран спирт и една нова волска жила за сурвачка.

* * *

Икономическият блок със съдействието на Близкоизточния културен институт и столичните дамски благотворителни дружества ще подари на пленниците по един чифт налъми, а на инвалидите — албумче с картини от войната и по един екземпляр от Вазовото стихотворение «Отечество любезно, как хубаво си ти!»

1921

КОЛЕДНИ АРМАГАНИ

На постовия стражар пред вратите на къщата на министър-президента дядо Коледа предал една географическа карта на Нова Гвинея, Патагония, Мадагаскар и др. сфери на влияние на зеления интернационал. Пътят за България не бил отбелязан, тъй като румънските власти са забранили транзитирането на стоки и добитък, произхождащи от Белгия, България, Полша и др.

През комина на бай Янковата къща дядо Коледа пуснал едно евангелие и един съновник с кратка бележка: «Утешавай се с евангелието и тълкувай златните си министерски сънища.»

Пред вратите на Народния магазин е стоварена една галъота с чл. 4 с оранжеви закачалки. Кирил Павлов и Нихиелес отказали да се закачат.

На ул. «Витошка» по стълбите към танцувалния салон «Радикал» дядо Коледа оставил едно биберонче и хайдушката песничка «Когато, мамо, порасна!»

Под възглавницата на Тодор Тодоров той мушнал едно червено дяволче и тезисите на Третия интернационал, а на камериерката поръчал да му слага компреси на всеки 5 минути, за да го спаси от апоплексия.

Пред Министерството на просветата е оставено едно тенекиено локомотивче, което да помогне на м-р Омарчевски при пренасянето на Университета, Рисувалното училище, Народната библиотека и пр. в конезавода при Божурище или в с. Дермендере (Пловдивска околия).

Д-р Генадиев е получил едно стъкло парфюм да задуши миризмите от трупа на либералната коалиция.

Лично на Атанас Телефончето дядо Коледа е предал за в полза на «народния» поет една оранжева корда за синята му цигулка.

Ляпчев е получил една колорирана фотографическа снимка на Министерството на войната, а Чапрашиков — пейзажи от Дедеагач.

Христо Цанков-Дерижан по случай именния си ден е получил уверения от м-р Омарчевски, че по-подходящ директор на Народния театър не може да се намери никъде по света.

Генерал Жеков е получил с наложен платеж всички непродадени екземпляри от Кирил Христовата книга «Животът на генерал Жеков».

На всички пълномощни министри е изпратено по едно букварче и по чифт оранжеви ръкавици.

В Главната дирекция на статистиката дядо Коледа е депозирал един въпросник по преброяването, с който пита дали избитите през войната се смятат за живи и дали живите след войната не можем да ги смятаме за умрели, и трето: още колко килограма «месо за топове» има в пределите на велика България.

На столичния кмет е поднесено от страна на бедните граждани благодарствен адрес за непоказаните към тях грижи.

За пролетарските деца дядо Коледа, както винаги, забравил да вземе армагани, а шишето с ливанто, предназначено за младенеца Христос, е било изпито от един стражар, който го помислил за джибровка.

ДЯДО КОЛЕДА

Може би дядо Коледа нямаше да пристигне тая година по простата причина, че винаги той се вестява след полицейския час и арестуването му е почти сигурно. Па и съмнително е дали не е направил първото си вече благодеяние в зимника на някой полицейски участък, като е оставил в ръцете на стражарите част от бялата си брада, в замяна на което е получил няколко камшични белега — символ и дата на съвременния полицейски порядък. Но възможно е белобрадият дядо да е излязъл по-практичен и съвсем да не се е поскъпил за даровете си и още с влизането си в участъка да се е провикнал: «Та това всичко е за вас, братя стражари! Господин старши, ти мастика ли пиеш, или сливовица, а? Заповядай бе, приятелю, аз съм дядо Коледа и в торбата ми има, каквото поиска ваше благородие!» Негово благородие като истински благородник ще прекара ръкава край носа си и направил няколко кисели гримаси и зевсови жестове, ще пийне «колко за атьр».

Както и да е, но дядо Коледа, изглежда, че е пристигнал, защото хазайнът закла прасенцето си, а добрата ми съседка Пенка Едрата искаше да заколи мъжа си, понеже не ѝ купил прасе, а сам той би можал да заеме мястото на коледна жертва. Па и някои други признаци показват, че дядо Коледа за хатъра на лигата на народите е пристигнал в България. Така напр. из улиците оживлението е значително пораснало и Янко еврейчето си дере гърлото пред джамията: «Заповядайте, господа, солници от камилска кожа! Как не ги е грях, как не ги срам!» А едрогърдеста слугиня подтичва с пълна мрежа и съвсем не може да се познае дали мрежата е причина да подскачат гърдите ѝ, или последните люлеят мрежата. На всичко туй отгоре постовият стражар е натиснал едно циганче ваксаджийче и философски пледира с него: «Че лъскаш, жено врачанска, оти утре е Коледа!» Циганчето от своя страна

плюе на ботуша му, навярно, за да изкаже възмущението си от стражарската временна трудова повинност. Все пак, значи, дядо Коледа е дошел и не остава нищо друго, освен да поискаме препоръка от някой оранжев депутат, за да си получим армаганите. Какви ще бъдат тези армагани, не е лесно да се разгадае, още повече че не притежаваме и телепатическите магьоснически дарби на всеизвестния Чорни. Но все пак в торбата му има доста армагани и ако той не се подплаши, че ще го сметнат за незаконно забогатял, то с щедрост, присъща на Телефончето, ще разнесе по стълби, покриви, комини и деколтета своите коледни дарове.

АМЕРИКАНСКО НЕЩАСТИЕ

Из алеите на морската градина край високия бряг се разхожда мургаволик хлапак, пъхнал ръце дълбоко в джобовете си. На устните му дими малка пожълтяла цигара, а в очите му се сплита смях и загриженост. По успоредната на брега алея се разхождат празнично облечени граждани и гражданки и по гладко обръснатите лица сияе безгрижие и доволство. След тях няколко пъти с нервни крачки минава мургавият младеж, заглежда се в лицата и болезнено свива устни. Неочаквано, когато оживлението в градината се е значително увеличило, той хвърля пред краката на една дебела мисис своя отъркан каскет и се затичва към морето. На самата стена той спира, обръща се към запналата го тълпа и печален вик се изтръгва от гърдите му: «Сбогом, господо, сбогом, госпожи!» Един миг жълтото му палто се развява на повърхността на морето, после изчезва под водата, после пак се показва, а на брега тълпата се увеличава и ропот и уплаха се понасят.

— Боже мой, горкият младеж! Удави се... удави се! — кърши ръце бледолика госпожица.

— Безумец — мърмори стар банкиер и намества златните си очила.

— Лодка, по-скоро лодка! Едно въже! Какво се колебае! Няма ли кой да скочи? Кой знае да плава?

— Ето го. Показа се, показа се! Той е още жив. Пак потъва! Боже мой! Боже мой! Потъна.

Няколко секунди мястото, където беше се показал младежът, стои спокойно, но неочаквано водата закипява и главата на младежа се показва, сетне ръцете, гърбът и с движенията на опитен плавач младежът се понася към брега. Огромната тълпа е смаяна. Но ето младежът е на няколко метра от брега. По лицето му засия усмивка и звънливият му глас се понася над учудената тълпа:

— Почитаеми госпожи и господа! Едно щастливо

чешастие ви накара да се съберете тук, за да чуете, че най-добрите четки за зъби се продават в магазин «Реклама» на улица «Франклин». Елегантна изработка, гарантирана трайност и най-износна цена. Има с дървени дръжки, сребърни и костени. Почитаеми господи и господа, заповядайте в магазин «Реклама»!

ИЗ ПРЕСАТА

Вестник «Заря» съобщава:

«Според едно частно съобщение настъпил е пълен обрат във военното положение на малоазиятския фронт. След първите си неуспехи гръцките войски са се окопитили и предприели отстъпление, като остават в ръцете на неприятеля много плячка.»

Интересен обрат! Това, без всякакво съмнение, е тактикос мегалос. Окопитват се и почват общо отстъпление, като оставят в ръцете на неприятеля много плячка! Повече от героично! След неуспехите — успешно бягане. Изглежда, че гръците действително се окопитват, сиреч петите на славните Ахилесови потомци се обръщат на копита от припкане.

* * *

Нашият хумористичен събрат «Земледелско знаме», след като поздравява с «добре дошел» зле посрещнатия президент, с достойнство съобщава думите на г. Стамболийски, казани във Варшава:

«Първият резултат от моята обиколка на Запад е, че България биде приета в Обществото на народите. Надявам се, че и другите резултати не ще закъснеят да се почувствуват.»

Че приемането на България в лигата на народите е подвиг, не ще и съмнение; подвиг, по-голям даже от изгонването на цар Фердинанда. Но че и другите резултати от обиколката не ще закъснеят да се почувствуват — и в това не се съмняваме. Даже още сега се чувства колко милиона струва обиколката на президента.

* * *

Във втория брой на «Развигор» Николай Райнов, като разправя за балканската поезия, чиято мисия е да укротява, твърде скромно заявява:

«Орфей ще дойде наново да раздвижи Балканите, да раздвижи хората, които са станали зверове.» И изпаднал в съмнение, че Орфей вече е дошел, заключава:

«Да. Негли Орфей ще дойде наистина. Лъжа е древната басня. Най-големият певец на древността — е сигурно жив.

Николай Райнов»

Не се съмняваме, че Орфей ще дойде, даже мислим, че най-големият певец на древността е жив. Само защото тирето не е точно пред самия Николай?

* * *

В същия брой професор Балабанов се оплаква. «На моята бележка от няколко реда, в която казах всичко онова, което е в Художествения театър, отговори ми се с милион и половина статии, често доста дръзки и смешни спрямо простите и кротките мои мисли. Особено се изпошари зеленият мой кон.»

Мислим, че г-н Балабанов не трябва толкова много да се оплаква, че му изпошарили зеления кон. Това е навярно жестока последица от войната. Така например в първия брой на «Старозагорски окръжен вестник» четем други напасти и изпошарвания на добитъка.

«В окръга има задържани «юва» добитъци, а именно: при Даскал Атанасовската община едно женско магаре със сив косъм, рязана опашка и остригана грива; при Хасковската община едно мъжко магаре на 6 години — косъм пепеляв и дясното ухо от дъно отрязано; при Туловската община един катър, женски, 15-годишен, на муцуната бяло, лявото око изтекло, а дясното има перде; при Гледачевската община едно черносиво

магаре на около 8—10 г. с белези: дясното ухо отрязано до половината и виси надолу и пр., и пр.»

Както виждат читателите, не само зеленият кон на г. Балабанов е пострадал. Само че защо притежателите им наедно с проф. Балабанов не се оплачат на някое дружество за покровителствуване на животните?

ХРОНИКА

Заинтересовани театрални акционери, след като научили, че оперетните представления в частните театри се считат за оперети и фарсове и се облагат с 20 на сто данък, питат: като фарсове ли са класифицирани частните диалози между директора на Народния театър и подведомствените му артисти, или и те се смятат за комични опери.

* * *

Министерството на финансите имало сведения, че досега са депозирани само 100 хиляди запалки за маркиране, а в страната имало около 600 хиляди. Тъй като не било възможно да се маркират, щяло да се ликвидира с употребата им. С тази причина си обясняваме защо навсякъде гражданите хвърлят на купищата запалките си и кметството не смогва да изчисти улиците от тях.

* * *

Арестуваните по народната катастрофа либерали са приготвили един дълъг и енергичен протест по повод съобщенията за съдене демократи и народняци. Авторите на протеста апелират към жилищните комисии да се намесят за запазването на квартирите им, като не допуснат да бъдат изместени от нови квартиранти, още повече сред зима. В протеста се съобщавало на правителството, че няма нужда да бъдат вкарвани в затвора други лица, тъй като те — радославистите — са вече достатъчно лежали в затвора и следователно — пригодни вече за министри в един коалиционен кабинет.

* * *

Според непроверени слухове Сава Добриянов щял да вземе участие в даваната в Свобод. театър кримин. драма «Шерлок Холмс», тъй като след последните си състезания с полицията се чувствувал достатъчно пригоден за тази пиеса.

ФАБРИКАЦИЯ

Малка черкваца в голям провинциален град. На плочите под иконите на дева Мария и великомъчениците са положени 15—16 деца за кръщение — нови доказателства за отлетяла девственост и нови кандидати за великомъченици. Въздебеличък поп, запретнал ръкави, бързо-бързо потапя младенците във водата и мънка нещо през прошарените си мустаци. Внезапно едно още некръстено дете се изплъзва от ръцете му и плясва на каменните плочи. Попът поглежда със съжаление и веднага се обръща към бабичката:

— Дайте друго, това се развали.

ИЗ ДНЕВНИКА НА ЕДИН РАПОРТЪОР

15 януари.

Предполагах, че никога не мога да бъда тъй ужасен, щото появяването ми в стаята на един началник-отделение да внесе толкова смут и тревога. А аз преброих 97 стъпала и разсъждавам: «Ще поискаме списъците — това все пак е едно антрефиле.» Отварям вратата вдясно и сядам на един стол, след което поздравявам г-н началника. Но началникът е в ужас. Сякаш моливът, който държи в ръцете си, е хубав револвер, който пробива 7 чамови дъски.

— Моля ви се. . . — бледнее началникът — аз съм приготвил една част. . . обаче, моля ви се. . .

— Дайте ми тогава само тази част. . .

— Но ако е възможно, почакайте!

— С най-голямо удоволствие. Аз ще почакам. . .

Лицето на г-н началника на отделението бледнее, сякаш около него има цяло отделение дяволи. Той се почесва по върха на носа си, налива си чаша вода, пие нервно, пак налива, пак пие. . . сякаш е началник на водопроводното отделение!

— Аз исках — мърмори той. . . — ако искахте. . .

— Както вий искате — отвърщам аз, мислейки, че началникът е в списъка на глобените, които бяха донесли в стайте си шерденчета, купени при Халите. Тръгвам да си отивам, а началникът ме дърпа за ръкава.

— Е, какво ще стане с червения лист?

— Добре е, много добре е! — недоумявам аз, но понеже съм рапортър, трябва да зная.

Но началникът изважда протфейла си, сочи ми един червен лист, а пръстите му треперят, треперят и устните му:

— Баща ми каза, каза ми. Идваха за червения

лист... един нисичък с обърната яка... трябва да беше бирникът.

— Добре, добре — авторитетно заявявам, разбирайки недоразумението, — гледайте във всеки случай по-скоро да ги внесете.

— Още следобед, още следобед... аз съм събрал 300 лева...

Излезнал вън, аз си спомних, че 97 стъпала се изкачвахме в Министерството на земледелието, а не тук. И пиша в бележката си: «Положението на чиновничеството продължава да бъде плачевно. Това, което се извърши за него, е тъй незначително в сравнение с постоянно растящата скъпотия. Повечето чиновници са задължнели, получават червени листове и пр.»...

18 януари.

Днес няма никакви новини. Почвам да се отчайвам, но изведнъж срещам колегата си Печенегов.

— Е?

— Отлично!

— И аз отлично!

— Знаеш ли какво, хайде да си разменим някои новини. Аз ще ти кажа нещо и ти ще ми кажеш.

Печенегов с трансцендентална усмивка се съгласява:

— Само че ти ще кажеш пръв.

— Ще ме излъжеш, после... няма да кажеш нищо! Ти почни пръв!

Той се съгласява и ми диктува за назначена висша комисия, която ще разгледа доклада на комисиите, които проверяваха дейността на подкомисиите...

Записвам си гердана от комисии и измислям редица административни промени.

— Брей, та и той ли е уволнен! Ами аз вчера бях при него!

— Да, да, но днес излезе заповедта!

Той ми съобщава и едно убийство, аз едно: «Застрелял майка си!»

Едва се разделяме, мене ми става тъй сантиментално, че викам след колегата си:

— Слушай, никой не е застрелял майка си. Аз те излъгах.

— Да, но и никаква комисия над комисиите. И аз те излъгах.

Тръгвам и пиша на бележника си: «Като последица от войната общото стопанско, економическо и политическо разстройство продължава да се шири. Никакъв живот, никаква сериозна дейност. Много от комисиите при министерствата са преустановили работата си.»

21 януари.

В бележника си веднага след антрефилето за конските самари и седла аз си отбелязах, че съм влюбен, за да не забравя. Отбелязах си, че тя е чиновничка на пишуща машина и когато говори, погледът ѝ сякаш се преежда през дългите ресници. Забравих само да си отбележа: с кестеняви коси ли беше, или руси. Ще хроникираме, че беше с руси, т. е. ще мисля, че беше в руси, защото те винаги ми се нравят... Станах тази сутрин и погледнах бележника. «Брей, та аз бях влюбен!»

Взимам самообръснача и почвам да се готвя за среща. Но бръснарят скубе, дере... порязва... и други глаголи. Затова пък аз си взимам бележка: «В много столични магазини се продават имитирани ножчета за самообръсначи. Предупреждаваме читателите и читателките си!». А, не! Читателките няма нужда! Те по принцип не се бръснат!... След половин час съм готов и гледайки в бележника си, аз си спомням, че днес съм щастлив. И така ми е розово на душата, че почвам да пиша статия «Розовото бъдеще на България!» Недовършил статията си, аз излизам и мисля за нея, за тази, чиито коси са или руси, или кестеняви. Наистина, Катя е добро момиче и най-главно — твърде откровена и мила. Тя била чиновничка на пишуща машина и мене ми се струва, че и сърцето ми е такава машина, а Катя чука с тънките си бели пръсти по него: «Так, така, так! Так, така, так...» Не забелязвам как пристигам в градоначалството. И наистина в градоначалството има интересни новини! Няма убийства, нито кражби, но Катя седи в тъгъла. Да, Катя, която свежда поглед, щом аз влизам, и цяла пламва в руменина.

— Какво има? — запитвам стражарите, сочейки с очи Катя.

— А бе една от онези. Споци я заловихме.

Нещо тежко ме удря в главата, завъртяват се многоцветни кръгове пред очите ми, коленете ми потреперват, сякаш не само в бележника ми има спомен за нея, но... Но аз излизам и бележа: «Столичното градоначалство е интернирало маса леки жени! Интерниранията продължават!»

ВИХРУШКИ

А бяхме си рекли: «Свърши се царството на зимата.» И даже земните ангелчета, същите тези ангелчета, чиито изящни крачета весело потропват по паважа, а боядисаните с кармин устнички ръсят слънчеви усмивки над многоцветните тълпи, същите ангелчета, казвам, биха почнали да закичват на облите си гърди бели пролетни деца — нежно снежни кокичета. Беше тъй приятно да тръгнеш по «Цар Освободител», да надникваш контрабанда или по взаимно съгласие в някое розово деколте, да кръстосваш поглед с някоя празнична блондинка, а вечер смехът на «подвижните» жени, както бе казано някъде, да звъни над сърцето ти като сребърно звънче от приказките на братя Грим. Да-а-а!... Но зимата, като всяка женица, си е коварна. Добра, засмяна, тиха, докато е млада, за да примами неопитните, а след туй — застарее ли, позакрепне ли — рев, крясък и шепа сняг по лицето. И ето, извиха се вихрушки, пилеят по паважите сребърни коси от снежен прах, а хубавите ни деца на престолния ни град крият помръзналите си нослета и рядко се мяркат. Но вихрушката не обезлюди столицата. Свила се над далечни градища, паланки и села, тя понесе като черно ято безчет съборни калимявки и наникнаха из улиците като черни купчинки старците съборни.

— Къде е, госпожице, Народното събрание?

Госпожицата се усмива и разправя:

— Наляво, дядо попе, че надясно и като видите паметника — от лява страна едно жълто здание.

«Дядото поп», към когото са отправени топлите напътствени слова на госпожицата, е толкова дядо, колкото съм и аз например. Той засуква 7-те влакна на левия си мустак и снисходително се усмива:

— Не съм още дядо, госпожице!

Но зимната виелица минава с рев между тях и напомня на току-що излупеното попче, че поука е столи-

ца и съблазънта величайшая. . . А горе тому, кто из- паднет во соблазън: . . . Макар че едно от отделенията на Александровата болница да функционира правилно и трескаво. . . И полчето навежда глава смирено и тръгва да дири Народното събрание с нервни бързи крачки, сякаш иска да внесе законопроект против валенето на снега. А «госпожицата» стои на ъгъла пред «Ана Фархи» и потропва с малкото си краче.

И свири зимният вихър студен, носят се облаци бели мушици, сякаш на небето има градинско увеселение и ангелите замерят ангелиците с шепи снежно-бели конфети. А в остро свирене се носи закана на нова виелица, която шепне: «Нито снежната, нито попската виелица ще бъдат страшни като мене. Яко самум пустинний ще се свия во столицата и понесла урата на трийсет хиляди оранжеви делегати, ще возпра пред дверите на «Ренесанс»! И тежко ему!»

КОГАТО. . .

К о г а т о читателите на «Червен смях» срещнат бяла страница или стари клишета, поместени за 41-и път, нека не се чудят на това, а си спомнят, че цензурата е под ведомството на 41-я министър на народната просвета.

* * *

К о г а т о вестник «Пряпорец» заскърца със зъби и изсипе две дузини евангелски проповеди, съсипвайки комунизма по четирите световни направления, не мислете, че редакторът му се връща от психиатрична визита. Той просто е преял и страда от стомашно разстройство.

* * *

К о г а т о земеделците говорят за народен съд, не мислете, че ще бъдат съдени народни грабителци, кръвосмукачи, гешефтари и пр. народни изедници. Съдът ще бъде все пак народен, защото народът ще бъде подсъдим.

* * *

К о г а т о сутрин отивате на работа и ви лъхне аромат от мастика или вино, не гледайте дали не се е пръснала някоя бъчва, а обърнете се да видите дали не се люлее след вас някой божествен делегат на църковния събор.

ИЗ БУРЖОАЗНАТА ПРЕСА

Няколко столични ежедневници съобщиха безинтересното и скучно съобщение:

«Досега за църковния събор са изразходвани 2 милиона лева.»

Голяма работа! Та какво са тези 2 милиона лева! Хората толкоз време заседават, разсъждават, прозяват се, гладят си брадите, поотпускат каишите си за по-лесно следобедно дишане и всичко туй засега само 2 милиона лева.

.....
Нека си заседават, нека си заседават старчетата!

* * *

Софийската газета «Ново време», върху зелената боя на която усърдно вече се слага мазен оранжев пласт, след като през последните дни истерически зовеше «обществото» да си вземе бележка от «новото злодеяние на комунистите» по повод раздаванията на общинските места, плахо съобщава:

«Варненското градоначалство е засилило контрола си върху пребиваващите в гр. Варна граждани от разни народности, предимно руските бежанци. Вследствие на това кражбите са намалели.»

Това вече не е вярно! Възможно ли е почтените руски генерали, помещици, фабриканти, търговци и всяческия всячина да се подозират... и то в кражби? Та мигар руските генерали бяха, които примесваха брашното за родната си армия с пясък и талк? Нима фабрикантите крадяха залъка на руския черноработ-

ник и нима търговците и помещиците обираха денонощния труд на одрипелите мужици? ... Не, това е невъзможно. Това са честни и почтени люде. Иначе нямаше да бягат от кръволюците болшевики.

* * *

Обезнароденият «Народ», може би, за да развесели малобройните си любими читатели, съобщава утешителната хумореска:

«Габрово. На 24 февруари небивало за Габрово събрание. Речите на другарите Пастухов и Нейков сразиха противниците. Комунистите силно смутени. Нашата партия крепне и увеличава своите кадри.»

Ужасно! Ужасно! Ужасно! Речите на другарите Пастухов и Нейков сразили противниците! Комунистите смутени, при това силно! Общоделството расте, крепне, подмладява се, пуска листа, филизи, корени и още малко и... да разцъфне като пурпурно лале... А пък някой току рекъл: «На 24 февр. небивало за Габрово събрание, т. е. никой габровец не е бил на събраниято, противниците сразени, сиреч буржоата рицарски подали ръка на победителя Пастухов, комунистите силно смутени, следователно от смущение никой не се интересувал мърда ли нещо в общоделския дом, партията крепне, значи, ланският сняг е по-слаб от широката партия... Весели работи за натъжените редактори на «Народ»!»

БОРБАТА СЪС СПЕКУЛАНТИТЕ

На улица «Пиротска» се струпала пъстроцветна тъпна. Мъже, жени, деца, глъчка и плач. В средата на тъпната верен служител на закона — рунтав стражар — дърпа за ръката 12—13-годишно хлапе, което реве истерически. По червения нос на стражаря личи, че той е въздържател и затова се въздържа от много обяснения и влече по паважа разплаканото дете.

— Пусни ме бе, чичооо — стене то и се напъва да се изкопча из ръцете на блюстителя на закона.

— Пуснете го де! — възмущава се суха остроноса бабичка.

— Я си гледайте работата — заявява стражарят и наново се заема за работа. Той дърпа, пъшка, псува и сипе фелдфебелски мъдрости!

— Какво е направило? — любопитствува бледолика ученичка и се провира учудена.

— Спекулантин, госпожице — заявява иронически някой.

— Продава цигари и трупа милиони! — смее се друг.

— Колкото крѝпки на гащите си има, толкоз милиони е натрупал.

— Пусни, пусни го! — съветва пак бабичката. — Сиромашко е!

— И хазната е сиромашка — философствува стражарят и дърпа още по-силно детето. Челото на «властта» е покрито с едри капки пот, а ръкавът на «спекулантина» се е разпрал и голите му меса блясват.

— Пусни ме бе, чичооо! — ридае пак продавачът на цигари.

— Ще я оправим, ще я оправим — пъшка бабичката и клати печално глава.

Стражарят най-сетне побеждава и повлича към участъка «спекулантина».

— Да се подведе под чл. 4 — киска се иронично някой.

— Смърт на спекулантите! — добавя друг.

А с твърди крачки, с астраганена яка, пуснал като авангард шкембето си, важно стъпва известен столичен гешефтар и тържествено се усмихва.

БАБА МАРТА

Със специален влак, който е специален, защото прозорците му са обковани с нови дъски от газени сандъци и във вагоните се носи специфичната мирис на стар чесън, иде баба Марта. Баба Марта! Наистина, странно звучи нейното старческо име. Колкото например учениците от Първата гимназия имат бабешки вид, толкоз и баба Марта е баба. Ех, разбира се, тя все пак има склонностите на столичната светица баба Султана, но, общо взето, в сърцето ѝ има повече пламък на хористка от Народния театър. А какво от туй, че още на първия ден сбръчкала вежди и поръсила по земята едносантиметров пласт пудра? Какво от туй, че разгневена, ще зафучи, ще размята поли из булеварди и хубавите краченца на столичните птички ще станат тъмносини или виолетови? Какво от туй, че някой бохем, току-що видял ясения слънчев лик и усетил на сантименталния си гръб първата струя от пролетен топлик, иде на битпазар и без съдействието на консорциума поднесе излишния си балтон, а старият Мордохай му наброи лепени с цигарски книги левчета и само след половин час бохемът отиде наново да го купува, подарявайки и жилетката си? Ех, Марта! Баба Марта, а толкоз млади копнежи и желания бликат в сърцето ти! От възторг ти се иска да разцелуваш всички жени, всички, само че хубавите направо по прясно боядисаните устни, а неестетичните свракички в знак на мистична обич — по крайчеца на новата корделка или най-положително — по устните на нейната добра приятелка! . . .

А пролетта звъни чрез сините очи на гимназистките, шушне през козните на незадомените стари деви, непрумели великата тайна на свободната любов, назърта иззад витрината на шапкарския магазин, усмихвайки се като златокъдра Рашел, и показва своето задоволство, като кара бай Георги кръчмаря да си трие ръцете и суче левия мустак. И напред, издигнала високо многоцветното знаме на полудевствеността, върви тя — полудете, полужена, — тя — многокапризната Марта — и зове към грях и слънце.

ТРАГЕДИЯ

Свежа мартенска утрин. По «Пиротска» минава първият трамвай, а далеч тръбата на Арсенала риде болезнено и провлечено. По двора минава брачна котешка процесия с тържествени и громки мяукания. Малката бяла котка на бай Веселин, в сантиментално настроение и сред свита изпитани бойци, обикаля градината и спира до стълбата — напук на Ото Вайнингер и съседката Анастасийка. И ето, почват лирични котешки обяснения и реверанси. А чистата бяла котка прави «персийски очички», грациозно се протяга и маха опашка галювно.

Подигнала крайчеца на шарената завеса, госпожица Анастасийка — отдавна причислена към архивата дева — наблюдава със сърцераздирателна трогателност движенията на влюбените. . . И тъй ѝ е печално, тъй самотно! Някаква ревнива искрица блясва в печалните зеленикави очи и тя полека отваря вратата. Показва се рошавата ѝ глава и десницата ѝ, въоръжена с чифт налъми. И. . . един от налъмите се стоварва като гръм от ясно небе върху бялата многожелана котка. Вторият удар е срещу най-сантименталния котарак. За миг по двора се разнася бързо мяукание и котешката брачна церемония се пренася някъде другаде. А госпожица Анастасийка закопчава разкопчалата се блуза и тържествено се усмихва. Ревнивата искрица в очите ѝ е угаснала и там се разлива тихо, безгранично задоволство.

КРОНЩАДТ

В бирарията той срещна един народняк.

— Здравсти, Стокилов!

— О, ти ли си бе, Иване! Я гледай, я гледай! Откога не съм те виждал!

— А бе голям град, много работа, малко време. . . Къде ще се виждаме? Е, ти как си? Ще пиеш ли една бира?

— Благодаря. Не съм вечерял.

— Ех, холан! Ще поръчаме малко кебапчета или пързולי.

— Виж, така може — съгласи се народнякът.

Седнаха на една маса и Иван Общоделски тържествено потропа.

— Кенлер, две халби — от черната — и 15 кебапчета. Няма ли кебапчета? Тогава четири свински пързולי.

Кенлерът се поклони и тръгна. Двамата приятели се усмихнаха и заприказваха:

— Е, вашите меншевики се размърдали, а?

— А-а! Голям успех! Гарантиран успех! Аз затова и черпя.

— Затова ли?

— Впрочем, не само за туй. Днес-утре очаквам младенец. Славно име съм му избрал — Кронщадт.

— Я гледай ти! Кронщадт, а? — Народнякът самодоволно се усмихна.

— Значи, Кронщадт? Ами ако е момиче?

Общоделски се замисли:

— Виж, ако е момиче, трябва да му се измисли друго име.

Кенлерът донесе бирата и пързолите. Народнякът дигна халбата:

— Наздраве, за велика обновена Русия и за душата на цар Николая!

— За обновена Русия и за Учредителното събрание — чукна чашата си Общоделски.

Пързолите бяха крехки, добре опечени и ароматични, а и бирата не беше лоша.

— Е, приятелю, с някаква си тържествена самонадеяност започна Общоделски, — пак ний ще спасим Русия от болшевиките. То, наистина, не се знае още, ама звездата на социалната демокрация блясва вече.

— Да блесне, да блесне, братко! Нямаме нищо против вас. Вие пак сте хора културни, разбрани и, тъй да се каже, винаги гледате по-трезво на нещата.

— Разбира се. Най-напред логиката и справедливостта!

— Справедливостта! А и ред, природни закони току-тъй не може да се изменят. Макар и да ни смятат за консерватори, но ний, народняците, сме били винаги за реформите.

— Та кой не е за реформите!

— Значи, по въпроса за реформите ние се допираме? — възтържествува народнякът Стокилов и глътне едро парче от пързолата, заливайки го с бира.

— А бе и по много други въпроси се допираме — добави Общоделски, — ами ще пийнеш ли още една бира?

— Да пийнем, братко, защо да не пийнем, а след туй от мене.

Чашите наново се напълниха, разговорът стана още по-интимен и трогателен. Общоделски почна да ръкомаха, да подскача, кряска, а Стокилов тържествено удряше с юмрук по масата:

— Свършено е с болшевиките.

— Свършено е! — почти пеейки, отговаряше Общоделски.

И чашите следваха една след друга. Общоделски изведнъж почувствува изблик от ентузиазъм и запя:

— Марш, марш, генералът наш!

— Генералът наш! — заплитайки се, пригласяше Стокилов и пляскаше ритмично ръце.

— Пързолите се свършили — забеляза внезапно Стокилов. — Да опържат луканки, а?

— Да опържат!

— Кенлер, луканки — заповяда Общоделски и изпусна на пода чашата.

— Аз такова. . . каквото щеш кажи, но болшевизмът залязва. . .

— Каквото щеш кажи! . . . но залязва — люшна се на стола Стокилов.

— Ами детето да го кръстя Кронцадт, а? Хубаво име, а?

— Славно! . . . Великолепно. . . Детето ще го кръстим .. такова. . .

Хайде ти да му станеш кръстник!

Ставам му. . . сега още. — Понатряскалият се народняк стана, люшна се тържествено и седна на пода.

— Ставай де, ставай! Нали ще кръщаваме? — разпери ръце Общоделски.

— Марш! Марш! Ге-не-ра-лът наш! — запя на срички народнякът.

Общоделски напрегна всичките си физически и душевни сили и повика кенлера:

— Платено, нали?

— Не е платено.

— Тогава плаща!

Разплатиха се и хванати подручка, излязоха. «Мария Луиза» пустееше вече. Тук-там се мярваше минувач или файтон.

— Аз не мога да ходя вече! — проплака Стокилов.

— Е, качи се на гърба ми тогава — трогна се Общоделски и приклезна.

Старият народняк хубаво се намести на гърба му, провлачи крака и запя:

— Марш, марш! Кронцадт е наш! . . .

*

В участъка се случи един оранжев народен представител, когато доведоха пияните приятели.

— Арестувахме ги до джамията. Освен че полицейският час бе минал, но единият яхнал другия и пеят, колкото им глас държи — докладваше стражарят.

— Гледай ги ти! Какво се развеселили пък толкоз! — усмихна се народният представител.

— За Кронцадт, господине, за Кронцадт! — скочи тържествено Общоделски и тутакси пак грохна на стола.

— Хм, за Кронцадт ли? Ти какъв си?

— Аз съм всякакъв. . . сиреч меншевик, което значи широк социалист. . . Същите тези, дето се бият с болшевиките!

— Долу болшевиките! — изръмжа народнякът и легна по корем на пода.

— Така! Така! Долу болшевиките! — добави дружбащът и повдигна падналия на пода.

— Да се освободят и с по един стражар да се изпратят до домовете им. Те са добри хора! — обърна се народният представител към пристава.

На улицата Общоделски, народнякът Стокилов и двамата стражари тихичко запяха:

— Марш, марш! Кронцадт е наш!

ПЕТНАДЕСЕТ ХИЛЯДИ РАБОТНИЦИ ИЗКЛАНИ ЗА ДВА ЧАСА

ИМАМИ И ДЕРВИШИ СЛИЗАТ ОТ ПЛАНИНИТЕ

Руската телеграфна агенция за Балканския полуостров «Волрос», която вероятно в пълния си състав се побира в някоя стая на IV етаж в столичен хотел, най-равнодушно съобщава следната ужасна касапница, макар вече от доста време да сме заговели.

«... Въстанието в Москва е потушено със страшна жестокост. Башкирска кавалерия под началството на генерал Каменев е изклала повече от 15 000 отстъпващи работници от Москва към Калужката заграда (в. «Мир» бр. 6238).»

Българанчо на първо време се уплаши от тая работа, потекоха му сълзи и всички косми на главата му настръхнаха. Туриха му термометъра — настръхнаха и близките му! 42°! Със студени компреси и лимони го свестиха, а после му обясниха:

— Работата е много проста бе, Българанчо! На едно канапе в телеграфната агенция «Волрос» седи една елегантна рускиня. Пред нея масичка, мастило и заглавие «Последни телеграми». В друго кресло седи и кашля стар генерал, току-що продал пагоните си на някой родолюбив българин за спомен. Пред огледалото е изправена друга млада рускиня с широко деколте, кученце, бастонче и гримирани очи. Разбираш ли?

— Разбирам! Как да не разбирам! Онези рускини, които са се числили към руския хайлайф.

Госпожицата пред огледалото плачевно се обажда:

— Наташа, не остана червена боя за устните ми!

Наташа вдига глава и казва:

— Червена боя ли? Виж какво пиша аз: «Башкирската кавалерия е изклала 5 хиляди работници!»

— Малко е — клати глава генералът. — Аз познавам башкирците. Те са страшно жестока пасмина. Най-малко десет хиляди са изклали!

— Наташа, аз няма да излезна с неначервени устни — проплаква пак госпожицата пред огледалото. — Малко ме интересуват башкирците!

— Ей — кипва Наташа, — малко ли ти е кръвта на 10 хиляди, за да си начервиш устните!

— Ако щат, 15 хиляди да са!

Този разговор се обръща в достоверно сведение, написва се на пишуща машина и право във вестниците.

— А ти, Българанчо, престани да трепереш. Както виждаш, тая работа не е много страшна!

Българанчо е пак недоволен.

— Ами какво значи тука това съобщение: «На Терек (Кавказ) имамът Шамил се е спуснал от планината долу и бие болшевиците.»

— Това е библейска работа бе, Българанчо. Помниш ли как едно време Самсон се спуснал сред пустинята и въоръжен с една магарешка челюст, избил хиляди филистимяни? Сега и имамът Шамил, и дервишът Исмаил, и факирът Шарихад са грабнали по някоя челюст и са се спуснали от планините. Но Кавказ е далече и ти можеш да се успокоиш.

Българанчо се успокоява, прекръства се и поисква една цигара от фактора.

КОЯ, КАК, ЗАЩО И КОЛКО ЛЮБИ

Студентките медички се влюбват от любов към науката: изследване на онова психическо разстройство, което движи температурата от 36° до 42°.

* * *

Всяки други студентки се влюбват за по един семестър и любовта им е причина за пропадане на първия изпит, но в същото време служи им и за утеха. Благодарение на любовта си те изучават географията на софийските околности и флората на Борисовата градина.

* * *

Ученичките от Първата соф. гимназия взимат пример от скорците в Градската градина. Любовта си почват със сълзи и завършват я с плач. Първите три месеца обичат безумно; забравят да си плащат в бозаджийниците, губят си учебниците в пощата и хвърлят парчета тебешир по минувачите. Следващите два месеца чакат развързката. На шестия месец в 6 ч. вечерта връщат писмата и поплакват: за красивото, хубаво и шикозно минало.

* * *

Ученичките от Втора гимназия се влюбват по три паралелки наведнъж, затова любовта им не може да се изследва.

* * *

Четиридесет на сто от ученичките на Третата гимназия не смеят да се влюбват, защото «мама не дава». Двадесет и два процента се влюбват от скука, девет — за театралничене, десет процента се влюбват от ревност, а останалите деветнадесет процента обичат искрено, пламенно и без всяко лицемерие.

* * *

Най-влюбчиви създания са чиновничките, които работят на пишущи машини. Сърцата им бият в унисон с тракането на машината. Смяната на любимите им е по-честа от пудренето им — 7 пъти на ден.

* * *

Чиновничките в Дирекцията на статистиката се влюбват, за да попълват статистическите данни на сърдечния си регистър. Обичат с мярка, хладно и разумно.

* * *

Особено разнообразна е любовта на телефонистките. Влюбват се по заповед, от набожност и в сънливо състояние. Любовниците сменят на всяка смяна — по на два часа. За главен доставчик на любими същества им служат 1 полк и Телеграфната дружина. Любовта на телефонистките е мистично дълбока и глуха — поради това те са глухи, когато им се иска линия.

* * *

Учителките от основните училища се влюбват на основание Христовата заповед: «Любите друг друга» През време на любовта им ушите и бузите на учениците са в нормално състояние. Ехото на сърдечна катастрофа се отразява върху темето на някой ученик във вид на малки издутини.

СЪРЦЕТО НА ПОЕТА

— Хубави са, много са хубави, ама широки!

— Ех, широки били! Туй да е болката! Я да видим! Червенобузата слугиня сложи тежко на стола пълния си цилиндричен крак и дяволито погледна обущарчето.

— А бе не са много широки! Къде са толкоз широки, че да не се носят!

— Излазят ми! На, сутринта ходих на фурнат а и левият едвам не остана на улицата.

Обущарчето приклепна до слугинята, обгърна с трогателен поглед целия ѝ крак и почна да пристяга връзките на обувката. След туй авторитетно поклати глава:

— Ще турим по една мукава, ще стегнем връзките и после два дни непрекъснато да играеш ръченица, пак няма да ти излезнат. Изуй сега и двете!

Слугинята прегъна тежкия си стан, поизпъшка и почна да изважда обущата. Обущарчето погледна в очи чирачето, двамата погледнаха цилиндричните крака на вакарелката, после пак се погледнаха в очи и по устните им цъфна загадъчна усмивка.

— Ха така! Дай ги сега!

— Ай, чорапът ми бил скъсан!

Чирачето и майсторът погледнаха и пред очите им лъсна едрият показалец, подал се героично през дебелия вълнен чорап.

— Кметът си подал оставката — пошегува се чирачето, а майсторчето стана и почна да търси мукава.

— Ще турим днес вестници, защото мукавата се свършила. Утре ще дойдеш да ги сменям.

Слугинята утвърдително поклати глава.

— Гледай ти! Какво пише на вестника?

Обущарчето разгърна вестника.

— Под-лис... Подлистник! Сърцето на пое-та!

— Трябва да е за любов! — усмихна се слугинята. — Прочети какво пише по-надолу!

Обущарчето тоже се усмихна и продължи:

— Сърцето на поета е белоснежна лилия, трепнала на зелената огледална повърхност на езерото.

— Стига, не струва! — обяви авторитетно слугинята. — И аз си изпуснах веднъж огледалцето в езерото!

Съгласен с критиката на своята любимка, обущарят съгна вестника на четири и го сложи в една от обувките.

— Стъпи сега!

Слугинята стъпи здраво с цилиндричния си крак и се усмихна самодоволно:

— Ха, сега е добре със сърцето на поета.

КОГАТО...

Когато туберкулозният «Народ» съобщава за «грамадно социалдемократическо събрание», то, преведено на реална почва, туй значи: «Събранието щеше да се състои, ако имаше слушатели.»

* * *

Когато редакторите на «Зора» съобщават, че борбата с болшевизма сега започва, то действително те започват борбата, защото току-що са получили по някой друг лев от касата на Демократическата партия.

* * *

Когато Лионската агенция убие за 78 435-и път Ленина или Троцки, то във Франция кабинетът има хрема, а може би треска.

* * *

Когато вестник «Мир» почва да апелира към законност, то пак се е размирило някое народняшко беззаконие или гешефтарско престъпление.

ИЗ ВЕСТНИЦИТЕ

Винаги добре информираният в. «Утро» навярно от любезност към читателите си предава следното невярно съобщение:

«Изобщо в България затъмнението почва към 9 ч. 42 м. и свършва към 12 ч. 25 м. по официално време.»

Това е вече прекалено. Макар да не сме кой знае какви капацитети по астрономията, но ние смело можем да кажем, че това съобщение на «Утро» е невярно или, най-малкото, непълно: затъмнението в България трае точно 24 часа всяко денонощие. И това затъмнение е започнало още от време оно и къде му е краят, д-р Дънов едва ли може да каже. А не само от улиците може да се наблюдава туй затъмнение. И в канцеларии, и в кабинети, и в църковен събор, и в партийни клубове, и в Народно събрание, и къде ли не! «Изобщо в България затъмнението» никога не е преставало, драги колеги.

* * *

Същият вестник в същия брой, но на другата страница съобщава:

«Фурните. В V участък вчера пом.-кметът г. Дечев е съставил 8 акта на хлебари, които са извършили нарушения около теглото на хляба.»

Значи, туй! Нарушения о к о л о теглото на хляба. Е, тогава актове са излишни. Щом нарушенията обикалят около теглото на хляба, но не се закачат със самото тегло, то можем да бъдем спокойни.

* * *

А вестник «Зора» предава цариградската кореспонденция на някой си бай Спиро със следните редове:

«Гръцкото комюнике от днес признава всички досегашни и съобщени ви вече победи на националистите с прибавката, «че гръцките войски се оттегляват по стратегически съображения и по заповед на главнокомандувания Папулас.»

Гледай ти! Значи, имало прибавка. Щом по заповед става туй отстъпление, не остава нищо друго, освен Атина да бъде окичена със знамена, тържествени надписи и под такта на музиката грациозните дъщери на Елада да изпълнят из улиците и площадите редица празнични и феерични балети. А пискюллията славна евзонска армия да се качи на корабите и право в Дедеагач и Солун, като гръцкото комюнике издаде още една прибавка: «По заповед на главнокомандувания Папулас армията ни напусна лошия климат на Мала Азия и вярна на своята «тактикокос мегалос», премина тържествено на европейския бряг. Дървен кон, както при Троя, не сме оставили, но постлахме земята с оръжие и кемалистите ще измрат от умора, прибирайки го. Тогава ние ще се върнем и без жертви ще влезем в Ангора.»

ПЪРВИЯТ ЕВРЕЙСКИ ПАЗАРЛЪК

Първият еврейски пазарлък с всичката му еластичност и тънките му фокуси е воден преди хиляди и хиляди години. И то не между други, а между Аврама и дядо господа. Во време оно, когато Саваот ходел още по земята и бил настроен спрямо градовете още по-зле, отколкото господин Стамболийски, хрумнала му основателната, но страшна идея да запали Содом и Гомор. Аврам, който, по всичко изглежда, е имал тънки търговски интереси с жителите на тия два града (навярно с табличка е продавал на содомянките червило за устни, пудра «Помпадур», крем «Стела» и др.), почнал пазарлък с господа за запазването на Содом и Гомор. Този исторически пазарлък е предаден в библията, битие, гл. 18, откъдето и го предаваме.

«И яви му се господ в Мамвриевите дъбове, когато седеше пред вратата на шатъра си в горещината на деня (2). И вдигна очите си, и видя, и ето, трима мъже стояха при него и като видя, затече се да ги посрещне от вратата на шатъра си и поклони се до земята (3). И рече господ: «Понеже голям стана викът содомски и гоморски и грехът им твърде тежък (21), да слезна сега да видя дали са сторили точно по вика, който дойде до мене, и ако не, да зная.» И като тръгнаха оттам, мъжете отидоха към Содом, а Аврам стоеше още пред господа.

И приближи се Аврам и рече: «Ще погубиш ли праведния с нечестивия? Може да има петдесет праведни в града: дали ще погубиш мястото и да му не простиш за петдесетте праведни, които са в него? Да не бъде ти да сториш таквоя неща, да убиеш праведния за нечестивия? Да не бъде това от тебе! Съдията на всичката земя няма ли да направи правосъдие?» И господ рече: «Ако намеря петдесет праведни вътре в града, ще простя на всичкото място заради тях.» И отговори Аврам и рече: «Ето сега почнах да

говоря аз, който съм прах и пепел: може от петдесетте праведници да няма петима: ще погубиш ли всичкият град поради петимата?» И рече господ: «Няма да ги погубя, ако намеря четиридесет и пет.» И продължи още Аврам да говори и рече: «Може да се намерят четиридесет?» И рече господ: «Няма да сторя това заради четиридесетте.» И рече пак Аврам: «Да се не разгневи господ, ако още говоря. Може да се намерят там само тридесет?» И рече господ: «Няма да сторя това, ако намеря тридесет.» И рече Аврам: «Ето сега почнах да говоря господу. Може да се намерят там двадесет!» И рече: «Няма да го погубя заради двадесет.» И рече пак Аврам: «Да се не разгневи господ, ако продумам още единъж. Може да се намерят там десет.» ... И отиде си господ, като престана да говори с Аврама; и Аврам се върна на мястото си (33).»

Както се вижда, пазарлъкът пропаднал. Господ просто е капитулирал пред търговската логика на Аврама и като се уплашил, че Аврам ще го убеди в безсмислието да се пали Содом, макар да няма нито един праведник в него, отива си, като престава да говори с Аврама, и Аврам се връща на мястото си. А господ навярно се връща в Народния театър да гледа «Крайт на Содом».

ПЪРВОМАЙСКИ

Съгласно новогласувания закон за жилищната криза Министерството на вътрешните работи е разпределило да се отнемат 10 от 14-те стаи на Яблански, всички излишни помещения на демократите и клубът на широките социалисти, който постоянно стои празен. В тези помещения ще бъдат настанени бездомни и бедняци.

* * *

Според една радиотелеграма от Лондон за ръководител на миньорската стачка е повикан д-р Джидров. Лойд Джордж обаче поканил Пастухов за усмирител на безработните и стачкуващи работници. За арбитър е определен Янко Сакъзов.

* * *

Д-р Данев е поканен от видни съглашенски дипломати за председател на лигата на народите, тъй като лигата имала намерение да фалира.

* * *

Пред граф Шеризе, председател на комисията по репарациите в България, са се явили г-дата Чапрашиков, Теньо Узунов, Ат. Буров, Ал. Механджийски и Ив. Ев. Гешев, и всички по-видни и богати българи, които са заявили, че с лични средства смятат да изплатят задълженията на България. Вестник «Мир» ще излезне със специална статия: «Патриотична ли е буржоазията, или не».

* * *

Вследствие постоянно увеличаващото ѝ се сред народа доверие радикалната партия решила самостоятелно да поеме властта.

* * *

Земледелската парламентарна група се е занимала с въпроса за народния съд. Решено е да се изпрати експедиция, която да гони Фердинанда и Радославова.

* * *

Според «Воля России» с едно радио от Москва Ленин е поканил широкосоциалистическата партия в България да влезе в III интернационал. Централният комитет на социалдемократите категорически е отхвърлил молбата му.

* * *

На Възкресение Христово народният поет Ив. Вазов е обиколил всички сиропиталища, инвалиди от войната, вдовици, сираци и пр. и им е раздал половината от спечелените на юбилея пари.

* * *

Един таен приятел на България е съобщил в клуба на либералите, че вместо великденско яйце ще ни бъде поднесен на тепсия Дедеагач.

* * *

През целите велики пости старците в светия Синод не са яли блажно.

МАНИФЕСТАЦИЯТА НА ПЪРВИ МАЙ

АВТОРИТЕТНИ МНЕНИЯ НА ЧЕСТНИ ХОРА

«Дневник»:

«Манифестацията на комунистите приличаше на погребално шествие: изключително жени, деца, болни, сакари, недъгави и пр., и пр. Буржоазията никак не се стресна и никак не крие истината. Даже един наш редактор попита със свойствената му духовитост:

— Каква е тази погребална церемония?

— Погребваме стария свят — отговори му един хлапак, — а заедно с него и продажната преса, само че без церемонии.»

«Мир»:

«С нами бог. На Първи май и най-големите неверници се убедиха, че бъдещето е на народнопрогресивната партия, защото много явно беше, че сам Саваот е народняк. Впрочем, това отдавна се знаеше: небето е почти винаги синьо. Но този път Саваот явно демонстрира своята ненавист към комунистите, като изсила проливен дъжд. По този случай ний ще устроим благодарствен молебен в руската черква.»

«Народ»:

«Още една победа! Тазгодишният Първи май показва растящата мощ на социалдемократията! Всички бяха удивени от величието на софийската манифестация. Не само че нашите редове бяха двойно повече от миналата година, ами тесняците бяха тройно по-малко. Те имаха-нямаха 1000—1500 души. Колко бяхме ние, няма да кажем точно, за да не се уплашат буржоазните партии, та да не ни приемат вече в коалиционни кабинети. Но най-важното е, че от комунистите никой няма да остане жив. Винаги непрактични и непригодни за живота, комунистите манифестираха под проливен дъжд, вследствие на което повече от 5000 манифестанти са заболели от пневмония, 4500 от плеврит, 1200 от инфлуенция, на около 3000 души още диагнозата не е определена. Според мнението на Евтим Николов едва

ли ще оцелеят двама-трима. А пък нашата многохлядна манифестация се скри през време на дъжда в будката на другаря Хамелеонов и нито един не се измокри. Тъй празникът на труда ще бъде гробница за софийските комунисти и ние оставаме най-силната партия в столицата. Ура! Да живее приспособителната демокрация.»

«Пряпорец:»

«Еврика! Вчерашният ден ни показва явно къде е силата и същевременно слабостта на комунистите. В техните редове манифестираха хора между 25 и 40 години, хора в разцвета на своята енергия и буйност, същевременно и на своята самонадеяност. Добре, но тези хора кога и да е ще остарееят и тяхната неразумност ще се изпари. Тогава, без съмнение, всички ще се запишат в демокрацията! Дигни челото си, моравъ демократио! Бъдещето е твоето!»

«Радикал:»

«Бедните комунисти! Тоя път съвсем се провалиха! Ний разпределихме нашите софийски съмишленици на всяка улица по един и само 10 души не ни стигнаха, за да обхванем манифестацията от начало до край. Скоро ще ги стигнем. Питайте, ако искате, най-добрите професори по математика.»

«Независимост:»

«Каквото щете, кажете, но манифестацията на комунистите тая година никак не беше величествена, а камо ли симпатична. Всички честни хора се отвориха.»

ГЕРГЬОВДЕНСКИ ПРЕМЕРВАНИЯ

— — — — —
— — — — —
— — — — —
— — — — —

* * *

Премерила се е на аптекарски везни радикалната партия. Констатирало се е чувствително нарастване на озлоблението ѝ. Видни математици успокоили м-р Костурков и Найчо Цанов със закона за пропорционалността, който гласи: «Колкото една котерия губи от влиянието си сред народа, толкова се увеличава озлоблението ѝ. В природата нищо не се губи.»

* * *

Към 10 часа сутринта на децимала пред двореца се опитал да се премери бай Янко Сакъзов. Поради чувствителното му отслабване децималът не можал да хване. Ще бъде премерен на кантарче с пружина.

* * *

На същия децимал Връбчо Добриянов е премерил една кутия, в която се намирала честта му. Кутията е дошла заедно със съдържанието ѝ 800 грама. Самата кутия е тежала точно толкова. Поради тази причина в. «Мир» ще даде обявление за купуване чест.

* * *

Не е пожелал да се премери д-р Геннадиев. «И да се
меря, и да се не меря, аз съм тежък човек. Само върху-
съвестта си колко тежести имам!» — рекъл докторът.

* * *

Премерени са акциите на театър «Ренесанс» и е констатирано едно значително спадане. Това се дължи на стачката на артистите и благотворното влияние на кинематографа.

* * *

Увеличили са се кахърите на в. «Пряпорец» и общо на демократическата партия. Лекарите са предписали на редакторите на демократическия орган да предъвкват ежедневно по една успокоителна статия.

* * *

Поискал е да се премери и д-р Радославов от Берлин. Поради обръсването на брадата му кантарът го не хванал.

* * *

Синодалните старци са отишли да се мерят на кантарите при Софийската гара, тъй като обикновените децимали били недостатъчни.

* * *

НАСЪЛЗЕНИ ХУМОРЕСКИ

МИНИСТЕРСКИ АВТОМОБИЛИ

Вестник «Народ» с нескрита завист предава следното трогателно антрефиле:

Държавен вестник от 15 того публикува указ № 41, с който се одобрява извършената по доброволно съгласие покупка на гуми за автомобили на г-да министрите на сума 310 000 лева.

Ето нă! И грустно, и апетитно, и сантиментално. Министерски автомобили! Само гумите 310 000! Па след това човек да не става министър? Та след това защо бай Янко правил сервилен аритлък с буржоазията? Ами шега ли е бе, джанъм! Като започне онзи ми ти автомобил: «пат-пат-пат, тутууу! Варда!» От ул. «Нишка» до двореца и обратно, от ул. «Нишка» до къщата на Теодор Теодоров и обратно, от ул. «Нишка» една визита на идейния братовчед Малинов. . . Славна работа, джанъм! Блажени, блажени министерски времена! . . . А сега: едно угнетено състояние, подобно на дъжделив майски ден, подобно на софийската им първомайска манифестация! . . . Мука мученическая!

СЛИВЕНСКИ СЪНОВНИК

Сливенската «Правда», по-правдива от военно правосъдие, след като си показва изпочупените зъби, като че ли на един дъх ще схруска всички комунисти по света, най-сетне изпада в дрямка и почна да пророкува:

— Ако сънуваш Ципорана — ще ти реквизират кравата за сърбите.

Ако сънуваш Ной Марков — ще отидеш на баня.

Ако сънуваш Арнаутчето минаджия — ще ядеш тюрлюгювеч с лютивя чушка.

Ако сънуваш д-р Данчев — Ленин ще даде нота на Стамбулски.

Ако сънуваш кмета — ще разтурят общината.

Значи, тъй: ако сънуваш кмета на Сливенската комуна, ще разтурят общината. . . Их, че хубавоо! Разтурват общината, ама не се произвеждат избори, а повикват за кмет, да речем, г. Станчо Нойков, почтения редактор на «Правда». Ето такъв съм да сънуват, разбирам, макар че сутринта ще кажеш: нейсе, барем насъне разтурихме комуната. . .

Хубав, хубав съновник. Ами ако сънуваш самия Станчо Нойков, издават ли свидетелство за неграмотност и чувствително душевно разстройство?

ЧЕРКВАТА ВЛЯВО!

Задъхващ се от топлото време, кореместият в. «Мир» съобщава:

Народният църковен събор днес продължи да разглежда на първо четене проектоустава. В днешното заседание архимандрит Евтимий продължи започнатата си вчера реч. Той въстава срещу опитите да се вкара църквата вляво.

Невероятно! Архимандрит Евтимий не ще да мести църквата вляво! А пък всички хора бяха зяпнали и чакаха Третия интернационал да я приеме! Даже от в. «Искра» Ив. Ганчев беше я провъзгласил за своя неlegalна секция!

ЖЪЛТА ПОДВЪРЗИЯ

Почитаемият в. «Дневник» твърде безучастно пише:

За Вазовия юбилеен комитет. На всички членове в комитета, който уреди Вазовия юбилей, е бил поднесен по един екземпляр от Вазовия сборник, разкошно подвързан в жълта кожа и подпечатан с инициалите на министър Омарчевски.

Юбилейният сборник е, значи, в жълта кожа. Твърде на място. Когато ти се постъкмят 700—800 хиляди

лева «народно дарение», ей богу, във всякаква кожа издаваш сборника и по всякакъв начин сменяш цвета на собствената си кожа. На, попитайте и Стоян Михайловски, народняшкия философ, който също като Вазов имаше голяма любов към синия цвят, и той ще ви каже: «Според сезона бе, братко, според сезона! Ето аз вече мисля в. «Напред» да излиза на оранжева хартия!»

МАЙСКИЯТ ПРАЗНИК В ПРОВИНЦИЯТА

Пак вестник «Народ», който навярно си спомня за значението на властта във време Пастухово, когато представите се изкачваха с камшиците си из помашките колиби в Родопите и кандардисваха: «Няма да те бием, ама ако дойдеш да гласуваш за нас. На, виж, фесът ти червен, значи, ти си социалдемократ!» Същият този вестник констатира, че на майския празник комунистите били по-малко в Шумен. Той шепне:

Комунистите претърпяха фиаско с манифестацията си. Въпреки големите им усилия и агитация можаха да изкарат едва 500 души с жените, децата и докараните от селата момчета. Обаянието им мина.

— Браво, браво — извиква от ул. «Ломска» новата общоделска главна квартира. — Браво, това трябва да е чиста истина! Ама нашите, широките. . . колко бяха?

— Трийсет милиона!

— Брей, не думай!

— Вярно, вярно, заедно с Амстердамския интернационал.

АКЦИОНЕРНО ДРУЖЕСТВО «ЕМИГРАНТ»

В колоните на в. «Мир» се мъдри следното «емигрантско» обявление:

ГОЛЕМИ ПЕЧАЛБИ чрез локална търговия специална американска служба ще може да си осигури този, който бъде ко-

респондент в провинцията на акционерното дружество «Емигрант», София.

Емигрант ли? Ами не можеше ли акционерно дружество «Бедняк»? Или ще речете, от емигрант до емигрант има разлика. С това сме съгласни. Съгласни сме още, че в това акционерно дружество могат да влизат патриотите около в. «Македония», «какieto русские эмигранты» и пр., и пр. чорбаджии и графчета, но и в. «Мир» трябва да се съгласи, че няма ги блажените времена, когато македонските, тракийски и пр. бедняци продаваха воловете си за пушки, а старите влхви развяваха знамена и пееха «революционни» песни от шантаните и банките. И напразно под същото обявление печатано е друго:

«В о л с к и подкови пристигнаха в голямо количество.»

Ах, не остана вече патриотичен впрегателен добитък!

ВИОЛЕТКА

Откакто си купи копринено шалче със сини и бели черти, Виолетка почна да стъпва много по-деликатно със своите изящни крачета, стегнати в обувки от ясно-жълта кожа. Миндаловите ѝ черни очи блеснаха с игрив пламък, а малкото ѝ тъничко носле надменно се изправи. А Виолетка наистина е хубаво момиче! Мъничка, набита, пъргава, с кръгли форми и млечна гушка, тя прилича на малка сочна мандарина. Но най-ценно богатство на Виолетка са, по-общо признание, мраморните ѝ крачета. Вечер в пъстроцветния поток из «Леге» стотици очи обгръщат изваяните краченца, душите възжелават смътни картини и шушука се тихо:

— Детенцето с идеалните крачета.

— Виолетка от Втората гимназия — допълнят тези, които я познават.

А Виолетка е още малка, много малка, сякаш има още жълтичко край устата.

*

Сега е велики четвъртък. В черквата четат 12-те евангелиета, а за тринадесети път двамата ученици идат да запалят свещите си от Виолетка.

— Ух, пък тези — мръщи се Виолетка и досадно свива алените си устнички, до които сякаш е допирала великденско яйце.

— Позволете, госпожице!

— На — троснато отвръща Виолетка и подава свещта си, а очите ѝ пак стрелват подпоручика.

Учениците запалят свещите си, покланят се и се опитват да кажат нещо. Неуспели, те тръгват опечалени и неми и се изгубват из пъстрата навалица, сред която свещите блещукат и трептят като мънички звездички.

«Да има кой да ме запознае с него» — мисли си Виолетка, но не доверява сърцето си на своята другарка, а само шепне:

— Ух, какъв пуяк е този офицер!

А шестнадесетте години на Виолетка нашепват неспирно химните на пролетта. И изглеждат я много очи, и възжелават я много сърца.

— Какво котенце — възхищава се един стар ерген и мислено я глади по кестенявите коси.

— Розова пъпчица — отвръща другарят му.

Но Виолетка надува устничките си, вири нослето си и духа свещта си, когато двамата ученици за 14-и път идат към нея.

*

Непокорно е сърцето на Виолетка, може би защото е още млада, може би защото вижда копнежа на другите сърца. Но вишните ръсят снежен цвят, пролетната нощ е мека и тиха, а Виолетка е на 16 години. И ето до детенцето с идеалните крачета се доближават неколцина досадни господиновци.

— Колко погрозня това момиче! — шепне единият.

— Загрубя някак си! Заприлича на тлъста слугиня.

— А някога беше хубава! . . .

«Някога, а? Значи, сега не! — мисли си Виолетка и machка в ръцете си свещта. — Някога!»

Но към нея се приближават други двама и тоже шепнат:

— Виж колко е надебеляла Виолетка! Заприличала на възрастна жена.

— Наистина, много е напълняла! Колко нежно момиче беше някога! Сега е даже застаряла. Трябва поне да си е поживяла. . .

«Ах, някога, значи, сега съм груба! — мисли си пак Виолетка и тропа нервно с крачето си. — Застаряла съм, защото съм поживяла. . . Зверове! Аз още не съм вкусила нищо от живота! Нищичко!»

— Какво казаха тези двамата? — пита другарката ѝ.

— Кой — преструва се Виолетка.
— Ето сега минаха. Говореха за тебе!
— Нищо не съм чула. Някои коцкари.

*

Велики петък. Целия ден Виолетка се оглежда в голямото огледало в приемната.

— Наистина, понапълняла съм, но пак съм хубавка! Да, хубавка съм. Мамо бе, много ли съм напълняла?

— Доста, Виолетке, доста. Сега си много добре. Продължавай да си пазиш здравето!

«Простачка» — мисли си Виолетка и отива да набие котката в кухнята. Но котката я няма и малката гимназистка сяда опечалена на дъсчения стол.

— Значи, и мама казва, че съм загрубяла. А аз още не съм живяла, не съм любила, не съм видяла нищо. . .

*

Вечер. Виолетка се разхожда из «Леге». Но тя е замислена, вирнатото ѝ носленце сякаш се е поснишило. След нея крачат онези, които снощи я намериха за грозна. Те се усмихват самодоволно, като виждат явния прелом у Виолетка. Но и тя се преструва, че ги не вижда. Тя отива до «Континентал» и нервно се връща.

— Къде, госпожице? Отивате ли си? Много рано!

— Рано ли? Ах, боже мой! То е вече даже много късно.

Господинът със сивата шапка възразява нещо и тръгва редом с нея. Те се връщат още веднъж, бърбят си, смеят се, а Виолетка мисли: «Ще го залюбя! Най-хубавите ми години така отминават!» И пак крачат, смеят се и господинът предлага да я изпроводи до къщи.

Едва влезли в двора, под сребърните гирлянди на разцъфналите вишни той сграбчва самоуверено Виолетка. Тя потрепва като малко птиченце, но не отдръпва устните си.

— Боже мой! Какво правиш, Виолетке?! Как не те

е грях! Та днес са разпънали Исуса Христа — крещи майка ѝ и застава като гръмната на стълбата.

Господинът изчезва. Виолетка стои заруменияла и къса цветовете от вишните.

— Боже мой, Виолетке! Толкоз млада и такива работи да вършиш!

— Млада ли? — кипва Виолетка. — Как не те е жал, мамо, за младостта ми! Всички казват, че съм загубяла... остаряла... и заприличала на възрастна жена.

И малката Виолетка трие с коприненото шалче насълзените си очи.

МОКРИ МИСЛИ

ЖЕНАТА И МОРЕТО

Еднакво приятно е пътуването по повърхността на морето и сърцето. Слизането надолу е винаги досадно — все по-студено и по-студено, а на дъното тиня.

* * *

Но понякога и до самата повърхност има подводни скали. Не пътувайте под пълна пара!

* * *

Няма морско или сърдечно дъно, по което да не са напластени печални останки от много, много разбити кораби.

* * *

Ако при пътуването по морето капитанът трябва широко да си отваря очите, то пътувайки из сърдечните вълни, той трябва дълбоко да си отваря кесията.

* * *

По морето днес рядко се срещат пирати, но затова пък по сърдечните води все по-смело и по-смело кръстосват лодките на домашните приятели.

* * *

Водолазите на морското дъно се опасяват твърде много от октоподите. Сърдечните водолази са винаги спокойни от такива чудовища — съпругът чак до сърдечното дъно на жена си никога не може да стигне.

* * *

Разправят, че в дълбочините на моретата имало много скъпоценности. Да, но те са останали от разбити кораби. А бисерите от морето и сърцето се нуждаят от ръката на смелия и опитен водолаз, за да ги види светът. А водолазът е обикновено мъж.

* * *

И в морето, и в сърцето всички са пътници. Никой не установява сред тях постоянното си местожителство.

* * *

Но сред вълните могат да пребивават само живи пътници. И морето, и сърцето най-безцеремонно изхвърлят трупове.

* * *

Все пак в прилив на нежност вълните взимат понякога обратно трупове, за да си поиграят с тях.

* * *

Ако децата скачат в морето, за да полудуват, възрастните хора се хвърлят, за да се спасят от някоя лудост.

* * *

Но понякога има и търговци, които се впускат за печалби. И те винаги спечелват: пари и рога или рога и пари.

* * *

Обаче все пак най-трагично е положението на изоставените любовници: спасили се от една бездна — безмилостно скачат в друга.

* * *

А според приказките на дъното на моретата живее очарователната дъщеря на морския цар. Според жените на дъното на сърцата им живее най-нежната и красива любов. И двете неща са приятни, ако не бяха приказки.

Вълните никога не познават дълбочината, а жените и дълбочината, и висотата, макар да казват: «Ах, да знаеш каква възвишена любов има на дъното на сърцето ми!»

ОЧАКВА СЕ

Очаква се да минат трите дни, определени от в. «Утро», за да бъде заловен атентаторът от 24 май.

* * *

С голямо нетърпение се очаква след попълнянето на кабинета да бъдат напълнени и някои глави.

* * *

С двойно по-голямо нетърпение се очакваше Телефончето да заеме някой министерски портфейл. То обаче се отказало, защото собственият му портфейл бил достатъчно пълен.

* * *

Очаква се Синодът да обяви Прудкина за светия след заявленията му за анкета, която да установи невинността му във всички досегашни и бъдещи атентати.

* * *

Очакват се масови бунтове в Съветска Русия. За приготвянето на тия «достоверни сведения» софийското журналистическо дружество наскоро ще обяви конкурс.

* * *

Мнозина очакват да бъде внесен в Народното събрание законопроект, с който това лято всички мухи да бъдат монополизирани за отпечатване на реклами «по повърхността им». От очаквания законопроект се очакват милиарди левове приход на държавата и оправяне на бюджета.

* * *

Очаква се централният комитет на «широката» партия да си поръча на Запад големи тефтери за записване на новите членове, които масово припкат към новата общоделска главна квартира на ул. «Ломска», припкат и толкоз много бързо, че в бързината си я прескачат. «Временно» цялата партия ще бъде записана в едно тефтерче от цигарски книжки.

* * *

В редакцията на вестник «Мир» всеки ден очакват падането на съветите в Русия. Очаква се вечно да очакват.

Очаква се неочаквано да се покачи българският лев.

СУХИ МИСЛИ

ЖЕНАТА И ПУСТИНЯТА

В пустинята рядко се срещат жени, а у всяка жена — хиляди и хиляди пустини.

* * *

Когато арабите тръгват през пустинята, предварително правят по 3 метана. Европейците навярно предугадват, че им предстои доживотен път през пустинята, затова преди брака използват много падането на колене пред любимата си.

* * *

В пустинята една мисъл утешава: яздиш на камила, а в брака камилата не слиза от гърба ти.

* * *

Денем в пустинята — нетърпима жегата, нощем — непоносим студ; преди брака — горещина, след него — мраз.

* * *

Когато в пустинята екне ураган — пътниците биват засипвани с пясъчен дъжд, когато в къщи гръмне буря — мъжът бива принуден да отрупа жена си с дъжд подаръци.

* * *

Често пътниците с ужас спират пред костите на загинал в пустинята керван. Още по-голям би бил ужасът на всеки съпруг, ако можеше да види колко живота е погълнала жена му.

* * *

Камилата извеждала пътника към оазиси, за да си утоли жаждата. И жената утолява жаждата на съпруга си, като го извежда до кръчмата.

* * *

В пустинята нощем се чувало остро скърцането на изстиващия пясък. Изстиващата любов скърца чрез зъбите на мъжа и на жената.

* * *

Географите с гореща любов описват знойните пустини, но живеят в умерения климат. Поетите по същия начин описват топли семейни кътчета.

* * *

Тешко на сеяча в пустинята, горко на философа в дамско общество.

* * *

Бедуините грабят, защото пустинята не им дава нищо. Няма мъж, който да не изневерява поради същата причина.

* * *

Бедуинът разбойник най-добре познава пътищата в пустинята — за характера на жена си питай домашния си приятел.

* * *

И в жените, и в пустините има оазиси: поседиш, починеш и си отидеш.

* * *

Но немалко са миражните оазиси, които все пак са полезни, защото разнообразяват пустотата.

* * *

А красив е миражът, но е мираж; мираж е любовта, но е красива.

НА КАНТАРА В ГРАДСКАТА ГРАДИНА

Летен предиобед. В Градската градина се изтягат по скамейките безработници от две категории: по нежелание и по призвание. От пейка към пейка пристъпва шоколадоцветно циганче, почуква по сандъчето си и подканя:

— Вакса, молим!

И клатят отрицателно глави хората от двата сорта: първите по невъзможност, вторите поради навик. Срещу будката седят двама народни учители и единият разправя нещо за общата — вероятно тяхната биография и необходимостта от юбилей, обаче след Цанковия. И двамата тези учители отдавна престанали да бъдат народни — за «ненародни идеи» народен министър е предписал с една мъничка заповед тяхното уволнение. . .

По-нататък с начервени устни, широко деколтирана, почуква с бастунчето си хубава синеока рускиня. Тя е вероятно меншевичка, сиреч общоделка, защото. . . защото тя служи на обществото.

— Виждаш ли тези рускини? — говори полуусмихнат младеж.

— Е?

— Широките щели да ги приемат в партията си!

— Хайде холан! С тази тяхна общезвестна съмнителна професия?

— Че какво от туй? Ще си основат хората и група «Полов пролетариат».

— Не ми се вярва, но все пак нищо чудно. Те съобщават вече за «нови и големи успехи».

А към кантара, където «за 20 стотинки ще познаете колко тежите», пристъпят група сантиментални охолници, току-що завърнали се от Чамкория.

— Чакам и аз да се премеря. Струва ми се, че съм отслабнал.

Дебелата ръка тежко се повдига и пуска в отвора никелова монета.

— Я! — учудват се курортджиите. — Само 85 кг.
 — Аз нали ви казах, че съм отслабнал.
 След него се редуват други «отслабнали»: бруто 90 кг, бруто 95, бруто 87... и всички въздишат:
 — Ех, дявол да го вземе! Отслабнал съм и аз.
 — Чакай още еднъж да се премеря — решава се един от тях.
 — 150 килограма! Не може да бъде — вика той, не вярва на очите си, но пак му е приятно.
 Изведнъж всички прихват. Натезалият поглежда и вижда, че зад него е стъпило едно вестникарче и се усмихва виновно.
 — Ах, ти, калпазанино! И аз се чудя откъде-накъде тези 150 кг.
 — Нищо бе, господине — оправдава се вестникарчето, — нека се премерим заедно.
 — Как така заедно!
 — Така, еднъж да се премерим заедно!
 — Хубаво казва момчето — намесва се една бабичка. — Вие трябва винаги да се мерите заедно със сиромашта. Тия кила, що ги няма у бедните, не са изгубени. Те са у вас, у богатите.
 — Хайде, хайде, бабо! Стара си, а не знаеш що говориш!
 — Много добре зная, ама не ви изнася! Кръволоци такива!
 — Стига сте се карали бе, хора! Я дайте път да се премерим.
 — Дръпни се, бабо, това е народен представител.
 — Какво е? — пита бабичката.
 — Депутат съм, бабо, депутат!
 Оранжевият депутат тежко стъпва, изважда 20 ст., усмихва се и победоносно и тържествено ги пуска.
 — 75 кила!
 Депутатът се омърлушва, поглежда стрелката, поглежда себе си и се хваща за главата си:
 — Брей, много лек съм бил!

ИНТЕРВЮ С АНГЕЛ ГРОЗКОВ

Господин Грозков, извинете за безпокойствието, но редакцията ме е задължила на всяка цена да изкопча някоя дума от вас въпреки общсизвестната ви мълчаливост както в Народното събрание, така и вън от него.

— Ти кой си ба?

— Аз съм кореспондент, г-н Грозков, и голяма чест ще бъде за мене да удостоите поне два-три мои въпроса с отговор.

— Вестникар ли? Вестникар, а? Човек да ви хване вас, па с една гальота право на боклука. Какво сте са раздрънкали, разджавкали, разкудкудякали, размукали относно моята особа! Я се махай оттука!

— Г-н Грозков, нима вашата общеизвестна вежливост и изтънчена култура ще ви позволят да изпъдите един скромнен представител на общественото мнение?

— Мнение ли! Обществено мнение! Моето мнение е обществено! А за вашето пет пари бия не давам!

— Не ще и съмнение, г-н Грозков, вашето мнение е обществено, тъй като вий сте един даровит общественик, което го доказахте с мисията си в Ангора.

— Каква мисия те е патило ба! Аз отидох да продавам биволи в Ангора!

— Значи, никаква политическа подкладка нямаше във вашето пътуване?

— Разумява се. Аз направих една разходка с търговски цели. А вие да не дрънкате, че съм правил политика, че...

— Ний не дрънкаме, г-н Грозков, но циркулираха версии, че вие, понеже не сте взели никакви биволи за мостра...

— Мостра ли! Защо нямало мостра за биволи ли? Мострата си е моя грижа!

— Е, да, да, да! Имате право, но какво е вашето капацитетно мнение относно военното положение в Анадола? Към чия страна клони победата и очаква ли

се скорошно ликвидиране на този трънлив въпрос?

— А бе ако щат, да ликвидират, ако щат, да се съдират. Едно е главното, че аз продадох зърнени храни за сметка на «Родопи»!

— На добри цени ли?

— Разумява се! Хич, могат ли да ме излъжат мене!

— О, да! Не ще и съмнение. Но какви са вашите впечатления от законодателната и изпълнителна власт на кемалистите, тяхната боева и гражданска организация, тяхната армия?

— Право да си кажа, най ми се хареса народното събрание в Ангора. Всички депутати и министри седят един до друг и кой какво му доде на ум, може да го каже.

— Значи, пълна демократичност?

— Разумява се! Народовластие. А пък кат вземеш думата, можеш да говориш до полунощ, стига да имаш сила и глас, та окото ти да не мигва, когато те пресичат.

— Ами вие не се ли възползувахте от тази свобода на словото да дадете някой съвет на кемалистите!

— Ти имаш ли ум бе, момче? Как ще говоря, когато тия съвети са необходими за нашето отечество! Хич, хабя ли си аз напразно думата!

— Извинете, г-н Грозков, аз мислех. . .

— Мислел си! Вятър те вее тебе на сива кобила! Я се махай оттука.

— Но, г-н Грозков, още една дума. Вярно ли е, че турците кръстили един свой броненосец «Ангел Грозков»?

— Какво ще кръстят бе! Турците християни ли са! Страшна простотия сте вие, журналистите! Я да си обещаш крушите!

— Да, да, да! Сега, г-н Грозков! Но вашето общо впечатление?

— Не е позволено да се говори повече. Аде сбогом. . .

— А. . . сбогом тогава. . . Довиждане, г-н Грозков.

— Много ти здраве!

ГЛАДЪТ В СЪВЕТСКА РУСИЯ

ТЕЛЕГРАМИ НА БУРЖОАЗНИТЕ АГЕНЦИИ

Хелзингфорс, 15 август. Тази нощ жителите на града бидоха събудени от зловещи крясъци и виеания. Детски плачове и женски вопли страховито долиаха из мрака. Рибари разправят, че една огромна вълна бежанци от глада и холерата е достигнала бреговете и се хвърлила в морето. Вследствие голямото количество трупове морското ниво се е значително повдигнало.

Лионс. д. В околността на Париж е паднал един аероплан с един от комисарите, чието име още не е известно. Той разправя за небивали ужаси из Русия. Грамадни тълпи от Приволжието, след като прегазили изпратените срещу тях червени войски, нахлули в Москва и ударили на грабеж и пожарища. Същите тълпи са се придвижили и към Петроград, където са престояли само два дни, хранейки се с труповете на избитите червеногвардейци. Връщайки се обратно към Москва, те били посрещнати от нова вълна гладуващи и се е завързало кърваво сражение. В резултат: паднали убити 3 870 300 души, ранени 14 245 317 и останал незасегнат само един старец, който при вида на ужасните планини от трупове и реки кръв обезумял и се обесил.

Амстердам, 16 авг. (Радио по телефона). Тазсутрешните вестници дават покъртителни картини от глада в Русия. Всички пътища са покрити с хиляди трупове. Вместо някаква помощ съветското правителство трупа огромни запаси от храни и медикаменти за Червената армия по границите на Полша, Румъния, Финландия, Естония и пр. и тези дни се готви да започне офанзива срещу тези страни.

Букурещ, 18. VIII. Вчера в морето биде заловена една моторна лодка с две деца — единствените, които са се спасили от глада в Югоизточна Русия. Децата изглеждат като египетски мумии, само че мо-

гат да се движат по корем и да говорят. Разправят за ужасни бунтове против съветите, за запалването на всички по-големи градове и за възкръсването на цар Николая. Една почтена дама поиска да откупи децата, за да ги тури в кафез.

Н о в а Г в и н е я, 24 авг. От два дни тукашните жители са в ужас. Морето непрестанно изхвърля трупове в червени рубашки и с калпаци. Един недоумрял разправя, че те са последните останки от Червената армия, които са нахвърляни в морето от гладните тълпи. Ленин и Троцки били изядени от една гладна тълпа. Единият крак на Бухарин и двете ръце на Зиновиев също били изгризани.

Б е л г р а д, 13 авг. От телеграма, получена в София през Цариград, в Пекин била издадена заповед за мобилизация срещу гладните руски тълпи, които се намирили вече на Китайските стени, къртейки ги със зъби и гълтайки камъните и варта с едно невиждано остървение.

М о с к в а (редакцията на в. «Мир»). Вчера последните останки от комунистическата партия имаха събрание и решиха веднага да се издигне паметник на холерата в знак на благодарност, задето ги спасила от въстаналите селяни край Волга. Паметникът ще бъде построен срещу новооткрития паметник на Юда Искаротски.

П е т р о г р а д (телеграма до в. «Пряпорец»). Днес, 17 август, съветското правителство биде свалено от изгладнените тълпи и изядено като кебапчета на шиш. Никой не се е спасил. Всички комунисти са се отрекли от партията си и нейния гибелен път и са подкрепили правителството на Милюкова, който е тръгнал от Париж.

К ю с т е н д ж а, 18 август. Населението на Русия е безвъзвратно изгубено. Въпреки всички молби на американски и английски мисионери руските селяни отказват да ядат за инат на Ленин и умират с милиони всеки ден. Докъм края на август няма да остане нито един мужик. Подробности със специален куриер.

Радиотелеграфист: Г а в р о ш

СЛИВЕНСКА ЖУРНАЛИСТИКА

Независимият информационен вестник «Правда», който излиза всяка седмица в Сливен, за да поразсее тъжното настроение на измокрените от наводненното гражданство, в брой 32 съобщава за един нов Херкулес, който изчистил сливенските авгиеви обори, но вместо благодарност бил изпратен при бай Петър Нанов на монастирско покаяние. Но ето каква правдива работа съобщава «Правдата»:

«Х. Кольо дерменджията, възползуван от нещастieto на Петър Нанов, е задигнал около 50 коля боклук, притежание на последния, складиран в дюкяна до тунджанския мост. За този произвол х. Кольо сега е на гости при Петър Нанов.»

Както виждат читателите ни, хаджи Кольо дерменджията, възползуван от нещастieto на бай Петър, отива и му задига цели 50 коли боклук и вероятно го занася и влага в някоя банка на свое име. Но хаджи Кольо е справедливо наказан, защото най-логично и патриотично беше да занесе тези 50 коля боклук в редакцията на вестник «Правда», за да може информационният вестник да запълва своите колони. Ето защо хак му е, пада му се!

АРМИЯТА СИ ОТИВА

Къде? Къде си отива армията? Далече ли из чужди страни, откъдето никога вече няма да се върне? Из тракийските полета или към албанските чукари тръгва тя — за да ги обсее със своите кости? Къде отива армията, та толкова плачове, викове, събрания и афиши? От някаква опасност ли е заплашена армията? . . . Свикнали бяхме. Свикнали бяхме всяка есен с трепет да поглеждаме по улиците дали няма пак някой горещ манифест. Защото наесен всичко зрее — зреят и мудрите помисли на българската буржоазия. . . Всяка сутрин поглеждахме стените — не се ли лепят в зори още: «Българи! . . .» Рано в зори, защото екзекуциите стават винаги в зори, а мобилизацията е подписана многохилядна смъртна присъда.

И ето пак призори четем: «Армията си отива! Армията си отива. . . Граждани, елате да протестираме! Ще говорят д-р Стамболски, професор Цанков, професор Кулев! Елате! Армията си отива. . .»

Пред афиша стоят групичка мъже и жени.

— Какво е, синко, това? — пита с подбукнали очи бабичка.

— Армията си отива, бабо!

— Къде, синко? Пак ли на война?

— Никаква война, бабо! Войската се разпуска. Отива си по домовете.

— Дай, боже, дай, боже!

— Как така «дай, боже», бабо! Отечествената армия няма да съществува. На, виж, умни хора, учени професори казват, че армията не трябва да се разпуска. Не може без войска.

— Хубаво, чедо, хубаво. Щом не може без войска, нека учените и чорбаджиите станат войници.

— Стари са, бабо.

— Децата им, господине, синовете! Нека се запи-

шат доброволци те! — намиса се суха, бледолика жена.

— Кой плаче за войската? — усмихва се млад, покуцващ момък. — Плачат гешефтарите, плачат крупните доставчици, плачат търгащите и тиловите герои. Хубаво казва тази жена: нека се запишат в доброволческата армия чорбаджийските синове, които пилеят из шантаните в странство леко спечелените милиончета, нека се запишат всички тия, които си дерат гърлата, че без войска не могло, а сами мислят, че окопите са морски бани и спални вагони.

— Така си е, синко! Кой е мераклия за войник, сам да се пише, не да лъже другите. Армията си отивала. Нека си отиде. В нея ми отидоха две момчета като ябълки! Зарад тия, които сега думбазуват. Ех! . . . — Бабичката се трогва, трие си очите и поема мрежата със зарзават, която бе сложила до стената. Поемам и аз.

Армията си отива! Да протестираме против това посегателство на законната ни защита!

— Къде бе, г-н Стокилов?

— На събрание, ще протестираме в Градското казино против унищожението на армията. Ела и ти!

— Благодаря. Нямам зор за армията.

— Ела бе! Ела тогава за калабалък!

— Виж, за калабалък можете да вземете и старците от Синода. И те са за неразпускането на армията.

— Ех, вий, младите! Отровени, отровени сте вие, младите!

— Отровихте ни със задушливи газове през войната, приятелю!

Стокилов поглежда «отравения младеж», прави кисели гримаси и повлича стоте килограма на своето интендантско битие да протестират против разпускането на армията.

*
«Поставят ни в положението на героя из драмата «Венециански търговец» от Шекспира и ни казват: «Аз искам своя фунт месо, макар да е то от тялото на моя длъжник!» Така завърши хубавата си реч професор Тодор Кулев — предава вестник «Напред».

«Вярно е. Сравнението е великолепно — мисля си аз. Разликата е само тази, че този фунт месо се взима от вечния длъжник — обезмесения народ. А г-да Кулевци и подобните нему нямат желание нито грам месо да откъснат от себе си!»

А в. «Народна отбрана» въздиша: «Едно спокойствие и известна вяра в бъдещето още черпим в обществото, в надеждата да се съберат поне 12—15 000 доброволци. Но досегашните ни усилия са дали само 700!»

«Да, само 700» — ридае вестник «Мир» и с отчаяние поглежда напечатаното на гърба си обявление: *Гумени биберони за залъгалки. Голямо количество и най-хубаво качество при братя Коен.*

«Досега са се записали само 714 доброволци» — с нескрита тъга съобщава «Народ», забравяйки Пастухова, Джидрова, бай Янка и др. десетки и стотици отдавна записали се в буржоазния тефтер доброволци.

А на всичко туй отгоре по небесата се влачат сиви облаци, все по-хладно и по-хладно става и ръми ситен дъждец.

Есен. Армията си отива, отиват си и много гешефти, доставки и «излази на морета». Есен.

ДОБРЕ ДОШЛИ!

ПОСЛАНИЕ КЪМ УЧЕНИЧКИТЕ

Добре дошли и тази есен, сивополи и ниско подстригани деца на двойно по-подстриганото ни отечество! Добре дошли, весели сочнобузи русалки в нашия пращен столичен град, където във ваша чест пред всяка фурна се устройват тържествено многоцветни митинги, а Народното събрание и общинският съвет гърмят от феерични циркови спектакли. Елате вий, деца на Розовата долина, на крайдунавските поля, на заснежения Балкан и опечалените крайгранични кътища. В Борисовата градина вече падат първите жълти листа, над Витоша се спускат сиви мъгли, в сърцата и джобовите ни трепне есенен ветрец. Елате вий — утеха на унижените и оскърбените, — елате вий, слънчеви лентички в мрачните алеи на душите ни, елате вий, чийто поглед е малък юбилей, а усмивката — скромно стохиядно народно дарение. Вечни бохеми, автори на собствените си скръбни поеми, ний ви приветствуваме през гълъбови лентички дим, възжелали рубина на вашите устни и черната бездна на премрежените юношески очи. Добре дошли, добре дошли през тези есенни дни, когато даже мечтите ни отлитат към задморските южни страни.

ЕВРЕЙСКАТА НОВА ГОДИНА

Честита Новата година на всички млади и стари евреи и еврейки! Честита нека бъде тя на беловласия дядо Мордохай, който ходи по десния тротоар на празнично оживената «Нишка» и носи в старата си кошница «печени яйса», чийто оранжев цвят явно показва земеделческите успехи в градовете; честита нека е и на златокъдрата Ребека, която ухае на две дузини парфюми и нервно чупи семки с изкуствените си зъби; честита нека е и на Шимон, младото bankerче, което, гледано през увеличително стъкло, е цял Самсон. Честита!

... «Нишка», «Позитано», «Клементина» — три-те артерии на българската Палестина празнуват своята Нова година. Глъчка, смях, крясъци, салтанат, малки скандали и големи деколтета. Влюбени двойки бързат към обетованата земя — театър «Ренесанс». Прегърбени «булиси» — въплотени доказателства на Дарвиновата теория — минават на групички в своите деветцветни тоалети. «Кентис! Кентис!» — извива сребърен глас златният Самуил и носи в малки таблички микроскопични допотопни баклави, вероятно зарад чийто вкус и вид фараонът е изгонил еврейското племе. . . На ъгъла, дето чешмата е образувала «мъртво море», изпълнено с гнили домати, чушки, умрели котенца и стари обуца, чиито подметки предварително са отпрани, стоят Рахамин и Стерина. Стерина има бели обуца, черна шия и жълто лице, Рахамин има скарпини, елегантен костюм, розова кърпичка и в ръката си носи бастон, за да има с какво да го бият, ако се скара с някого. Стерина е влюбена в манифактурния магазин на Рахамин, а Рахамин безумно обича зестрата на Стерина. В един файтон минават трогнати Аврамови внуци и пеят. Осветена от бледа електрическа светлина, тъмнооката Рашел плавно се разхожда и вдига своята хубава главица с достойнството на 800 000 лв. зестра.

Непризнатият софийски Хайне—Сабат — печално тананика от срещния тротоар:

Теб те люби, ах, уви,
Соломон, Бохор, Леви.

А есенната нощ простира своите бели маркизети и от синьозеленото ѝ небе хиляди златни наполезни шепнат: «Честита, честита!»

ПОЩА

Д-р Чук — Русе. Вместо да закачете Лилиева, по-добре ударете се по главата един-два пъти с псевдонима си, може би тогава ще почнете да проумявате.

В-кин. Изменете псевдонима си по известни и вам причини.

Адезиос — София.

ОБЩЕСТВОТО НА НАРОДИТЕ

Ще свършат вече пререканията
и край ще доде веч на злобите,
щом почнало е заседанията
Обществото на народите.

Ще стане вече по-големичка
и нашта малка територия,
пък ще настъпи и променичка
във вътрешните главоболия.

И из моите съчинения
за тез му добри намерения
аз си посвещавам одите
на Обществото на народите.

Адезиос

Адезиос, Адезиос! Хубаво правиш, че си посвещаваш одите на Обществото на народите — то тъкмо е дошло на положението да му се посвещават такива «оди». Обаче защо ги пращаш в «Българан»? Нарядно, за да настъпи «променичка във вътрешните ни главоболия».

Соломон Бездомни — София. Щом сте бездомен, отнесете се до някоя жилищна комисия.

Нима мислите, че «Българан» дава без рушвет квартири в коша си?

Петърчо — Пловдив. Ще ги печатим, обаче когато престанеш да бъдеш Петърчо, а се обърнеш на един мустакат бай Пешо, а ла народния представител Ковачев.

Хипопотам — София; Миша Х. — Варна; Звездоброй — Тук; Федя Б. — Плевен; Едвойнов — Лом. Дръжте първия от петимата — той ви изпаса съчиненията.

ДЪРЖАВНИЯТ СЪД

(ТРАГИКОМИЧНА ОПЕРЕТКА В 3 ДЕЙСТВИЯ)

УЧАСТНИЦИ:

1. Портретът на Радославов
2. Дим. Тончев
3. Кознички
4. Апостолов
5. Генерал Жеков
6. Добри Петков
7. Държавният обвинител
8. Помощникът му
9. Малинов
10. Асен Цанков
11. Сянката на Фердинанда
12. Усмивката на Никола Генадиев
13. Ножиците на цензурата.

Духове, хористи, балерини, стражари, публика и пр., и пр.
Първото действие е играно през 1915 г.,
второто — през 1918 г.

ДЕЙСТВИЕ III

Сцената — «Славянска беседа». Държавният съд в пълния си състав. Защитата по местата си. Обвиняемите тоже. Иззад кулисите хористите и публиката пеят:

Това е то държавен съд,
у нас той е за трет път.
Тра-ла-ла, тра-ла-ла!
Закани, речи, малко шум
и някой халосни куршум!
Тра-ла-ла, тра-ла-ла!

Държавният обвинител (соло)

Три години стана,
откак аз захванах
люто да се каня
със държавен съд.

*

Процедури тежки:
мъки нечовешки,
кешки, либе, кешки
да не бях почнал.

*

Минаха години,
яростта изстина,
всички са невинни,
уверен съм аз!

Портретът на Радославов назърта
из джоба на редактора на в. «Независимост» и свива
вежди. Този държавен съд изглежда по-скучен и от
най-калпавото берлинско кабаре. Aufwiedersehen!

Сянката на Фердинанд. Значи, в «Сла-
вянската беседа»! Туйто! Щом е пак в «Славянска бе-
седа», не ида там. Аз преди всичко съм немец. Обиж-
дам се. Иначе бих дошел!

Държавният обвинител

Ех, стига толкова съм чакал,
но как да почна тоз спектакъл?

Усмивката на Никола Генадиев

Почнете, господа, почнете!
Готов съм за съвети.

Пом. държ. обв. Петко Стоянов

Вземете мерки радикални
за тез злодейци епохални!

Да се чете една молитва,
след туй подред ще се разпитва!

Хористите (молитвено)

Господи Исусе втори,
посkitавшаго за ни
в чуждоземни територии
и неведоми страни,
помогни ни, помогни!

*

Помогни ни малко, боже,
с мозъка си бележит!
Научи ни как тъй може
агнето със здрава кожа
и вълка да бъде сит!

Публиката

Да, да, на този въпрос
дайте отговора прост.

Портретът на Исус

По тоз
въпрос
съм бос!

Държ. обвинител

Но... Да турим край на тая скука!
Всички ли сте тука?

Духовете на 100 хиляди убити

За нас е думата, нали?
Отдавна вече сме дошли!

Държ. обвинител

Тук някаква погрешка има?
Кои сте вий, тъпна незрима?

Духовете

Наричаме се, господине,
«Стохиляди за три години»!

Петко Стоянов

Дефиницията е много кратка:
по-добре разкрийте таз загадка!

Духовете

Това едва ли, господине, вам ще се хареса,
но почваме — на истината в интереса:
макар че камъни и пръст застилят ни,
ний, обвинителите многохилядни,
от всички полебрани
в таз зала сме събрани.
Ний...

Ножиците на цензурата

Щрак, щрак, щрак!
Посмейте пак.

Антракт

След антракта публиката вика на бис духовете, обаче медиумът
разяснява, че духовете са повикани от тричленните комисии във
Варна, Плевен и пр. Получили са оранжеви бюлетини и поч-
ват вече да гласуват. Публиката няколко минути негодува, но
постепенно утихва. Петко Стоянов звъни. Явяват се балерините
от танцувалния салон «Радикал».

Петко Стоянов (пляска ръце и пее).

У всяка гозба и гювеч
и ний сме миризма,
у всяка радикалска реч
прозвънва шашарма.

Балерините

В жестоката пещ на войната
нахвърляй самичък дървата
и за да прикриеш войната,
стани съдия след това!

Петко Стоянов

Малинов шеф бе в кабинета,
а Фердинанд бе общи шеф,
след Радославовите псета
и ний у царската карета
впрегнахме се по негов кеф.

Балерините

Малинов шеф бе в кабинета,
а общия шеф беше Марс,
след фарса в бойните полета
днес демокрацията клета
играе друг държавен фарс.

Балерините изпълняват «Балета на демокрацията». Осветляват се с виолетови, оранжеви, кремави и ясночервени снопове светлина. Оркестърът свири парчета от «Кралят се весели». Публиката дреме.

Държавният обвинител (*подбутва помощника си*). Стига, Петко, стига. Българската публика е проста и късопаметна. Тя е забравила симфонията при Радомир и Владая, забравила е тригодишните балети при завоя на Черна и при Дойран.

Петко Стоянов. Да, да, публиката е невежествена. Особено като има хубава постановка, хубави радикалдемократични декори и един добър журналистически оркестър.

Дава знак и балерините се скриват зад кулисите. На сцената пристига във виолетова фустичка и триколюрна деколтирана блуза госпожица «Зора». Тя слага един пукнат тъпан, бие по него и пее прегракнало:

От Виена Жеков иде
като рицар величав;
ще се види, ще се види
кой е крив и кой е прав!

Един от публиката. Ахаа! Вестник «Зора» вече почва да се заканва. Каква ли тайна сделка има между Жеков и редакторите му?

Втори. Никаква тайна! Явно е, че патриотите от «Зора» през войната са надували пискуните си далеч от фронта по висшата воля на рицаря Жеков.

Вестник «Зора» се обижда и се скрива в портфейла на Чапрашиков и оттам крещи:

Жеков е герой,
честен мъж е той,
храбър офицер
и горд кавалер.

Една кюстендилска ученичка (*вздъхва*). Да, да, честен мъж бил! И Анчето, и Мичето, и Кети... и... всички знаеха колко честен и верен беше. (*Пее плачевно.*)

Аз съм мома кюстендилка,
излъгана от любов...

Държавният обвинител. Моля! Тишина! Да заповяда обвиняемият.

Влиза Жеков в граждански костюм и с военни маниери.

Държавният обв. Кой сте вие?

Жеков. Аз съм Никола Тодоров Жеков, бивш военен министър, бивш главнокомандующ и настоящ джентлемен.

Държавният обв. Знаете ли в какво се обвинявате?

Жеков. Аз да съм обвиняем? Има си хас! Питайте вестник «Утро» и той ще ви каже, че даже румъните искаха да ме посрещнат тържествено.

Държавният обв. Оставете румъните, че и румънките. . . Признавате ли се за виновен по катастрофата?

Жеков. Собствено, вие какво искате да кажете?

Държ. обвинител. Имате ли, казвам, някаква вина?

Жеков. Вина ли? Съжалявам, нямам нито една бутилка. Всички вина изпихме още в Кюстендил. А виенските, бога ми, пет пари не струват.

Асен Цанков. Аз, право да си кажа, не знам дали са лоши виенските питиета, но виното в главната квартира беше великолепно.

Държ. обв. Вий какво се намисате, г-н Цанков?

Асен Цанков. Че как да не се намисам, когато и аз съм ги опитвал тези вина и тези гощавки и съм достатъчно компетентен. (Пее.)

В главната квартира
всичко се намира

Да, да, да,
там бе рая, господа.

*

Светъл райски кът,
прелестна страна,
руйните вина
на реки текът.

*

Мисля, не е грях,
дето там аз бях,
дето на портрет
даже аз съм снет.

(Извада в мистически транс и едва чуто нашепва.)

В главната квартира всичко се намира. . . ааах!

Малинов (тупа го по рамото). Ех, ти, демократични ми братовчедо, демократични ми братовчедо!

Виното действително беше по-обилно от кръвта по бойните полета!

Един от публиката. По-обилно и от гешефтите с тютюнците на Чапрашиков.

Държ. обв. Моля публиката да не се намиса. Ако оперетата не ви се харесва, може да си отидете. . . Сякаш сте платили. . .

Друг от публиката. Как да не сме платили? Три години по бойните полета, три години пленничество. . .

Държ. обв. Достатъчно! Другите обвиняеми.

Изправят се Апостолов, Петков, Кознички и пр., и пр., и по гласа на «Да живее дядо Радославов» пеят

Ний сме чисти, чисти либерали,
няма лошо кой за нас да каже,
в катастрофата ни лук сме яли,
нито помирили сме даже.

Дим. Тончев (приглася).

Кражби ний не знаем,
ни гешеф с вагони,
сключим ли си заем,
вземем комисиони.

Тралала, тралала,
всички с чисти сме чела!

Пешев

А пък аз, горкият Пешев,
най-невинен съм сред вас.
Всичко недобро, що беше,
вписвах в дневника завчас.

Държ. обв. От туй нито по-студено, нито по-горещо.

Пешев. Да, но трябваше и аз да върша нещо.

Държ. обв. Това съвсем не ви оправдава.

Генерал Найденов. Туй мене пък ще оправдай тогава!

Държ. обв. Как така?

Найден ов. Много просто. Пешев е виновен, задето вършил нещо, аз съм невинен, защото нищо не върших. Да, нищо! Идете на гробищата и питайте генерал Кутинчева.

Петко Стоянов

Юридически и логически
за грешки в дни критически
Кутинчев е виновен. Ще се накаже,
за туй веднага тук под стража!

Председателят на съда (към двама стражари). На ви пет лева за трамвая «Военното училище — Гробищата!» Ще поканите генерал Кутинчев веднага да се яви пред съда. (Стражарите излизат.) Сега, г-да, има думата защитата.

МЕЖДУ ВЕСТНИЦИТЕ

БАЛКАНСКИЯТ ЛЪВ

Сливенската газетка «Правда», която, нека бъдем справедливи, е твърде милостива към читателите си, защото им поднася да четат само обявления, спасявайки ги от своите допотопни мъдрувания — тази именно «Правда» съобщава:

Музикални. Научаваме се, че камерният оркестър при локала «Зора» усилено приготвя новата симфонична композиция

Пробуждането на балкан. лъв, която идната неделя ще бъде изнесена и свирена през настоящия сезон в чест на г-н полковник Куцаров, известен ценител и любител на музиката.»

Ние високо ценим патриотичния копнеж на оркестъра в локала «Зора», защото сме ценители на всички творения, които произхождат от локалите, кръчмите и бъчвите, обаче бихме пожелали да се коригира малко тази симфонична композиция, като след туй се наименува «Пробуждането на българския лъв», защото сънното състояние на това книжно царче на зверовете е повече от трагично. Колкото за «балканския лъв», който кротко си дреме на репарационна хладовина, него не оркестърът в локал «Зора», но и самите гласовити редактори на «Правда» ведно с всички сливенски тъпанари да се надвесят над ушите му, пак няма да мръдне.

Едно училище, което щяло да стане дружество

Никой друг, а търновското «Най-ново време» разправя:

«Тукашното търговско училище,

за което вече в няколко броя на вестника се явихме, завчера, на 19 т. м., се откри в присъствие на записалите се ученици и ученички и поканените с водосвет, след свършека на който председателят на тукашн. търг. промиш. занаятч. д-во г. П. К. произнесе съответна по случая реч, която бе последвана с по още една такава от г. г. председателя на окр. постоян. комисия.

Това училище, засега макар и низше, е изцяло на плещите на местното търгов. пром. занаятч. д-во, което взема всецяло грижата за издръжката му, което не е малка работа, защото издръжката на, подобно едно училище, за което се има надежда за в бъдеще да се развие в средно учебно заведение, в настоящите времена не става с малко пари. Всички мерки обаче за по-нататъшното му и правилно функциониране са взети и няма да бъде времето далеч, когато ний ще го видим поставено на равна нога с другите у нас търговски дружества.

В лицето на г-н П. К., председател на това дружество, който е един от главните виновници по извършване разрешение за откриването му, поздравяваме цялото д-ство с хубавата работа, с която се е нагърбило и по която ще се повърнем.»

Хубаво! Хубаво! Слава богу, че са взети мерки, за да видим това училище поставено «на равна нога с другите у нас търговски дружества», обаче трябвало би търновските колеги да не се повръщат вече по тая работа, защото въобще повръщанията не са хубави, макар и да се случват някъде в Търново с читателите на «Най-най-новото време».

ПОЩА

Itzo—София.

Ув. г. Редакторе,
Моля, дайте прием в добрия «Българанчо» на това сонетче за Лили с малко накърнено съдържание, но затуй пък с добре запазена форма.

— Ах, г-н Itzo, не ще можем да дадем прием на това сонетче, колкото и да сме добри. Виж, дали бихме прием на вашата Лили, макар «с малко накърнено съдържание, но затуй пък с добре запазена форма».

Огнений — Мездра. Поляхме със студена вода и вас, и съчинението. Страх ни беше да ви пипаме.

Митляид — Кюстендил. Оставете на спокойствие министра на локомотивите и вагоните! Стига му разправията с търговете!

Саша Ив.

НА МИМИ

В тази сутрина на мая
с чистата любов на рая
аз обичах те, Лили.
Светли ангелите бляха
над главите ни и пяха,
че обичаш ме, Лили.
Ти обичаш ме, нали?

Бъдете уверени, че не ви обича. И как може да ви обича? Питате Лили дали ви обича, а посвещавате го на Мими. Това вече и Кокон Харизанов не го прави.

Хубавелко — София. Изпращам ви «Химнът на жената», за да се напечата, ако може.

— Може, може. Само че защо не го пратите направо в «Женски вестник».

В е л и ч к о — Р а з г р а д. Кое то ни се хареса, ще използваме. Обаче повече са слаби.

Ш а р п л и — Н ю Й о р к. По-голямата част от това, което сме получили, е печатано. Ръководство за новия правопис ще ви се изпрати.

ШИРОКИТЕ СОЦИАЛИСТИ И ГЛАДУВАЩА РУСИЯ

НАМЕРЕНА СТЕНОГРАФИРАНА РЕЧ

Аз. . . какво точно смятам да ви кажа — не зная. Обаче работата е такава, че трябва да се върши нещо, защото ако продължаваме да бъдем все така безгласни, хората ще помислят, че действително всички социал-демократи са измрели, а това, разбира се, не е вярно. (Пие чаша вода и поглежда в бележника.)

Въпросът обаче е друг: какво становище трябва да държи нашата партия спрямо гладуващото население в Поволжието и въобще как трябва да се отнесем към глада. . . Другари. . . ако е въпросът за глад, нашата партия е най-гладна. Ние не сме като комунистите, да получаваме безотчетни от Москва. Ето вече толкова време, как сме слезли от властта, а пък изгледите да се качим няма, даже ако се коалираме с радикалите. Разбира се, ние не сме слаби. . . е-хе-е-е, ние числено постоянно растем, а комунистите губят ли, губят. (Пие пак вода, бърше си изпотеното чело и въздиша.) Та какво исках да кажа? Аха, за гладуваща Русия. Както ви е известно, със страданията на великия руски народ се върши едно небивало кошунство. Комунистите, тези прононсирани спекуланти, закупуват с луди болшевишки пари всички храни и ние рискуваме после да искаме храни от Русия. . . Да, факт — от Русия, защото всичкото българско жито е вече там. Недейте мисли, че има в Цариград, в Солун и не знам къде. Най-сетне, и да се изнася нататък, въпросът не е там: главното е, изнася се жито за Русия.

Другари, ние, славните марксисти, изказваме всички симпатии към гладуващите руси, ние изказваме съболезнованията си към тези страдалци, обаче жито не трябва да са праща. Нека погладуват селяните и работниците, както казват народняците, за да разберат, че където има болшевишка власт, дъжд не вали.

Може би, другари, странно ви се вижда, че ние

въобще никога не сме подигали такава тревога против спекулата, а сега изведнъж. Тук всички сме наши с изключение на двамата стражари и можем да си кажем всичко. Да, факт е, че ние нададохме небивали досега крясъци по случай износа на храни за Русия, факт е, че разлепихме толкова афиши, колкото общоделци няма в целия свят, факт е най-после, че от всичко това ние се сконфузихме сами, защото, защото. . . защото сме марксиста. Но, другари: идваха избори, идваха дни, когато комунистите трябваше да бъдат атакувани. С какво можем ги атакува освен с изпитаните си бляскави оръжия? Па и демократите, да си кажем правичката, те ни дадоха този акъл. Освен това ние вече трябва да се погрижим и за подготвяне почвата за една нова коалиция. . . Тоя път вече непременно ще трябва да вземем крепостта отвътре. А буржоазията искаше още веднъж да провери можем ли изпълни всички свои задължения. (Другарю, я моля ти се, отвори малко вратата, че става горещо!)

Другари, вярвам, че всички вие сте доволни от борбата, която благополучно изнесохме с комунистите, реален отзвук на която е и общинската ни победа във Враца. Сега, другари и другарки, искам да сложа на гласуване една резолюция, обаче понеже вие сте много уморени и едва ли ще можете да си дигнете ръцете, а това ще даде повод на нашите противници да разправят, че на собственото си събрание не сме имали болшинство за резолюция, предлагам да се приеме резолюцията без гласуване. . . (Резолюцията се приема от председателя на събраниято, който я слага в папката.)

ТРЕСКИ ЗА ДЯЛАНЕ ОТКРОВЕНИТЕ

В долния етаж на понеделнишкия в. «Политика» се е установил на квартира старият фокусник Връбчо, който въпреки жилищната криза продължава да заема и десния апартамент в търговско-спекулантската газета «Мир». Връбчо, същият този Добриянов, който пощръклява като испански бик, щом зърне червен цвят, но все пак героически понесе червените резки от плесницата на брата си Прудкин, разправя в един подлистник:

«Дълбоко съм опечален, като гледам как всички у нас обявяват война на лъжата. Под влиянието на тези проповеди против лъжата аз се реших да кажа една истина. Тази истина е:

— Без лъжа не може!

С що е по-добра, по-полезна и по-приятна една груба истина пред една приятна и полезна лъжа?

Отговаряйте де!»

— Ха сега де! Хвана ни натясно Връбчо. И трябва да му се отговори. Защото сред океан от глупости и лъжи блясва една народняшка истина: «Без лъжа не може!»

Дали Връбчо си е пийнал в «Елит» от резняка, та е станал толкова откровен, или пък С. С. Бобчев го е посетил с някоя широкодеколтирана руска «барышня» — не важи. Главното е: грубата истина ли е полезна, или парфюмираната лъжа е спасителна? Похубаво ли е да излъжеш старото византийско ухо с благи приказки за изборното «поражение на комунистите» или грубо да мушнеш дебелия благоутробие с остена на истината? Туй иска Връбчо да знае, затова той продължава:

«Представете си на що би се обърнал светът, ако всеки в интереса на истината би казал всекому от познаниците си онова, което мисли за него:

— Ти си глупав! . . .

Така не би могло да се живее!»

Тук вече г-н Добриянов пак обръща колата. Тъкмо беше почнал да раздипля византийски истини за лъжата, току изведнъж се обръща и заявява: «Така не може да се живее! . . .» Това е вече лъжа. Факт е, че Добриянов съществува, факт е, че той не посяга на живота си, трети факт:

— Глупците съществуват.

А това съвсем не е византийска лъжа, г-н рицарю на «полезните и каймаклии лъжи!»

ГОЛЯМО ДЕМОКРАТИЧЕСКО ТЪРЖЕСТВО

«Пряпорец», който, за щастие, живее тъкмо срещу д-р Данаджиев и който още не иска да иде да пие кафе заедно с народняците, защото му ограбили «изборните лаври», напечатал е една дописка от Русе за облекчение на пищеварителните функции на своите читатели. След като разправя как Ал. Малинов, старият плюйближец Гр. Василев и др. морави звезди били пресрещнати от едва ли не претрепалите се от натискане русенци, «Пряпорец» обажда тихо, тихо под сурдинка:

«На 5 ч. след пладне в бирария «Преслав» стана интимна партийна среща, на която г. Ангел Павлов, председател на рус. дем. бюро, г. Малинов и Гр. Василев държаха кратки прочувствени речи.»

Значи, интимна среща, а? Тъй! Тъй! Интимна среща, в която комунизмът е бил просто изсушен, унищожен.

— Капка вино да не остане, момчета! Никакъв червеновиен цвят — командува шефът Александър!

— Ха, байно, пийни си една чашка! Ти нали си демократ?

— Е, па нали видиш, че носят ми е виолетов бе, г-н Глигоре!

— Ангеле, Ангел Павлов, глътни тая чашка, унищожи един болшевик!

— Глътвам я бе! Ха наздраве!

И така редят се чашка след чашка, дамаджанка след дамаджанка. Всяка чашка — един комунист по-малко, всяка изпита дамаджанка — една комуна унищожена. На другия ден става «освещаването на клуба»

от осветените вече демократи и «свещеник Хр. Попов казва подходяща реч и отдава благословията на демократическото дело», а русенци довършват:

— Аминин! Вечная память.

ПЕПЕЛ НА МИНАЛОТО

«То не е вече отвличена идея, нещо, за което могат да приказват утопистите и доктринерите! . . . То е глас народен, глас господен!»

Думата е за обединението, затова и в. «Мир» изпада в такъв мистически екстаз. . . То не е вече отвличена идея, не е «Пътуване към луната» от Жюл Верна, не е нещо, за което мечтаят само утопистите. То е факт. То е глас народняшки — глас господен! . . . В цели две колони старите спекуланти и престъпни погромаджии кадят тамян за здраве на обединителната идея и напаяват:

«Да живее обединението!»

Нека обединителната идея обхване вече широките народни маси, та по-скоро да заличи всички следи на миналото. . .»

Ах, тези следи на миналото! Тези кървави реки, тези гори от кръстове из тракийските и македонски полета. Тези стотици хиляди инвалиди, плачуци жени и деца — ужасни следи на буржоазното минало! Те да се заличат, па да седнат пак народняците на министерската каруца и да му пуснат юздите! Ехе!

Но. . . но следите на миналото ще бъдат заличени, когато бъдат заличени и авторите на това престъпно минало — на първо място угоените народняци.

Сир - Сис — Тук.

АНКЕТА МЕЖДУ РАЗКОШНА ДАМА:

— Кажете нещо за живота си.

— Женена съм за един. . .

— Но, но — прекъсвам я, — преди всичко, тогава
защо си червите устните?

Ха сега де! Бива ли такъв жесток въпрос! Ето как
сте смутили неочаквано разкошната дама! А на всичко
туй отгоре турили сте и едно съмнително заглавие.
Каква ли е тази анкета «между» разкошна дама? За-
гадъчно. Би трябвало да се анкетира вашата анкета. . .

Д а м а т а — К ю с т е н д и л.

НА МИНИСТЪР ДИМИТРОВ

Със скръб на сърце се раздели Димитров:
от Стамболийски — Даскалов,
все министри-другари,
народни представители — народ.
домашни мили — роднини,
приятели — вси последователи,
бивши министри-депутати.
С усмивка на уста завеща:
на министри-другари —
управление идеално да е.
Убийци-разбойници да вразумят.
Лихвари-кождери премахнат.
В ред да се турне
цял български народ.
Бог-Христа да обичат и любят,
заповеди божи да изпълняват.
Истински християни да са,
кат братя, приятелски да живеят.
Богатство, земи еднакви да са.
И пр., и пр.

Дай, боже, дай, боже, благочестиви г-н Данаиле!
Дано Богородица, дух свети, великомучениците и всич-
ки праведници и светии помогнат на министрите дру-
гари да изпълнят христолюбивото завещание. . . Осо-
бено харесваме поръчението: «Богатствата земни еднак-
ви да са!»

Р. С. — Чирпан.

ЕСЕН

*Посвещение на хубавото чирпанлийче
със сивото жакетче.*

Настъпи есен вече,
закапах листата,
а за целувки топли
жаднее ми устата и пр.

Ще се напечата, какво ще се прави! Не може друго-
яче. На, същото това стихотворение изпращате го две
есени поред, две есени вече как «за целувки топли жа-
днее ви устата!» Ние се трогнахме вече, остава да се
трогне и хубавото чирпанлийче със сивото жакетче.

Г р у п а в е с е л я ц и — Р а з г р а д.

«Пожелаваме успех на списанието ви. Приемете на-
шите приветии.»

Благодарим, благодарим! Приемаме приветите, но
за ръкописите — извинете. Вярваме, че няма да ви ста-
не мъчно, защото сте «група веселяци».

Viola, Едип, Киро, Господарката на
света, Капуцин, Мамрин, Исус III,
Д. З. Ив. П. — Не послужиха.

Ив. Р-в. Premier amour — по възможност по-кратки.

Мордохайчо — София. Гледай ти какъв
кураж! Взел да се подиграва с един пристав! Ах, да
знаеше майка ти, Мордохайчо!

В ЖИЛИЩНАТА КОМИСИЯ

Аз не съм рапортьор от старата школа и нямам нито неговите широки връзки, нито неговата вдъхваща респект конструкция.

Председателят на жилищната комисия не ми предлага стол, когато влезна при него, а ме изглежда от главата до петите и ако в ръцете си нямам нищо, запитва ме с фелдфебелска нежност:

— Кой ви е позволил да влезнете при мен? . . .

И затова аз правя репортажа си зад вратата.

И ето какво виждам и чувам.

— Дрррърини! . . . — бие председателският звънец.

— Бохор Алкалай! — съобщава разсилният. . .

— Но ний от три часа чакаме. . . от сутринта. . .

Аз съм взел отпуск само два часа. . . — Чуват се протести от всички страни. . .

— Тстт! . . . — командува разсилният с мустаци-те à la Тарас Булба — Ще ви изхвърля навънка. . .

— Ее, господин председател, я два пъти вече идвам. Квартира гото-ова?! . . .

— М. . . м. . . не още. Знаеш, членовете на комисията се противопоставят. . . Помъчих се да ги убедя, но. . .

— Разбирам, разбирам. . . Я сам ша ги убедим! . . . По два хиляди? . . .

— Едва ли, едва ли. . . Те са честни хора. . .

— По три хиляди? . . .

— Ще се помъча, но. . . нали знаете. . . оня е стар пенсионер, от 10 години живее в тая квартира и неудобно е да го изхвърлим току-така. . .

— По пет хиляди? . . . И на вас още? . . .

— Ще стане, ще стане, господин Алкалай, ще преместим оня дъртак и семейството му в две тавански стаи. . . той и без туй не върши никаква полезна за отечеството работа. . .

. . . В стаята на председателя насава кратка тишина.

— Довиждане, господин Алкалай. . . Довиждане!

— Господа, комисията излиза по оглед днес и не ще приема вече. . .

Тръгвам на почтена дистанция след г-н председателя и се преструвам, че чета вестник. Хора, коли, трамваи, автомобили се движат сред невъобразим шум. Един от членовете спира до едно малко дюкянче.

— Готово ли е колетчето за леля ми? — пита той.

— Готово, господине, готово. Но че. . . засега само половината. Като свършите работата. . . останалото. . .

Господинът, който взима колетчето с неизвестно съдържание, тръгва, озъртайки се. Той трябва много да обича леля си, защото решава да ѝ занесе колетчето бързо — много бързо, с файтон. Изгубвам от очи файтона, но затова пък настигам председателя. Той се разправя с някакъв възстаричък господин, който е с физиономия на многострадален чиновник и който плачевно обяснява:

— Не може вече, не може вече, господин председателю. Баджанакът ми се е просто озверил. «Ще те изхвърля на части, щом доброволно не излизаеш.»

— Как тъй ще те изхвърли на части?

— На части! Ще да ме нареже на части и изхвърли през прозореца. Той е касапин, господин председателю, и всичко може да направи. На, вчера ме удари с една тесла по темето. Добре, че главата ми е малко твърда, а освен това бях с нощна шапчица. . . Моля ви се, господин председателю, много ви се моля. . . Ще услуга и аз с нещо. . .

Председателят го изглежда снизходително.

— Хайде, ела утре! Сега отивам да обядвам. . . Утре ела. . .

Действително председателят влиза в една от разкошните гостилници и с това прекъсва днешния ми репортаж.

Исус Христос, св. Петър и сиромас Лазар — трима големи любители на хазартните игри. Тюфкат се под сянката на един райски кипарис. Тримата те са решили да играят на трупата, но въпреки всички молби никой от праведниците не изказва желание да играе на карти и необходимия за тази игра четвърти човек не се намира. Тримата светци се пръскаат от мъка.

— Ех, да имаше четвърти играч! — въздиша св. Петър.

— Да имаше, ама като няма — успокоява го философски сиромас Лазар!

В това време на райските врати се почуква.

— Влез, влез — викат едновременно тримата.

Влиза един праведник.

— Кой сте вие?

— Аз ли. . . аз съм папа Пий Девети!

— Пий Девети ли! Я се махай тогава! Девети не ни трябва! Виж, да се казваше Хенрих Четвърти, друго щеше да бъде!

Нека не е до смях в тези трагични времена, но и най-великият меланхолик не би можал да устои на изкушението да се усмихне поне под мустак — ако, разбира се, не е с бръснати мустаци. А работата. . . работата е действително сериозно хумористична: в България стават велики гешефти. Не мислете, че Чапрашиков изнася пак тютюни, не мислете, че барон Гендович е излезнал от затвора и почва честната си търговия на нова сметка, най-сетне, не мислете, че д-р Дупаринов е в преговори с някое лондонско издателство, на което да продаде своите художествени речи. Не! Гешефтът е много по-велик, много по-съблазнителен. В България се водят преговори за образуването на демократичен блок. Как, демократичен блок? Гледай ти! Значи, демократичен блок? И при това кой го образува и защо го образува? . . . Партията, които се ползват с такова доверие у народа, че ако поемат властта, няма да имат даже достатъчно съмишленици за министри. Факт. Общоделците и радикалите решили да вземат властта. Бъди след това меланхолик! Не се смей, ако можеш! . . . И ето, от десетина дни напудрената общоделска шансонетка извива лирични маанета, отправени към радикалския вития: «Кажете ми две думи и няма да страда. . . т. е. нека «Радикал» отговори на двата ми въпроса: 1. Кои партии могат да влязат в блока на демократическите сили и 2. Има ли за цел проектираният блок да установи реда и закона?»

«Радикал» се тупа по гърдите и отговаря любовно:

«Под партии, които могат да влязат в блока на демократическите сили, ние разбираме преди всичко социалисти и радикали.»

«Пряпорец» пък назърта през прозореца на радикалообщоделската спалня и суче мустачки като млад пристав. И той няма нищо против блока. Но и старият бекарин, тлъстомехият буржоа «Мир», и той смига лю-

бовно на социалшансонетката, ала изглежда, че си е позволил някакви съвсем неплатонически волности и пощипвания спрямо общоделската полудевственица, затова «Народ» се сърди:

«В един момент, когато партията на г-н Маджаров прави усилия да се представи като пионер на обществената солидарност, статията на в. «Мир» иде да посочи за лишен път какво лицемерие се спотайва зад тоя ѝ фалшив лозунг.»

«Мир» от своя страна почва наново да се кълне, че е влюбен искрено в демокрацията. «Пряпорец» го гледа подозрително, «Радикал» гледа още по-подозрително на «Пряпорец» и разправя кое е честно и почтено в политиката и кое е грешно. «Народ» тоже говори за политически морал.

А всичко това напомня една малка историйка:

Няколкочленна банда от крадци влиза в една черква и почва да обира скъпоценностите!

— Момчета — заявява водителят на бандата, — обирайте, каквото ще обирате, само някой да не стъпи на светата трапеза, че това е голям грях.

— Ех, пък и ти! Ние обираме черквата, а ще спазваме светостта на светата трапеза!

— То, приятелю, не е така: вярата си е вяра, а занаятът — занаят. . .

. . .Ето защо «Народ» завършва: «Блок на демократическите сили, но с честни намерения!»

ИЗ ПЕЧАТА

МЪГЛА

На вестник «Утро» предават от Лондон чрез в. «Матен». «В края на миналия месец в Лондон паднала такава гъста мъгла, че нищо не се виждало на разстояние няколко крачки. Минувачите из улиците се губели в мъглата и с мъка намирали жилищата си. Интересно е, че в тая мъгла най-лесно се ориентирали слепите, които намирали пътя тъй, както обикновено го намират. И слепите помагали на зрящите да се ориентират.»

Нищо чудно и нищо страшно. В Лондон паднала мъгла, която траяла само няколко дни. Лошото е, че има страни, където мъглата толкова години вече не се дига и където слепите не само помагат на «зрящите» да се ориентират, но дори цял живот ги водят из кривите сокаци на погромите и демагогията.

УТЕШИТЕЛНО

Вестник «Зора» пък, след като печата цели три колони за държавния съд, където се разправя как Пешев не си спомня даже да е ставала народна катастрофа, помещава на другата страница едно полезно обявление:

«УСИЛВАНЕ паметта, ръководство, доставя срещу 15 лева Ст. Цветков — София.»

Ето едно средство, което може да послужи и на г-н Пешева, и на държавния обвинител. Само 15 лв.!

КАЛУГЕРСКИ ТРУД

«Политика» дава една снимка, на която според уверенията на вестника са изобразени «калугери от Българ-

ския зографски манастир в Света гора на работа в кухнята».

Аслѣ работата на калугерите е в кухнята: най-много може да стигне до избата.

ЛЕШОЯД

Пак «Политика» печата уж снимка, под която пише:

«На тази снимка е представен един лешоядец (птица). Перушината на този лешоядец е чудесно пестра: ясноморава, оранжева, винена, червена, тъмно-червена, пурпурна, кремава и пр.»

Нищо чудно няма в тая работа. Малко ли са у нас лешояди (хора) с «чудесно пестра перушина».

НЕВОЛНО

Трудолобивият вестник «Трудови известия» в бр. 20 печата един нервоуспокоителен преглед на резултатите от трудовата повинност у Видинския окръг и най-сетне авторът на статията въздъхва заключително:

«Като имаме пред вид това съотношение на осребрените надници и реалната стойност на добитите резултати, *неволно* ние, от Видинския окръг, благославяме закона за трудовата повинност.

П. С.»

Ех, г-н П. С., то ако е работата неволно да благославяме, ще благословим и ние, какво ще правим — както неволно си спомняме как неволно копахме в гробищата аз и ти, за да се разхождат през лунните нощи духовете на столичани, които по всяка вероятност също така неволно са благославяли авторите на закона за трудовата повинност. Неволни работи! Даже и вие неволно сте изпуснали в статията си това «неволно».

ИЗЛИШНИ ГРИЖИ

«Ново време» пък пише:

«Общината утре ще отдаде на търг смилането на 200 вагона храни, с които ще продоволствуват софиянци на по-евтини цени.»

Общината нека бъде спокойна и не си задава толкова трудове относно смилането на храните: здравите стомаси на софиянци лесно ще се справят с тая работа, колкото за евтините цени, може да се каже: мижи да те лажем или трай, коньо, за зелена трева.

ПОЩА

Premier amour — София

Какво си се сетил сега да пишеш разкази за дачи и курорти! Изглежда, че и сред тези студове пак ти е топло, а това значи, че си влюбен... Нещо друго, приятелю, нещо друго!

Р. Рибарски, чиновник, Бургас.

«Българанчо, преди 10—15 дни бях по служебна работа из балкански села, срещнаха ме сред гората 4-ма приятели и изведнъж: «Стой! Дай парите!» Имах 180 лв. от взетия аванс. Помолих им се: аман бе, братя, аз чиновник съм, 5 деца на мен гледат. Повърнаха ми парите, дадох ми и по 20 лв. за всяко дете. Плух в пазвата си и се върнах в къщи. Но, ужас, сварих, че съдебният пристав продава някои мебели. Жената и децата пищят. Моля, отговори ми как да умилостивя кредитора си, който нито пушка, нито бомби носи. Дали да отида в балкана, да склуча един заем?»

Р. Рибарски»

Разбира се, че заем ще склучиш. Стига да можеш! Ако обичаш, склучи от тези честни и благородни разбойници един 10—15-хиляден заем и за нас. Много ще ти бъдем благодарни!

Поли — Тук.

ПРЕД ТЕАТЪРА

На М. К.

Ти влезе вътре — аз те гледах,
останах в сянка несъзрян —
ще чакам аз в нощта навънка
да видя погледа засмян.

Почакайте, г-н Поли, почакайте — докато, представлението се свърши. Само пазете се да не настинете! Остен — Тук.

НА НАШИТЕ ПРОТИВНИЦИ

Напук на всички коколановци,
кърлежи и готовановци,
копоя фердинандовски,
да живее нашият съюз,
който направи землетресен трус
у цялата корупция градска.
Да живеят всички министри,
делата им да бъдат бистри,
да не предават Силистри,
за да може най-подир
да настане благоденствие и мир!

— Господин редакторе, надявам се, че няма да откажете да го поместите, още повече че напред ще ви пращам и други хуморески.

С почитание: Остен...

Ах, г-н Остене, напук на всички коколановци, пратете ни и други хуморески. Ще ги поместваме, за да направим един землетресен трус у цялата корупция градска, та да може най-подир да настане благоденствие и мир!

С. А. Ц-ов — София

АЗ И ТИ

На нея

Аз съм тънка тенекия,
ти бакър си, тучен, стар;
млад поклонник на ракия —
вино пия без карар.

Моля, моля! Пийте с карар! Опасно е, както сте тънка тенекия, не е чудно да се продъните. После какво ще прави бакърлията ви муза?

Данаил — Кюстендил, Жак — Тук,
Обновител — Пловдив, Нипет — Пле-
вен, К. П. — София.

Извинете, редакцията нямаше гориво. Ако обичате —
пратете други.
Октавио Лилиян.

ЕПИГРАМА

На една рускиня

Надута, кокетлива,
от графски произход,
но никой не открива
знатния ѝ род:
че скъпия живот
със своите «строги» прави
я «келнерка» направи.

Лилине, Лилине! Значи, скъпият живот я напра-
вил келнерка? Тя може би има и друга професия, но
ти сигур нямаш денги.

БЕЛЕЖКИ

СЪКРАЩЕНИЯ

- Б** — Българан, седмично хумористично списание, г. I—IX, 1916—1924. Издание на кооперативна печатница «Гутенберг», София. Редактори: Александър Божинов, Димитър Подвързачов, Райко Алексиев и др. От втора годишнина в редакцията влиза и Хр. Смирненски.
- Бар** — Барабан, илюстрирано седмично хумористично списание, I (1908) — VIII (1918) и до 1921 г. с отделни броеве. Редактор Райко Алексиев, п-ца «Витоша», София. Смирненски сътрудничи от май 1917 до февруари 1918 г. През 1916 г. помества само едно стихотворение.
- КБ** — Хумористичен календар Българан за 1921 г.
- КДЕ** — К'во да е, седмичен хумористичен вестник, I (1911) — XI (1922). Редактор Ал. Едрев (Вердела), п-ца на С. М. Стайков, София. Смирненски сътрудничи в него от 29 март 1915 г. до 6 март 1921 г. (от IV до IX г.) с прекъсване през 1917 и 1918 г.
- РВ** — Разнокалибрени въздишки в стихове и проза, Ведбал, 1918 г. (края на април). Хумористична библиотека № 26—27, София. Издава кооп. п-ца «Гутенберг», 64 стр.
- С** — Сатър, лист за разстривка и разсмивка, орган на Негово Величество—Народът, I (1919). Редактор С. С. Злъчкин, п-ца «Елит», София.
- СмС** — Смях и сълзи, седмично литературно-хумористично списание, I (1917). Редактор Хр. Смирненски заедно с група младежи ученици, София, п-ца «Балкан».
- ЧСм** — Червен смях, седмично илюстрирано литературно-хумористично списание, I (1919)—IV (1923), орган на комунистическата партия. Списанието е основано и редактирано в началото (от бр. 1 до бр. 14) от Хр. Ясенов и Кр. Кюлявков. По-късно (от бр. 15 до края) — от Димитър Полянов.
- З** — Заря, всекидневен информационен вестник (1914—1920, 1929—1944 г.) По време на сътрудничеството на Смирненски се ръководи от социалдемократи. След 1935 г., когато

редактор е Кр. Станчев, а негов помощник Сл. Васев, застава на антифашистки позиции, приема за сътрудници писатели и журналисти-комунисти.

В том пети е поместена прозата на Смирненски от 1915 до 1921 г. включително. Представени са колкото се може по-пълно както неговата ранна, дореволюционна проза, така и белетристичните му работи в периода 1919—1921 г., когато той е сътрудник на комунистическите издания. Естествено — без онези, които вече влизат в том втори на настоящото издание. Не са включени още — поради това, че са съвсем слаби в художествено отношение, или по идейно-политически съображения — следните творби:

«Иване. . . между ловци — лесносмилателни» (КДЕ, бр. 167, 22—29 март 1915), «Учителя — лесносмилателни» (КДЕ, бр. 168, 5 април 1915), «Навсякъде неутралитет» (КДЕ, бр. 169, 11 април 1915), «Причина» (КДЕ, бр. 170, 18 април 1915), «Докторски» (КДЕ, бр. 176, 31 май 1915), «Учителя. . . Бате бе — лесносмилателни» (КДЕ, бр. 174, 17 май 1915), «В гимназията» (КДЕ, бр. 178, 14 юни 1915), «В бирарията» (КДЕ, бр. 178, 14 юни 1915), «Г-н редакторе» (КДЕ, бр. 179, 21 юни 1915), «Кръвта вода не става» (Родна лира, бр. 3, 12 дек. 1915), «На титлата титла» (Родна лира, бр. 4, 27 дек. 1915), «Нещастен е този. . . Да знаеш. . . Стари дреи-и-и» (КДЕ, бр. 193, 17 ян. 1916), «Такива псувам аз я!» (КДЕ, бр. 206, 29 апр. 1916), «На женската баня» (КДЕ, бр. 209, 20 май 1916), «Ганьовизъм» (КДЕ, бр. 210, 24 май 1916), «Рапорт до г-н Лоп от Ведбал» (КДЕ, бр. 218, 23 юли 1916), «Заявление до бога от Климентовския отбор» (Б., бр. 16, 12 авг. 1916), «Забутано писмо» (КДЕ, бр. 221, 13 авг. 1916), «Той искал да я възпее» (Б, бр. 17, 19 авг. 1916), «Паметник на Киченер» (Б., бр. 17, 13 авг. 1916), «Богинята от третия гараж» (КДЕ, бр. 222, 20 авг. 1916), «Жената. Мъжът...» (Б, бр. 19, 2 септ. 1916), «Съновник» (КДЕ, бр. 224, 4 септ. 1916) — съдържа 12 точки, от които публикуваме само три (1, 7 и 8), «Сънят на Фердинанд Румънски» (Б, бр. 25, 14 окт. 1916), «Все едно ли е?» (Б, бр. 36, 30 дек. 1916), «Разбрали се» (Б, бр. 36, 30 дек. 1916), «Оставката на св. Петър» (Б, бр. 38, 13 ян. 1917), «На пързалката» (Б, бр. 42, 10 февр. 1917), «Пролет» (Б, бр. 45, 3 март 1917), «Еврейска любов. 1. Сал иднаж се ла-

жим аз!» (См С, бр. 24, 17 юни 1917), «Еврейска любов». 3. Пазарлък на месечина» (См С, бр. 28, 14 юли 1917), «Любовта» (Бар, бр. 368, 22 юли 1917), «Като» (КДЕ, бр. 356, 23 март 1919), «Поща» (Б, бр. 32, 7 август 1919), «Писма до оня свят» III и IV (С, бр. 4 и 5, 29 окт. и 5 ноември 1919), «По пристигането на президента» (Б, бр. 3, 15 януари 1921), «Хроника» — първото известие (Б, бр. 5, 29 януари 1921), «Когато» — последния пасаж (ЧСм, бр. 8, 24 февруари 1921), «Кой как ще се маскира» (Б, бр. 11, 12 март 1921) «Хроника» (Б, бр. 16, 16 април 1921), «Писмо за Виена» (ЧСм, бр. 16, 21 април 1921), «Хуморески из «Земеделско знаме» (Б, бр. 24, 11 юни 1921).

Поместването и на най-първите (ученическите) прозаични работи на Смирненски дава възможност да се види изключително бързото развитие и укрепване на неговия оригинален белетристичен талант. И в белетристиката, както и в поезията, се среща с такова ранно съзряване, което не е често явление в литературата. Не ще минат година-две, и в анекдотите и диалозите, бележките и импресиите, разказите и пътеписите и преди всичко, разбира се, фейлетоните (при всичката им жанрова неопределеност) на Смирненски — ще блесне импровизаторската му дарба и с пълна сила ще се изявят едни от най-характерните черти на творческия му натурел изобщо: да търси на всичко опаката страна, да свързва веселото с печалното и едновременно да се смее, да иронизира и изобличава; да осъществява естествено и художествено обосновано преминаване от събитието към лириката, от битовия детайл към алегорията, от памфлета към афоризма, от «хрониката» към фарса. . . ; да се превъплъщава и да заговоря с езика на различните представители на обществото, да фантазира. . .

Целият материал е подреден хронологически. Малко творби, които имат две редакции, печатаме според последната редакция, направена от автора, като отбелязваме различията.

Между поместените най-ранни ръкописи на Смирненски някои са подписани, други без подпис. Но по почерка може да се установи, че Смирненски е авторът. Има и неподписани ръкописи («На земли мир, в человецех благоволение», «Послание до Красно село»), по чийто почерк не може със сигурност да се твърди, че са на Смирненски. Допустимо е обаче Смирненски да е техен автор, като се съди по стила и общия дух на фейлетоните, а също и по обстоятелството, че през тези години почеркът на поета не е напълно установен.

Разказът «Великото дело на Цван-Тинг-Хай» се намира в

албумчето на поета, озаглавено «Микроскопична енциклопедия от Ведбал». Помествахме два фейлетона от «Смях и сълзи» и «Сатър» — «Те двенки», «Писма от оня свят», чието авторство не е напълно установено, но вероятността да са от Смирненски е голяма.

Печатаме и пет творби, подписани с псевдонимите: Рапортър («Из пресата» — Б, бр. 4, 1921, «Сливенската журналистика» — Б, бр. 36, 1921), Рапортър от хумористичната школа («В жилищната комисия» — Б, бр. 48, 1921), Непострадал рапортър («Хроника» — Б, бр. 40, 1922) и Рапортър от новата школа («Между вестниците» — Б, бр. 44, 1921). Макар тези псевдоними да не са окончателно установени като псевдоними на Смирненски — с Рапортър от хумористичната школа например се подписва Й. Сливополски (Пилигрим), но както сам той свидетелствува, «В жилищната комисия» не е негова творба, по време на нейното публикуване той е бил в чужбина, поместените тук пет фейлетона са тясно свързани с цялата проза на Смирненски по стил и съдържание. Освен това те са изрично посочени от първите редактори на съчиненията на поета като негови творби (вж. «Хр. Смирненски», Избрани съчинения, т. III, 1940 г., стр. 227, под ред. на Т. Измирлиев и Т. Боров; Хр. Смирненски, Съчинения, 1960, т. IV, стр. 637).

В бележките към всяка творба се сочи най-напред къде е печатана за пръв път, отбелязва се, ако има друга печатна редакция, после се посочва поводът за възникването ѝ (ако е известен) и се обясняват непознатите думи, лица, събития.

ЧАС ПО ХИМИЯ В ЕДНА СТОЛИЧНА ГИМНАЗИЯ (стр. 7) — КДЕ, г. IV, бр. 168, 5 апр. 1915 г. с подпис С т е н о г р а ф и р а л О р е з а м.

ЛЕСНОСМИЛАТЕЛНИ (стр. 9) — КДЕ, г. IV, бр. 176, 31 май 1915 г. с подпис В е д б а л. Поместени заедно с още една хумореска от Смирненски («Учителя»), която не печатаме, и с хуморески от други автори под общо заглавие «Лесносмилателни».

Стр. 9. *Д' Анунцио, Габриеле* (1863—1938) — италиански писател-декадент, автор на много романи, драми, стихотворения. През Първата световна война застава на шовинистични позиции и придружава италианските войски на фронта; по-късно се присъединява към фашизма.

ТЕЛЕГРАМИ (стр. 10) — КДЕ, г. IV, бр. 183, 18 юли 1915 г. с подпис В е д б а л.

Поетът иронизира силите на Съглашението (Англия, Франция, Русия и присъединилата се към тях през май 1915 г. Италия).

По това време Германия хвърля всичките си сили на Изток. Сраженията на руско-германския фронт стават близо до Варшава.

Италианските войски водят дълги безрезултатни позиционни боеве срещу австрийската армия по течението на р. Изонцо.

Англо-френските морски сили водят сражение с турската флота. Дарданелската акция, предприета от тях в началото на 1915 г., завършва с неуспех.

На Западния фронт военните действия между германските и англо-френски войски имат позиционен характер. Англо-френската армия предприема няколко акции с местно значение.

СЕМЕЙНА ВОЙНА (стр. 12) — КДЕ, г. IV, бр. 188, 22 авг. 1915 г. с подпис Р а п о р т е р В е д б а л.

ИГРА. НЕДОВЪРШЕНО ИЗЛИЯНИЕ. ПОДМЛАДЯЛА. МЕЖДУ ЖУРНАЛИСТИ (стр. 13) — КДЕ, г. IV, бр. 191, 12 септ. 1915 г. с подпис В е д б а л. Поместени заедно с няколко хуморески от други автори под общото заглавие «Лесносмилателни».

Стр. 13. *Радославов, Васил* (1854—1929) — по време на войната министър-председател на България, шеф на Либералната партия, проводник на продажната политика на Фердинанд в полза на Кайзерова Германия. След поражението на фронта, преоблечен в униформата на германски полковник, изчезва в Германия.

В пресата често се появяват съобщения за кратки посещения на различни пълномощни министри при Радославов.

ПРЕДВИДЛИВОСТ (стр. 17) — Б, г. I, бр. 3, 13 май 1916 г. с подпис В-л.

Стр. 17. *Барон Кракра Пернишки* — действително лице, бедняк, обхванат от манията, че е от рода на Кракра Пернишки; постоянен герой на тогавашните хумористични вестници и списания.

Стр. 17. *Цар Освободител* — сега бул. «Руски».

Стр. 17. *Димитър Тодоров Даскала* — вестникопродавец в

София, не съвсем нормален, кичел гърдите си с «ордени» и обичал да говори в стихове, които импровизирал.

Стр. 17. *«Сие и Викенти»* — Викенти Попанастасов и Ицо Сантов — извършили атентата в Градското казино на 1 февр. 1915 г.

Стр. 17. *Бай Мито Шишавия* — известен като най-пълния човек в София, живеел на ул. «Опълченска», имал бакалница в Коньовица.

ОТМЪЩЕНИЕ (стр. 18) — Б, г. I, бр. 4, 20 май 1916 г. с подпис В е д б а л; поместено и в РВ (стр. 41—44). Печата се по текста в РВ.

Текстът тук, стр. 18, р. 17, в Б има следния вид: Аз доста ясно чу х, понеже телефонът бе до мене, па и говорещият викаше доста силно; стр. 18, р. 32: в мрака са л можеш; р. 34: Господин началникът, цял изпотен, отчаяно атакуваше противника си. . . стр. 19, р. 17: . . . и като подмигна.

Стр. 18. *Разбойник «из-за угла»* — разбойник «от засада».

СТОЛИЧНИ РАЗГОВОРИ (стр. 20) — Б, г. I, бр. 7, 10 юни 1916 г. с подпис В е д б а л.

ЕДИН БЪРЗ ПРЕВОД ОТ ФРЕНСКИ (стр. 21) — Б, г. I, бр. 10, 1 юли 1916 г. с подпис В е д б а л.

СТАРИЯТ ЦИРКАДЖИЯ (стр. 22) — Б, г. I, бр. 13, 22 юли 1916 г. с подпис В е д б а л.

Стр. 22. *Директорът на цирк «Антанта»* (Съглашението) — английският империализъм, който играе ръководна роля в Антантата — империалистически блок между Англия, Франция и Русия.

Стр. 23. Освен Русия (бялата мечка) и Франция (хубавата певица) към Антантата се присъединява и Италия (прочутото по гласовитост магаре)... Между Русия и Япония (страната на слънцето) се сключва по това време съюз. В Африка (Египет) Антантата води военни действия срещу Турция.

Военните сили на Франция и Англия се попълват масово с войски от френските и английски колонии в Африка — занзибарци, новозеландци и други стават пушечно месо в армията на Съглашението (папагали от Гибралтар).

От Балканския полуостров към Съглашението се присъеди-

няват Сърбия и Черна гора, наречени във фейлетона «двете свинчета».

Гръцкият държавник Венизелос заедно с част от армията забягва при съглашенските войски и образува там ново гръцко правителство. С п а л а в о я р е Смирненски уподобява Гърция.

СРЕЩИ И СЛУЧКИ. КЪДЕ МУ БИЛ «ПАРДОНЪТ» (стр. 24) — Б, г. I, бр. 13, 22 юли 1916 г. с подпис В.

СРЕЩИ И СЛУЧКИ (стр. 25) — Б, г. I, бр. 14, 29 юли 1916 г. с подпис В е д б а л.

В ЛЕЧЕБНИЦАТА (стр. 28) — Б, г. I, бр. 15, 5 авг. 1916 г. с подпис В.

КОГАТО (стр. 29) — Б, г. I, бр. 19, 2 септ. 1916 г. с подпис В е д б а л.

Стр. 29. *Модерен театър* — един от известните столични театри на времето, сега киносалон «Цанко Церковски».

Стр. 29. *Комитетът* — към Дирекцията на СГОП (стопански грижи и обществена предвидливост) по време на войната се създават комитети за продоволствието на гражданите. Чиновниците от тези комитети често използват положението си, за да вършат спекула и черна борса.

Стр. 29. *Ромеоци* — по името на главния герой на Шекспировата трагедия «Ромео и Жулиета».

Стр. 29. В последния пасаж — «когато някой ∞ бастуна си» — поетът осмива тези, които поради липсата на тютюн и скъпостията през войната събират угарките от улиците.

СЪНОВНИК (стр. 30) — КДЕ, г. V, бр. 224, 3 септ. 1916 г. с подпис Ш о к и н г. Състои се от 12 точки, от които печатаме само 1, 7 и 8.

Стр. 30. *Барон Гендович* — голям столичен богаташ. При различните акции за подпомагане на войниците от фронта най-богатите българи проявяват най-голямо скъперничество.

РЕПОРТЪОР (стр. 31) — Б, г. I, бр. 20, 9 септ. 1916 г. с подпис В е д.

СТОЛИЧЕН СКАНДАЛ (стр. 32) — Б, г. I, бр. 21, 16 септ. 1916 г. с подпис В е д б а л — РВ (стр. 36—38), вж. бел. към «Когато».

ЕДНО ОБЯСНЕНИЕ ПО ПИСАНОТО ОТ ВЕСЕЛИН ЗА МЕНЕ (стр. 34) — *КДЕ*, г. I, бр. 226, 17 септ. 1916 г. с подпис В е д б а л.

В бр. 224 на «К'во да е» от същата година под заглавие «Клевета», четем: «Използуваха отсъствието на нашия Ведбал от София, за да го наклеветят. Ето какво ни пише любезният Веселин. . .» Следва цитат, в който се казва, че първият въпрос на Ведбал към госпожиците, с които се запознавал, бил — четат ли стихове. Независимо от това дали отговорът е положителен, или отрицателен, Ведбал се съгласявал със събеседниците си и започвал да философствува.

Стр. 34. *Веселин* — Веселин Димитров (1898—1961), близък приятел на Смирненски, също сътрудничил в хумористичния печат на времето под псевдонима Вася Бродягин и други.

Стр. 34. *Вердела* — Александър Едрев (1870—1929), редактор на в. «К'во да е».

Стр. 34. През втората половина на август 1916 г. Смирненски действително е бил в Пловдив при свои роднини. Вероятно той отива там и във връзка с проектираното издаване на сп. «Смях и сълзи».

Стр. 34. *Никита* — Черногорският владетел Никита I (Никола) Петрович Негуш (1841—1921), забягнал в чужбина след окупацията на Черна гора.

Стр. 35. *Звездин* — псевдоним на Васил Павурджиев (1897—1948), приятел на Смирненски от Военното училище, сътрудник на хумористичния печат. По-късно е виден деец от левицата на Земеделския съюз и се проявява като антифашист-единофронтовец.

Стр. 36. *Бозаджийницата на Алията* — скромно, но уютно заведение на ул. «Пиротска», често посещавано от Смирненски и неговите приятели хумористи.

Стр. 36. *Ибсен, Хенрик* (1828—1906) — норвежки драматург, автор на световно известните драми «Народен враг», «Нора» и други, класик на норвежката литература.

Стр. 36. *Ницше, Фридрих* (1844—1900) — немски философ, поет — представител на ирационализма и волунтаризма. Във философията и естетиката му има много противоречия: от една страна, той подлага на ултрарадикална критика съвременната си социална и културна действителност (включително и християнството), а, от друга, става проповедник на крайния индивидуализъм, на култа към избраните личности (свръхчовеци) и на

презрение към народните маси. Идеите на Ницше са използвани от идеолозите на фашизма.

Стр. 36. *Хамсун, Кнут* (1860—1952) — норвежки писател, автор на известните романи «Глад», «Редактор Люнге», «Пан», «Виктория», «Мистерии» и други. Наред с реалистичните моменти и тънкия психологизъм в творчеството му намират широко място импресионистични настроения и мистика. В годините на Втората световна война не намира сили да се обяви срещу китлеризма, дори сътрудничи на немските окупатори.

Стр. 36. *Арцибашев, М. П.* (1878—1927) — руски писател. В произведенията му след 1907 г. са отразени упадъчните настроения от периода на реакцията. С романа «Санин» и др. издига в култ индивидуализма, паразитното наслаждение от живота, животинските инстинкти.

АЕРОПЛАННИ РАЗГОВОРИ (стр. 38) — *Б*, г. I, бр. 23, 30 септ. 1916 г. с подпис подслушал: В е д б а л.

ПИСМО ОТ ПАЗАРДЖИК (стр. 40) — *Б*, г. I, бр. 23, 30 септ. 1916 г. Без подпис. Отбелязано от Т. Измирлиев и Т. Боров като творба на Смирненски (Съчинения, т. III, 1940 г., стр. 229).

На връщане от Пловдив (вж. бел. към «Едно обяснение. . .», стр. 34) Смирненски се отбива в Пазарджик, където живеят неговата баба и лели.

Стр. 40. *Мюлерови системи* — има пред вид известната гимнастическа система на Мюлер.

ПЪРВАТА КОНДУКТОРКА (стр. 43) — *Б*, г. I, бр. 24, 7 окт. 1916 г. Без подпис, с подзаглавие «Трамвайна трагикомедия»; за втори път поместено в *РВ* (стр. 21—26). Печата се по *РВ*.

Текстът тук, стр. 43, р. 4 в *Б* има следния вид: Ана Карима (навсякъде вместо мъжемразката); стр. 44, р. 15: това бе преди 13 год., сега съм 33 години. . .; стр. 45, р. 23: След като сте изпили сега парите в Княжево; р. 29: Настава суматоха; стр. 46, р. 10: «Уважаема госпоице. . . то по-неже аз на пример не смея да изкажа устно предположен. . .»; стр. 46, р. 27: Платете си или слезте! Да не мислите да не плащате; стр. 47, р. 4: Дерзай, сестро!; р. 6: целуват роклята и обувката на кондукторката.

Поетът осмива повърхностните неуспешни опити да се постигне равнопоставяне между мъжа и жената.

Стр. 43. *Ана Карима* (1871—1949) — псевдоним на А. Велкова Сакъзова, българска писателка и общественичка. Карима е една от първите деятелки за еманципацията на жената у нас, основателка на редица женски дружества и на няколко благотворителни дружества и заведения. Редактирала сп. «Почивка», «Нова струя», в. «Женски глас» и «Равноправие». . . След Септемврийското въстание се обявява срещу фашисткия терор и излиза на митинги в Париж и другаде в защита на народа. Превежда «Палачите» на Анри Барбюс.

3000 ВАГОНА (стр. 48) — Б, г. I, бр. 33, 9 дек. 1916 г. с подпис В е д б а л.

Стр. 48. *Утро* — реакционен жълт всекидневник с ориентация към Кайзерова, по-късно фашистка Германия. Пълнел се със сензационни новини, криминални истории и произшествия.

Стр. 50. *Фурии* — римско наименование на гръцките богини Еринии и Евмениди. Дъщери на Земята, те живеели в ада и наказвали умрелите за престъпленията им.

ДО МАСАЛОПИСВАЧИТЕ, ОКОЛО «КВО ДА Е», СОФИЯ (стр. 52) — КДЕ, г. V, бр. 238, 10 дек. 1916 г. с подпис В е д б а л.

В КДЕ, текстът на стр. 53, р. 13 е: Хайде, за наше здраве и за т о з и на нашия органошеф. Вероятно печ. гр., която поправяме.

Стр. 52. Г-н професор Теодоров-Балан — изтъкнат български езиковед, дългогодишен професор в Софийския университет. Смирненски осмива неговото увлечение да изковава нови български думи и да заменя, понякога сполучливо, но често пъти несполучливо, чуждиците с наши думи.

Стр. 53. *С'желъом* — К'водаистки поздрав, означава — напред, за нови успехи в хумора и сатирата; произлиза от името на измисления хумористичен герой Желю Вълчюф, всъщност псевдоним на главния редактор Вердела.

КОЯ Е ПРИЧИНАТА. МЕЖДУ ПРИЯТЕЛКИ (стр. 54) — Б, г. I, бр. 34 [16 дек. 1916 г.] с подпис В-л.

В УЧИЛИЩЕ (стр. 54) — Б, г. I, бр. 36 [30 дек. 1916 г.] с подпис В-л.

Озирис (мит.) — египетски бог, закрилник на мъртвите.

ТЕ ДВЕНКИ (стр. 59) — СмС, г. I, бр. 2, 7 ян. 1917 г. с подпис С т о л и ч а н и н. Г. Димов, с когото поетът е дружал, твърди, че псевдонимът «Столичанин» е на Смирненски. Неговото авторство потвърждава още Веселин Димитров и Емануил Иванов.

УЖАС (стр. 60) — СмС, г. I, бр. 4, 21 ян. 1917 г. с подпис Л о р д В и л м о н.

Стр. 60. *Шерлок Холмс* — любител-детектив, главен герой от криминалните романи на английския писател Конан Дойл.

МОНОЛОГЪТ НА ЕДНО СОФИЙСКО ХАМСУНЧЕ (стр. 62) — СмС, г. I, бр. 5, 28 ян. 1917 г. с подпис В е д б а л.

По това време романите на Кнут Хамсун са едни от най-четените и нашумели у нас книги. В случая Смирненски осмива софийските «нищешанци», последователи на Хамсун и Пшибишевски. Героят на «Монолога. . .» е карикатурен подражател на Йохан — главен герой от известния Хамсунов роман «Виктория»

Стр. 62. *Илайяли* — героиня от Хамсуновия роман «Глад», въображаемо лице, плод на болната фантазия на главния герой на романа — гладуващ студент. За Илайяли се споменава и в друг Хамсунов роман — «Мистерии».

ИНТЕРВЮТА С ВЕЛИКИ МЪЖЕ (стр. 65) — СмС, г. I, бр. 6, 4 февр. 1917 г. Без подпис. Отбелязано от Т. Измирлиев и Т. Боров, вероятно по личното свидетелство на Т. Измирлиев, като творба на Смирненски (Съчинения, т. III, 1940 г., стр. 229).

Стр. 65. *Панах* — Кафе-ресторант в София, който се е намирал на ъгъла на ул. «Търговска» и бул. «Дондуков».

Стр. 65. *Роза* — бръснарница, намирала се на бул. «Дондуков», близо до несъществуващата сега ул. «Търговска».

ИЗ ЕДНО ЛЮБОВНО ПИСМО НА ЕДИН МЛАДЕЖ, КОЙТО Е УПРАЖНЯВАЛ РАЗЛИЧНИ ЗАНАЯТИ (стр. 67) — СмС, г. I, бр. 6, 4 февр. 1917 г. с подпис Л о р д В и л м о н.

Стр. 67. *Календарче «Вардар»* — твърде популярно сред широката публика, излизало дълго време, снабдено със съновник и практически съвети и упътвания. Издавано от Ив. К. Божинов.

КОЙ КАТО НЕЯ! (стр. 68) — Б, г. I, бр. 43, 17 февр. 1917 г. с подпис В-л.

Стр. 68. *Разпутин Гр. Е.* (1864—1916) — самозван рели-

гиозен «прсрок» и авантюрист. Влязъл в аристократичните петербургски кръгове, той достига и до царския двор, за да стане любимец на императора Николай II и неговата жена.

ИНТЕРВЮТА С ВЕЛИКИ ЛЮДЕ (стр. 69) — *СмС*, г. I, бр. 8, 18 февр. 1917 г. Без подпис. Отбелязано от Т. Измирлиев и Т. Боров като творба на Смирненски (Съчинения, т. III, 1940 г., стр. 229. Вж. и бел. към «Предвидливост», стр. 17 и «Първата кондукторка» стр. 43).

ОТ НАСТРОЕНИЕ (стр. 70) — *Б*, г. I, бр. 45 [3 март 1917 г.] с подпис В-л.

СЪЗАКЛЯТИЕТО НА УЧЕНИЧКИТЕ (стр. 72) — *Б*, г. II, бр. 1, [28 апр. 1917 г.] с подпис В е д б а л.

СТУДЕНТСКИ СПОРОВЕ (стр. 77) — *СмС*, г. I, бр. 17, 29 апр. 1917 г. с подпис В и л м о н.

ДУХОВЕ (стр. 79) — *СмС*, г. I, бр. 18, 6 май 1917 г. с подпис В и л м о н.

Стр. 79. *Антерия* (ар.—тур.) — подпълнена с памук платнена дреха.

ПИСМО ОТ КАЗАРМАТА (стр. 82) — *Ржк.* от май 1917. Изпратено от Военното училище до редакцията на сп. «Барабан».

Стр. 82. *Савата* — Сава Стоянов Иванов (1882—1930), приятел на Смирненски, хуморист и поет. Редактирал хумористичния лист «Сатър» и издавал «Балкански папагал».

Стр. 83. *Ив. Йончев* (1884—1918) — български поет, автор на малка лирическа сбирка — «Стихотворения», София, 1917 г. Смирненски цитира първата строфа от стихотворението «Аз и ти» (стр. 25):

«Бог — небето. . . Аз и ти,
аз и ти сме целий свят. . .»

НАСТРОЕНИЕ (стр. 86) — *Бар*, г. VIII, бр. 360 [27 май 1917 г.] с подпис В е д б а л.

Стр. 86. Свикването на набора на Смирненски е предстоящо. Той отразява настроенията си преди да постъпи във Военното училище.

Стр. 86. В няколко броя на «Художествена седмица» са по-

местени съобщения за издаването в отделни брошури на романите «Дяволската дупка» от Ал. Дюма (баща) и «Гъркиня куртизанка» — «пикантен роман за живота на една любвеобилна гъркиня» според рекламата на «Художествена седмица».

Стр. 86. *Литературно ехо* — полумесечно литературно списание (1917—1918 г.). Повечето стихотворения, поместени в него, са от неизвестни автори, неиздържани в художествено отношение, с интимна или патриотична тематика.

Стр. 86. *Сакъзов, Янко* (1860—1941) — ръководител на социалдемократическата партия (широки социалисти).

Фактът, че Смирненски поставя на една плоскост и иронизира еднакво широките и тесни социалисти, свидетелствува за политическата неориентираност на поета по това време.

Стр. 86. *Вакарелска Лорелай* — домашните прислужнички на времето най-често са селски момичета от Вакарел. *Лорелай* е героиня от едноименната балада на Х. Хайне.

Стр. 87. *Дълбок зимник* — ресторант-бирария на Прошековата фабрика, твърде известен на времето, намирал се на ъгъла на ул. «Сан Стефано» и «Цар Освободител», сега бул. «Руски».

МАЙСКА ВЕЧЕР (стр. 88) — *СмС*, г. I, бр. 23, 10 юни 1917 г. с подпис В и л м о н.

НАПРАЗНО ЧАКАШ (стр. 89) — *СмС*, г. I, бр. 25, 24 юни 1917 г. Без подпис; втора хумореска от раздела «Еврейска любов» — *РВ* (стр. 58—59). Подпис: В и л м о н; четвърта хумореска от раздела «Еврейска любов» — *РВ* (стр. 56—58).

В *СмС*, текстът на стр. 89, р. 4 гласи: В очите ѝ личи и тъга, и очакване, и гняв. . . , р. 7: . . . тя разменяше огнени погледи със своя и до л. . . р. 14: Защо? Защото тя. . .

РАНДЕВУ (стр. 90) — *СмС*, г. I, бр. 30, 29 юли 1917 г. Без подпис. — В *СмС*, стр. 91, р. 8: — Махнете се, защото телефонирах. . .

СЪВЕЩТА (стр. 92) — *Бар*, г. VIII, бр. 365 [1 юли 1917 г.] с подпис В е д б а л.

ЛЮБОВ КЪМ БЛИЖНИЯ (стр. 93) — *СмС*, г. I, бр. 33 [19 авг.] 1917 г. с подпис В и л м о н; — *РВ* (стр. 39—41). Печат се по *РВ*.

В *СмС* текстът на стр. 93, р. 7 е: ...юргана на Настрадаин Ходжа...; р. 28: ...подигна детето, но спря се, р. 31: ...и може би то до утре заран ще да умре; стр. 94, р. 4: Той чу звънтенето; ... р. 9: Аврам вместо Мордохой (навярно случайна грешка, повторена и в *РВ*, която ние поправяме); р. 16: Аха, бебе...; р. 26: взе един бял лист...

ЧУВСТВАТА (стр. 95) — *Бар*, г. VIII, бр. 372 [19 авг. 1917 г.] с подпис В е д б а л.

Стр. 95. 19 и 6 — ще има 25 тояги (19+6) — твърде разпространен на времето израз, особено сред военните.

ЕСЕН (стр. 97) — *СмС*, г. I, бр. 36, [9 септ.] 1917 г. с подпис В и л м о н.

Стр. 98. *Пилигрими* — странствуващи богомолци, поклонници, в случая със значение на скитници.

СИМПАТИЯ (стр. 99) — *СмС*, г. I, бр. 38 [7] окт. 1917 г. с подпис В и л м о н.

Стр. 99. *Балкан* — застрахователно дружество, на чиято сграда се е намирал на времето градският часовник (на мястото на днешния Партиен дом).

Стр. 99. *Търговска* — улица в София с търговски магазини, намирала се е между сегашния площад «9 септември» и бул. «Г. Димитров» («Мария Луиза»). Сега не съществува.

ИЗ ДНЕВНИКА НА ЕДИН ФРОНТОВАК (стр. 101) — *СмС*, г. I, бр. 39 [14] окт. 1917 г. с подпис В и л м о н.

Стр. 101. *Аз знам всичко* I (1913)—VII (1925) — седмично илюстрирано списание с националистически тенденции. Стоп. изд. Ат. Петров.

39 ГРАДУСА И 7 ДЕСЕТИ (стр. 104) — *СмС*, г. I, бр. 42, 4 ноември 1917 г. с подпис В и л м о н.

Стр. 104. *Ол райт* (англ.) — Добре. В случая: Как сте? Добре ли сте?

Стр. 104. *Керенски, А. Ф.* (1881—1970) — есер (социалреволюционер), министър-председател на буржоазното контрареволюционно временно правителство в Русия; води антинародна политика по време на Първата световна война и се стреми с всички средства да потиска революционния подем. Ленин го характеризира като най-опасен агент на империалистическата буржоазия.

С намека, че Керенски е научил английски поради службата, Смирненски разкрива тясната връзка между него и американските и английските ръководни кръгове — негови господари. В деня на Октомврийското въоръжено въстание успява да избяга и от 1918 г. живее при своите господари — до 1940 г. във Франция, а след това в Съединените щати.

Стр. 105. *Още вие не бяхте почнали драмата си «Хаос»* — Историческата действителност в Русия по това време е много богата и сложна откъм събития. Избухва Великата октомврийска революция. На 26 октомври Временното правителство е свалено от власт. За младия поет, по това време юнкер, затворен във Военната бастилия, откъснат от политическия живот, с неизбежен още мироглед, тези събития са неясни.

Стр. 105. *Братушка, не можно это* (р. правилно: «Нельзя это») — Братче, не може това.

Стр. 105. *Это оскорбляет русского мужика*, р. — Това оскърява руския мужик.

Стр. 105. *Вот это хорошее* (би трябвало: *лучше*)! Ну да, можнo так. Вот для труда, несколько стерлинг (ов). До оглядки (досвидания), мой друг!... р. — Ето това е по-добре! Да, може така. Ето, за труда няколко стерлинги. Довиждане, приятелю мой!

Стр. 105. *Бай Коце Шишкавият* — необикновено пълен човек, съперници по дебелина на бай Мито Шишкавия, обект на шеги и закачки.

Стр. 105. *Херувим* (евр., от стария завет) — ангел.

Стр. ... *Христов, Кирил* (1875—1944) — български поет, белетрист и драматург. По време на войната пише патриотични, но повече шовинистични и националистически творби.

Стр. 105. *Бобевски, Любомир* (1878—1960) — официален буржоазен поет. Нашумява през военните години като автор на грубо шовинистични стихотворения, маршове и песни. Без художествени качества са и патриотарските му стихотворения от Втората световна война.

Стр. 106. *Морфова, Христина* (1889—1936) — бележита българска оперна и концертна певица, драматично и колоратурно сопрано, един от създателите на българската опера; обект на шеги в хумористичния печат заради голямата ѝ пълнота.

ПЛАТЕН ОТГОВОР (стр. 107) — *Бар*, г. VIII, бр. 386 [25 ноември 1917 г.] с подпис В е д б а л.

Стр 107. Смирненски подобно на Пенчо Славейков осмива антисемитизма на немската буржоазия.

И РАЯТ Е ЗАТВОР! . . . (стр. 108) — Рѣк. от [есента 1917 г.]. Подпис В е д б а л. Също изпратен навярно от Военното училище до редакцията на *Бар*.

НА ЗЕМЛИ МИР, В ЧЕЛОВЕЦЕХ БЛАГОВОЛЕНИЕ (стр. 110) — Рѣк. от [1917 г.] без подпис. Запазен в редакцията на *Бар*. Предполагаме, че е от Смирненски.

Стр. 110. *Енвер паша* (1881—1922) — турски генерал, един от водителите на младотурската партия. Участвувал в свалянето на султан Абдул Хамид и в младотурската революция от 1908 г. Като министър на войната през 1914 г. прави известни опити да реорганизира турската армия. По-късно се обявява срещу освободителното движение в Турция. Бива убит в сблъскване с отреди на Червената армия.

Стр. 111. *Дървингов, П. Г.* — полковник в българската армия. През Първата световна война организира XI пехотна македонска дивизия.

Стр. 111. *Св. Дух* — така Смирненски иронично е наричал Н. Геннадиев, който е бил считан за подбудител на атентата в Градското казино от 1915 г. Смирненски намежда вероятно за тези обвинения.

Стр. 111. *Крал Петър* — сръбският крал Петър I Карагеоргиевич.

ГОДИШЕН БАЛАНС (стр. 115) — *Бар*, г. VIII, бр. 394 [19 ян. 1918 г.] с подпис В е д б а л.

Стр. 115. *Лойд Джордж, Давид* (1863—1945) — английски буржоазен политик, министър-председател в английското правителство по време на Първата световна война.

Стр. 115. *Поанкаре, Ремон* (1860—1934) — буржоазен политически деец, по това време председател на републиката във Франция.

Стр. 115. *Викторо* — Виктор Емануил III — крал на Италия.

Стр. 115. *Газда Петър (Перо)* — Петър I Карагеоргиевич, сръбски крал, след окупирането на Сърбия остава без територия и емигрира в чужбина. Газда, ср. — господин, господар.

Стр. 115. *Елзас и Лорен* (Лотарингия) — спорни територии между Германия и Франция. През Първата световна война Франция претендира да ѝ бъдат възвърнати тези територии.

Стр. 117. *Сарай, Морис* (1856—1929) — френски генерал, командувал съглашенската армия на Южния фронт при Солун.

Стр. 117. *Сватбата* на Сарай — намек навярно за мило-сърдната сестра, приятелка на ген. Сарай, която го е придружавала в Солун.

Стр. 117. *Прочутата река* — р. Изонцо, по чието течение бива спряно настъплението на италианската армия и се водят дълги кръвопролитни позиционни боеве.

Стр. 117. *Пяве* — река в Италия. След австро-германската офанзива от ноември 1917 г. боевете на италианския фронт се водят по течението на р. Пяве.

Стр. 119. *Мьоза* — река във Франция, по чинто брегове се водят сраженията на западния фронт.

Стр. 119. При *Вердюн* и във *Фландрия* през 1917 г. англо-френските войски предприемат офанзива, която не дава очаквания резултат.

МАРГАРИТКИ (стр. 120) — Б, г. III, бр. 9 [22 юни 1918 г.] с подпис В е д б а л.

ВЛАДИМИР (стр. 124) — Б, г. III, бр. 18 [24 авг. 1918 г.] с подпис В е д б а л.

ХРОНИКА (стр. 129) — Б, г. III, бр. 20 [7 септ. 1918 г.] с подпис В е д б а л.

Стр. 129. *Българанчо* — измислен герой от сп. «Българан», рисуван от карикатуристите като човек с фрак, цилиндър и цървули, с дълго паче перо през рамо на края с писец.

Стр. 129. По време на войната електрическата енергия в София е съвсем недостатъчна. Електрическият ток често спира, по улиците горят само няколко лампи.

Стр. 132. *Ингеборг* — поетът използва името на главната героиня на много популярния по онова време роман от Келерман «Ингеборг».

ТРИ УГАРКИ (стр. 133) — Б, г. III, бр. 22 [21 септ. 1918 г.] с подпис В е д б а л.

АНТИКИ (стр. 135) — Б, г. III, бр. 23 [12 окт. 1918 г.] с подпис В е д б а л.

КАК ХУБАВИ, КАК СВЕЖИ БЯХА ТЕ! . . . (стр. 140) — Б, г. III, бр. 26 [2 ноември 1918 г.] с подпис В е д б а л.

РЕЗОНАНС (стр. 142) — Б. г. III, бр. 26 [2 ноември 1918 г.] с подпис В е д б а л.

Стр. 142. *Аста Нилзен* — известна киноартистка.

МАРГАРИТКИ (стр. 144) — Б. г. III, бр. 28, [16 ноември 1918 г.] с подпис В е д б а л.

ПРИКАЗКА (стр. 146) — Б. г. III, бр. 30, [30 ноември 1918 г.] с подпис В е д б а л.

Стр. 146. *Дядо Вани* — дядо Иван, Русия.

Стр. 146. *Хасан Ибраимоолу* — Турция.

Стр. 146. *Василий* — В. Радославов.

Стр. 147. *Бай Благо* — Д. Благов.

Стр. 147. *Даньо* — Д-р Стоян Данев (1858—1950) — буржоазен политически деец, водач на прогресивно-либералната партия (цанковисти). Министър-председател и министър на външните работи през 1901—1903 г. и 1913 г. Данев е един от виновниците за националната катастрофа на България по време на Междусъюзническата война.

Стр. 147. *Гендо* — Никола Генадиев (1866—1923) — буржоазен политик, един от лидерите на народно-либералната партия (стамболовисти). След Първата световна война образува отделна национал-либерална партия под името Народно единство. Убит от германофилите по време на фашисткия преврат. През 1919 г. министър на войната, а от октомври 1919 до април 1920 г. — министър на външните работи.

Стр. 147. *Янко* — Я. Сакъзов.

В НЕБРАНО ЛОЗЕ (стр. 149) — Б. г. III, бр. 32 [14 дек. 1918 г.] с подпис В е д б а л.

Стр. 151. *Мирбо, Октав* (1850—1917) — френски романист и драматург, станал известен със своите изобличителни романи («Дневникът на една камериерка», «Абат Жул», «Градината на мъките»), в които критикува религиозното възпитание и еснафския морал.

ПОСЛАНИЕ ДО КРАСНО СЕЛО (стр. 152) — Рък. [1918 г.] Без подпис.

Стр. 152. Към 1918 г. вече усилено се говори за сключване на мирен договор. Във фейлетона четем: «... взехме да си разясняваме защо не се сключва мирът».

От ръкописа са запазени стр. 1 и 3. Редът с точки означава

мястото на липсващата втора страница. Запазен в редакцията на Бар.

Стр. 152. *Сараевите* (атаки) на Ю ж н и я ф р о н т — атаките на съглашенската армия, командувана от ген. Сарай.

Стр. 152. *Цайтунг*, нем. — вестник.

Стр. 153. *Ватралски, Ст.* — посредствен поет, сътрудничил в «Зорница» и други евангелски вестници.

Стр. 153. *Зорница* (1876—1944) — седмичен евангелски вестник за протестантска пропаганда. Помества научни и забавни материали, статии с религиозно съдържание и политически информации.

ПРОЧЕЕ, СМЪРТ НА ВЪШКИТЕ! (стр. 157) — *Ново време*, бр. 4 и 5, 13 и 14 февр. 1919 г. с подпис Х р. Д и м и т р о в.

Като приемаме, че подписаният Хр. Димитров е Смирненски — по дух и стил «Прочее, смърт на въшките» не се отличава съществено от другите негови работи, — се изправяме пред трудно разрешимия въпрос: защо Смирненски публикува фейлетона в един буржоазен орган, който само след няколко месеца така остро ще иронизира и отхвърли («Из печата. Трески за дялан», С, бр. 2, 15 октомври 1919 г.)? Може би се дължи на бързата еволюция в идейно-политическите възгледи на поета или на неизяснения напълно (в първите броеве) облик на вестника?...

Стр. 157. *Добро поле* — планина в Македония на изток от завоя на река Черна. Тук по време на Първата световна война съглашенските войски пробиват Южния фронт. Отстъплението на българските войски се дължи главно на нарасналото сред тях недоволство от непосилно тежкото положение на фронта и в тила, от противонародния характер на войната.

Крайната, най-героична, но и трагична изява на войнишкото недоволство бе известното Владайско въстание, потушено с голяма жестокост.

Стр. 158. *Д-р Русев, Марин* (1864—1935) — лекар и обществен деец, по това време директор на Народното здраве при Министерството на вътрешните работи.

Стр. 158 *Въшка, която ∞ конуси* — Р. В. Радев, радославист, бивш столичен кмет, осъден от военно-полеви съд във връзка с тъй наречената захарна афера. През лятото на 1916 г. разпродад големи количества захар на много висока цена.

ТРОХИ ОТ ВОЙНАТА (стр. 160) — Б. г. IV, бр. 11 [15 март] 1919 г. с подпис В е д б а л.

ОБЯВЛЕНИЯ С КОМЕНТАРИИ (стр. 161) — КДЕ, г. VIII, бр. 358, 6 апр. 1919 г. с подпис Л. Д. ж. Ш.

Стр. 161. *Викенти* — В. Попанастасов, взел участие в атенатата в Градското казино, за което бил осъден на смърт.

Стр. 161. *Дирекция на прехраната* — Дирекция за социални грижи и обществена предвидливост (СГОП), създадена през Първата световна война. Дирекцията издава наредби за свободна търговия с хранителни продукти, за повишаване цените и пр., с което дава възможност на спекулантите да ограбват населението.

НОВИ КНИГИ (стр. 163) — КДЕ, г. VIII, бр. 361, 27 апр. 1919 г.

Стр. 163. *Сандо* — Ал. Стамболийски.

Стр. 163. *Цанко Бакалов* — *Церковски* (1869—1926) — поет и общественик. В стиховете си той още от 90-те години и по-късно (стихосб. «Печални часове», «Полски песни» и др.) възпява живота и борбите на българските селяни. Автор и на драматически произведения («сценични игри»). Един от основателите на БЗНС (в кабинета на Стамболийски последователно министър на железниците, на просветата и на благоустройството; тогава Народният театър поставя неговите «сценични игри»).

Стр. 163. *Джидров, Петър* — виден деец на широкосоциалистическата партия. През 1918—1919 г. министър на правосъдието. По-късно става сътрудник на немскофашистката пропаганда в България, за което след 9 септември 1944 г. е осъден от Народния съд.

Стр. 163. *Ляпчев, Андрей* (1866—1933) — буржоазен политик, един от водачите на демократическата партия. През 1918 г. подписва Солунското примирие, по силата на което много български войници остават като пленници и заложници.

Стр. 163. *Драгиев, Димитър* — един от основателите на БЗНС. По-късно създава своя земеделска организация, ориентирана надясно. Води борба срещу Стамболийски.

Стр. 164. *Р. Даскалов* — вж. бел. стр. 412.

Стр. 164. *Тодоров, Тодор* (1858—1924) — едър капиталист, шеф на народняшката партия. През 1918—1919 министър-председател и министър на външните работи, водач на делегацията, която сключва катастрофалния за България Ньойски договор.

Стр. 164. *Добриданов, Сава* — реакционен журналист. Във в. «Мир» води рубриката «Бележки на деня», в която защитава буржоазната система. Яростно воюва срещу партията на тесните социалисти и Съветска Русия.

РИМИ ЗА ЗЛОБОДНЕВКА (стр. 165) — КДЕ, г. VIII, бр. 362, 4 май 1919 г. с подпис Лорд Д. ж. Шокинг.

Стр. 165 *Триолет* — стихотворна форма, създадена през Средните векове. Състои се от 8 стиха, като четвъртият и седмият повтарят първия, а осмият повтаря втория. Повтарящите се редове съдържат основната мисъл на стихотворението.

NOCTURNO (стр. 166) — Б, г. IV, бр. 22 [29 май 1919 г.] с подпис В е д б а л.

ДРУГАРСКО ПИСМО... (стр. 168) — КДЕ, г. VIII, бр. 367 и 368, 8 и 15 юни 1919 г. с подпис Лорд Д. ж. Шокинг. Означение: Сухиндол, 10. VI. 1919 г.

През май Смирненски заминава в командировка като про-филант с една инженерна бригада, която трасира пътя за прокарване на железопътна линия през Павликени — Бяла черква — Сухиндол.

Стр. 168. *Троцки, Л. Д.* (1879—1940) — по онова време все още заема ръководно място в организирането на новото общество на освободените през Октомври работници и селяни. Много скоро обаче е разобличен като враг на ленинизма и изгонен от страната.

Стр. 168. *Йехова* — еврейско име на бога.

Стр. 168. *Invino veritas* (лат.) — истината е във виното.

Стр. 169. *Дорийски стил* — най-опростеният и най-старият от древногръцките архитектурни стилове.

Стр. 169. *Рококо* — декоративен стил във Франция. Отличава се с мидовидни и претрупани форми.

Стр. 169. *Диоген* — древногръцки философ. Чрез своите възгледи и примитивен начин на живот той дава израз на пасивния протест на обеднелите слоеве на народа срещу господстващия строй.

Стр. 170. *Клемансо, Жорж* (1841—1929) — френски буржоазен политически деец. Министър-председател на Франция по това време.

Стр. 170. *Лорелай* — така Смирненски наричал Пенка Михайлова, девойка, която той харесвал и за която често споменава в ранното си творчество.

Стр. 170. *Генадий* — Н. Генадиев, вж. бел. стр. 400. Смирненски има пред вид тогавашния слух, разпространен от жълта-

та преса, че между Генадиев и Стамболийски съществували тесни връзки, че Генадиев влияел върху Стамболийски.

Стр. 171. *Връбчо* — псевдоним на Сава Добриянов.

Стр. 171. *Приказката за юргана и бълхата* — Добриянов често цитира тази приказка и я свързва с комунистите, които според него искали да направят революция заради дребни неуредици.

Стр. 171. *Зора* — буржоазен всекидневник с определено реакционно направление — идеологически изразител на фашизма.

Стр. 171. *Ненчовия цирк* — Ненчо Цанков, прочут борец.

Стр. 171. *Миленков, Стоян* — известен куплетист и хуморист.

Стр. 171. *Ганчо «Ючбунарската симпатия»* — Ганчо Пехливанчо, прочут клоун.

Стр. 171. *Корона* — оперетен театър, намирал се на мястото на днешното кино «Георги Димитров». По-късно «Корона» се преименува в «Ренесанс».

КАК МЕ НАЗНАЧИХА ЧИНОВНИК (стр. 172) — Б, г. IV, бр. 25 [19 юни] 1919 г. с подпис В е д б а л.

ФУРАЖКАТА (стр. 175) — Б, г. IV, бр. 27, [3 юли] 1919 г. с подпис В е д б а л.

Стр. 175. *Марс* (мит.) — бог на войната.

Стр. 175. *В. известия* — *Военни известия* (1892—1919) — седмичен вестник, издаван от учебното бюро при Военното министерство. Помества всички официални наредби на министерството. Следва монархическата и националистическа правителствена политика. По време на войните са привлечени, най-често заставени (като мобилизирани) да сътрудничат много от известните български писатели.

НИЕ И ТЕ (стр. 179) — Б, г. IV, бр. 28 г. [10 юли] 1919 г. с подпис В е д б а л.

ПРЕСТЪПЛЕНИЕ (стр. 181) — КДЕ, г. VIII, бр. 375, 3 авг. 1919 г. с подпис Л о р д Д ж е м с Ш о к и н г.

Стр. 182. *Горски сатир* — според гръцката митология селски и горски бог. Сатирите имали грозно човешко лице, рога и козя брада. Те крадели горските нимфи, обичали музиката, танците и виното.

ПРИКАЗКА (стр. 183) — Б, г. IV, бр. 32 [7 авг. 1919 г.] с подпис В е д б а л.

Текстът на стр. 184, р. 32—33 в Б е: тъй като и аз сама съм малка стр о й н а маргаритка. Вероятно печатна грешка, която поправяме.

ПОЩА (стр. 187) — Б, г. IV, бр. 33 [14 авг.] 1919 г. с подпис В е д б а л.

Стр. 187. *Алашък маймун камшик истемез* — свикнала маймуна, от камшик се не бои.

ПОЛУНОЩНИ МОНОЛОЗИ (стр. 188) — КДЕ, г. VIII, бр. 377, 17 авг. 1919 г. с подпис Л о р д Д ж е м с Ш о к и н г.

Стр. 189. *Уилсон, Томас Удро* (1856—1924) — президент на САЩ, през 1916 г. отправя пасифистични послания до воюващите страни, в които в 14 точки излага условията за прекратяване на войната и сключване на мир. Впоследствие нито едно от тези условия не се изпълнява.

ПРИЗРАК (стр. 190) — Б, г. IV, бр. 34 [21 авг.] 1919 г. с подпис В е д б а л.

Стр. 194. *Такев, Михаил* (1864—1920) — един от видните дейци на демократическата партия. През 1918 г. той извиква германските войски и е един от главните виновници, които устройват кървавото потушаване на Владайското въстание.

ДА, ГОСПОДИНЕ... ЗАПИТАЛИ Г. ГЕШОВА... СИНЪТ (стр. 195) — Б, г. IV, бр. 35 [4 септ.] 1919 г. с подпис В е д б а л.

Стр. 195. *Гешев, Ив. Евстатиев* (1849—1924) — буржоазен политически деец, книжовник и публицист. Член на Бълг. книж. д-во (днес БАН) от 1884. Шеф на народняшката партия, един от крупните банкери и капиталисти на времето. Министър-председател на България от 1911 до 1913 г.

МЕЖДУ ЧЕРНОКАПЦИ (стр. 196) — Б, г. IV, бр. 35 [4 септ.] 1919 г. с подпис В е д б а л.

ДА ЖИВЕЕ ГРЪБНАКЪТ НА БЪЛГАРИЯ! (стр. 197) — Б., г. IV, бр. 36 [11 септ.] 1919 с подпис В е д б а л.

Стр. 199. *Демостен* (384—322 пр. н. е.) — известен старогръцки оратор.

МАРГАРИТКИ (стр. 200) — Б, г. IV, бр. 38 [25 септ.] 1919 г. с подпис В е д б а л.

ИЗ ПЕЧАТА. ТРЕСКИ ЗА ДЯЛАНЕ (стр. 201) — С, г. I, бр. 2 [15 окт. 1919 г.] с подпис О к ъ р К о к ъ р.

Стр. 201. *Първа Шуменска бирария* — столична бирария, намирала се на ул. «Дондуков».

Стр. 201. *Дневник* — информационен жълт ежедневник, списван в булсварден и сензационен стил.

Стр. 201. *Ново време* — буржоазен информационен ежедневник. Гл. редактор: Ив. Дилберов. (Вж. бел. стр. 157.)

Стр. 202. *Балкански глас* — буржоазен всекидневник, списван в сензационен стил. Започва да излиза през септември 1919 г. От бр. 4 директор Ив. Дилберов, от бр. 18 редактор Панайот Станчев.

Стр. 203. *Пастухов, Кръстьо* (1874—1950) — един от водачите на социалдемократическата партия (широки социалисти), заклет враг на комунизма и работническото движение. Като министър на вътрешните работи през 1919 г. известен с полицейските си жестокости при задушаването на работническите акции. И след 9 септември 1944 г. продължи борбата срещу комунистическата партия и отечественофронтовската власт.

Стр. 203. *Ангелов, Божан* (1873—1958) — български литературен историк и критик. По това време директор на Народния театър. Ц. Церковски през октомври 1919 г. става министър на просветата. Народният театър поставя неговата пиеса «Под старото небе».

ИЗ ПРЕСАТА. ТРЕСКИ ЗА ДЯЛАНЕ (стр. 204) — С, бр. 4, 29 окт. 1919 г. с подпис О к ъ р К о к ъ р.

Стр. 204. *Пророк Йеремиа* — библейско лице, един от четиримата пророци.

Стр. 204. Правителството по това време издава закон за облагане оперетата с данък — 50 % от чистия ѝ доход.

Стр. 204. *Стойчев, Петър* (1879—1945) — артист и театрален директор. През 1918 г. създава първия оперетен театър.

Стр. 205. *Трибуна* — всекидневен информационен политико-обществен вестник. Редактор: Д. Казасов.

Стр. 206. *Радикал* — вестник, орган на радикалната партия.

Стр. 206. *Мир* — ежедневник, орган на народняшката партия, консервативен вестник, във външната политика с русофилска ориентация.

Стр. 206. *Яблански, Димитър* — крупен акционер и banker, член на народняшката партия.

МЕДИЦИНСКО СВИДЕТЕЛСТВО (стр. 207) — С, г. I, бр. 4 [29 октомври 1919 г.] с подпис К я м и л Е ф е н д и.

Стр. 207. *Ата олмуш* (тур.) — грешка станала.

Стр. 208. *Ама олмадъ* (тур.) — но не стана.

ВЕЛИКИ МИСЛИ НА ВЕЛИКИ МОЗЪЦИ (стр. 209) — ЧСм, бр. 4, 22 ноември 1919 г. с подпис С ъ б р а л Х р. С м и р н е н с к и.

Стр. 209. *Малинов, Александър* (1867—1938) — буржоазен политик, водач на демократическата партия. Министър-председател на България през 1908 и 1918 г., често иронизиран на времето, че проспива политическите събития.

ЗИМНИ ИМПРЕСИЙКИ (стр. 210) — С, г. I, бр. 8 [26 ноември 1919 г.] с подпис Н а г е л С м у г л и й.

ИЗБОРНИ ЗИГЗАГИ (стр. 213) — ЧСм, г. I, бр. 6, 6 дек. 1919 г. с подпис: С и з в и н е н и е: Х р. С м и р н е н с к и.

Стр. 213. На 7 декември 1919 предстои провеждането на избори за общински съветници.

Стр. 213. *Цанковисти* — привърженици на прогресивно-либералната партия на Др. Цанков.

Стр. 213. *Хининови кори* — По време на войната големи количества хинин се изнасят, вместо да се изпратят на фронта, където маларията се шири сред войниците. В тези афери били замесени видни радослависти.

Стр. 213. *Двете ми срещи с Фердинанда* — брошура от Ал. Стамболийски.

Стр. 213. *Под старото небе* — поставената в Народния театър «Сценична игра» от Ц. Церковски.

Стр. 213. *Генадиевисти* — привърженици на Н. Генадиев след Първата световна война образуват национал-либерална партия «Народно единство».

МЪГЛАТА (стр. 215) — С, г. I, бр. 9 [3 дек. 1919 г.] с подпис К я м и л Е ф е н д и.

ИЗБОРНА ПРОЗА (стр. 217) — С, г. I, бр. 10 [10 дек. 1919 г.] с подпис Н а г е л С м у г л и й.

Текстът на стр. 218, р. 25 в С е: Какъвто халваджията, такъв и бояджията. Навярно печатна грешка, която поправяме.

Стр. 218. *Петков, Димитър* (1858—1907) — един от водачите на Либералната партия, станал през 1907 г. жертва на политическо убийство.

Стр. 218. *Кабакчиев, Христо* (1878—1940) — виден деец на българското и международното работническо движение.

Стр. 219. *С. С. Бобчев* (1853—1940) — буржоазен политически деец, член на народняшката партия, професор в Юридическия факултет.

Стр. 219. *Измълзват* (диалектно) — доят.

РАНДЕВУ (стр. 220) — С, г. I, бр. 10 [10 дек. 1919 г.] с подпис *Кямил Ефенди*.

МАРГАРИТКИ (стр. 222) — С, г. I, бр. 11 [17 дек. 1919 г.] с подпис *Нагел Смуглий*.

Стр. 223. *К'оланд и Дагни* — герои от романа на Кнут Хамсун «Мистерии».

ВЕЛИКОТО ДЕЛО НА ЦВАН-ТИНГ-ХАЙ (стр. 225) — Рък. от 1919. Без подпис. Намира се в албумче на Смирненски, озаглавено «Микроскопична енциклопедия от Ведбал».

ПИСМА ОТ ОНЯ СВЯТ (стр. 228) — С, г. I, бр. 11, 17 дек. 1919 г. с подпис *Жорж Астралний*. В края на фейлетона отбелязано: (следва), а под линия е дадена следната бележка: «Посредством спиритически сеанс редакцията ни влезна в съприкосновение с духа на убития през 1917 г. наш приятел Жорж Астралний и днес почваме печатането на негови писма.» Намерението на редакцията остава неосъществено. След бр. 11 на «Сатър», в който е отпечатано това първо писмо на Жорж Астралний, списанието спира излизането си. За неизпълненото намерение на редакцията да помести цяла поредица «Писма от оня свят» свидетелствува следното кратко съобщение в хрониката на «Сатър», бр. 8: «Пристигнаха са от небето няколко писма в отговор на писмата от Кямил Ефенди до оня свят. След като бъдат цензурирани, ще ги печатим. Писмата са от Жорж Астралний, придворен масажист на Св. Петър.»

Връзката между «Писма до оня свят» до Жорж от Смирненски и «Писма от оня свят» от Жорж Астралний е очевидна.

Фейлетоните са неразривно свързани и в идейно, и в стилно отношение. Формата на писма и отговори поетът използва и друг път.

През 1923 г. в «Червен смях», бр. 7, Смирненски публикува «Писмо за Берлин» («До Жорж Астралний — антична душа и модерен производител на кошници»). По всяка вероятност фейлетонът е отправен до братовчед му Георги Хаджиделев (Жорж), който по това време е кошничар във Виена. Не може да се допусне обаче, че автор на «Писма от оня свят» в «Сатър» е Г. Хаджиделев, защото той изобщо не пише. Неговият брат Петър Хаджиделев (Пешо Босяка), до когото Смирненски адресира много фейлетони-писма, не е сътрудничил в «Сатър».

Очевидно е, че Смирненски под формата на «отговор» е написал свой фейлетон. (Вж. Хр. Смирненски, Съчинения, 1960, т. III, стр. 291)

Стр. 229. *Ников, Софрони* — теософ, бил председател на теософското общество в България.

Стр. 229. *Райнов, Николай* (1889—1954) — български белетрист и изкуствовед. Написал книгите «Богомилски легенди», «Видения из древна България», «Очите на Арабия», «Между пустинята и живота» и др. Използува митовите на античността и западните народи, легендите и сказанията на Средните векове. В някои от произведенията му личат увлечения по мистицизъм и неясна символика. В края на 30-те години и по време на Втората световна война се обявява срещу реакционната политика на фашистките правителства.

Стр. 229. *Кунев, Трифон* (1880—1952) — поет и публицист, член на БЗНС. Пише най-често под псевдоним Ланчелото. Изразява несъгласие с отделни страни от управлението на фашистките режими. За това веднага след 9 септември 1944 г. е председател на Съюза на българските писатели. Много скоро обаче излиза в опозиция и се проявява като враг на отечественофронтовската власт.

Стр. 229. *Анибал* (247—183 пр. н. е.) — прочут картагенски пълководец. Преминал Алпите и разбил римските войски.

Стр. 229. *Чингис хан* (1155—1227) — монголски хан и пълководец. Създател на феодалната Монголска държава. Предприел много завоевателни походи с реакционни последици.

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП. НАЙ-СЕТНЕ (стр. 233) — З, г. VI, бр. 2247, 1 януари 1920 г. с подпис *Мистер Вилмон*.

НАДГРОБНО СЛОВО (стр. 236) — ЧСМ, г. I, бр. 11, 18 януари 1920 г. с подпис Х р. Смирненски.

ПИСМА ДО ПРОВИНЦИЯТА, I (стр. 238) — ЧСМ, г. I, бр. 12, 24 януари 1920 г. с подпис Х р. Смирненски. (Вместо 1920 в списанието погрешно е отбелязана 1919 г.)

Стр. 238. *Стачката* — голямата транспортна стачка, обявена през декември 1919 г., в която участвуват 25 000 работници и служещи по железниците и пощите. Железопътното движение в цялата страна замира. Въпреки суровите мерки на правителството и разколническата дейност на широките социалисти стачката продължава 55 дни. На 19 февруари 1920 г. тя организирано е прекратена.

Стр. 238. *Връбчо* — вж. бел. стр. 402 и 404.

Стр. 238. *Пряпорец* — орган на Демократическата партия.

Стр. 238. *Напред* — всекидневен информационен и литературен националистически вестник, излиза през 1919—1921 г. Редактор Ст. Михайловски.

Стр. 239. *Бобчев, С. С.* — вж. бел. стр. 408.

Стр. 239. *Буров, Атанас* (1875—1954) — буржоазен политически деец и крупен банкер, водач на народняшката партия. Като министър в коалиционното правителство на Ал. Стамболийски много често ораторствува пред студентите народняци. По време на стачката настройва студентите срещу стачниците.

Стр. 239. *Погромиците* — поетът има пред вид арестуваните виновници за войната, които скоро под най-различни предлози били освободени.

Стр. 239. *Амброзия* — голяма сладкарница в София.

Стр. 240. Земеделското правителство се готвело да произведе нови парламентарни избори.

КАРНАВАЛНО ШЕСТВИЕ (стр. 241) — КДЕ, г. IX, бр. 404, 29 февруари 1920 г. с подпис Л о р д Д ж. Ш о к и н г.

Стр. 241. *Людовиг XIV* — крал на Франция от 1643 до 1715 г.

Стр. 241. *Капуцини* — католически монашески орден.

Стр. 241. *Риналдо Риналдини* — герой от роман, романтичен образ на разбойник.

Стр. 241. *Ал. Димитров* (1878—1921) — виден деец на земеделския съюз, министър на вътрешните работи в коалиционното правителство на Стамболийски. Убиват го терористи от реакционното крило на ВМРО.

Стр. 241. *Данев, Стоян* — вж. стр. 400.

Стр. 241. *Тодор Тодоров*, вж. стр. 402.

Стр. 241. *Генадиев, Никола* — вж. бел. стр. 400 и 403.

Стр. 241. *Маджаров, Михаил* (1852—1943) — буржоазен държавник, русофил, един от ръководителите на народняшката партия. По време на Втората световна война — открито срещу хитлеристите и на страната на Съветския съюз.

Стр. 241. *Малинов, Александър* (1867—1938) — буржоазен политик, водач на Демократическата партия.

Стр. 241. *Ляпчев, Андрей* (1866—1933) — буржоазен политически деец, един от водачите на Демократическата партия.

Стр. 241. *Чапрашиков* — крупен капиталист, тютюноотговец и дипломат.

Стр. 242. *Сакъзов, Я., Пастухов, Кръстьо* — вж. бел. стр. 395 и стр. 406.

Стр. 242. *Колю Поцата* — клоун в цирка.

Стр. 242. *Ненчовият цирк* — циркът на Н. Цанков, намирал се на мястото на днешното кино «Македония».

Стр. 242. *Джидров, Петър* — вж. бел. стр. 402.

Стр. 242. *Ник Винтер* — герой от детективски романи.

Стр. 242. *Асен Цанков* — един от лидерите на социалдемократическата партия (широки социалисти), враг на съветската власт.

Стр. 242. *Ил. Янулов* (1880—1962) — народен представител, член на социалдемократическата партия. По-късно — известен социолог-икономист, професор.

Стр. 242. *Другарите от Шарения мост* — Партийният дом се е намирал до Лъвовия мост.

Стр. 242. *Георги Занков* — виден македонски деец, член на Либералната партия.

Стр. 243. *Петковисти* — последователи на Димитър Петков (1858—1907), един от водачите на Либералната партия.

Стр. 243. *Тончев, Димитър* — крупен банкер и капиталист, шеф на т. нар. младолиберална партия. От 1913 до 1918 г. министър на финансите в кабинета на Радославов.

ПИСМО ДО ПРОВИНЦИЯТА, II (стр. 244) — ЧСМ, г. I, бр. 14, 23 март 1920 г. с подпис Х р. Смирненски.

Стр. 244. *Дневник* — информационен ежедневник, един от най-типичните представители на жълтата преса у нас.

В. «Земеделско знаме» отпечатва по това време изявления на Цанко Церковски пред група софийски журналисти.

Стр. 244. *Дънов, Петър* (1855—1944) — основател на религиозна «Дъновистка» секта.

Стр. 245. *Деникин, А. И.* (1872—1947) — белогвардейски генерал, възглавявал контрареволуционните войски.

Стр. 245. На 28 март 1920 г. се провеждат парламентарни избори.

Стр. 245. *Исус втори* — Ал. Стамболийски. Един привърженик на БЗНС изпраща телеграма на Стамболийски, в която го нарича «Исус втори спасител на България». Това дава повод за иронични подмятания в хумористичната опозиционна преса.

Стр. 245. *Ал. Славовишки* — Ал. Стамболийски е роден в с. Славовица.

Стр. 245. Известният български писател Т. Г. Влайков през 1920 г. внася в Народното събрание интерпелация във връзка с транспортната стачка. Той смята, проявявайки очевидна политическа наивност, че стачката е безпредметна, неоправдана, предизвикана по чисто партийни съображения и трябва да се прекрати.

Стр. 246. *Ал. Механджийски* — голям столичен богаташ, привърженик на земеделския съюз.

Стр. 246. *Омарчевски, Стоян* — един от водачите на земеделския съюз. Министър на просветата от 1920 г. до 9 юни 1923 г.

ПЪРВОМАЙСКИ СЛУХОВЕ (стр. 247) — *ЧСм*, г. I, бр. 15, 1 май 1920 г. с подпис *Яким*.

Стр. 247. *Чичерин, Георги Василевич* (1872—1936) — съветски държавен деец, от 1918 до 1930 г. комисар на външните работи на СССР.

Стр. 247. *Боев, Бончо* (1859—1934) — буржоазен икономист и професор, милионер, управител на Българската народна банка.

Стр. 247. *Гешев, Иван Ев.* — вж. бел. стр. 405.

Стр. 247. При различните акции за подпомагане пленниците най-големите богаташи проявяват най-голямо скъперничество.

Стр. 247. *Барон Гендович* — известен столичен богаташ.

ХРОНИКА (стр. 249) — *ЧСм*, г. I, бр. 23, 26 юни 1920 г. с подпис *Рапортъор Яким*.

Стр. 249. *Народният магазин* — търговско кооперативно дружество, организирано от земеделското правителство.

Стр. 249. Земеделският дом се е намирал на ул. «Врабча» № 1.

Стр. 249. *Райко—Даскалов, Райко* (1876—1923) — един от изтък-

тите водачи на БЗНС, близък сътрудник на Стамболийски. През септември 1918 г. обявява Радомирската република и застава начело на разбунтуваните фронтови.

Смирненски осмива агенция «Руссаген», която дава сензационни неверни сведения за събитията в СССР.

Стр. 250. *Врангел, П. Н.* — барон, белогвардейски генерал, един от ръководителите на контрареволуцията в Южна Русия (Крим).

Стр. 250. *Янко* — Я. Сакъзов.

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП. ПРИ ЧУДОТВОРНАТА ИКОНА (стр. 251) — 3, г. VI, бр. 2166, 25 септември 1920 г. с подпис *Мистер Вилмон*.

През есента на 1920 г. в София е донесена от Русия «чудотворна» икона, около която се вдига голям шум.

Стр. 252. *Член четвърти* — член от закон, издаден от земеделското правителство, за съдене и наказване виновниците за народната катастрофа. Били арестувани и подведени под отговорност спекуланти и гешефтери, натрупали огромни богатства през Първата световна война.

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП. ЕСЕННИ ДНИ (стр. 254) — 3, г. VI, бр. 2172 и 2173, 2 и 3 октомври 1920 г. с подпис *Мистер Вилмон*.

Стр. 255. *Франческа Бертини* — италианска филмова артистка.

Стр. 256. *Бакхус* — римски бог на виното.

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП. НЕСРЕТИ И УТЕХИ! (стр. 258) — 3, г. VI, бр. 2177, 9 октомври 1920 г. с подпис *Мистер Вилмон*.

Стр. 260. *Кмета на Корк* — ирландски патриот, взел участие в борбата за извоюване на независимост на Ирландия, обявил гладна стачка до смърт.

СТОЛИЧЕН КАЛЕЙДОСКОП. МЕЖДУ ЧЕТИРИ ОЧИ (стр. 261) — 3, г. VI, бр. 2206, 13 декември 1920 г. с подпис *Мистер Вилмон*.

Стр. 261. *Рицарите от кашкавалния замък* — поетът има пред вид голямата афера с кашкавал. През октомври 1920 г. са заловени фалшиви позволителни за износ на кашкавал и други хранителни продукти.

Стр. 262. В края на 1920 г. в София гостуват с голям успех група артисти от Московския художествен театър.

РАЗКАЗИ БЕЗ СЪЛЗИ (стр. 263) — Б, г. V, бр. 41 [11 декември 1920 г.] с подпис В е д б а л.

РАЗКАЗИ БЕЗ СЪЛЗИ (стр. 265) — Б, г. V, бр. 42 [18 декември 1920 г.] с подпис В е д б а л.

НОВОГОДИШНИ ПОДАРЪЦИ (стр. 268) — ЧСм, г. I, бр. 50, 31 декември 1920 г. с подпис Я к и м Е г е й с к и.

Стр. 268. През декември 1920 г. Чичерин отправя до българското правителство нота с искане да бъдат изгонени от България белогвардейските емигранти.

КОЛЕДНИ АРМАГАНИ (стр. 273) — ЧСм, г. II, бр. I, 6 януари 1921 г. с подпис Х р. С м и р н е н с к и.

Стр. 273. *Министър-президентът* — Ал. Стамболийски.

Стр. 273. *Кирил Павлов* — деец на земеделския съюз. Министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството през 1923 г.

Стр. 273. *Танцувален салон «Радикал»* — клубът на радикалите на сегашния бул. «Витоша» е бил едновременно и танцувален салон.

Стр. 274. *Христо Цанков Дерижан* (1888—1950) — писател и журналист, член на БЗНС, по това време директор на Народния театър.

ДЯДО КОЛЕДА (стр. 275) — КДЕ, г. IX, бр. 449, 9 януари 1921 г. с подпис Ш о к и н г.

АМЕРИКАНСКО НЕЩАСТИЕ (стр. 277) — Б, г. VI, бр. 3 [15 януари 1921 г.] с подпис Н а г е л С м у г л и й.

ИЗ ПРЕСАТА (стр. 279) — Б, г. VI, бр. 4 [22 януари] 1921 г. с подпис Р а п о р т ъ о р.

Посочено от Т. Измирлиев и Т. Боров («Хр. Смирненски. Избрани съчинения», т. III, 1940 г., стр. 227) като творба на Смирненски.

Стр. 279. *Малоазиатски фронт* — гръцката буржоазия, подстрекавана от големите империалистически държави и предимно от Англия, започва завоевателна война срещу Турция, която продължава три години (1919—1922). След първите кратковременни успехи гръцката войска търпи поражение след поражение.

Стр. 279. *Тактикос мегалос* (гр.) — грандиозна тактика.

Стр. 280. *Развигор I* (1921)—VIII (1937) — литературен илюстриран седмичник без строго определена политическа ориентация, но списван общо взето в прогресивен дух. Главен редактор Ал. Балабанов. Редактори са още Елин Пелин, Д. Б. Митов, Тодор Боров. В «Развигор» сътрудничат Гео Милев, Л. Стоянов, Емануил Попдимитров и др.

ХРОНИКА (стр. 282) — Б, г. VI, бр. 5 [29 януари] 1921 г. с подпис Н а г е л С м у г л и й.

Стр. 283. Сава Добриянов пише във в. «Мир» статия срещу земеделското правителство, като го обвинява, че е извършило редица убийства чрез наемници. Министерството на вътрешните работи издава официално съобщение за арестуването на Добриянов.

ФАБРИКАЦИЯ (стр. 284) — Б, г. VI, бр. 5 [29 януари] 1921 г. с подпис Н а г е л С м у г л и й.

ИЗ ДНЕВНИКА НА ЕДИН РАПОРТЪОР (стр. 285) — Б, г. VI, бр. 7 [12 февруари] 1921 г. с подпис В.

ВИХРУШКИ (стр. 289) — КДЕ, г. IX, бр. 451, 13 февруари 1921 г. с подпис Ш о к и н г.

КОГАТО... (стр. 291) — ЧСм, г. II, бр. 8, 24 февруари 1921 г. с подпис Я к и м.

ИЗ БУРЖОАЗНАТА ПРЕСА (стр. 292) — ЧСм, г. II, бр. 9, 4 март 1921 г. с подпис Х р. С м.

Стр. 292. През февруари 1921 г. в София е бил свикан църковен събор.

Стр. 293. *Нейков, Димитър* — деец на социалдемократическата партия (широки социалисти).

БОРБАТА СЪС СПЕКУЛАНТИТЕ (стр. 294) — ЧСм, г. II, бр. 9, 4 март 1921 г. с подпис Я к и м Е г е й с к и.

БАБА МАРТА (стр. 296) — КДЕ, г. IX, бр. 454, 6 март 1921 г. с подпис Ш о к и н г.

Стр. 296. *Консорциум* — съглашение на няколко банки или големи капиталисти за съвместно осъществяване на определена финансова операция.

През ноември 1919 г. правителството на Стамболийски уч-

редява консорциум от Българската народна банка, Българската земеделска банка и Българската централна кооперативна банка. Външната търговия със зърнени храни и произведенията от тях се изземва от ръцете на едрия капитал и се съсредоточава като монополно право в учредения консорциум.

ТРАГЕДИЯ (стр. 297) — Б, г. IV, бр. 11 [12 март] 1921 г. с подпис В-л. Публикувано в КБ, 1922 (стр. 84) без съществени промени.

КРОНЩАДТ (стр. 298) — ЧСм, г. II, бр. 11, 18 март 1921 г. с подпис Яким Егейски.

През март 1921 в Кроншат избухва контрареволуционен бунт, организиран от белогвардейци, свързани с есери и меншевики, и подкрепян от чуждестранния империализъм, с цел да се възстанови капитализмът. Международната реакция тържествува. Но радостта ѝ е за твърде кратко време. Много скоро кроншатската крепост е превзета с пристъп от червените войски и метежът е ликвидиран.

ПЕТНАДЕСЕТ ХИЛЯДИ РАБОТНИЦИ ИЗКЛАНИ ЗА 2 ЧАСА (стр. 302) — Б, г. VI, бр. 13 [26 март] 1921 г. с подпис Ведебал.

Стр. 303. *Самсон* (библ.) — прочут с физическата си сила. Според преданието с една магарешка челюст избил хиляди филистимяни.

КОЯ, КАК, ЗАЩО И КОЛКО ЛЮБИ (стр. 304) — Б, г. VI, бр. 13 [26 март] 1921 г. с подпис Нагел Смуглий.

СЪРЦЕТО НА ПОЕТА (стр. 306) — Б, г. VI, бр. 14 [2 април] 1921 г. с подпис Ведебал.

КОГАТО... (стр. 308) — ЧСм, г. II, бр. 14, 7 април 1921 г. с подпис Яким Егейски.

ИЗ ВЕСТНИЦИТЕ (стр. 309) — Б, г. VI, бр. 16 [16 април] 1921 г. с подпис Мистер Вилмон.

Стр. 309. *Утро* — всекидневен информационен жълт вестник.

Стр. 309. *Дечев* — помощник-кмет на София, радикал.

ПЪРВИЯТ ЕВРЕЙСКИ ПАЗАРЛЪК (стр. 311) — Б, г. VI, бр. 16 [16 април 1921 г.] с подпис В.

Стр. 311. *Краят на Содом* — пиеса от Зудерман, играна в Народния театър.

ПЪРВОМАЙСКИ (стр. 313) — ЧСм, г. II, бр. 17 [28 април] 1921 г. с подпис Яким Егейски.

Стр. 313. *Яблански, Димитър* — крупен banker и акционер, член на Народняшката партия.

Стр. 313. *Теню Узунов* — голям столичен богаташ.

Стр. 314. *Воля России* — емигрантски есерски вестник, излизал от 1920 до 1922 г. в Прага.

МАНИФЕСТАЦИЯТА НА ПЪРВИ МАЙ (стр. 315) — ЧСм, г. II, бр. 18, 5 май 1921 г. с подпис Яким Егейски.

Стр. 315. *Евтим Николов* — член на социалдемократическата партия (широки социалисти), професионален деец, враг на Съветския съюз и комунизма.

Стр. 316. *Независимост* — всекидневен орган на национал-либералната партия с германofilска ориентация. Редактор Кръстьо Станчев.

ГЕРГЬОВДЕНСКИ ПРЕМЕРВАНИЯ (стр. 317) — ЧСм, г. II, бр. 19, 12 май 1921 г. с подпис Хр. Смирненски.

Стр. 317. *Костурков, Стоян* (1866—1949) — политически деец, един от водачите на радикалната партия. През 1945 г. заедно с цялата партия се присъединява към Отечествения фронт.

Стр. 317. *Цанов, Найчо* (1857—1923) — виден политик и обществен деец, водач на радикалната партия.

Стр. 318. *Стачката на артистите* — по това време артистите от оперетния театър «Ренесанс» обявяват стачка с искания за увеличение на заплатата и подобряване трудовите условия. Стачката завършва с неуспех.

НАСЪЛЗЕНИ ХУМОРЕСКИ (стр. 319) — ЧСм, г. II, бр. 20, 19 май 1921 г. с подпис Христо Смирненски.

Стр. 319. *Сливенска правда* — информационен вестник, служи на интересите на сливенските фабриканти и капиталисти. Често мени политическата си линия. Редактор Станчо Нойков.

Стр. 319. *Ципорана* — Коста Ципоранов, народен представител, член на БКП (тесни социалисти).

Стр. 319. *Ной Марков* — вероятно Георги Марков — земе-

делски народен представител, подпредседател на Народното събрание през 1921—1923 г.

Стр. 319. *Арнаутичето* — Андрей Ляпчев, който е роден в с. Ресен, Македония, където имало много арнаути.

Стр. 320. *Ив. Ганчев* — помощник-редактор на «Работнически вестник». На XXII конгрес на БРСДП се обявява против участието на партията в буржоазния парламент и за предприемане на непосредствена акция за завземане на властта. След конгреса Ив. Ганчев и една малобройна група около него започват фракционна борба против единството на партията и се обединяват с различни антипартийни групи. След изключването им от партията започват да издават в. «Искра». Върнал се в навечерието на Септемврийското въстание в партията, той организира — от октомври 1923 г. — легалния партийен орган «Лъч», изцяло насочен в защита на въстанието. Тук е публикуван за първи път известния «Позив» на Антон Страшимиров. Затова през 1925 г. Ив. Ганчев «изчезва безследно».

Стр. 321. *На ул. «Ломска»* широките социалисти са имали партийен клуб.

ВИОЛЕТКА (стр. 323) — Б, г. VI, бр. 18 [30 април] 1921 г. и в КБ 1922, стр. 42—45 с подпис В е д б а л.

Текстът на стр. 324, р 8. в Б е: К а т о котенце — възхищава се един стар ерген. Вероятно печатна грешка.

МОКРИ МИСЛИ (стр. 327) — Б, г. VI, бр. 27 [2 юли] 1921 г. с подпис В е д б а л; публикувано и в КБ 1922, стр. 59—61. Печата се по текста от «Българин».

Стр. 328. в КБ липсва: Разправят, че в дълбочините на моретата имало много скъпоценности. . .

ОЧАКВА СЕ (стр. 330) — ЧСм, г. II, бр. 25, 14 юли 1921 г. с подпис Г а в р о ш.

Стр. 330. *Атенаторът от 24 май* — На 24. май 1921 г. наемници на буржоазията хвърлят бомба върху ученическата манифестация с провокационна цел. След това друга група реакционери, обвинявайки комунистите, че те са извършили атентата, подпалва Партийния дом и кооперация «Освобождение». Властта не взема никакви мерки срещу подпалвачите.

СУХИ МИСЛИ (стр. 332) — Б, г. VI, бр. 29 [16 юли] 1921 г. с подпис В е д б а л.

НА КАНТАРА В ГРАДСКАТА ГРАДИНА (стр. 335) — ЧСм, г. II, бр. 28, 4 август 1921 г. с подпис Х р. С м.

Стр. 335. През октомври 1921 г. е бил чествуван Цанко Церковски за 30-годишната си писателска дейност.

ИНТЕРВЮ С АНГЕЛ ГРОЗКОВ (стр. 337) — ЧСм, г. II, бр. 28, 4 август 1921 г. с подпис Г а в р о ш.

Стр. 337. *Мисия в Ангора* — говорело се, че Ангел Грозков отива в Турция не с търговска цел, а му е възложена дипломатическа мисия.

Стр. 338. *Кемалисти* — привърженици на Кемал паша, Мустафа (1880—1938) — водач на турската народнорепубликанска буржоазна партия; ръководи победоносните турски войски през освободителната за Турция гръко-турска война.

ГЛАДЪТ В СЪВЕТСКА РУСИЯ (стр. 339) — ЧСм, г. II, бр. 30, 18 август 1921 г. с подпис Р а д и о т е л е г р а ф и с т: Г а в р о ш.

През 1921 г. сушата изгаря реколтата в най-плодородните области на Съветска Русия. Въпреки енергичните мерки на съветското правителство стотици хиляди хора са осъдени на гладна смърт.

Стр. 340. *Бухарин, Н.* (1888—1938) — ръководен деец на Руската комунистическа партия. През 1920—1921 г. става изразител на десния уклон към синдикализъм; по-късно се обявява против политиката на социалистическата индустриализация и колективизация. Осъден за контрареволуционна дейност.

Стр. 340. *Милюков, П. Н.* (1859—1943) — министър на външните работи във временното правителство, ръководител на кадетите (конституционни демократи). Взел дейно участие в подготовката на контрареволуционния корниловски метеж след разгрома на интервентите.

СЛИВЕНСКА ЖУРНАЛИСТИКА (стр. 341) — Б, г. VI, бр. 36 [3 септември] 1921 г. с подпис Р а п о р т ъ о р.

Според Т. Измирлиев и Т. Боров — творба на Смирненски (вж. Хр. См., Избр. съч., т. III, 1940 г., стр. 227).

АРМИЯТА СИ ОТИВА (стр. 342) — ЧСм, г. II, бр. 33, 8 септ. 1921 г. с подпис Х р. С м.

Според Ньойския мирен договор България се задължава да има само малобройна армия и наемна платена жандармерия. Редовната българска армия се разпуска.

Стр. 342. *Стамболски, Христо* (1843—1932) — виден обществен деец и лекар. Взел участие в църковната борба до Освобождението.

Стр. 342. *Цанков, Александър* (1879—1949) — реакционен политически деец. Професор по право. Председател на Народния съговор, един от организаторите на фашисткия преврат на 9 юни 1923 г. Като министър-председател — главен вдъхновител и организатор на кървавия терор през 1923 и 1925 г., отнел живота на хиляди работници, селяни, интелектуалци. За да избегне народния гняв в навечерието на 9 септември 1944 г., заедно с последните немски войски, напуска страната.

Стр. 342. *Кулев, Тодор* — буржоазен политик и професор по наказателно право в Софийския университет.

Стр. 344. *Народна отбрана* — първоначално независим военен вестник, по-късно прокарва националистическата и монархическа политика на фашистките правителства.

ДОБРЕ ДОШЛИ! (стр. 345) — Б, г. VI, бр. 37 [10 септември] 1921 г. с подпис Й о х а н.

ЕВРЕЙСКАТА НОВА ГОДИНА (стр. 346) — Б, г. VI, бр. 41, 8 октомври 1921 г. с подпис Й у д а Д о б р о д у ш н и.

Стр. 346. *Кентис* (евр.) — топли.

Стр. 346. *Скарпини* (итал.) — малки и открити обувки с тънки подметки (обикновено за бал).

ПОЩА (стр. 348) — Б, г. VI, бр. 42 [15 октомври] 1921 г. с подпис В-л.

ДЪРЖАВНИЯТ СЪД (стр. 350) — ЧСМ, г. II, бр. 39 и 40, 20 и 27 октомври 1921 г. с подпис Х р. С м и р н е н с к и.

През 1921 г. се учредява третият държавен съд, който на 11 октомври в «Славянска беседа» започва да разглежда делото срещу бившите министри от правителството на Васил Радославов — виновници за народната катастрофа. Процесът се протача дълго без изгледи за сериозни и строги присъди.

Стр. 350. *Кознички, Величко* — министър на железниците, пощите и телеграфите в кабинета на Радославов през 1917—1918 г.

Стр. 350. *Апостолов, Никола* — министър на железниците, пощите, телеграфите в кабинета на Радославов от 1913 до 1917 г.

Стр. 350. *Генерал Жеков, Никола* — главнокомандуващ българската армия по време на Първата световна война.

Стр. 350. *Добри Петков* — буржоазен деец, член на Либералната партия. Министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството от 1913 до 1918 г.

Стр. 350. *Сянката на Фердинанда* — през октомври 1918 г. Фердинанд абдикира от престола и избягва в Германия.

Стр. 351. *Редакторът на в. Независимост* — по това време редактор на буржоазния орган е Кръстьо Станчев, по-сетнешния редактор на «Заря».

Стр. 351. *Пом. държ. обв. Петко Стоянов* — политически деец, професор по финансова наука в Софийския университет, народен представител. Принадлежащ към «независимите» интелектуалци и буржоазната нефашистка опозиция той подкрепи в края на Втората световна война инициативите на нелегалния Национален комитет на Отечественния фронт и в първото отечественофронтовско правителство беше министър на финансите. След това премина в опозиция.

Стр. 357. *Пешев, Петър* (1858—1931) — общественик и публицист, министър на просветата в кабинета на Радославов. По време на войната водил дневник, в който записвал всички важни събития (от 1913 до 1918 г.). Подведен под отговорност, той твърдял, че нищо не знае и нищо не си спомня.

Стр. 357. *Найденев, Калин* (1865—1925) — буржоазен политик, генерал и артилерийски инженер. Министър на войната в кабинета на Радославов от 1915 до 1918 г.

Стр. 358. *Кутинчев, Васил* (1856—1941) — генерал. През Първата световна война бил генерал-губернатор на Моравско.

МЕЖДУ ВЕСТНИЦИТЕ (стр. 359) — Б, г. VI, бр. 44 [29 октомври] 1921 г. с подпис Р а п о р т ъ р о т н о в а т а ш к о л а.

Според Т. Измирлиев и Т. Боров — от Смирненски (вж. «Хр. См. Избр. съч.», т. III, 1940 г., стр. 227).

Стр. 359. *Репарационна хладовина* — според Ньойския мирен договор победените страни са обременени с тежки репарации. България е трябвало да плаща 2 250 000 златни франка и контрибуции.

Стр. 359. *Най-ново време* — седмичен информационен вестник, издаван в Търново, нагаждал се към политиката на управляващите.

ПОЩА (стр. 361) — Б, г. VI, бр. 44 [29 октомври] 1921 г. с подпис В-л.

Стр. 361. *Кокон Харизанов* — действително лице, обличал се много елегантно, ходел напудрен и начервен.

ШИРОКИТЕ СОЦИАЛИСТИ И ГЛАДУВАЩА РУСИЯ (стр. 365) — *ЧСм*, г. II, бр. 41, 3 ноември 1921 г. с подпис Преписал Яким Егейски.

Стр. 364. Българската комунистическа партия предприема голяма акция за събиране храни в помощ на пострадалите от сушата в Поволжието руски работници и селяни. Широките социалисти се обявяват срещу тази акция и обвиняват комунистите, че със закупуването на храни се нареждат в редиците на спекулантите и допринасят за поскъпването на хляба.

ТРЕСКИ ЗА ДЯЛАНЕ (стр. 365) — *ЧСм*, г. II, бр. 42, 10 ноември 1921 г. с подпис Хр. С м.

Стр. 365. Сава Добриянов пише във в. «Мир», че Прудкин е участвувал в много атентати. По този повод Прудкин му удря две плесници.

Стр. 365. *Елит* — столично кафене, намирало се на бул. «Дондуков».

Стр. 366. Редакцията на в. «Пряпорец» се е намирала на пл. «Славейков» срещу къщата на д-р Данаджиев, известен лекар, психиатър.

Стр. 366. *Василев, Григор* (1883—1942) — политически деец, адвокат, журналист. Започнал като широк социалист, по-късно става член на демократическата партия и министър в кабинета на Андрей Ляпчев. След 1936 г. — един от лидерите на буржоазно-демократичната опозиция на фашистката диктатура. Осъжда хитлеристката окупация на Чехословакия.

Стр. 367. През 1920 г. се обединяват народната и прогресивно-либералната партия и се образува «народнопрогресивна партия». През ноември 1921 г. шумно се чествува годишнината от обединението.

ПОЩА (стр. 368) — *Б*, г. VI, бр. 48 [3 декември] 1921 г. с подпис В-л.

В ЖИЛИЩНАТА КОМИСИЯ (стр. 370) — *Б*, г. VI, бр. 48 [3 декември] 1921 г. с подпис Рапортъорна хумористичната школа.

В РАЯ (стр. 372) — *Б*, г. VI, бр. 48 [3 декември] 1921 г. с подпис Йуда Добродушни.

БЛОК НА ДЕМОКРАТИЧЕСКИТЕ СИЛИ (стр. 373) — *ЧСм*, г. II, бр. 46, 8 декември 1921 г. с подпис Г а в р о ш.

ИЗ ПЕЧАТА (стр. 375) — *Б*, г. VI, бр. 49 [10 декември] 1921 г. с подпис Й у д а Д о б р о д у ш н и.

Стр. 375. *Политика* — жълт, буржоазен седмичник, пълен със сензации, порнографски и криминални материали. Просмукан с антикомунистически дух.

Стр. 376. *В. трудови известия* — орган на главната дирекция за трудова повинност. Излиза през 1921—1922 г.

ПОЩА (стр. 378) — *Б*, г. VI, бр. 50 [17 декември] 1921 г. с подпис В е д б а л.

СЪДЪРЖАНИЕ

1915

Час по химия в една столична гимназия	7
Лесносмилателни	9
Телеграми	10
Семейна война	12
Игра	13

1916

Предвидливост	17
Отмъщение	18
Столични разговори	20
Един бърз превод от френски	21
Старият циркаджия	22
Срещи и случки (Къде му бил «Пардонът»)	24
Срещи и случки	25
В лечебницата	28
Когато	29
Съновник	30
Репортьор	31
Столичен скандал	32
Едно обяснение по писаното от Веселин за мене	34
Аеропланни разговори	38
Писмо от Пазарджик	40
Първата кондукторка	43
3 000 вагона	48
До масалописвачите около «Кво да е», София	52
Коя е причината	54

1917

Те двенки	59
Ужас	60
Монологът на едно софийско хамсунче	62

Интервюта с велики мъже	65
Из едно любовно писмо на един младеж	67
Кой като нея!	68
Интервюта с велики люде	69
От настроение	70
Съзаклятието на ученичките	72
Студентски спорове	77
Духове	79
Писмо от казармата	82
Настроение	86
Майска вечер	88
Напразно чакаш!	89
Рандеву	90
Съвестта	92
Любов към ближния	93
Чувствата	95
Есен	97
Симпатия	99
Из дневника на един фронтовак	101
39 градуса и 7 десети	104
Платен отговор	107
И раят е затвор!	108
На земли мир, в човецех благоволение	110

1918

Годишен баланс	115
Маргаритки	120
Владимир	124
Хроника	129
Три угарки	133
Антики	135
Как хубави, как свежи бяха те!	140
Резонанс	142
Маргаритки	144
Приказка	146
В небрано лозе	149
Послание до Красно село	152

1919

Прочее, смърт на въшките!	157
Трохи от войната	160

Обявления с коментари	161
Нови книги	163
Рими за злободневка	165
Nocturno	166
Другарско писмо	168
Как ме назначиха чиновник	172
Фуражката	175
Ние и те	179
Престъпление	181
Приказка	183
Поща	187
Полунощни монолози	188
Призрак	190
Да, господине... Запитали г. Гешова... Синът...	195
Между чернокапци	196
Да живее гръбнакът на България!	197
Маргаритки	200
Из печата. Трески за дялане	201
Из пресата. Трески за дялане	204
Медицинско свидетелство	207
Велики мисли на велики мозъци	209
Зимни импресийки	210
Изборни зигзаги	213
Мъглата	215
Изборна проза	217
Рандеву	220
Маргаритки	222
Великото дело на Цван-Тинг-Хай	225
Писма от оня свят	228

1920

Столичен калейдоскоп. Най-сетне	233
Надгробно слово	236
Писма до провинцията	238
Карнавално шествие	241
Писмо до провинцията	244
Първомайски слухове	247
Хроника	249
Столичен калейдоскоп. При чудотворната икона	251
Столичен калейдоскоп. Есенни дни	254
Столичен калейдоскоп. Несрети и утехи!	258

Столичен калейдоскоп. Между четири очи	261
Разкази без сълзи	263
Разкази без сълзи	265
Новогодишни подаръци	268

1921

Коледни армагани	273
Дядо Коледа	275
Американско нещастие	277
Из пресата	279
Хроника	282
Фабрикация	284
Из дневника на един рапортьор	285
Вихрушки	289
Когато	291
Из буржоазната преса	292
Борбата със спекулантите	294
Баба Марта	296
Трагедия	297
Кронцадт	298
Петнадесет хиляди работници изклани за два часа	302
Коя, как, защо и колко любя	304
Сърцето на поета	306
Когато	308
Из вестниците	309
Първият еврейски пазарлък	311
Първомайски	313
Манифестацията на Първи май	315
Гергьовденски премервания	317
Насълзени хуморески	319
Виолетка	323
Мокри мисли	327
Очаква се	330
Сухи мисли	332
На кантара в Градската градина	335
Интервю с Ангел Грозков	337
Гладът в Съветска Русия	339
Сливенска журналистика	341
Армията си отива	342
Добре дошли!	345
Еврейската Нова година	346

Поща	349
Държавният съд	350
Между вестниците	359
Поща	361
Широките социалисти и гладуваща Русия	363
Трески за дялане	365
Поща	368
В жилищната комисия	370
В рая	372
Блок на демократическите сили	373
Из печата	375
Поща	378
Бележки	381

**ХРИСТО СМИРНЕНСКИ
СЪБРАНИ СЪЧИНЕНИЯ**

В ШЕСТ ТОМА

ТОМ ЧЕТВЪРТИ

Редактор Татяна Пекунова
Художник Кънчо Кънев
Худ. редактор Стефан Груев
Техн. редактор Лиляна Диева
Коректори Маргарита Милчева
Лиля Пеева

Формат 32/84/108; тираж 50113 екз; печатни коли 27; изда-
телски коли 22,68; уик 19,08; л.г. VI/32; изд. № 5322; поръ-
чка № 27/1980 година на изд. «Български писател»; дадена
за набор на 30. X. 1979 г.; излиза от печат на 15. 11. 1980 г.

Код 25 9536172511.
5506-9-80

цена 2.78 лв.

ДПК «Димитър Благоев» — София